

Jure Gašparič
Slovenski parlament
Slovenski parlament

2014
Elektronska izdaja 1.0



Inštitut za novejšo zgodovino

Jure Gašparič

Slovenski parlament : Politično-zgodovinski pregled od začetka prvega do konca šestega mandata (1992 – 2014)

Avtor:

Jure Gašparič

Urednika:

Mojca Šorn

Andrej Pančur

Recenzenta:

Zdenko Čepič

Božo Repe

Redakcija TEI, dodatno kodiranje TEI in računalniški zapis:

Andrej Pančur

Elektronska izdaja 1.0

Inštitut za novejšo zgodovino

2014

<http://www.sistory.si/SISTORY:ID:26950>



To delo avtorja **Jure Gašparič** je ponujeno pod **Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 2.5 Slovenija** licenco.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

328(497.4)"1992/2014"(0.034.2)

323(497.4)"1992/2014"(0.034.2)

GAŠPARIČ, Jure, 1977-

Slovenski parlament [Elektronski vir] : politično-zgodovinski pregled od začetka prvega do konca šestega mandata (1992-2014) / Jure Gašparič. - Elektronska izdaja 1.0. - El. knjiga. - Ljubljana : Inštitut za novejšo zgodovino, 2014

Način dostopa (URL): <http://www.sistory.si/SISTORY:ID:26950>

ISBN 978-961-6386-48-7 (html)

ISBN 978-961-6386-49-4 (ePub)

ISBN 978-961-6386-50-0 (pdf)

ISBN 978-961-6386-51-7 (mobi)

274588160

Kazalo poglavij

Kazala

Kazalo poglavij	iii
Seznam tabel	v
Imensko kazalo	I
Kazalo političnih strank	XV
UVODNA POGLAVJA	1
a. Parlament kot teater	3
OSREDNJA POGLAVJA	7
1. Položaj in vloga Državnega zbora	9
2. Prvo mandatno obdobje – v znamenju tranzicije	15
3. Drugo mandatno obdobje – šibkost velike koalicije	27
4. Tretje mandatno obdobje – v znamenju leveice	43
5. Četrto mandatno obdobje – v znamenju desnice	55
6. Peto mandatno obdobje – v znamenju krize	67
7. Šesto mandatno obdobje – čas razočaranj in naveličanosti	81
ZAKLJUČNA POGLAVJA	97
A. Viri	99
A.1. Dokumentacijsko-knjižnični oddelek Državnega zbora RS: Dobesedni zapisi sej DZ	99
A.2. Viri in literatura	104
Priloge	113
B.1. Priloga 1	115
B.2. Priloga 2	117
B.3. Priloga 3	121
B.4. Priloga 4	131
B.5. Priloga 5	135
B.6. Priloga 6	137
C. Summary	157
C.1. History of the National Assembly of the Republic of Slovenia 1992-2014	157

Seznam tabel

Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 1997–2000	115
Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2001–2004	115
Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2005–2008	115
Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2008–2011	115
Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2011–2014	115
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v prvem mandatnem obdobju	117
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v drugem mandatnem obdobju	117
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v tretjem mandatnem obdobju	117
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v četrtem mandatnem obdobju	118
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v petem mandatnem obdobju	118
Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v šestem mandatnem obdobju	118
Delovna telesa državnega zbora v posameznih mandatnih obdobjih	132
Število ponovno izvoljenih poslancev po mandatnih obdobjih	135
Poslanci Državnega zbora v I. mandatnem obdobju (1992–1996)	137
Poslanci Državnega zbora v II. mandatnem obdobju (1996–2000)	140
Poslanci Državnega zbora v III. mandatnem obdobju (2000–2004)	143
Poslanci Državnega zbora v IV. mandatnem obdobju (2004–2008)	146
Poslanci Državnega zbora v V. mandatnem obdobju (2008–2011)	149
Poslanci Državnega zbora v VI. mandatnem obdobju (2011 – 2014)	152

UVODNA POGLAVJA

Parlament kot teater pog.a.

O slovenskem parlamentarizmu pog.a.

Parlament ni le osrednje predstavniško in zakonodajno telo v državi s sistemom parlamentarne demokracije, marveč tudi (in zlasti) izrazito politična institucija. Poleg tistih funkcij, ki so jih parlamenti namenili pisci ustave, je hkrati stičišče političnih konceptov, strinjanj in nestrinjanj, zrcalo vsega, kar ljudje pojmujejo pod pojmom politika. Zato ni nenavadno, da so parlamenti vseh vrst pogosto predmet analiz in najrazličnejših raziskav, ki so v sedanjem času vse bolj interdisciplinarne in vse bolj kompleksne. Če so se raziskovalci parlamentov nekoč v glavnem usmerjali v klasične politične analize in zgodovinarske interpretacije, se sedaj vse bolj ozirajo po novih in drugačnih pristopih. Ob trdih in suhih dejstvih so v ospredju antropološki vidiki delovanja parlamenta, jezikovne analize političnega diskurza, analize ustnih virov in obsežne kvantitativne konceptualne analize parlamentarnega govora. Raziskovalci parlamenta ne vidijo več zgolj kot zakonodajalca, vse bolj vidijo teater. Parlament ima tudi širšo družbeno funkcijo, parlament ima nenazadnje tudi kulturno funkcijo. Parlament je javni prostor, ki legitimira, a hkrati izobražuje in zabava. ods.a.1.

Morje raziskav parlamentarizma je nedvomno brezbrežno in pričujoče delo ga nikakor nima namena ne načeti ne zamejiti. Nasprotno, njegov temeljni namen je na eni strani ponuditi nepretenciozno ogrodje bodočih raziskav, po drugi strani pa širšemu bralstvu omogočiti lažje razumevanje fenomena parlamentarizma. Po svojem konceptu je najbolj klasičen politično-zgodovinski pregled, ki ga v prvi vrsti lahko razumemo kot "podnapis" h gradivu, najrazličnejšim informacijam in številnim virom o sodobni slovenski politiki in parlamentu. Izraz parlament je v tem delu sopomenka za Državni zbor. Državnega sveta, nepopolnega drugega doma parlamentarnega sistema, se monografija ne dotika, saj v širši družbeni percepciji večina ljudi enači slovenski parlament le z Državnim zborom. ods.a.2.

* * *

Eden temeljnih virov za zgodovino parlamentarizma so dobesedni zapisi sej – stavki, ki jih poslanci in poslanke izrečejo v svojih razpravah. Te v skoraj vseh evropskih državah digitalizirajo in omogočajo široko dostopnost ter s tem številne primerjave. V Sloveniji digitalizacijo sistematično izvaja Inštitut za novejšo zgodovino (portal Zgodovina Slovenije – Slstory), pri čemer sledi ambiciji, da bi nekoč v sodelovanju z drugimi institucijami vzpostavili bazo zapisov vseh predstavniških teles, v okviru katerih je sodilo slovensko ozemlje. To je sicer že svojevrsten izziv, saj je bilo ozemlje včlenjeno v številne državne tvorbe. Parlamentarni začetki so v habsburški monarhiji, katere stenografski protokoli za dunajski državni zbor (Reichsrat) so že digitalizirani,^[1] a ostalo je še ogromno gradiva deželnih zborov (Landtag) – kranjskega, štajerskega, goriškega, koroškega, istrskega. Ti so bili pisani bodisi v slovenskem bodisi nemškem jeziku (istrski tudi v italijanskem in hrvaškem) in celo v različnih črkopisih.^[2] Po razpadu monarhije je bilo slovensko ozemlje del prve jugoslovanske

[1] Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhauses des Reichsrates 1861-1918. Dostopno na: ALEX – Historische Rechts- und Gesetztexte. 1861-1918, <http://alex.onb.ac.at/spa.htm>, (3. 7. 2014).

[2] Prvi sklic kranjskega deželnega zbora 1861 – 1863 tako obsega cca. 735 strani in je v glavnem v gotici, od tega je 8 strani pisane gotice, kakšen kratek pasus je v slovenščini, celo v bohoričici.

države, sprva Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, nato Kraljevine Jugoslavije. Parlament, imenovan Narodna skupščina, je bil v Beogradu, s tem da je bil po uveljavitvi diktature kralja Aleksandra Karađorđevića izvoljen na javnih volitvah pod pritiski vsakokratnega režima. Te beležke so deloma že digitalizirane, a je za obdelavo spet problematičen črkopis zapisa, saj so deloma v latinskem alfabetu deloma v cirilskem. Zgodi se celo, da je slovenski govor stenografiran cirilsko.^[3] ods.a.3.

Po drugi svetovni vojni je bilo slovensko ozemlje vključeno v drugo, Titovo Jugoslavijo in Slovenija je sploh prvič postala politična enota s svojo ustavo in svojo skupščino. Toda o klasičnem parlamentarizmu tedaj ne moremo več govoriti, saj je kljub obstoju skupščine in volitvam ves čas obstajala le ena politična stranka. Poleg enostrankarstva sta bili ključni značilnosti poveljnega sistema še konstantno oddaljevanje od principov delovanja klasičnega parlamentarnega sistema in postopno uvajanje specifičnega korporativističnega sistema, ki je doseglo višek z zadnjo temeljito ustavno reformo leta 1974. Uveden je bil delegatski sistem, nepregleden in neživljenjski posreden koncept totalnega samoupravljanja. Zapise republiške skupščine pospešeno digitaliziramo; zapisi današnjega slovenskega parlamenta – Državnega zbora, prvič izvoljenega decembra 1992, pa so že v celoti digitalizirani.^[4] Tisoče strani besed v parlamentu niso nikdar izrečene zaman, četudi se lahko to tako komu zdi, zlasti, ko se sooči z njihovim skoraj neobvladljivim obsegom. S tem politično-zgodovinskim pregledom bo "listanje" po zapisih v zadnjih dvajsetih letih lažje, dogodki bodo bolj razumljivi, kontekst bo jasnejši. ods.a.4.

V nadaljevanju načrtujemo v okviru zbirke Parlamentaria pripraviti še nekaj podobnih kratkih "pojasnjevalnih" pregledov, ki bodo obravnavali dunajski državni zbor (od začetka t. i. ustavne dobe v stari Avstriji 1861 do razpada habsburške monarhije leta 1918), deželne zbore, beograjsko skupščino iz časov Kraljevine SHS / Jugoslavije in poveljno republiško in zvezno skupščino iz socialistične Jugoslavije. ods.a.5.

* * *

V monografiji je veliko dobesednih citatov, saj parlament najbolje govori sam o sebi; pred besedo zgodovinarja je beseda poslank in poslancev. Morda se utegne zdeti, da je v navedkih podane veliko zelo polemične razprave, veliko besed in izjav, ki utegnejo parlament prikazati v šaljivi (celo posmehljivi) luči. Toda pri pisanju zgodovine političnih institucij (še zlasti pri pisanju zgodovine parlamenta) je nemalokrat bolj povedno to, kar razdvaja, ločuje, kar izstopa in odstopa. Bolj kot KAJ je parlament storil, je pomembno KAKO je bilo nekaj storjeno, na kakšen način so poslanci razpravljali in sprejemali odločitve. Kajti če je parlamentarna demokracija "government by talking", je gotovo pomembno, na kakšen način ta izmenjava mnenj zares poteka.^[5] ods.a.6.

[3] Sejni zapisi izvršnih in zakonodajnih teles: Jugoslavija. Dostopno na: Zgodovina Slovenije – Sistory. 1919-1950, <http://www.sistory.si/publikacije/?menu=396>, (3. 7. 2014).

[4] Sejni zapisi so objavljeni na portalu Državnega zbora RS. Državni zbor – Po datumu seje. 1992-2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/sejeDrzavnegaZbora/PoDatumuSeje>, (3. 7. 2014).

[5] Ogrodje dela predstavlja študija Državni zbor 1992 – 2012. O slovenskem parlamentarizmu, ki jo je financiral Državni zbor. Vodji Raziskovalno-dokumentacijskega sektorja DZ mag. Tatjana Krašovec se za njeno vsestransko pomoč najlepše zahvaljujem. Prvi osnutek besedila je pregledal žal pokojni prof. dr. Janez Cvirn, ki je utiral pot slovenskim raziskavam zgodovine parlamentarizma. Da je

pričujoče delo v taki obliki sploh lahko izšlo, sta poskrbela urednika dr. Andrej Pančur in dr. Mojca Šorn. Obema gre še posebna zahvala.

OSREDNJA POGLAVJA

Položaj in vloga Državnega zbora pog.1.

Z osamosvojitvijo Republike Slovenije v letu 1991 in prehodom v novi politični sistem se je na novo oblikoval tudi parlament kot osrednji vsedržavni zakonodajni in predstavniški organ. V skladu s konceptom sodobne parlamentarne demokracije mu je ustavodajalec v letih 1990 in 1991 namenil močno vlogo s številnimi pristojnostmi v političnem in družbenem življenju države. Poleg klasične predstavniške in zakonodajne funkcije (sprejema ustavo, zakone, proračun, resolucije in nacionalne programe, ratificira mednarodne pogodbe, razpisuje referendum, odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja ...) ima slovenski parlament še nadzorno funkcijo (odreja parlamentarno preiskavo, odloča o zaupnici vladi, postavlja poslanska vprašanja, odloča o t. i. impeachmentu predsednika republike, premierja in ministrov) ter voli, imenuje in razrešuje (lastno vodstvo, vlado, sodnike, ombudsmana, guvernerja Banke Slovenije, člane računskega sodišča ...).^[6] ods.1.1.

Veliko nesoglasij o potrebi po uveljavitvi parlamentarne demokracije v času ustavnih razprav ni bilo. Kreпка večina ljudi je menila, da naj se Slovenija razvija po vzoru zahodnoevropskih držav, da stopnja demokracije kljub demokratično izvoljeni delegatski skupščini še ne dosega zahodnih standardov, da je potreben večstrankarski sistem^[7] in da (zato?) država in državljani preprosto potrebujejo parlament.^[8] O tem, da naj se zamišljeni parlament tudi imenuje parlament, so se prav tako še nekako strinjali, četudi jih precej ni imelo oblikovanega mnenja, precej jih je ravno tako zagovarjalo ime skupščina (le šibki manjšini je bil všečen izraz državni zbor). Kar zadeva konkretno podobo parlamenta, pa mnenja niso bila več enoznačna; glede števila domov oz. zborov so bili ljudje najbolj vsaksebi oz. celo brez mnenja,^[9] to se jim očitno ni zdelo pomembno. ods.1.2.

Na tej podlagi bi vsekakor mogli izpeljati sklep o relativno visoki ravni politične kulture in visokem zaupanju v parlamentarno demokracijo na Slovenskem v začetku nove ere slovenskega parlamentarizma, če ne bi bila stališča ljudi hkrati prežeta z nezaupanjem in včasih celo (zavedno?) protislovna. Ljudje so tako po eni strani zagovarjali parlament kot institucijo, po drugi pa menili, kako politiki ne vidijo radi, da se ljudje vmešavajo v njihove zadeve, da so navadni ljudje odrinjeni od oblasti, saj se politiki za njihovo mnenje zanimajo le, kadar pride do težav,^[10] in da lahko (posledično?) močno državno vodstvo dosti bolj koristi državi kot vse diskusije v parlamentu.^[11] Poslancem a priori

[6] Državni zbor: 1992-2007. Ljubljana 2007, str. 13–14.

[7] Slovensko javno mnenje 1991/2: Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1991, Ljubljana 1999, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm912.xml>, (14. 5. 2012).

[8] Slovensko javno mnenje SJM 1991/1: Demokratizacija v Vzhodnoevropskih državah [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1991, Ljubljana 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm911.xml>, (14. 5. 2012).

[9] Slovensko javno mnenje 1990/2: Stališča Slovencev ob novi ustavi [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1990, Ljubljana 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjmust90.xml>, (14. 5. 2012).

[10] Slovensko javno mnenje 1991/2: Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1991, Ljubljana 1999, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm912.xml>, (14. 5. 2012).

[11] Slovensko javno mnenje 1992/3: Procesi demokratizacije [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1992, Ljubljana 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm923.xml>, (14. 5. 2012).

niso zaupali;^[12] menili so celo, da naj sodnike raje imenuje sodni svet uglednih pravnikov kakor parlament.^[13] ods.1.3.

Velika pričakovanja so se takrat mešala z dediščino starega sistema. In v takem (sicer nedvomno prešernem) ozračju, ko se je podiralo staro in gradilo novo in boljše, je kardeljansko zasnovana delegatska skupščina treh zborov, ki se je kljub očitnemu sistemskemu prelomu s socialistično "nadstavbo" spopadala s številnimi krči v porajanju novega parlamentarnega življenja,^[14] na novo določala in osmišljala položaj bodočega parlamenta. ods.1.4.

Med ustavodajnim postopkom, ki je tekel od poletja 1990 do konca leta 1991, tudi v skupščini ni bilo velikih dilem glede temeljnih vprašanj parlamentarne demokracije in njene uveljavitve. O tem, da bo v državi zakonodajno funkcijo opravljal parlament s širokimi pristojnostmi, ki ga bodo volili vsi državljani z volilno pravico na štiri leta, je vladala visoka enotnost, o številnih ne zgolj navideznih "detajlih" pa več ne. Usklajevalne razprave na komisiji so bile dolge, utrujajoče, včasih je celo kdo opazil v zraku "neko nezainteresiranost" in naveličanost. Sicer so potekale na zavirljivi političnokulturni ravni, a vendarle kazale na številna konceptualna nasprotja. Predsednik skupščine France Bučar je na eni od sej tako dejal, kako si je zmotno predstavljal, da bodo "ti sestanki ... bolj revialnega značaja".^[15] ods.1.5.

Mnenja članov skupščinske ustavne komisije so se razhajala že pri prvem členu "državnozbornskega" poglavja ustave, ki je urejalo njegovo sestavo in volitve. Po eni varianti bi imeli le en dom, kjer bi del poslancev volili na "teritorialni osnovi", po drugi varianti pa dvodomni sistem, pri čemer pa zgornji dom ne bi bil povsem enakopraven. Zamišljen je bil kot zbor regij, kamor bi poslance volile regionalne skupščine. Funkcijo predsednika dvodomne "skupščine" bi v vsakem primeru opravljala ena oseba – predsednik spodnjega doma oz. državnega zbora. Od odločitve za eno ali drugo varianto je bilo odvisno tudi število poslancev, ki bi po prvotnih predlogih znašalo bodisi 130 v enodomnem sistemu bodisi 120 ali 160 v dvodomnem.^[16] ods.1.6.

V razpravi so se še kresala stališča o samem imenu "parlament" oz. "skupščina", pri čemer so nekateri pojmovali parlament kot domač izraz,^[17] skupščino pa zmotno

[12] Slovensko javno mnenje 1991/2: Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1991, Ljubljana 1999, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm912.xml>, (14. 5. 2012).

[13] Slovensko javno mnenje 1990/2: Stališča Slovencev ob novi ustavi [datoteka podatkov]. Dostopno na: Arhiv družboslovnih podatkov. Ljubljana 1990, Ljubljana 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm90.xml>, (14. 5. 2012).

[14] Blaž Babič: Vzpostavitev parlamentarizma v polnem pomenu besede: "Parlamentarna demokracija vrača udarec". V: Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010. Ljubljana 2010, str. 54–56.

[15] Nastajanje slovenske ustave: Izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991). Ljubljana 2001, str. 821.

[16] Nastajanje slovenske ustave: Izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991). Ljubljana 2001, str. 798–836.

[17] Koren izraza parlament temelji v francoski besedi parler (govoriti) oz. latinskem samostalniku parlamentum. Prvi naj bi ga uporabil Matthew Paris of St. Albans leta 1239, ko je omenjal snidenje velikega sveta prelatov in plemstva. Beseda se je kasneje uveljavila kot splošna oznaka za skupino ljudi, ki se je sešla zato, da bi diskutirala, od časov Edvarda I. naprej pa se uporablja za imenovanje političnega gremija – parlamenta. – Das Österreichische Parlament: Parlamentarismus / Gebäude / Geschichte. Wien 2006, str. 8.

imeli za tujko, ker da namiguje na "skupljanje" ^[18] poslancev. ^[19] Posebno pozornost so namenili tudi načinu glasovanja in naravi vzdržanih glasov, kjer so se odločili, da bo državni zbor odločal z "večino opredeljenih glasov", da bodo torej šteli le glasovi za in proti. Nasprotniki take rešitve so trdili, kako bo potemtakem možno, da bo lahko zakon sprejet z desetimi glasovi proti petim, ^[20] a je temu navkljub prevladal argument, da so vzdržani pač prepustili odločitev drugim, saj se niso opredelili ne za ne proti. ^[21] ods.1.7.

Do jeseni 1991 so se mnenja zlagoma poenotila, doseženo je bilo politično soglasje. Ustava je bila naposled sprejeta 23. decembra 1991, tik pred obletnico plebiscita in šele tedaj, ko je delegatom "začela v grlo teči voda". ^[22] Določila je, da dobi država t. i. nepopolni dvodomni sistem z državnim svetom kot "nepopolnim" drugim domom ^[23] in državnim zborom kot prvim domom. Tako je obveljala različica, do katere so bili nekateri strokovnjaki, ki so sodelovali pri delu komisije, "skeptični". Državni svet je namreč bil zamišljen kot "zastopstvo nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov", katerega pristojnosti je eden od razpravljalcev na ustavni komisiji takoj označil za "Blažev žegen". Glede na pristojnosti ima državni svet v odnosu do državnega zbora nedvomno podrejen položaj, v njem pa prevladujejo predstavniki lokalnih interesov. Po strukturi je nekakšen relikt dveh nekdanjih zborov republiške skupščine – zbora združenega dela in zbora občin. ^[24] ods.1.8.

Po ustavi ima le državni zbor značaj splošnega predstavniškega telesa, je torej predstavnik vseh državljanov in izraža ustavno načelo suverenosti ljudstva. ^[25] V pričujočem besedilu tudi zato uporabljam zanj oznako parlament, s čimer pa nikakor ne namigujem na nepotrebnost ali nepomembnost državnega sveta v slovenskem političnem sistemu v duhu aktualnih političnih razprav. ods.1.9.

Eden od piscev besedila ustave, ustavni pravnik Franc Grad, je deset let po njenem sprejetju poudaril, kako bi bilo "pretirano trditi, da sedanja ustavna ureditev pomeni popolno prekinitev s prejšnjo socialistično ustavo. Že dejstvo, da se je ustava sprejemala po ustavnorevidijskih postopkih, določenih v prejšnji ustavi, kaže na neko kontinuiteto, mogoče pa jo je najti še v mnogih konkretnih ustavnih določbah na

[18] Beseda skupščina s slovanskim korenem skup je vključena že v Pleteršnikov slovensko-nemški slovar, kjer jo avtor prevaja kot die Versammlung, die Körperschaft, die Corporation. Besedo parlament Pleteršnik po drugi strani opiše s sopomenko državni zbor in prevede v das Parlament.

[19] Nastajanje slovenske ustave: Izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991). Ljubljana 2001, str. 807–808, 835–836.

[20] Po trditvah nekdanjega poslanca (in kasneje ustavnega sodnika) Cirila Ribičiča je bilo leta 1994 najmanjše število glasov, s katerimi je bila sprejeta odločitev državnega zbora, le 16 (proti je tedaj, 19. 7. 1994, glasovalo 9 poslancev). – Ciril Ribičič: Siva tipka 074. Ljubljana 1995, str. 57.

[21] Nastajanje slovenske ustave: Izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991). Ljubljana 2001, str. 853–872.

[22] Najbolj sporni člen ustave v zadnji fazi njenega sprejemanja je sicer bil 55. člen, ki je dajal pravico do splava. – Slovenski almanah '93. Ljubljana 1992, str. 8.

[23] Gl. Ivan Kristan: Dvodomnost slovenskega parlamenta. V: Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010. Ljubljana 2010, str. 98–103; Blaž Kavčič: Vloga Državnega sveta v slovenskem parlamentarnem sistemu. V: Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010. Ljubljana 2010, str. 59–68.

[24] Prim. Grad Franc: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002. Ljubljana 2002, str. 129.

[25] Grad Franc: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002. Ljubljana 2002, str. 127–128.

različnih mestih v ustavi. Marsikaj v prejšnji ustavi je že bilo sodobno urejeno, pa ni moglo priti do pravega izraza zaradi siceršnje ustavne naravnosti, očiščeno ideoloških prvin pa je bilo uporabno tudi za novo ustavo." ^[26] Ugotovitev nedvomno dopolnjuje tezo o specifičnem evolutivno-reformističnem začetku slovenske tranzicije in ji hkrati tudi pritrjuje. [\[ods.1.10.\]](#)

* * *

Ustava je določila, da državni zbor šteje 90 poslancev, ki se volijo s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem, vanj pa se vedno izvoli po en poslanec italijanske in madžarske narodne skupnosti. Volitve so vsaka štiri leta (razen v posebnih primerih), volilni sistem pa po ustavi ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev. ^[27]

[\[ods.1.11.\]](#) Konkretnega načina delitve mandatov delegati torej niso zapisali v ustavo, ampak so ga naslednje leto določili v ustavnem zakonu. Razprava o volilnem sistemu je bila podobno kot nekoč v stari Avstriji deležna posebne pozornosti. Političnim akterjem je bilo jasno, da gre za izjemno pomembno vprašanje, ki utegne vplivati na nadaljnjo politično strukturo slovenskega prostora. Glede načelne usmeritve v bodisi večinski bodisi proporcionalni sistem je bilo že kmalu doseženo soglasje, saj se je večina strank opredelila za proporcionalno rešitev, a so nekateri zagovarjali uvedbo večinskih korektivov. Poleg tega so želeli tudi, da bi sistem zagotavljal čim boljšo povezanost "volivcev s poslanci" in povrhu še politično stabilnost. Velike in žlahtne želje, ki pa so bile v praksi izredno težko v celoti uresničljive. Nekatere so ne nazadnje bile diametralno nasprotne. ^[28]

[\[ods.1.12.\]](#) Stranke so dosegle zahtevni dogovor šele septembra 1991, le malo pred volitvami. Uveden je bil proporcionalni sistem, s tem da se je po volilnih okrajih glasovalo o posameznih kandidatih. Volitve so tako bile vsaj minimalno personalizirane. Volilni prag za vstop v parlament je bil dinamičen, znašal je tri mandate (od 88 ob predpostavki, da bi bila država ena volilna enota in bi se mandati delili po d'Hondtovem količniku). Tako so potekale tudi druge državnozborske volitve leta 1996, nato pa je prišlo do spremembe. Po dolgoletnih medstrankarskih in javnih razpravah o (ne)primernosti obstoječega sistema, ostrih političnih bojih in referendumskem odločanju volivcev o najprimernejšem volilnem sistemu je dvotretjinska večina poslancev 25. julija 2000 v obliki ustavnega zakona sprejela spremembo ustave. K § 80 so dopisali peti odstavek, v katerem je določeno, da se poslanci (še naprej) volijo po načelu sorazmernega predstavnštva (torej proporcionalno), a poslej ob statičnem štiriodstotnem volilnem pragu, pri čemer pa imajo volivci "odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom". ^[29] Na izvedbeni ravni so odločitev najprej uredili provizorično, leta 2006 pa so novelirali sistemski zakon o volitvah v državni zbor. [\[ods.1.13.\]](#)

Konkretna delitev mandatov se je tako do leta 2000 kot potlej opravila na dveh ravneh, najprej v volilni enoti, nato pa na ravni celotne države. Volilnih enot je osem, v vsaki pa

[26] Grad Franc: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002. Ljubljana 2002, str. 125.

[27] Ustava Republike Slovenije. Ljubljana 2011.

[28] Grad Franc: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002. Ljubljana 2002, str. 132–134.

[29] Grad Franc: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002. Ljubljana 2002, str. 135.

se voli 11 poslancev; skupaj 88. Vsaka enota je še razdeljena na 11 volilnih okrajev. Volivec je glasoval in glasuje tako, da v svoji enoti obkroži ime kandidata, s čimer da hkrati tudi glas kandidatu listi. Mandati se nato najprej razdelijo v okviru posamezne volilne enote. Do leta 2000 se je za to delitev uporabljal Harejev količnik,^[30] nato pa Droopov.^[31] Novi način zagotavlja, da se v volilnih enotah razdeli večje število mandatov (količnik je seveda manjši). Preostali mandati se razdelijo na državni ravni po d'Hondtovem količniku.^[32] Leta 1992 in 1996 so tako razdelili ostanke glasov, dobljene po deljenju s Harejevo formulo, odtlej pa državna volilna komisija z d'Hondtovo metodo razdeli vse glasove, a jih posamezni listi pripiše le toliko, kolikor znaša razlika med tako dobljenim številom in že razdeljenimi mandati po volilnih enotah. Ob tem se seveda pojavi vprašanje, komu konkretno dodeliti tako dobljene mandate, kateremu kandidatu. Do leta 2000 so obstajale (tudi) t. i. nacionalne liste (vrstni red, ki ga je določila stranka), ki so omogočale, da je bil kandidat izvoljen, četudi ni žel velike podpore med volivci. Z novim sistemom so bile nacionalne liste ukinjene, poudarjena je bila personalizacija, tako da dobijo mandat tisti kandidati, ki prejmejo največ glasov v svojem volilnem okraju. V praksi to pomeni, da je lahko v posameznem volilnem okraju izvoljenih več kandidatov (ko denimo le dva "pobereta" večino glasov), v posameznem pa nobeden. Poleg tega je lahko v volilnem okraju izvoljen kandidat, ki je prejel manj glasov kot drugi kandidat, če je prejel višji odstotek kot drugi kandidati z njegove liste.^[33]

ods.1.14.

Obstoječi volilni sistem je nedvomno kompromis proporcionalnega sistema z elementi večinskega, ki pa se večini volivcev zdi zapleten in nejasen. Po predčasnih volitvah leta 2011 se je tako marsikdo spraševal, kako je lahko posamezen okraj ostal brez poslanca in kako je mogoče, da je na poslanski stolček sedel kandidat, ki je prejel manj glasov kot drugi kandidat v volilnem okraju. V obkrožanju konkretnih imen kandidatov ljudje prej ali slej "čutijo" elemente večinskega sistema, četudi izidi volitev in poudarjena vloga strankarskih liderjev napeljujejo k sklepu, da se hkrati zavedajo njegove proporcionalnosti.^[34]

ods.1.15.

Pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti posebej volijo še po enega "svojega" poslanca v državni zbor (devetinosemdesetega in devetdesetega), s tem da hkrati glasujejo tudi v redni volilni enoti. Tako imajo dvojni glas, kar sicer odstopa od načela enakosti volilnega glasu, a taka ureditev ni bila prepoznana kot ustavno sporna, saj zagotavlja politično participacijo dveh majhnih skupnosti.^[34] Pripadniki manjšin

[30] Harejev količnik dobimo z deljenjem vseh glasov v volilni enoti s številom mandatov, ki jih je treba razdeliti (torej XYZ glasov : 11 mandatov). Volilna komisija nato število glasov liste deli s količnikom in dobi število mandatov, ki gredo posamezni listi.

[31] Droopov količnik dobimo z deljenjem vseh glasov v volilni enoti s številom mandatov, ki jih je treba razdeliti, povišanim za 1 (torej XYZ glasov : 12 mandatov).

[32] D'Hondtov količnik dobimo tako, da število glasov list po vrsti delimo z naravnimi števili od ena naprej. Dobljene količnike z vseh list potem razvrstimo po vrsti od največjega do najmanjšega in jim od prvega proti zadnjemu pripisujemo poslanske sedeže, dokler slednji pač niso zapolnjeni.

[33] Alenka Krašovec: Volilne študije. Ljubljana 2007, str. 155–169; Splošno o volilnih sistemih Franc Grad: Volitve in volilni sistem. Ljubljana 2004.

[34] Opazovalna misija OVSE je v svojem poročilu s predčasnih volitev leta 2011 vendarle zapisala priporočilo, naj "državni organi preučijo možnost analize dvojne volilne pravice" in skušajo ugotoviti, ali bi morda bilo mogoče zagotoviti ustrezno zastopanost obeh narodnih skupnosti tudi s pomočjo "alternativnih sredstev". – Predčasne volitve v Državni zbor 4. decembra 2011: Končno poročilo misije OVSE/ODIHR za ocenjevanje volitev. Varšava 7. 2. 2012, str. 4–7, <http://www.osce.org/si/odihr/elections/88778?download=true>, (3. 7. 2014).

oddajo "manjšinski" glas v posebni volilni enoti, mandat pa je nato razdeljen s sistemom preferenčnega glasovanja Borda.^[35] ods.1.16.

[35] Volivci kandidate razvrstijo po vrstnem redu, ki se nato točkuje. Prvouvrščeni dobi toliko točk, kolikor je kandidatov, drugi točko manj, tretji dve manj ... Izvoljen je tisti, ki osvoji najvišji seštevek točk.

Prvo mandatno obdobje – v znamenju tranzicije [pog.2.]

Triindvajsetega decembra 1992 ob 10. uri in 10 minut je v veliki dvorani na Šubičevi ulici v Ljubljani najstarejši član tedanjega državnega predsedstva Ciril Zlobec začel prvo sejo prvega mandata Državnega zbora Republike Slovenije. Po kratkem nagovoru je na podlagi "seniorske zakonitosti" predlagal, da vodenje seje prevzame najstarejši poslanec – France Bučar. Izkušeni "senior", predsednik skupščine, ki je prav tedaj zaključevala svoj mandat, je začel rutinirano voditi prvo konstitutivno sejo. Treba je bilo izvoliti mandatno-imunitetno komisijo, potrditi poslanske mandate, sprejeti začasni poslovnik, izvoliti komisijo za volitve, imenovanja in administrativne zadeve, izvoliti vodstvo državnega zbora, imenovati sekretarja, izvoliti komisijo za poslovnik in – zaradi sočasnosti prvih volitev v samostojni Sloveniji – izvesti prisego novoizvoljenega predsednika republike. V vsakem primeru precej gost dnevni red, ki pa ga je poslanec kljub nekaterim zapletom uspelo v glavnem izčrpati. Ob tem so najbrž izčrpali tudi sebe, saj se je prva seja zaključila naslednji dan ob 3. uri in 8 minut. Prvi predsednik parlamenta je postal poslanec najmočnejše stranke LDS Herman Rigelnik, podpredsednika sprva le dva, član SKD Miroslav Mozetič in prenovitelj Lev Kreft.^[36] Tretji podpredsednik, Vladimir Topler, je bil izvoljen šele tri mesece kasneje, 23. marca 1993. Konstitutivna seja je tako kljub nekaterim krčem dajala vtis, da bodo novopečeni poslanci zmožni dosegati dogovore in opravljati truda polno zakonodajno delo, ki je bilo pred njimi.[ods.2.1.]

Parlament je konec leta 1992 lahko začel štiriletno delo, ki se je naposled izteklo v 40 rednih in 53 izrednih sej, na katerih so poslanci skupno sprejeli kar 1493 aktov.^[37] Zgolj v ilustracijo: statistično so poslanci sprejeli 15 aktov na eni seji in 30 aktov v enem mesecu. Številka niti ni presenetljiva, saj je potrebno upoštevati, da je moral prvi državni zbor začeti z naglim nadomeščanjem nekdanje zvezne zakonodaje SFRJ, ki je še zmerom bila v veljavi. S tako obsežnim parlamentarnim opusom se je dotlej lahko ponašala le prejšnja skupščina, izvoljena na aprilskih volitvah leta 1990, ki je sokreirala razpadanje jugoslovanske države in sprejemala množico osamosvojitvenih aktov. Obseg sprejetih aktov prejšnjih skupščin je bil razumljivo manjši.[ods.2.2.]

Impresivna številčna statistika pa vendarle ne pove zelo veliko o delu parlamenta, četudi govori več, kot se zdi. Ko postanejo "objektivna" števila "subjekt" zgodovinarjevega dela, pomagajo razumeti in zlasti odpirajo mnoga vprašanja. Kako je bilo mogoče sploh koncentrirano sedeti na toliko sejah, pa še na delovnih telesih, kako je bilo mogoče sprejeti takšen monumentalni zakonodajni opus. Je bila vsebina razprav plehka in le formalistična, so bili zakoni nedodelani ... ali pa je bilo to v urejenem parlamentu, ki je kljub svoji mladosti morebiti deloval kot formalno in neformalno notranje dobro organizirano telo, vendarle mogoče.[ods.2.3.]

Pred vpogledom v različne segmente parlamentarnega dela in njega značilnosti bo zato veljalo najprej prikazati parlamentarne "dramatis personae" in politične ter družbene probleme, s katerimi so se soočali.[ods.2.4.]

* * *

[36] Dobesedni zapis 1. seje I. mandata Državnega zbora (dalje DZ) z dne 23. in 24. 12. 1992. Dostopno na: Državni zbor RS. 23. in 24. 12. 1992, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=16E858D17067909BC1257832004838B4>, (11. 6. 2014).

[37] Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96. Ljubljana 1996, str. 54.

Na prvih volitvah v državni zbor 6. decembra 1992, ki so potekale na podlagi še sveže ustave in še bolj sveže volilne zakonodaje, se je pomerila široka paleta političnih strank in kandidatov. Z lastnimi kandidatnimi listami je nastopilo 25 strank, na desetih listah pa so kandidirali nestrankarski posamezniki. Za 90 državnozborskih sedežev se je tako potegovalo kar 1505 kandidatov.^[38] V nepregledni množici političnih programov in predvolilnih obljub se je volivec le stežka znašel. In v čem so se pravzaprav Demokrati – Demokratska stranka – DS, DEMOS – Krambergerjeva združena lista, Deželna stranka Slovenije, Gibanje za občo demokracijo – GOD, IDZ – Istrski demokratski zbor, Lista Krščanskih socialistov, Delavske stranke Naprej in Svobodne stranke, Liberalna stranka – LS, Liberalno demokratska stranka – LDS, Liberalno demokratska stranka Slovenije – LDSS, Narodni demokrati in Slovenska gospodarska stranka, Republikanska zveza Slovenije RZS, Slovenska ljudska stranka – SLS, Slovenska nacionalna stranka – SNS, Slovenski krščanski demokrati – SKD, Slovensko ekološko gibanje – SEG, Socialdemokratska stranka Slovenije – SDSS, Socialistična stranka Slovenije – SSS, Slovenska obrtno podjetniška stranka – Stranka centra – SOPS, Stranka neodvisnih – SN, Štajerska demokratska krščanska stranka – ŠDKS, Združena lista – Delavska stranka Slovenije, Demokratska stranka upokojencev Slovenije, Socialdemokratska unija Slovenije, SDP – Socialdemokratska prenova Slovenije, Združenje Svoboda, mir in ekološki razvoj Slovenije – Združenje Smer Slovenije, Zeleni Slovenije – Zeleni, Zeleno gibanje – ZG in Zveza za Primorsko – ZZP med seboj razlikovali?^[39] Komentator Dela je hudomušno in precej točno ugotavljal, da za takšno število strank nekako ni pravega razloga, saj so programi med seboj nerazpoznavni, "večinoma gre za subtilne razlike v detajlih in poudarkih".^[40] Vzrok za to moremo na eni strani iskati v političnem pragmatizmu; v tem, da je večina strank nagovarjala prav vse volivce, na drugi pa predvsem v tem, da je tedaj bila strankarska demokracija še zelo mlada, politični prostor, v katerem se stranke še niso jasno programsko profilirale, pa zato nejasen.^[ods.2.5.]

Toda velika programska sorodnost večine strank nikakor ni pomenila, da so si te bile tudi zares sorodne in da so imele velik vzajemen koalicijski potencial. Prav nasprotno. Številne med njimi so si bile daleč narazen, pri čemer so jih delila zlasti temeljna idejno-politična razhajanja.^[ods.2.6.]

Na volitvah je vsaka stranka nastopila s svojo volilno taktiko, v kateri ni manjkalo nizkih udarcev in ostrih bojov.^[41] Kampanji lahko pripišemo številne tranzicijske značilnosti. Bila je nekaj novega; razgibala ni le političnega življenja, marveč tudi širšo družbo, pritegnila številne državljane in postregla s številnimi pikrimi zgodbami, ob katerih so se novinarji s prebivalstvom vred z užitkom naslajali.^[42] Posebej so se tedaj, kakor vselej kasneje, izpostavljali vodje strank, za katere pa je eden od njih – Janez Drnovšek

[38] Slovenski almanah '94. Ljubljana 1993, str. 9.

[39] Programi, ki naj prepričajo volivce: Stranke se predstavljajo. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992.

[40] Marko Pečauer: Prodajalna z veliko izbiro. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992.

[41] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 251–252.

[42] Gl. npr. Boris Jež: Podobe iz predvolilnega časa. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992.

– upravičeno ugotavljal: "Nasploh smo od tega, kar počnejo zahodni voditelji pred volitvami ali na njih, še zelo daleč." ^[43] ods.2.7.

Velika zmagovalka prvih državnozborskih volitev je bila LDS, stranka aktualnega predsednika vlade Drnovška, ki je osvojila 23 % glasov. S svojimi slogani "Slovenija. Zgodba o uspehu" in "Ne levo, ne desno. Na bolje", ki so bili prvič predstavljeni na t. i. jumbo plakatih, je poudarjala optimistično zazrtost v prihodnost, kot garancijo volivcem pa izpostavljala svojega priljubljenega in uspešnega premierja Drnovška. Poleg LDS je uspelo prestopiti tedaj skromen parlamentarni prag treh osvojenih mandatov še sedmim strankam. Prvi zasledovalci, krščanski demokrati Lojzeta Peterleta, so zaostali za več kot 8 odstotnih točk, Združena lista pa le malo manj. Drugo- in tretjevršeni stranki^[44] sta si bili idejno najbolj oddaljeni, saj je prva poosebljala novo družbeno vlogo vere in Cerkve, okostje druge pa je bila nekdanja Zveza komunistov. Prva je šla po poti klasične konservativne stranke, druga pa po poti sodobne socialdemokracije. Po mnenju analitikov je bila največje presenečenje prvih volitev četrtouvrščena Slovenska nacionalna stranka Zmaga Jelinčiča, ki je prejela več kot 10 % glasov. S populističnim geslom "Naredimo to deželo spet slovensko" je zavračala "balkanizacijo" in se zavzemala za neenakopravno obravnavo "bivših južnjakov". Njeni nastopi in govorica so bili šovinistični, a očitno državljanom ljubi. Slovenska ljudska stranka Marjana Podobnika, ki se je razglašala za dediča historične predvojne SLS Antona Korošca, je osvojila nekaj manj kot 10 % glasov. Idejno je bila blizu SKD, programsko je poudarjala zlasti "človeka" in "kmeta". Zeleni Dušana Pluta s klasičnim "trajnostnim" programom so prejeli solidnih 3,7 % glasov, le malo manj od Demokratske stranke Igorja Bavčarja, enega od intelektualnih jader nekdanjega Demosa. Zgolj 5 % je bil zanje poraz. Še manj, pičlih 3,3 % glasov, je prejela SDSS prvega demosovca Jožeta Pučnika, ki je komaj prestopila parlamentarni prag.^[45] ods.2.8.

Z delitvijo mandatov je LDS tako dobila 22 poslanskih sedežev, SKD 15, Združena lista 14, SNS 12, SLS 10, Demokrati 6, Zeleni 5 in SDSS 4. Preostala dva poslanska sedeža sta po ustavi pripadla predstavnikoma madžarske in italijanske narodnostne manjšine. Na prvih volitvah sta mandata dobila Maria Pozsonec in Roberto Battelli.^[46] ods.2.9.

* * *

Predsednik republike Milan Kučan je za mandatarja za sestavo vlade predlagal relativnega zmagovalca volitev Janeza Drnovška, ki se je znašel pred resno preizkušnjo. Državni zbor je bil precej fragmentiran, vanj se je uvrstilo osem strank, pri čemer je prva zasledovalka za LDS daleč zaostajala. Kakršnokoli stabilno večino v parlamentu bi tako lahko zagotavljala le raznorodna koalicija. Drnovšek se je sestavljanja večine lotil z zavidljivo spretnostjo in izostrenim občutkom za "strankarsko

[43] Mija Repovž: Optimizem ni šala: Pogovor z dr. Janezom Drnovškom. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992.

[44] Združena lista takrat še ni bila stranka, ampak skupna lista več strank, ki so se v eno stranko združile pol leta kasneje, 29. 5. 1993, ko je nastala Združena lista socialnih demokratov. Njen predsednik je postal Janez Kocijančič.

[45] Programi, ki naj prepričajo volivce: Stranke se predstavljajo. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992; Uradni rezultati volitev '92. Dostopno na: Državna volilna komisija. 19. 6. 2012, <http://www.dvk.gov.si/volitve/dz1992/92urvs.html>, ().

[46] Slovenski almanah '94. Ljubljana 1993, str. 9.

diplomacijo".^[47] Zdi se, da se je zavedal, kako pomembna je v parlamentarni demokraciji potrpežljivost in kakšna je vloga kategorije časa. Parlamentarna demokracija je ureditev, kjer je za doseganje političnih ciljev potrebnega veliko časa in veliko kompromisov. Naglica je zmerom povzročala zastoje in blokade.^[ods.2.10.]

Drnovškova pogajalska spretnost, ki jo zrcali tudi ena od njegovih izjav, "Slab politik je, ki ob vsaki priložnosti pove vse, kar ve",^[48] je naposled prispevala k "malemu političnemu čudežu" – nastanku velike koalicije med LDS, krščanskimi demokrati in Združeno listo, kateri se je pridružila še SDSS. Strank pri tem ni združeval enoten koalicijski dogovor, marveč separaten pogodb, ki jih je mandatar posebej sklenil s krščanskimi demokrati in SDSS ter z Združeno listo.^[49] Koalicija je tako imela skupaj solidno parlamentarno večino 55 glasov.^[ods.2.11.]

Kandidat za predsednika vlade je v svojem prvem nastopu pred parlamentom – pred premierskim glasovanjem – nanizal številne misli, ki so nakazovale prihodnji razvoj relacij parlament–vlada oz. parlamentarna večina–opozicija:^[ods.2.12.]

Od zadnjih volitev smo pričakovali predvsem možnost za vzpostavitev takšne notranje politične stabilnosti, ki bi lahko zagotavljala uspešnost pri spopadanju s številnimi notranjimi in zunanjimi gospodarskimi in političnimi izzivi. Verjetno je vsakomur jasno, da v takšnih mednarodnih razmerah vsaka večja notranja politična kriza in negotovost močno zmanjšata možnosti Slovenije, da se izvleče iz propada. Seveda, želje po stabilnosti Vlade in stabilni politični situaciji nihče dobronameran ne more razumeti kot želje vračanja k nekdanjemu političnemu enoumju. Parlamentarni sistem z vsem političnim pluralizmom in zaščito individualnih človekovih pravic je za Slovence pridobitev, od katere ne bomo več odstopili. Politična stabilnost pomeni vlado, ki ima v parlamentu zadostno podporo, da lahko izpelje nujne naloge. Pri tem bo ves čas pod kritičnim očesom in pritiskom opozicije. Morebitno neuspešnost pa bodo volivci znali kaznovati. Realno in smiselno pa je od političnih strank, od parlamenta pričakovati, da vsaj nekoliko presežejo svoje zamere, nasprotja in omogočijo oblikovanje takšne Vlade, ki bo lahko delovala /.../ Izid volitev je prinesel takšno razporeditev strankarske moči, da je zelo zapleteno sestaviti dovolj homogeno in zanesljivo vladno povezavo. Voljo volivcev je še nekoliko izmaličil ne dovolj preverjen in premišljen volilni zakon, kar je stanje še bolj otežilo. Vendar kljub temu obstajajo možnosti za vzpostavitev dovolj trdne Vlade in te možnosti bom poskušal v najkrajšem možnem času uresničiti.^[blCit.2.1.]

Kot "možni predsednik nove Vlade" je Drnovšek v svojem govoru podal tudi programske smernice, ki naj bi jim sledila bodoča koalicija v parlamentu. V ospredju bi naj bila prizadevanja za trdno gospodarstvo in stabilen denar, za "izenačevanje pravil igre v našem ekonomskem in pravnem sistemu z evropskimi pravili", pospešeno odpiranje novih trgov in s tem novih delovnih mest in seveda privatizacija gospodarstva "z ustreznimi socialnimi mehanizmi v prehodnem obdobju". "Poseben poudarek" je namenil utrjevanju pravne države in zaščiti individualnih človekovih pravic. Poslanci

[47] Vinko Vasle: Krščanski demokrati načelno za navezo z Združeno listo. V: Delo. 13. 1. 1993.

[48] Mija Repovž: Optimizem ni šala: Pogovor z dr. Janezom Drnovškom. V: Delo: Sobotna priloga. 28. 11. 1992.

[49] Vinko Vasle: Dr. Janez Drnovšek sestavi novo vlado: Igralci in statisti. V: Delo. 21. 1. 1993.

so ga nato v glavnem spraševali o odnosu do gospodarstva, javnega dolga in "divje privatizacije", s čimer so nakazovali osrednje teme prvega mandatnega obdobja.^[50]

ods.2.13.

* * *

Ko so bila razmerja koalicija–opozicija vzpostavljena, se je parlament lotil svoje obsežne agende. Vanjo je v prvi vrsti sodila nujna zakonodajna dejavnost, saj je moral na eni strani nadomestiti nekdanjo zvezno zakonodajo, na drugi pa sprejeti temeljne akte številnih državnih podsistemov – od šolstva, sodstva, davčnega sistema, lastninskega preoblikovanja in izgradnje novega gospodarskega sistema do nacionalne varnosti, političnih strank in korupcije.^[51] V skladu z ambicioznim načrtom je parlament zavzeto delal; poslanci so o gradivu po večini razpravljali stvarno in s potrebno politično strastjo. Debata je sicer včasih prerasla področje, ki naj bi ga posamezen predpis urejal, a je ostajala znotraj konteksta problematike. Tako je denimo razprava o dopolnitvah zakona o lastninskem preoblikovanju načenjala široka vprašanja bodočega gospodarskega in družbenega razvoja.^[52]

ods.2.14.

Številne poglobljene razprave so nekateri poslanci oplemenitili z govori, ki so pomembno nadgrajevali tehnicistično seciranje aktov in vnašali v parlament eksistencialno-duhovna vprašanja. Uveljavljeni pisatelj Tone Partljič je v proračunski razpravi jeseni 1993 najprej humorno pristavil:

ods.2.15.

O kulturi sem hotel govoriti, pa izgleda, da nočoj ne bo več časa, in sem vam pravzaprav hvaležen za ta del. Včasih vseeno grem v gledališče, edino gospo Omanovo sem enkrat tam srečal, pa sem se z njo hvalil. Drugače se mi zdi kar precejšen rezultat, vidim dosti poslancev ne pride do Opere, do Operne kleti pa pridejo, če je to prva postaja, bo že dobro.

bicit.2.2.

Iz šaljivega uvoda je naslednji dan resno in z zaskrbljenostjo, a brez patetike razvil naslednje besede:

ods.2.16.

V memorandumu črno na belem v prvem stavku o kulturi piše, da kulturna politika, citiram: "... temelji na dejstvu, da kulturne in umetniške dejavnosti celovito zaokrožajo ustvarjalnost in identiteto slovenske države in njenih prebivalcev." Vprašal sem se, kakšne umetniške dejavnosti za Boga, celovito zaokrožajo identiteto države. Pomeni, da tu neka identiteta je, samo, da še ni čisto zaokrožena, zato bi bila potrebna malo kultura. Tudi država, kot da samo za to ni celovito zaokrožena. Kultura in umetnost, dragi moji ministri, ničesar ne zaokroža, je ali je ni. Nek narod je kulturn ali pa ni kulturn. Nekoč ni bilo ne slovenske države in ne vojske, še uradnega slovenskega jezika ne, pa smo imeli Trubarja, Linhart, Prešerna, pa smo imeli pesem od Lepe Vide in "Mal' čez

[50] Dobesedni zapis 2. seje I. mandata DZ z dne 12. 1. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 12. 1. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=85776B33FFEBED1C1257832004838BC>, (11. 6. 2014). Drnovšek se je s strankami pogajal do zadnjega hipa, zato ob glasovanju za predsednika vlade še ni imel zagotovljenih vseh koalicijskih glasov. Zanj je tedaj glasovalo 48 poslancev.

[51] Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96. Ljubljana 1996, str. 2–3. Za seznam sprejetih zakonov gl. Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96. Ljubljana 1996, str. 4–14.

[52] Dobesedni zapis 8. seje I. mandata DZ z dne 18. 5. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 5. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=6DD17CAD27DDF985C1257832004838ED>, (11. 6. 2014).

izaro, mal' čez gmajnico". Kakšnega hudiča je ta ljudska ustvarjalnost celovito zaokrožala, mi povejte. Ni imela kaj, bila je sama po sebi. Prešernova Zdravljica je po mnenju memoranduma celovito zaokrožala Avstrijo, Avstro-ogrsko, Kraljevino Jugoslavijo, italijansko in nemško okupacijo, Titovo Jugoslavijo in zdaj jo res pojemo na proslavah, da zaokrožuje našo velepomembnost in naše delovanje za narodov blagor. Kultura ni, dragi moji, dodatek promociji Slovenije, ni narodna noša in tudi ni kruh in sol ob sprejemih. Kultura je ustvarjanje, in ustvarjanje je svoboda in pogoj. Rodiš se v kulturo ali v nekulturo. Tu se nič ne zaokrožuje.^[53]

[bCit.2.3.]

Delovna vnema parlamenta pa že v začetku ni sovpadala z njegovo javno podobo. Ljudje niso nikjer videli marljivih poslancev, ne nazadnje tudi zaradi razloga, ki ga je opazil podpredsednik zbora Lev Kreft med vodenjem seje: [ods.2.17.]

Želim pa povedati dve ugotovitvi: prva, da smo večkrat med razpravo nesklepčni, kar ne bi smeli biti. In druga, da od dosedanjih 14 govorcev, ki so govorili v sklopu razprav poslank in poslancev, 7 od teh ni več v dvorani. Kaj pomeni prvo dejstvo po poslovníku, vemo; kaj drugo, pa naj si vsak razlaga sam. Prosim, da vodje poslanskih skupin in sekretarji zagotovijo sklepčnost v dvorani!^[54]

[bCit.2.4.]

Poleg zapuščanja dvorane med sejo pa k prijaznejši podobi zakonodajalcev in njihovi pričakovani "učinkovitosti" prav tako niso prispevali niti pogosti proceduralni zapleti. Ti so sicer običajno del parlamentarne procedure, zato ni njihov pojav v mladem državnem zboru nič nenavadnega. Toda javnost so prejkoslej dolgočasili, novinarji se v njihove detajle pogosto niso poglobljali, četudi so včasih zadevali jedro parlamentarne demokracije. Tako je poslance izjemno razhudil minister Davorin Kračun, ko je po zaključku proračunske razprave novembra 1993 prebral sklep vlade iz prejšnjega večera, po katerem naj bi eno tretjino sredstev, predvidenih za investicije v obrambo, vlada razporedila za prestrukturiranje podjetij, tehnološki razvoj ter ohranjanje delovnih mest. Na videz benignega sklepa, ki je sledil pripombam poslancev, slednji nikakor niso sprejeli. Nasprotno, med njimi je završalo. Kakor je poudaril Tone Peršak: [ods.2.18.]

Kot prvo, razprava o proračunskem memorandumu je končana. Zdaj je že v teku glasovanje in po našem mnenju ni mogoče več dodatnih predlogov dajati po tem, ko je razprava končana. In drugo, dodatni sklep k nekemu aktu ne more poseči v razmerja, določena s tem aktom, ne more spreminjati tistega, kar je z aktom določenega. Dodatni sklep lahko samo nekaj naloži, kako se bo nekaj, kar v aktu piše, izvedlo, v kakšnem roku, če ta rok ni naložen ali kaj podobnega, ne more pa, seveda večina lahko to izglasuje, ampak po našem mnenju je to proceduralno nesprejemljivo in tudi skregano z zakonitostjo. Hvala lepa. [bCit.2.5.]

Še ostrejša sta bila Zmago Jelinčič in Peter Tancig. Prvi je dejal, da "gre tukaj za preferiranje Vlade napram parlamentu, kar je nesprejemljivo v katerikoli demokratični deželi na svetu", drugi pa je Kračunove besede označil za "obveščanje parlamenta

[53] Dobesedni zapis 13. seje I. mandata DZ z dne 9. 11. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=99424B9ADCD17EFBC1257832004838D9>, (11. 6. 2014).

[54] Dobesedni zapis 13. seje I. mandata DZ z dne 9. 11. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=99424B9ADCD17EFBC1257832004838D9>, (11. 6. 2014).

o rezultatih nočnih kupčij". Poslanec vladne LDS Jožef Školč je nato skušal s pragmatičnim pogledom ministrove besede obraniti in poudaril, da takšna reakcija vlade izhaja iz stališč poslancev, zlasti opozicijskih, a ga je Igor Bavčar kategorično zavrnil: [ods.2.19]

Posebej nasprotujem razlagi, ki jo je podal gospod Školč, kajti povedal je naslednje: Ko gre za bistvena vsebinska vprašanja, so ta nad formalnimi. Formalne procedure so bistvo demokracije. Kdor danes govori, da je vsebina važnejša od demokratične forme, ta v bistvu pove samo to, da je bila legalna tudi 50-letna diktatura, ki je v imenu neke vsebine zatirala formalno demokracijo.

(Aplavz.)^[55] [bicit.2.6.]

Prav v času jedke proračunske razprave jeseni 1993 je mladi slovenski parlament obiskal češki predsednik Vaclav Havel, "državljan Havel". Nekdanji disident, dramatik in briljantni politični esejist je v skladu s svojo politično mislijo o "antipolitični politiki",^[56] o filozofsko-humanističnem idejnem svetu politike, ki ga je marljivo in požrtvovalno razvijal vse življenje, v kratkem govoru nagovoril slovenske poslance. Tedaj je nadvse optimistično zrl v prihodnost, a se nato njegove želje niso povsem uresničile, sam je bil večkrat nad razvojem razočaran – razvoj v tranzicijskih državah Srednje Evrope je bil bridek, drugačen od Havlovih predstav. Priljubljeni in – tudi v Sloveniji – upravičeno visoko cenjeni Havel je simboliziral romantično, "žametno" podobo tranzicije, ki pa je bila v svojem bistvu na Češkem in tudi v Sloveniji precej brutalna. Na političnem področju se je Havel bal predvsem partitokracije in pred njo svaril tudi slovenski parlament: [ods.2.20]

Ena izmed stvari, ki nas prav gotovo povezuje, je tudi ta, da tako vi kot tudi mi gradimo parlamentarno demokracijo. Zdaj nastaja nov politični spekter, novi politični subjekti, ki iščejo svojo lastno identiteto in svoje mesto. Ti subjekti iščejo zdaj možnosti za sodelovanje tudi glede predstavniških poti. Mi torej zdaj, enostavno povedano, gradimo politični sistem. In ta nov sistem gradimo ob tem, da imajo parlamenti pred seboj to ne lahko nalogo preoblikovati ves pravni sistem skupaj z ekonomskim področjem. Ta dramatična, zanimiva in vznemirljiva situacija pa v sebi skriva vrsto nevarnosti, na katere bi morali biti posebej pozorni. Ena izmed takih nevarnosti je, po mojem mnenju ta, da se lahko zgodi, da bi stranke v našem prostoru imele predimenzirano vlogo. Zdi se, kot da bi država začela pripadati političnim strankam. Kot da ne bi bile stranke tiste, ki bi morale služiti državi, ampak naj bi bila država tista, ki naj bi služila strankam. Ta nevarnost je seveda povezana z volilnim sistemom. Menim, da je to ena izmed tistih nevarnosti pri nastajanju novih parlamentarnih demokracij, ki sem jih omenil. Jaz si srčno želim, da bi se tako vaš kot tudi naš parlament obvaroval vseh teh nevarnosti, ki na nas v tej težki fazi prežijo.^[57] [bicit.2.7.]

[55] Dobesedni zapis 13. seje I. mandata DZ z dne 9. 11. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=99424B9ADCD17EFBC1257832004838D9>, (11. 6. 2014).

[56] Michal Kopeček: Historická paměť a liberální nacionalismus v Česku a střední Evropě po roce 1989. V: Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989. Praha - Litomyšl 2008.

[57] Dobesedni zapis 13. seje I. mandata DZ z dne 9. 11. 1993. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=99424B9ADCD17EFBC1257832004838D9>, (11. 6. 2014).

* * *

Štiričlanska koalicija, ki je podpirala vlado, je bila sila raznorodna; pogledi posameznih strank so se pogosto precej razhajali. Težnja po minimalni zakonodajni učinkovitosti parlamenta je zato terjala naporna predhodna koalicijska usklajevanja. Ta so v glavnem potekala pod taktirko premierja Drnovška in šele nato je bil predlog konkretnega akta predložen parlamentu, kjer je nanj prežala čuječa opozicija. A ravno tako štiričlanska opozicija je bila podobno medsebojno različna kot koalicija. Demokrati, ki so sloveli kot ostra in argumentirana opozicija, so pri posameznih vprašanjih neredko podpirali vladajočo koalicijo.^[58] Del njih se je naposled tudi združil z LDS,^[59] s čimer so se strankarsko-politična razmerja precej izkristalizirala. Struktura političnega prostora je vse jasneje dobivala že prej zaznavno dvopolno obliko – bolj libertarno tranzicijsko "levico" in konservativnejšo tranzicijsko "desnico". Medtem ko so jedro prve tvorile t. i. liberalne "stare strukture" iz časa pred demokratizacijo, so se druge zbirale okrog novonastalih političnih organizacij bolj konservativne usmeritve.^[ods.2.21.]

Zgodaj spomladi 1994 je postajalo politično ozračje vse bolj naelektreno. Po pričevanju poslanca Iva Hvalice je "napetost rasla", saj so postajala levo-desna razhajanja vse bolj odmevna. Osrednje figure spora so bile premier Drnovšek in predsednik Kučan na eni ter minister za obrambo iz vrst SDSS Janša na drugi strani, polja spopada pa obrambni proračun in zakon o obrambi. Dogajanje je doseglo vrelišče 21. marca 1994, ko je varnostni organ ministrstva za obrambo pri Depali vasi nasilno aretiral domnevnega vohuna, ki pa je bil tajni policijski sodelavec. Mediji so bliskovito reagirali, sodu je izbilo dno ... Afera Depala vas je postala osrednji politični dogodek, v parlamentu se je vsak pogovor, bodisi "na hodnikih ali v restavraciji", končal pri njej.^[60] Četudi vse okoliščine dogodka sprva niso bile jasne in so jih prepredale vohunsko-politične spletkarske teorije, je premier pragmatično predlagal razrešitev ministra Janše. 28. marca ob petih popoldne je tako Herman Rigelnik sklical izredno sejo parlamenta, ki naj bi odločila o Drnovškovem predlogu.^[ods.2.22.]

Parlamentarna seja je vzbudila izjemno zanimanje javnosti, prenašala jo je televizija, pred državnozborsko zgradbo pa je protestirala množica Janševih privrženec. Tista marčevska noč je zaradi odmevnosti postala eno od javnomnenjskih zrcal prvega mandata.^[61] V začetku je najprej šef vlade Drnovšek razložil svoj predlog. V umirjenem tonu je jasno poudaril, da po njegovem Janša ni neposredno odgovoren za dogodek, njegova je objektivna odgovornost za celoten obrambni resor, ki je očitno posegal v človekove pravice. "V demokratičnih ureditvah, ki jih pozna sodobna civilizacija, ne obstaja noben kontekst oziroma nikakršno ozadje, ki bi opravičevalo poseg v človekove pravice, še posebej ne s strani vojaških ustanov." Opozoril je tudi na širši, politični kontekst zamenjave, o katerem se je ves čas vneto šušljalo, kako bi naj dejansko šlo v zadevi za^[ods.2.23.]

[58] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 255–258.

[59] 12. 3. 1994 so se na blejskem kongresu Liberalno demokratska stranka, Demokratska stranka, Zeleni in socialisti združili v novo stranko Liberalna demokracija Slovenije – LDS. Njen prvi predsednik je postal dotedanji vodja Liberalno demokratske stranke in premier Janez Drnovšek.

[60] Ivo Hvalica: Zadnja replika. Ljubljana 2002, str. 91–94.

[61] Gl. Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 260–264.

politično motivirano dejanje, da želim v imenu politične leve, ki jo simbolizira predsednik Kučan, obračunati s politično desnico, ki jo v zadnjem času simbolizira minister Janša. /.../ Po temeljitem razmisleku sem se odločil, da moram razmejiti simbolni pomen tega dejanja in njegove posledice za nadaljnji razvoj naše pravne države od tega, kaj to pomeni v trenutnem kontekstu razmerja političnih sil v Sloveniji. Velikokrat sem že povedal, da sem sedanj, tako imenovano veliko vladno koalicijo koncipiral in predlagal z namenom, da vzpostavimo neko osnovno politično ravnotežje v Sloveniji. Da bi v tem, za Slovenijo tako pomembnem prehodnem obdobju, nekoliko zmanjšali politično polarizacijo in zagotovili vsaj minimalno sodelovanje tako desnih kot sredinskih in levih političnih sil pri premagovanju najtežjih gospodarskih in političnih vprašanj. ^[62] [bICit.2.8.]

Razprava, ki je sledila, je bila precej drugačna od siceršnjih; bila je izjemno nabita s političnimi čustvi in daleč presejala zgolj obravnavo politične odgovornosti nekega ministra. Govorniki so omenjali vprašanja politične preteklosti, spletkarska ozadja, levo-desna politična razmerja in razmišljali o samem bistvu slovenske demokracije. Situacija je bila blizu vrelišča, v poslopju parlamenta so bili tudi pripadniki specialne enote policije. ^[63] Le redki govorniki, kakor Miran Potrč, so skušali situacijo umirjati, v glavnem so vrenje še spodbujali. Poslanka Irena Oman je tako Drnovšku očitala, da želi zakriti [ods.2.24.]

vse udbomafijske posle, vezi itd., ampak vsega tega, kar so povedali moji kolegi, ne bom ponavljala. /.../ Janez Janša je narodni junak in če tega ne verjamete, stopite pred parlament in pogledjte. Prepričana sem, da gospod Drnovšek narodni junak ni. ^[64] [bICit.2.9.]

Minister Janša je odgovarjal stvarno in argumentirano, a se vendarle ni izognil domnevnim širšim tranzicijskim konotacijam dogajanja. Po njegovem bo "minimalno ravnotežje v družbi, ki je v tranziciji, porušeno in da bo seveda vse tisto, kar se je do sedaj govorilo o mehkem prehodu, nekih dolgoročnih reformah in tako dalje, odpadlo kot neka zelo prozorna krinka". Zaključil je preroško: "Spoštovane gospe in gospodje, je danes in bo jutri." ^[65] [ods.2.25.]

Večina poslancev je ob glasovanju sledila premierju Drnovšku in Janšo razrešila. Zanj – koalicijskega ministra – je glasovala tudi opozicija. Za novega obrambnega ministra je parlament še na isti nočni seji, ki se je že prevesila v nov dan, malo pred drugo uro zjutraj izvolil Jelka Kacina. [ods.2.26.]

[62] Dobesedni zapis 6. izredne seje I. mandata DZ z dne 28. 3. 1994. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 6. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=72F8FA6D0F92EC9AC1257832004838BF>, (28. 3. 1994).

[63] Po slikoviti interpretaciji Boža Repeta je dogajanje "na miniaturi slovenski ravni spominjalo na Rusijo avgusta 1991 ali na kakšno latinskoameriško državo". – Božo Repe: Vloga slovenskega parlamenta v procesu izgradnje novega družbenega sistema. V: Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010. Ljubljana 2010, str. 21.

[64] Dobesedni zapis 6. izredne seje I. mandata DZ z dne 28. 3. 1994. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 6. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=72F8FA6D0F92EC9AC1257832004838BF>, (28. 3. 1994).

[65] Dobesedni zapis 6. izredne seje I. mandata DZ z dne 28. 3. 1994. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 6. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=72F8FA6D0F92EC9AC1257832004838BF>, (28. 3. 1994).

* * *

Pregrevanje političnih razmer in vse bolj vidno rahljanje koalicijskih vezi je manj kot pol leta po razrešitvi ministra Janše zapletel tedaj popolnoma nepričakovan in še zmerom precej nepojasnen dogodek. Odločni predsednik parlamenta Herman Rigelnik je odstopil. Nekdanji gospodarstvenik, ki je parlament skušal voditi kot odgovoren menedžer (in zato žel spoštovanje tudi pri delu opozicije), je ob odstopu zgolj dejal, kako ni nikdar obljubil, da bo predsedoval ves mandat, poleg tega pa da je parlament ves prioritetni zakonodajni program skoraj v celoti izpolnil. Rigelnikov odhod v mladem parlamentu ni minil rutinsko, po besedah poslanca Hvalice je povzročil veliko nelagodja in napetosti. Začela se je "kuhinja" iskanja novega predsednika.^[66] LDS je za kandidata predlagala svojega poslanca Jožefa Školča, kar je razvnelo tako koalicijsko SKD kot opozicijo. Prva je negodovala zaradi znotrajkoalicijskih razmerij, druga zaradi Školčeve pikrosti in posledične neprimernosti. Školč je bil naposled izvoljen na položaj drugega predsednika državnega zbora, a je njegova nova funkcija botrovala k odstopu šefa SKD s položaja zunanjega ministra. SKD je kljub temu ostala v krhki koaliciji, parlament je nadaljeval širokopotezno zakonodajno aktivnost.^[67]

ods.2.27.

Poslanci, ki so dotlej zakonsko uredili celotno sodstvo in državno upravo in precej gospodarske problematike, so se sredi mandata intenzivno ukvarjali s področjem lokalne samouprave – z občutljivimi pogoji za ustanovitev občin. SKD se je pri tem pridružila opoziciji, ki ni želela pogojev za ustanovitev občin. Zagovarjali so tezo, da naj bodo oblikovane izključno po volji ljudi, četudi bodo majhne, gospodarsko šibke in nezmožne samostojnega življenja.^[68] Levo-desna politična bipolarnost je postopoma postajala vse ostrejša in dosegla simbolični vrhunec maja 1995, ob proslavljanju 50. obletnice konca druge svetovne vojne. Idejno-politična razhajanja s konca tridesetih let, ki so kulminirala za časa vojne, so razsekala politični prostor. Opozicijski SLS in SDSS ter vladna SKD se niso udeležile slavnostne akademije v Cankarjevem domu, izvzemši SLS jih ni bilo niti na slavnostni seji parlamenta. Parlamentarni pritisk je še dodatno dvigal predlog poslancev SNS Zmaga Jelinčiča in Polonce Dobrajc, po katerem bi uvedli začasni moratorij na vračanje gozdov Cerkvi.^[69] Ideološke razlike so se ne nazadnje pokazale tudi pri sprejemanju svežnja šolske zakonodaje, s katerim je državni zbor posodobil ves osnovno- in srednješolski sistem. Sporen je sicer bil le en detajl – osnovnošolski zakon je predvideval uvedbo obveznega predmeta verstva in etika v zadnja razreda osnovne šole. ZLSD, demokrati, del LDS in SNS so mu ostro nasprotovali, zavoljo česar se je v začetku leta 1996 v parlamentu razvila živahna razprava z mestoma poglobljenimi filozofsko-ontološkimi argumenti. Večina poslancev se je ob koncu opredelila za kompromisni predlog – predmet je bil vpeljan kot neobvezen.^[70]

ods.2.28.

Ob temeljni zakonodajni aktivnosti je bil lajtmotiv prvega državnozbornega mandata gospodarska problematika skupaj z javnim dolgom, sanacijo bančnega sistema ...

[66] Ivo Hvalica: Zadnja replika. Ljubljana 2002, str. 105–106.

[67] Jana Taškar: Razburljivo leto v parlamentu. V: Slovenski almanah '95. Ljubljana 1994, str. 89.

[68] Jana Taškar: Razburljivo leto v parlamentu. V: Slovenski almanah '95. Ljubljana 1994, str. 90.

[69] Slovenski almanah '96. Ljubljana 1995, str. 72–73.

[70] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 279–280.

Klasične tranzicijske težave, povezane s privatizacijo in prestrukturiranjem, je še dodatno obremenjevala s tem povezana vse nižja gospodarska rast in brezposelnost. Parlament se je težavam vseskozi vneto posvečal in živo razpravljal. Med drugim je z novelo ustavnega zakona leta 1994 ustanovil dve novi državni banki, Novo Ljubljansko banko in Novo Kreditno banko Maribor. Nanju je prenesel skoraj celotno bančno aktivnost in sredstva Ljubljanske banke in Kreditne banke Maribor, katerima so načrtno ostali le dolgovi.^[71] Premišljen državnobančni by-pass maneuver, ki pa je ostajal v javnomnenjski senci enega od osrednjih torišč gospodarske situacije v državi – mariborskega gospodarstva z industrijskim gigantom Tamom. O neperspektivnem podjetju se je pisalo in govorilo kot o "tempirani socialni bombi", kar je bil za koalicijo brez SKD zadosten razlog za injiciranje velikih vsot davkoplačevalskega denarja vanj.^[72] [ods.2.29.]

Socialno-gospodarska problematika je naposled razdvojila tudi koalicijska partnerja LDS in ZLSD. Razrešitev "sanatorja Tama", gospodarskega ministra Maksa Tajnikarja iz vrst ZLSD, in zlasti sprememba pokojninske zakonodaje sta bili v začetku leta 1996 povod za izstop ZLSD iz vlade. Koalicija, ki sta jo potem tvorili le še LDS in SKD s skupno 39 poslanci, je kljub razpetosti slednje med vlado in opozicijo vzdržala do konca prvega mandata.^[73] [ods.2.30.]

* * *

Znotraj orisanega političnega konteksta se je parlament v prvem mandatu vneto loteval tudi izvajanja svoje nadzorne funkcije. Tako je ustanovil šest preiskovalnih komisij, razpravljal in odločal o obtožbi predsednika vlade in sedmih interpelacijah o delu ministrov. Poslanci so poleg tega naslovili na vlado in njene člane skupno 1761 vprašanj in pobud, politično temperaturo pa so dvigovale tudi številne kadrovske zamenjave v vladi, o katerih je seveda odločal parlament.^[74] [ods.2.31.]

Politična fragmentacija, značilna za leto 1992, ni bila ob koncu mandata nič manjša. Po eni strani je sicer prišlo do združevanja (nastala je Liberalna demokracija Slovenije), po drugi pa sta se v parlamentu oblikovali dve novi poslanski skupini – Slovenska nacionalna desnica (SND) in skupina samostojnih poslancev, dva poslanca pa sta opravljala funkcijo kot povsem samostojna^[75] (v dunajskem državnem zboru za časa habsburške monarhije so samostojne poslance imenovali divjaki). Nekaj je bilo tudi prestopov poslancev iz ene v drugo poslansko skupino,^[76] a ti tedaj še niso bili deležni občutnejšega odmeva v javnosti. Zapletov v parlamentu kljub njegovi zavirljivi učinkovitosti ni manjkalo, a kakor je poudaril njegov drugi predsednik Jožef Školč ob koncu mandata, "veliko zapletov v prvem mandatu Državnega zbora, izvoljenega v skladu z določbami nove ustave Republike Slovenije, izhaja iz dejstva, da smo v

[71] Jana Taškar: Razburljivo leto v parlamentu. V: Slovenski almanah '95. Ljubljana 1994, str. 91.

[72] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 272–272, 274.

[73] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 272–272, 274.

[74] Državni zbor: 1992-2007. Ljubljana 2007.

[75] Državni zbor: 1992-2007. Ljubljana 2007.

[76] Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96. Ljubljana 1996.

času štiriletnega dela hkrati izgrajevali pravila in postopke in prakso demokratičnega odločanja".^[77] ods.2.32.

[77] Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96. Ljubljana 1996, str. 1.

Drugo mandatno obdobje – šibkost velike koalicije pog.3.

Formalni in simbolični začetek procesa oblikovanja drugega sklica državnega zbora je začel predsednik države Milan Kučan, ki je v skladu s svojimi ustavnimi pristojnostmi za 10. november 1996 razpisal druge državnozborske volitve. Datum je za zgodovinarjevo oko nadvse zanimiv, saj zbuja spomin na politično vrenje v Kraljevini SHS. Prav na ta dan leta 1927, po zadnjih demokratičnih volitvah v državi, sta dva poprej ostra politična nasprotnika – Hrvat Stjepan Radić in prečanski Srb Svetozar Pribičević – sklenila trdno koalicijsko zvezo, imenovano Kmečko-demokratska koalicija. Četudi niso bile volitve leta 1996 s tem v nikakršni historični vzročno-posledični zvezi in so se tudi dogajale v povsem drugačnem kontekstu, pa datum vendarle poraja romantično sliko preseganja ostrih političnih delitev. ods.3.1.

Predvolilno ozračje v Sloveniji jeseni 1996 je namreč bilo prav tako, naelektreno in nazorsko razdeljeno. Demokratski poslanec Tone Peršak je ozračje sicer nekoliko pretirano, a vendar slikovito opisal: ods.3.2.

Slovenija je dva meseca pred volitvami po zaslugi nekaterih politikov tako rekoč nabita s sovraštvom, s strahom pred prihodnostjo in s politikantstvom najslabše vrste ... Stranke se ubadajo skoraj samo še z medsebojnim obtoževanjem in s spotikanjem, torej z najslabšimi metodami boja za oblast. ^[78] biCit.3.1.

Kljub takemu izhodišču in navkljub dejstvu, da je bilo veliko volivcev neopredeljenih in razočaranih nad politiko, je bila kampanja precej blaga. ^[79] Prva vladna stranka, Drnovškova LDS, je volivce nagovarjala z optimistično in pozitivno kampanjo, utelešeno v sloganu "2000 Gremo!" Njen pristop je bil razgiban; v ospredju je seveda bil premier, ob njem pa tudi njegov pes Artur, ki je celo nastopal v lastnem televizijskem spotu. Opozicijska SDS Janeza Janše se je – za opozicijsko stranko razumljivo – zatekla k negativnemu konceptu in poudarjala zaskrbljujoče plati prejšnjega mandata, brezposelnost, revščino, socialno problematiko ... in s svojim sloganom predlagala rešitev: "Čas je za spremembe". Vladno-opozicijska ZLSD se je odločila za sproščen nastop in kot "edina rokenrol stranka" izdala cede partizanskih pesmi v rock izvedbi. Na glasbo je v kampanji stavila tudi SLS, saj je njen predsednik Marjan Podobnik sam prepeval "Jaz bi te polubu rad". Sporočilo pesmi je bilo tudi sporočilo pozitivne kampanje s sloganom "Za Slovenijo z ljubeznijo". SKD Lojzeta Peterleta je bila v najtežji situaciji; kot vladna stranka se je potegovala za volivce, nenaklonjene vladi. S precej robato kampanjo, kjer je bil ob Peterletu v ospredju slogan "Stojimo za svojimi besedami", je skušala napade vlade naprtiti stranki LDS, uspehe pa sebi. ^[80] Upošteva je rezultat se zdi, da pri tem ni bila uspešna, da so volivci kvečjemu razmišljali obratno. Uspehe vlade so pripisali LDS, neuspehe pa koalicijskim partnericam. ods.3.3.

Na volilno nedeljo, ko so volivci izbirali med 17 listami (vsega skupaj je sicer nastopilo 23 strank, a so nekatere sklenile predvolilno koalicijo) in 1311 kandidati, ^[81] je namreč

[78] Delo. 7. 9. 1996.

[79] Vladimir Vodusek: Zadnji teden ogorčen boj za neopredeljene volivce. V: Delo. 24. 10. 1996.

[80] Marko Milosavljevič: Bo Artur požrl spremembe?. V: Delo: Sobotna priloga. 2. 11. 1996.

[81] Blaž Zgaga: Povprečni kandidat je star pod 46 let in ima višjo šolo. V: Delo. 5. 11. 1996.

ponovno največ glasov prejela LDS. Volivci so ji namenili 27,01 %, kar se je prezrcalilo v 25 poslanskih mandatov. S precejšnjim zaostankom sta ji sledili SLS, ki je osvojila 19,38 % (19 mandatov) in SDS s 16,13 % (16 mandatov). SKD in ZLSD sta bili precej izenačeni; prva je prejela 9,62 % (10 mandatov), druga pa 9,03 % (9 mandatov). Poleg naštetih sta se v parlament prebili še DeSUS s 4,32 % (5 mandatov) in SNS s 3,22 % (4 mandati).^[82] Glede na prejšnje volitve leta 1992 je LDS še bolj utrdila svoj primat prve stranke, SKD in ZLSD sta del volivcev izgubili, SLS in zlasti SDS pa precej pridobili. SNS je komaj prestopila parlamentarni prag in zaostala za novinko – stranko DeSUS. Demokratov in Zelenih v državnem zboru ni bilo več. ods.3.4.

* * *

Sveže izvoljeni poslanci so se na prvi, konstitutivni seji državnega zbora sešli 28. novembra 1996. Najstarejši poslanec Marijan Schiffrer je po ustaljeni praksi namenil uvodne besede sklicatelju seje, predsedniku Kučanu. Njegov nagovor, ki ga je kot prekaljeni politik vešče sestavil trenutku primerno, je na prvi pogled klasičen "prestolni govor" šefa države ob konstituiranju parlamenta. Predsednik je omenjal žlahtne momente parlamentarne razprave in poudarjal mesto parlamenta v družbi. Toda hkrati je tudi dejal, kako so utemeljena pričakovanja, ods.3.5.

da boste, spoštovane poslanke in spoštovani poslanci novega sklica Državnega zbora, med seboj in skupaj z državljani iskali rešitve, dogovore in soglasja za razcvet države za stabilno, varno in v svetu spoštovano Slovenijo. Utemeljena so pričakovanja, da bomo upravljalci države povezovali državljanke in državljane Slovenije v skupna prizadevanja za uspešno in pospešeno gospodarsko, politično, pravno in socialno preobrazbo, za zanesljivo prepoznavno in suvereno umestitev Slovenije v evropske in svetovne gospodarske, politične in varnostne obrambne povezave; da bomo v strpnem pogovoru ob medsebojnem spoštovanju s skupnim in dobrim delom in ob spoštovanju že doseženega zagotovili zanesljivo prihodnost slovenstva in slovenske države; da bomo spoštovali različnost in odpravljali pregrade nezaupanja, zavračanja in izključljivosti; da bomo preprečevali krivice ter nezakonita in nepoštena ravnanja, da bomo varovali svojo kulturno in nacionalno identiteto, svojo zemljo, suverenost in življenjsko okolje, svojo kulturno in naravno dediščino, da namesto mostov v skupno dobro ljudi v tej državi med njimi ne bodo postavljeni zidovi.^[83] bicit.3.2.

Zlasti parafraza z mostovi in zidovi je bila svareče opozorilo v nadvse realni situaciji. Drugi sklic državnega zbora se je namreč po izvolitvi znašel v šahovski pat poziciji. Stranke t. i. desnice so skupaj prejele 45 glasov, vse ostale z manjšinskima poslancema vred, ki sta podpirala Drnovška, pa ravno tako 45. Parlament, zrcalo družbe, se je znašel v zagati, razdeljen na pol ... Konstitutivna seja se je zavlekla, nasprotujoča si stališča so se kazala na vsakem parlamentarnem koraku. ods.3.6.

Najprej se je zapletlo pri potrjevanju mandatov. Trije kandidati so se namreč pritožili in s tem pri delu poslancev zasejali klice dvoma. Ali vendarle podpreti vseh 90 mandatov?

[82] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 1996–2000. Ljubljana 2000, str. 15.

[83] Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 28. 11. 1996. Dostopno na: Državni zbor RS. 28. 11. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=03BB15FE2100A010C12564650044DB7F>, (11. 6. 2014).

Razmišljanje "dvomljivcev", ki ilustrira smisel potrjevanja poslanskih mandatov, je povedno predstavil Slavko Gaber: ^[ods.3.7.]

Želel bi nas vse opozoriti na dejstvo, da se nahajamo v najbolj občutljivi fazi konstituiranja slovenskega parlamenta oziroma Državnega zbora. Gre za točko, v kateri se potrdi volja volivk in volivcev. To je tista točka, o kateri ne sme, ko bo opravljena, na njej ostati niti najmanjšega dvoma, najmanjšega suma, da posel ni bil opravljen korektno. /.../ Če bi kljub temu potrdili mandate tem poslankam in poslancem ta trenutek v tem Državnem zboru, bi prvič naredili slabo uslugo Državnemu zboru, ker bi padel sum na Državni zbor, da ne spoštuje volje volivk in volivcev, in drugič, naredili bi izjemno slabo uslugo ljudem, ki bi jih na ta način potrdili v Državnem zboru. Za njih bi namreč v celotnem mandatu oziroma vseskozi, dokler se to ne bi razčistilo, lahko tekla beseda okrog po Sloveniji, da zasedajo mesto nekoga drugega, ki mu je mesto glede na glasove volivk in volivcev v tem Državnem zboru. ^[84]

^[biCit.3.3.]

Kljub pomislekom so bili naposled vendarle potrjeni vsi mandati. Naslednja težava je bila izvolitev predsednika, podpredsednika in članov komisije za volitve, imenovanja in administrativne zadeve – komisije, ki bo predlagala vodstvo parlamenta. Konsenza tisti dan ni bilo pričakovati, zato so poslanci sejo prekinili in jo nadaljevali 2. 12. Pred njimi je bil podaljšan vikend posvetovanj, prepričevanj in usklajevanj. Rezultat? V ponedeljek, 2. 12. ob 10. uri, pat pozicija (še) ni bila presežena, KVIAZ-a niso oblikovali. ^[ods.3.8.]

Situacija je precej razhudila poslanca Jožefa Školča, ki je ugotavljal, da ^[ods.3.9.]

Državni zbor izgleda v tem trenutku razdeljen na – ne bom uporabljal teh najrazličnejših formul, ker se mi zdijo, ko govorimo o konstituiranju Državnega zbora, precej nerelevantne. Vsekakor imamo toliko in toliko poslanskih skupin, za katere menim, da so se dolžne dogovoriti za tiste osnovne stvari, da lahko začne Državni zbor delovati. /.../ Nenazadnje, pristanek na to, da se kandidira za volitve v Državni zbor, pomeni obljubo državljanom in državljankam, da se bodo o vseh stvareh dogovarjali. Če se nismo v stanju dogovoriti, kako se konstituira Državni zbor, in improvizirati stvari na taki začetni točki, to pomeni, da nič od zapisanega za te ljudi ne bo veljalo v teh štirih letih. ^[biCit.3.4.]

Zelo "parlamentarna" Školčeva ugotovitev, ki pa ji je brž repliciral mojster državnozborske replike Ivo Hvalica. Najprej se je celo opravičil, da prvi nastop v novem mandatu začanja z repliko, nato pa Školča opozoril, da je volilni rezultat "neizpodbitno dejstvo", iz katerega izhaja, da je "asociacija strank" t. i. desnice osvojila večino in da ji posledično gre tudi večina v KVIAZ-u. A pri tem razmišljanju je bilo problematično to, da "asociacija" kot blok še ni mogla nastopati, saj še ni bilo ne koalicije ne opozicije. Čez čas so poslanci vendarle dosegli dogovor, ki je upošteval sorazmerno zastopanost strank in ohranjal pat pozicijo tudi v komisiji. Vsaka stran je dobila 10 članov, predsednik pa je postal Igor Bavčar iz LDS. ^[ods.3.10.]

Pot do volitev vodstva parlamenta je bila s tem odprta, a je še zmerom bila videti precej nemogoča. Razmerje 50 : 50 se je ohranilo. Za predsednika so stranke desnice

[84] Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 28. 11. 1996. Dostopno na: Državni zbor RS. 28. 11. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=03BB15FE2100A010C12564650044DB7F>, (11. 6. 2014).

predlagale Janeza Podobnika, ki je na tajnih volitvah prejel – 45 glasov, točno polovico. Napetost v parlamentu in tudi v javnosti je vse bolj rasla, rešitve ni bilo na obzoru ... Nekateri, kot Miran Potrč, so pozivali k dogovarjanju, češ da je "eno formalna pravica, drugo pa politična modrost, in sicer politična modrost, ki terja v tem razmerju, kakršnega so določile volivke in volivci na volitvah, da so vse stranke pripravljene sesti skupaj in se med seboj poskušati, ali se bodo ali ne, je vprašanje, ampak poskušati dogovoriti. "Spet drugi, kot Ivo Hvalica, so bili ob takih besedah užaljeni in prizadeti in so zahtevali spremembe. "Govoriti o politični modrosti, to je smešno. Za vas je politična modrost eno, zame nekaj drugega. Vi imate en predznak, jaz imam drugega," je bil jasen Hvalica in v nadaljevanju tudi obtožujoč: [ods.3.11.]

Lepo vas prosim! Vi boste nam ponujali dogovarjanje? Vi, ki ste nas prisilili desetletja v tišino. Pustite nas, da sedaj spregovorimo in da poizkušamo tej državi dati eno drugo opcijo, ker si ta država to želi, in jaz vam še enkrat povem, da razmerje ni 45 : 45, to ste vi ustvarili. Razmerje je 45 : 43 plus 2. Ne apriori, prosim, predstavnike narodnosti tlačiti v vaš lonec. Lepo vas prosim! [85] [bicit.3.5.]

Tisti čas je bil tako za parlament kot za javnost sila napet, vsak resen politični komentator in vsak kavarniški krožek je razglabljal, kdaj in kako bo "zid" padel. Na prvo razpoko ni bilo treba čakati dolgo ... Po "mnogih napornih trenutkih" v KVIAZ-u, "usklajevanju in proceduralnih zapletih" je vendarle prišlo do dogovora med poslanci. Po Bavčarjevih besedah je "prevladala modrost, spoznanje dejstva, da v tem državnem zboru obstaja nuja za dogovor, dogovor, ki ga seveda pričakujejo ljudje, slovenske državljanke in državljani, od predstavnikov ljudstva, izvoljenih na volitvah pred nekaj več kot tremi tedni." [86] [ods.3.12.]

Komisija je za predsednika predlagala Janeza Podobnika, ki je na tajnem glasovanju prejel visokih 82 glasov. Za podpredsednike so bili izvoljeni poslanci Zoran Thaler, Borut Pahor in Helena Hren - Vencelj. Nadaljevanje je postajalo vse bolj predvidljivo ... [ods.3.13.]

Takoj po izvolitvi je novi državnozborski predsednik v svojem nastopnem zahvalnem govoru poudaril, da lahko državni zbor [ods.3.14.]

pojmuje tudi kot prostor mostov, ki jih moramo poslanke in poslanci kot izvoljeni predstavniki državljanek in državljanov graditi v prostoru slovenske države. Kakorkoli že gledamo na politiko, prispodoba mostov je dobra. Morda je bilo nekoliko zajedljivosti v preteklih dneh ob tej besedi, toda mostovi so bistvo demokratičnega delovanja zrele politike. [87] [bicit.3.6.]

Vse bolj je kazalo, da med največjima strankama – LDS in SLS potihoma poteka gradnja mostu, četudi trdnih zagotovil za tako tezo ni bilo. Kljub Podobnikovi izvolitvi je navzven še zmerom obstajala pat pozicija, parlament je bil razdeljen na pol. Poslanci se ne

[85] Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 2. 12. 1996. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 12. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=EFEE4318F264923CC125646500451CDF>, (11. 6. 2014).

[86] Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 3. 12. 1996. Dostopno na: Državni zbor RS. 3. 12. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=A9B17271D49BF53DC1256465004581C1>, (11. 6. 2014).

[87] Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 3. 12. 1996. Dostopno na: Državni zbor RS. 3. 12. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=A9B17271D49BF53DC1256465004581C1>, (11. 6. 2014).

nazadnje niso mogli dogovoriti niti o sedežnem redu, ki ga je zato, po njihovem pooblastilu, določil generalni sekretar.^[88] Kakšna bo koalicija, kakšna bo vlada, je ostajalo nejasno ... in sčasoma postajalo vse bolj presunljivo. Dogajanje je začelo spominjati na politični triler. ods.3.15.

Od volitev sta minila že skoraj dva meseca in predsednik Kučan je v skladu s svojo podobo preudarnega in zaskrbljenega državnika imenoval kandidata za predsednika vlade. Odločil se je za liderja LDS Drnovška. V pat poziciji je veljalo poskusiti z relativnim zmagovalcem. V začetku januarja 1997 so se poslanci tako zbrali na 1. izredni seji, na "mandatarski" seji. Javnost se je spraševala, kaj se utegne zgoditi, lahko pričakujemo presenečenje ... Skoraj perfektno dramaturško zasnovano stopnjevanje zgodbe je tedaj doseglo enega svojih vrhov. Na samem začetku seje je predsednik Podobnik povsem rutinirano obvestil poslance, da bodo zaradi "tehničnih napak in prekoračitve pooblastil glede sedežnega reda" z delom pričeli kasneje. Nestrpno pričakovano sejo so prekinili, ker je nekdo sedel drugam? Nedolgo zatem se je razvedelo, da to drži, da je nekdo dejansko sedel drugam in da je to storil nalašč, saj se je odločil, da bo izstopil iz svoje poslanske skupine. V nadaljevanju seje je Podobnik poslance obvestil, da je prejel pismo s kratko, a jedrnato vsebino: ods.3.16.

Sporočam Vam, da z današnjim dnem, 8. 1. 1997, izstopam iz poslanske skupine Slovenskih krščanskih demokratov.

S spoštovanjem!

— *Ciril Pucko* blCit.3.7.1.

Prestop enega poslanca sicer še ni pomenil mostu, a brv je bila nedvomno položena, parlamentarna tehtnica se je prevesila na levo. Razprava o mandatarju, ki je sledila, je najbrž bila tudi zato bolj nabita s političnimi čustvi, težkimi besedami o demokraciji in inserti iz najsodobnejše zgodovine. Drnovšku so poslanci z desnice očitali samodržstvo, samooklicano voditeljstvo in politično shizofrenijo. Franc Zagožen se je skliceval na misel Draga Jančarja. Briljantni pisatelj, ki je nastopal tudi kot kontroverzni politični esejist, je namreč zapisal, kako je treba tistemu, ki izjavlja, da je edini primeren za predsednika vlade, onemogočiti priti v bližino vladne palače.^[89] Lojze Peterle je pronicljivo analiziral Drnovškov politični stil in njegov odnos do parlamenta: ods.3.17.

Gospod kandidat je znan po tem, da ne reče: drži, bomo, dajmo, obljubim, ampak bom poskusil, si bom prizadeval, bom še pogledal, bom še proučil. Dobro je, da proučujemo, ampak ko se dogovorimo, dajmo izvajati. In če se dogovorjeno ne zgodi, potem pride do razlage: veste, Vlada je Vlada, parlament je pa parlament. V Vladi se razumemo, v parlamentu pa so, kakršni so. Zato iz tega pridemo do tega, čemur jaz rečem: teorija o dveh koalicijah, ena v Vladi, ena v parlamentu. Mi si ne želimo, da bi imeli še enkrat situacijo iz zadnje koalicije, ko je to res tako

[88] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 8. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 8. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=3FC49BBF7D570BF9C12564650042E992>, (11. 6. 2014).

[89] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 9. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=43EBD4B02F455852C125646500435B3E>, (11. 6. 2014).

delovalo. V Vladi so bile številne zadeve sprejete, v parlamentu so padale, včasih ena za drugo, ne glede na to, da so bile v Vladi soglasno sprejete.^[90] bICit.3.8.

Nekateri so mu očitali držo med osamosvojitvijo in se zapletli v verbalne spopade o zaslugarstvu in junaštvu. Poslanca Branka Tomažiča je tako zanimalo, kje je bil Drnovšek v času osamosvajanja, "ko so ga novinarji iskali in javno govorili, da ga ne morejo najti". Nemudoma mu je repliciral poslanec Rudi Moge. Podučil ga je, naj si le prebere Drnovškovo knjigo *Moja resnica*, in ga zajedljivo vprašal, kje pa je bil on med osamosvojitvijo. Nadaljevanje kratke replične razprave se je precej oddaljilo od predmeta, a predstavlja plastično ilustracijo verbalnega spopada v parlamentu z nevsiljivo pomirjujočo vlogo predsedujočega: ods.3.18.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK*

Predlagam, da vendarle prekinemo z replikami in nadaljujemo z razpravo. Gospod Tomažič.

govor.3.1.

— *BRANKO TOMAŽIČ:*

Gospod Moge, tudi jaz ne vem, kje ste vi bili. O meni pa piše v knjigi, da sem prvi postavljaj blokado proti neprijateljskim tankom v Vrhpolju pri Vipavi. Če ne veste tega, preberite zgodovino.

govor.3.2.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK:*

Gospod Moge ima repliko.

govor.3.3.

— *RUDOLF MOGE:*

Spoštovani kolega! Jaz za vas dobro vem. Ampak če ne veste vi, kje sem jaz bil, jaz sem bil pa za talca v Pekrah in sem dobil srebrni znak Pekre.

govor.3.4.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK:*

Hvala. Čestitam obema. ...(Smeh in ploskanje.)...^[91]

govor.3.5.

Med bolj stvarnimi kritiki je bil poslanec Janez Janša, ki je Drnovšku očital njegovo pregovorno tehnicistično držo; občutek, da je človek le proračunska postavka. V programu je pogrešal zlasti "Humanizem" in "Slovenijo". Odgovoril mu je pisatelj Partljič. V svojem hudomušno-razumevajočem slogu je Janši celo pritrdil, češ da ima morda prav, "da manjka humanizem, da smo številke in dalje. Ampak sam sem bil socialistični učitelj in sem se norčeval v razredu, ko smo govorili o človeku z veliko

[90] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 9. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=43EBD4B02F455852C125646500435B3E>, (11. 6. 2014).

[91] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 9. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=43EBD4B02F455852C125646500435B3E>, (11. 6. 2014).

začetnico ali pa socialističnem humanizmu. Najbolj me je strah, kadar politiki govorijo o človeku z veliko začetnico, s humanizmom in s takimi stvarmi." ^[92] ods.3.19.

Parlamentarna debata o Drnovšku, LDS-u in njih vladavini je dala veliko, opozorila na precej vprašanj in vidikov dojemanja, s čimer je izpolnila svoj namen. Izida glasovanja ni spremenila, a to tudi ni bil njen smisel. Drnovšek je dobil pričakovanih 46 glasov. ^[93]

ods.3.20.

Predsednik vlade je bil izvoljen, toda vlade še ni imel. Sledil je drugi krog – potrjevanje liste ministrov. Mostu še ni bilo na obzoru, stala je le brv. Drnovšek je zato konec januarja parlamentu predlagal vlado minimalne večine, ki bi jo podpiralo 46 poslancev. In na istem kraju se je vnovič odvrtela sila podobna debata kakor mesec prej, le da je prestopnik Ciril Pucko dobil v njej odmevno vlogo. Njegov nekdanji "šef" Miroslav Mozetič ga je celo pozval, da "v interesu Slovenije odloži svoj mandat in poslansko mesto vrne SKD", saj da je podpora Drnovšku sicer "volilna prevara", nič kaj dosti drugačna od Miloševićevih volilnih prevar v Srbiji. Še bolj oster in piker je bil Ivo Hvalica, saj je predlagani listi očital pomanjkanje legitimnosti in sklenil, da vlado "sestavlja ZSMS-jevski liberalizem in prebarvani komunizem, ki ima za pušelj Jelinčičev proticerkveni nacionalizem. Vse skupaj pa veže en sam cement, to je puckizem." ods.3.21.

Pri poslanskih kolegih je požel smeh, pri predsedniku Podobniku pa opozorilo, naj ne žali poslancev. A Hvalica se ni dal. Pojasnil je, da uvaja "nov termin za izdajo in prevaro, recimo v arabščini imamo ta termin. Iskal sem ga v drugih jezikih, pa ga ni. Torej skupek teh dveh pojmov. To je moj doprinos k mogoče bodočemu slovarju slovenskega jezika". ^[94] ods.3.22.

Še isti večer, 6. februarja 1997, so poslanci glasovali o Drnovškovem predlogu. Rezultat? 46. glasu ni bilo od nikoder, izid je bil znova 45:45. Za hip se je zazdelo, da je parlament tri mesece od volitev tekel v prazno. ods.3.23.

Toda samo kronološko dejstvo ni ravno najbolj povedno, datumi sami zase le redko skrivajo sporočilo. V treh mesecih od volitev se je navkljub pat poziciji parlament konstituiral, celo z veliko večino izvolil predsednika, opravil dolge, mestoma pikre in oddaljene, a v svoji celovitosti problemske razprave in izvolil predsednika vlade. Državni zbor je opravljal svojo zamišljeno poslanstvo. Razumljivo je, da je to pač terjalo čas, česar se je sprva poslanec, nato pa premier Drnovšek nedvomno zavedal. Iskanje dogovora, "gradnja mostu" se je nadaljevala ... in manj kot mesec po porazu prve liste ministrov je Drnovšek parlamentu predložil drugo, precej drugačno; takšno, kakršna se je kazala po izvolitvi Janeza Podobnika – listo "velike koalicije" med LDS in SLS, kateri se je pridružil še DeSUS. ods.3.24.

Pot h končnemu izhodu iz sicer povsem normalne zagate za obe največji stranki ni bila lahka, toda kakor je poudaril Drnovšek ob predstavitvi svojega predloga: ods.3.25.

[92] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 9. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=43EBD4B02F455852C125646500435B3E>, (11. 6. 2014).

[93] Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 16. 1. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 16. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=2E6DB387037C82EAC12564650043FA31>, (11. 6. 2014).

[94] Dobesedni zapis 2. izredne seje II. mandata DZ z dne 6. 2. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 6. 2. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=44F1416856FE8B4AC125646500443F20>, (16. 6. 2014).

Moja ocena je bila vedno in tudi sedaj, da razlike med Slovenci niso takšne, da razlike med strankami niso takšne, da bi jih lahko za vedno zavezali v dva bloka, ki si a priori med seboj nasprotujeta. Obstaja precej programskih sličnosti, precej sorodnih prizadevanj med različnimi strankami in da stranke lahko te svoje cilje, svoja prizadevanja tudi v interesu državljanov, ki jih zastopajo, uresničujejo na različne načine, v različnih povezavah, ne samo v eni povezavi, ki se bo konfrontirala z neko drugo povezavo. To je drugačen tip demokracije, parlamentarne demokracije.^[95]

[biCit.3.9.]

Premier se je torej zavzel za "drugačen tip parlamentarne demokracije", drugačen v njenem tedaj aktualnem slovenskem pojmovanju, ki je bilo izrazito idejno razdeljeno. Zavzel se je za politiko preseganja uveljavljenih delitev. Na most, ki mu ga je uspelo zgraditi z SLS, je bil lahko upravičeno ponosen, a s tem – s sklenitvijo koalicije – je bil storjen šele prvi korak. Pred koalicijo so bila štiri potencialna leta sodelovanja, štiri leta nenehnega vsakodnevnega mostograditeljstva. Vprašanje, ali bo partnerstvo različnih zdržalo, je že tedaj bilo povsem na mestu. Janez Janša ga je spretno formuliral v vseprisotno metaforo z mostovi:^[ods.3.26.]

Sicer pa, če stvar poenostavimo, ali bi vi zaupali arhitektu, ki ukaže porušiti dva solidna mosta zato, da začne graditi novega, in to na mestu, kjer je reka najširša. Zagotovo ne. Nihče razumen takšnega arhitekta ne bi zaposlil. Takega arhitekta bi bila vesela le gradbena mafija, ki bi na tak način prišla do posla.^[96]

[biCit.3.10.]

Za Drnovškovo listo je glasovalo 52 poslancev. Vlada je bila potrjena, parlament je prebrodil, številni poslanci bi najbrž rekli "premostil" blokado, v kateri se je znašel po volitvah.^[97] Dolgo ni ostalo pozabljeno, da je pat pozicijo pravzaprav presekala poslanec Pucko. Nekateri so mu pripisovali državotvorno držo, drugi so ga obrekovali z izdajalcem. Pucko je bil na naslednjih volitvah vnovič izvoljen v parlament, nato pa je izstopil iz politike.^[98]

[ods.3.27.]

* * *

Koalicija, ki se je po napornih mesecih končno oblikovala, je bila kljub majhnemu številu partneric sila raznorodna. Že takrat, ob njenem začetku, so komentatorji ugotavljali,

[95] Dobesedni zapis 3. izredne seje II. mandata DZ z dne 27. 2. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 2. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=AB45C7774F00FBFDC12564650048E632>, (11. 6. 2014).

[96] Janša je v svojem govoru omenil tudi zanimiv detalj, ki je postal nadvse aktualen ob koncu mandata. Omenil je Andreja Bajuka, gospoda, ki je bil skupni kandidat desnice za finančnega ministra "in nič drugega", a se je tedaj kljub temu še naprej "opletalo" z njegovim imenom. Na vse poslušalce je zato Janša naslovil prošnjo, naj tega več ne počnejo. – Dobesedni zapis 3. izredne seje II. mandata DZ z dne 27. 2. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 2. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=AB45C7774F00FBFDC12564650048E632>, (11. 6. 2014).

[97] Ko so bila vzpostavljena opozicijsko-koaliicijska razmerja, je parlament izvolil tudi nove podpredsednike; to so postali Andrej Gerenčer, Miroslav Luci in Eda Okretič Salmič. Pri tem je prišlo do zapleta, saj poslanka Hren-Vencleja iz vrst opozicijske SKD ni želela odstopiti (mesto podpredsednika je pripadalo najmočnejši opozicijski stranki SDS), ampak jo je moral državni zbor razrešiti. – Dobesedni zapis 4. seje II. mandata DZ z dne 23. 4. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 23. 4. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=26EC891E91B39A4CC125649E00302D3C>, (11. 6. 2014).

[98] Mnogo let kasneje, januarja 2012, je še vedno stal za svojo odločitvijo, ki je pravzaprav omogočila oblikovanje zadnje zares široke vlade, presegajoče levo-desna razhajanja. – Samo Trtnik: Sintagma o novih ljudeh je bila zlorabljena. V: Večer. 19. 1. 2012.

da gre pri LDS in SLS za zvezo dveh idejno in socialno popolnoma različnih strank, ki bosta skupaj le stežka učinkovito vladali. Parlamentarna praksa drugega mandata je tej tezi v precejšnji meri pritrjevala. Razmere v državnem zboru so bile velikokrat zmedene, zdelo se je, da je SLS bolj opozicijska kot koalicijska stranka. Povrhu pa tudi opozicija ni usklajeno napadala in nadzirala vlade, saj je bila – ravno tako na idejni ravni – sama razdeljena. SDS in SKD sta bili bliže SLS, ZLSD pa Liberalni demokraciji. Razpad koalicije se je pogosto zdel neizbežen ... [ods.3.28.](#)

Prvo odmevnejše znotrajkoalicijsko razhajanje je sledilo kmalu po izvolitvi vlade, junija 1997. Parlament je moral udejanjiti obljubo iz t. i. španskega kompromisa – zavezo vlade, ki jo dala v procesu pristopanja k EU in je predvidevala spremembo 68. člena ustave, po katerem tujci v Sloveniji niso mogli pridobiti lastninske pravice na nepremičninah. SLS, ki se je sama deklarirala za najvišjo branilko slovenskega "nacionalnega interesa", na to ni bila pripravljena oz. je v zameno za glasovanje zahtevala dodatne koalicijske koncesije. Največja vladna stranka z Drnovškom na čelu se je spet znašla v zagatni situaciji, morala bi privoliti v sicer običajno politično trgovino. Cena bi bila visoka, a dobiček – nemoteno nadaljevanje pristopnega procesa – se je zdel nujen. Toda temu navkljub dopolnjevanja koalicijske pogodbe ni bilo. Pot do spremembe ustave, ki jo je ubrala LDS, je bila naposled drugačna in veliko širša. Presegla je koalicijsko sporazumevanje in postala predmet celotnega parlamenta.

[ods.3.29.](#)

Zaželeni cilj (EU) je namreč bil tedaj unisono sprejet pri skoraj vseh parlamentarnih strankah, članstvo Slovenije v bruseljski asociaciji ni bilo za nikogar vprašljivo, le pot in strategija sta burila kritične odzive. Drnovšek se je z LDS zato odločil za iskanje širšega konsenza, obrnil se je na opozicijo s ponudbo za sklenitev širokega sporazuma o zunanjepolitični strategiji države. Učinek ni izostal, kritična opozicija je roko sprejela in parlament kot osrednje torišče političnih stališč je skoraj soglasno, v prav državotvorni maniri, spremenil ustavo. 85 poslancev je glasovalo za, le eden je bil proti. ^[99]

[ods.3.30.](#)

Ostra dvopolnost parlamenta, ki je bila tisto poletje leta 1997 presežena, se je kljub koaliciji med LDS in SLS ohranjala še naprej, vse do konca mandata. Najbolj izrazita je bila ob razpravah o idejnih vprašanjih. Ko je konec leta 1997 parlament razpravljal o predlogu resolucije o protipravnem delovanju komunističnega totalitarnega režima, ki sta ga pripravila opozicijska poslanca Lojze Peterle in Janez Janša, je v razpravni dvorani mestoma vrelo, mestoma se krohotalo ... V vsakem primeru je bila volivcem posredovana nepomirljiva podoba političnih akterjev. Sama resolucija je sicer izhajala iz obče sprejemljivih civilizacijskih načel, [ods.3.31.](#)

da noben narod, nobena družba ali država ne more preživeti ali stabilno in zdravo živeti, če se odpove spoštovanju človekovega dostojanstva, temeljnim moralnim načelom, kulturno-civilizacijskim standardom demokratičnosti in pravnosti.

— *Lojze Peterle* [bicit.3.11.1.](#)

A je bila po mnenju njenih nasprotnikov vsiljen revizionistični dokument. Ti so se utemeljeno spraševali, čemu debata o preteklosti, čemu ravno tedaj in čemu se naj sploh parlament o tem opredeljuje, predlagatelji pa so prav tako utemeljeno odgovarjali, da je razloge že leta 1994 zapisal pisatelj Drago Jančar: [ods.3.32.](#)

[99] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevār: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 292–294.

Skratka, /.../ ko smo se spraševali, zakaj do te razprave ni prišlo že doslej, in ko smo si postavljali vprašanja v zvezi s preteklostjo, boljših odgovorov in bolj strnjenih odgovorov, kot jih bom zdaj navedel v citatu slovenskega pisatelja mednarodnega slovesa Draga Jančarja, nismo našli. V svojem eseju, ki je izšel septembra leta 1994 v Novi reviji, je zapisal naslednje: "Na ruševinah idej, ki so opustošile to stoletje, med očrnelimi tramovi pogorelih totalnih ideologij stojijo glasniki novega časa in vpijejo: Pozabimo na preteklost, ukvarjajmo se s prihodnostjo! Pri tem pa mislijo na svojo sedanost, ki jo naglo spravljajo v svoj funkcionalni, pragmatični in prihvatizacijski red. Čimprej proč z motečo preteklostjo, zdaj je nov čas. Tako govorijo oni, ki so se pripravljani novemu času odpreti s starimi idejami v glavi. In tem je treba reči, ni nov čas, to je isti človeški čas, ki ga živimo, odkar vemo za Homerja in Sveto pismo. Nobeno preseganje ideoloških debat, nobena sprava ne pomeni pravice ali celo zahteve do pozabe zločinov in terorja totalnih sistemov. Tu nobene intelektualne zvijače ne pomagajo. Še najmanj pa zavijanje z očmi, češ mislimo na prihodnost. Povej mi, kaj misliš o preteklosti, in povedal ti bom, kako gledaš na prihodnost in na sedanost." Tako Drago Jančar v eseju, ki je zelo aktualen ali danes še bolj aktualen kot leta 1994.^[100]

— *Janez Janša* [biCit.3.12.1.]

Jančarjevi iztočnici navkljub je parlament v naslednjih dneh postregel s številnimi "intelektualnimi zvijačami" in povzročal "zavijanje z očmi". Poslanci so denimo hiteli na izviren način dokazovati, da je na Slovenskem obstajal trdoživ in uvožen komunizem: [ods.3.33.]

Slovenija torej ni bila satelit Sovjetske zveze, pa vendar ima Slovenija Dedka Mraza; iz Sibirije je prišel, tega nismo dobili, vam zagotavljam, ne iz Italije, ne iz Avstrije, ne iz Madžarske in niti ne iz Hrvaške – iz Sibirije! Sibirija je pa vendar bila v Sovjetski zvezi, razen če negirate to geografsko danost. Ampak po drugi strani je tu še nekaj zanimivega. Kateri komunizem je pa bil bolj trdoživ? Torej, mi smo bili v jugoslovanski federaciji, torej smo bili podvrženi srbskemu komunizmu; toda srbski komunizem je preživel ruskega, sedaj je vendar hujši, ta je bolj trd! Ta traja in ta bo še trajal. /.../ Torej kakšna razlika je vendar med srbskim in ruskim komunizmom, če že hočete trditi, da nismo bili v sovjetski sferi. Torej jaz trdim in bom sedaj poskušal na zelo preprostem primeru dokazati, da je bil srbski komunizem hujši in da je hujši od sovjetskega. /.../ Jaz nisem še slišal, da bi v Pragi plesali za časa sovjetskega imperija kazačok na cesti, med tem, ko se je v Ljubljani plesalo srbsko kolo. Gospod Potrč je plesal na neki ploščadi, obstaja fotografija, srbsko kolo, ne polko, srbsko kolo, to je nedvoumno, dokumenti obstajajo! Dnevnik ima eno rubriko Slika ne laže, naj bi tudi nekatere slike iz preteklega časa objavili in bi videli. Srbsko kolo! Kakšna polka!

— *Ivo Hvalica* [biCit.3.13.1.]

V svoje govore so vpletali takrat aktualne predsedniške volitve in niso skoparili z žalitvami, ostrimi napadi in še bolj bliskovitimi obrambami. Poslanec Jelinčič je tako

[100] Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 3. 12. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 3. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=570422333FDEF15FC1256567004C0A47>, (11. 6. 2014).

pribil, da je bil eden od predsedniških kandidatov "domobranski kandidat", /.../, "ki ste ga privlekli iz ene ropotarnice zgodovine na pol mumificiranega".^[101] ods.3.34.

Razprava se je v nekaj dneh precej oddaljila od temeljnega vprašanja, javnost se je ob njej prej ali slej zabavala, četudi je (kljub zahtevi opozicije) ni mogla spremljati v živem televizijskem prenosu. Slovenska parlamentarna praksa je bila obogatena z novimi prvinami, ki sicer niso nič neobičajnega. Med bolj nenavadne proceduralne intermezze tistih dni pa je gotovo sodil "izločitveni zahtevek" Iva Hvalice, ki ga navajam v celoti: ods.3.35.

— *IVO HVALICA:*

Hvala lepa. Gospod predsednik. Moj proceduralni predlog bo nenavaden, vendar bi rad razčistil eno zadevo. Prej bom pravzaprav postavil neko proceduralno vprašanje. Danes je Mag objavil fotografijo na straneh 40 in 41 – fotografijo slovenskih revolucionarjev in nekaterih generalov jugoslovanske armade. Tu na srčni strani portreta Josipa Broza štrli ena glava in bolj ko gledam, vidim to portret oziroma sliko gospoda Baškoviča. Sprašujem, če je to on. Ker če je to on, potem bi morali danes začeti, bi rekel, s tem, da bi se on izločil. Jaz sprašujem zgolj. Ampak, vsem kolegom, ki sem kazal, so mi rekli, to je gospod Baškovič. (Nemir v dvorani.) Torej, jaz sprašujem. Ne ne, to je zelo važno. Gospod predsednik, prosim, danes je že tretjič.

govor.3.6.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK:*

Kaj predlagate, gospod Hvalica?

govor.3.7.

— *IVO HVALICA:*

Da kaznujete gospoda Jakiča. (Nemir v dvorani.)

govor.3.8.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK:*

Kolegice in kolegi, predlagam, da mirno nadaljujemo z razpravo.

govor.3.9.

— *IVO HVALICA:*

Gospod predsednik, najprej, ali ste slišali kaj je rekel gospod Jakič? Nekaj je rekel zdaj.

govor.3.10.

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK:*

Ne, nisem ga slišal.

govor.3.11.

[101] Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 5. 12. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 5. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=5986A1DB7B409C33C125656900501A04>, (23. 6. 2014).

— *IVO HVALICA*:

Je rekel, poln "kufer" vas imam in je dvignil roke. On naj demonstrira to primitivno liberalnost v nekem pubu ali ne vem kje, ne pa tu v državnem zboru. Torej, najprej prosim, da kaznujete gospoda Jakiča. Zdaj pa prosim in se opravičujem v naprej. Gospod Baškovič, če je to vaš dvojnik, potem se vnaprej opravičujem. Ampak, vsi kolegi so mi zatrjevali, da ste to vi. Ali vam lahko pokažem?

[govor.3.12.]

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK*:

Gospod Hvalica.

[govor.3.13.]

— *MILAN BAŠKOVIČ*:

To je gospod Krivic Vladimir, pokojni sicer.

[govor.3.14.]

— *IVO HVALICA*:

Res? So vsi rekli, da ste vi.

[govor.3.15.]

— *MILAN BAŠKOVIČ*:

Mogoče mi je malo podoben. ...(Smeh.)... To je dvajset let staro.

[govor.3.16.]

— *IVO HVALICA*:

Ne, sedemnajst, sedemnajst. (Vmes gospod Baškovič: Bi bil pa zelo počaščen, če bi bil...)

[govor.3.17.]

— *PREDSEDNIK JANEZ PODOBNIK*:

Kakšen proceduralni predlog imate?

[govor.3.18.]

— *IVO HVALICA*:

Izjava, ki jo je dal gospod Baškovič, zdaj je ob tej priliki tu, bom drugič povedal. (Nemir v dvorani.)^[102]

[govor.3.19.]

Tako resolucija kot predlog zakona o odpravi posledic komunističnega totalitarnega režima, ki je bil vložen skupaj z njo, nista bila sprejeta.^[103]

[ods.3.36.]

* * *

[102] Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 10. 12. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=2D99AFBAC5B16513C125656E0043658C>, (28. 10. 2010).

[103] Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 12. 12. 1997. Dostopno na: Državni zbor RS. 12. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=125E15C33C0926CCC125656F00405EF2>, (28. 10. 2010).

Majava koalicija med LDS in SLS je vsem svojim krizam navkljub (in teh, zlasti kadrovskih, ni manjkalo) zdržala vse do predvečera konca svojega mandata. Parlament je medtem vseskozi opravljal svoje vidno in nevidno poslanstvo, v okviru katerega je zmozel tudi velike reformne projekte. Tako je po številnih usklajevanjih konec leta 1999 sprejel celovito pokojninsko reformo. V vnovič precej ostri debati so nekateri poslanci preroško opozarjali na bodoče sistemske probleme pokojninske blagajne. Toda le nedolgo po sprejemu velike reforme, na milenijsko pomlad leta 2000, ko je do volitev manjkalo zgolj dobrega pol leta, so se koalicijsko-opozicijska razmerja v parlamentu razletela v prafaktorje. Sorodni stranki SLS in SKD sta se po številnih napornih sestankovanjih z vzponi in padci takrat le uspeli dogovoriti o združitvi v eno stranko, ki ne bi bila del koalicije.^[104] Padec "padajoče" vlade je bil pred vrati. Drnovšek ni čakal na razplet; partnerje je prehitel in sam predlagal zamenjavo ministrov SLS z novimi. Na glasovanje je vezal zaupnico, ki 8. aprila 2000 ni bila izglasovana. Parlament je stal na razpotju; ena smer so bile predčasne volitve, druga iskanje novega mandatarja za kratek čas. LDS in ZLSD sta se ogrevali za prvo alternativo, stranki desnice za drugo.^[ods.3.37.]

SLS + SKD, po združitvi največja parlamentarna stranka, je kmalu po Drnovškovem padcu predlagala kandidata za predsednika vlade. V javnosti je brž zaokrožilo ime pretežno neznanega bančnega strokovnjaka iz tujine Andreja Bajuka, tistega "gospoda", ki je bil ob začetku drugega mandata kandidat za finančnega ministra, z njegovim imenom pa se je "opletalo" vsevprek. Bajuk je nastopal z ugledno in umirjeno držo, a podpore pri poslancih ni žel. Tako del javnosti kot nekateri poslanci so mu očitali predvsem nepoznavanje slovenskih razmer, saj je prihajal iz tujine. Zmago Jelinčič je dejal, da je njegov program sicer dober,^[ods.3.38.]

ampak, konec koncev, tudi pralni stroj Gorenje ima dober program, pa ga zato ne bom volil. Še enkrat pravim, prepričan sem, da imamo dovolj pametnih ljudi v Sloveniji, ki bi lahko prevzeli kandidaturo mandatarstva, in mislim, da bi marsikdo od teh kandidatov podporo v državnem zboru tudi dobil. Izbor tujca, ki bi vodil Slovenijo, medtem ko je vse življenje preživel zunaj, daleč stran, celo daleč stran od Evrope, mislim, da je neprimerno. /.../ Zato na koncu eno samo vprašanje gospodu kandidatu: ali je letos, 30. marca, oddal davčno napoved v Republiki Sloveniji? Hvala.^[105] ^[biCit.3.14.]

Dve glasovanji zapored Bajuku nista zagotovili potrebnih 46 glasov, zato so bila pričakovanja predčnih volitev vse bolj aktualna. Toda ob tretjem glasovanju, 3. maja 2000, se je krhko razmerje prevesilo na drugo stran. Andrej Bajuk je s 46. glasovi postal tretji predsednik (pete) slovenske vlade.^[ods.3.39.]

[104] Programsko sorodni stranki sta se o združevanju začeli intenzivneje pogovarjati že januarja 1999. Usklajevalni proces je bil zapleten, poln brezštevilnih sestankov na različnih ravneh, ki jim je javnost še komaj sledila. Dinamika s pričakovanji vred je precej nihala, v nekaterih trenutkih se je zdelo, da je združevanje povsem obstalo. Do poenotenj pri ključnih točkah je nato prišlo februarja 2000 in 15. aprila je nato nastala nova stranka, ki je imela s skupno 28 poslanci relativno parlamentarno večino. Stranki so najprej nadeli kratico SLS + SKD, nato pa se je preimenovala v zgolj SLS. Njen prvi predsednik je postal Franc Zagožen. – Mateja Babič: Leta približevanja. V: Slovenski almanah 2001. Ljubljana 2000, str. 45.

[105] Dobesedni zapis 47. izredne seje II. mandata DZ z dne 3. 5. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 3. 5. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=BACAA28CFFDDFB2C12568D900319408>, (28. 10. 2010).

Tistega maja je glede na ustavni postopek imenovanja vlade Bajuk pravzaprav postal ministrski predsednik brez svojih ministrov, o vladi je moral šele odločiti državni zbor. Četudi se je zdelo, da ima Bajuk 46. glas (ne nazadnje ga je 3. maja dobil), je ob glasovanju o vladi ta nenadoma izginil in tako je vnovič prišlo do že večkrat videne situacije drugega sklica. 45 poslancev je podprlo Bajukov predlog ministrov, 45 jih je bilo proti.^[106] Pat pozicija je bila spet obujena, zakulisne zgodbe, polne fantazij in političnih stereotipov, so spet zaokrožile. Kdo je bil 46. glas, ki je izginil, koliko je glas "stal" ... Toda razmere so se kmalu razčistile; parlament je namreč po glasovanju spremenil poslovnik in poprej tajno glasovanje o vladi je postalo javno. Na naslednjem glasovanju o vladi 7. junija so tako vsi pričakovali in naposled dočakali razkritje. Dve poslanki "levice" sta pojasnili, da bosta podprli Bajukovo vlado, ki je potem končno prejela potrebnih 46 glasov. Ena od poslank, Eda Okretič Salmič, je v obrazložitvi svojega glasu odstrla glasovalno zakulisje parlamenta in pojasnila, da se je v preteklih dneh stalno "ugotavljalo", kako je glasovala, "čeprav so bile volitve tajne in ni nihče razen mene vedel, kako sem dejansko glasovala. Zaradi tega sem bila deležna mnogo prepričevanj, kako moram v bodoče glasovati, drznih napotkov, pa celo groženj, kaj se lahko zgodi, če bom drugače glasovala, kot želi posamezna politična opcija. Takšno prakso je ostro zavrnila, saj je po njenem mnenju instiut tajnega glasovanja dejanje, pri katerem se poslanec sam odloči, kako bo glasoval, na osnovi svojega prepričanja, vesti in argumentov, ki so mi bili predstavljeni, nikakor pa ne na osnovi slepih ukazov in pritiskov strankarskih veljakov, ki jih vodi le gola sla po oblasti."^[107] "ods.3.40.

* * *

Novi parlamentarni koaliciji ni bila usojena dolga življenjska doba, saj se je drugi mandat zaključeval prej kot v naslednjega pol leta. Poleg tega je sama že po dobrem mesecu zabredla v resno politično krizo. Partnerice so se razšle pri vprašanju, ki jih je poprej povezovalo – pri vprašanju spremembe volilnega sistema. Problematika predruženja takrat aktualnega in po mnenju mnogih nedomišljenega volilnega sistema sicer nikakor ni bila nova, s spreminjajočo dinamiko je trajala že štiri leta, vse od konca prvega mandata. SDS se je vseskozi zavzemala za uvedbo večinskega sistema, ki je konec leta 1996 tudi dobil največjo podporo na prvem postosamosvojitvenem referendumu. Ta sicer ni bila več kot 50-odstotna, zato je sprva obveljala odločitev volilne komisije o ničnosti referenduma. Toda SDS je tako odločitev spodbijala na ustavnem sodišču, ki je oktobra 1998 odločilo, da je na referendumu vendarle bil izglasovan predlog večinskega sistema. Državni zbor ga je zato moral bodisi uveljaviti bodisi s spremembo ustave ustavnopravno ustrezno sprejeti drugačno določitev. Stranka Janeza Janše si je odtlej vneto prizadevala doseči večinski sistem; odločitev ustavnega sodišča je postala njen "osrednji politični instrument".^[108] Razprava o volilnem sistemu je postala prvovrstna politična tema, ki se je velikokrat pregrela. Stališča strank so se spreminjala, notranje struje so vlekly vsaka na svojo stran ... a potrebne ustavne večine, ki bi

[106] Dobesedni zapis 48. izredne seje II. mandata DZ z dne 23. 5. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 23. 5. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=8C2080B74C185245C12568EB003F0E42>, (28. 10. 2010).

[107] Dobesedni zapis 50. izredne seje II. mandata DZ z dne 7. 6. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 7. 6. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=AD894975C9F0ECC5C12568F9003A95BD>, (28. 10. 2010).

[108] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 280–284, 289–290, 300–301.

zadostila ustavi, ni mogel zbrati nihče. Parlament je o uvedbi večinskega sistema nazadnje odločal med glasovanjem o kandidatu za premierja Bajuku; tedaj že četrtič. Predlog so podprli le poslanci takrat nastajajoče desne koalicije.^[109] Poti iz volilnega labirinta ni bilo na obzorju... [ods.3.41.](#)

V taki situaciji je Bajukova vlada 13. julija 2000 sprejela sklep, da država nima veljavnega volilnega sistema. Ostro in jasno stališče, s katerim je pravzaprav tik pred volitvami nagovorila parlament, da naj ukrepa. Predsednik koalicijske SLS + SKD Franc Zagožen s tako potezo ni soglašal in jo je to razumel kot pritisk. Ocenil je, da skuša SDS povzročiti ustavno krizo. Njegova stranka se je zato odločila napraviti konec že dolgo blokirani volilno-sistemski razpravi. Pridružila se je opozicijskim LDS, ZLSD in DeSUS in dosegla ustavno uveljavitev nekoliko spremenjenega proporcionalnega volilnega sistema. V vladi in stranki SDS je zavrelo, ravno tako tudi v SLS + SKD. Oba podpredsednika, premier Bajuk in zunanji minister Peterle, sta jo zapustila, a ostala na funkcijah v vladi. Skupaj sta takoj začela postopek ustanavljanja nove krščansko-demokratske stranke z imenom Nova Slovenija (NSi), ki je že nastopila na naslednjih volitvah. Od poletja naprej je tako bil položaj v koaliciji nejasen, vlada ni dajala videza usklajene ekipe. Toda kmalu so se začele parlamentarne počitnice, takoj po njih pa volilna kampanja ob novih, tretjih državnozborskih volitvah. Predsednik Kučan jih je razpisal za 15. oktober.^[110] [ods.3.42.](#)

* * *

Visoka storilnost parlamenta ni bila le značilnost prvega, marveč tudi drugega sklica. Poslanci so na leto sprejeli več kot 300 najrazličnejših parlamentarnih aktov, v štirih letih so se sestali na kar 76 sejah in obdelali skupno 1.376 točk dnevnega reda. Poleg tega so na vlado naslovili 1.586 vprašanj in pobud, obravnavali pet interpelacij, ustanovili pet preiskovalnih komisij in bili dejavni v mednarodnem okolju.^[111] Znova impresivna statistika, ki znova opozarja na pretekle (z)možnosti slovenskega parlamenta. Državnozborske dvorane niso bile le torišče političnih bojov in iskrivih debat na relaciji vladna koalicija–opozicija, ki so polnile stolpce dnevnega časopisja, v njih je – kot v prvem mandatu – še naprej tekel zakonodajni proces izgrajevanja države. [ods.3.43.](#)

[109] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 303–304, 313.

[110] Slovenski almanah 2001. Ljubljana 2000, str. 55–56; Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 315–316.

[111] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 35, 38, 47, 50, 69, 73–76.

Tretje mandatno obdobje – v znamenju "levice" pog.4.

V nedeljo, 15. oktobra 2000, so v državi potekale tretje državnozborske volitve. Vnovič se je odvila predvolilna kampanja, komentatorji in poslanci so vrednotili drugi mandat, zvrstili so se nastopi v glavnem znanih strank in obrazov ... Slovenski parlamentarno-zgodovinski proces je zlagoma in evolutivno tekel naprej. Volitve, ki so potekale na prelomu desetletja, stoletja in tisočletja, same po sebi niso predstavljale nobenega velikega mejnika, toda simbolično so zaznamovale vstopanje v novo dobo. Prvo desetletje po padcu berlinskega zidu, ki ga britanski zgodovinar in "najboljši kronist 20. stoletja" Timothy Garton Ash imenuje čas svobode, se je zaključevalo, pričenovalo se je novo "desetletje brez imena"; izmuzljiv čas nejasnega značaja.^[112] Leto prej je bila uvedena skupna evropska valuta, zveza Nato se je razširila s prvimi tremi vzhodnoevropskimi državami, kar je dajalo poseben poudarek združevalnim procesom. Naslednje leto, 5. oktobra 2000, le deset dni pred slovenskimi volitvami, so v Beogradu strmoglavili še zadnjega jugoslovanskega samodržca, srbskega vožda Slobodana Miloševića. Tamkajšnji parlament so zasedli demonstranti. Vse to je mogoče videti kot historično cezuro neke epohe. Slovenija je bila del teh globalnih tokov, v tretjem državnozborskem mandatu se je tudi sama priključila Evropski uniji in zvezi Nato, s čimer je bil v državi simbolično (morda iluzorno) zaključen proces tranzicije. Tretji mandat je bil povrh vsega tudi zadnji mandat, ki ga je krojila velika Drnovškova LDS, najmočnejša stranka od leta 1992 naprej. Volilni rezultat 15. oktobra 2000 je bil prej ali slej njen labodji spev.^[ods.4.1.]

* * *

Večini strank, ki so tvorile nekajmesečno vladno koalicijo, se račun na volilno nedeljo ni izšel. SDS je osvojila 15,8 % glasov, kar ji je prineslo 14 sedežev. V primerjavi s prejšnjimi volitvami je dva izgubila, a to ni bil prav velik poraz v primerjavi z SLS + SKD. Zagožnova stranka je prejela le 9,53 % glasov ali 9 mandatov, 19 manj, kot je štiri leta prej znašal skupen uspeh še ločenih SLS in SKD. Novoustanovljena Bajukova NSi je po drugi strani bila volilno presenečenje, saj je dosegla 8,76 % volilne podpore in zasedla 8 poslanskih mest. Programsko in personalno se je usmerjala v politični prostor stranke SLS + SKD in ji posledično tudi odtegnila glasove. Njen nedvomni uspeh pa vendarle relativizira dejstvo, da je seštevek prejetih glasov združene SLS + SKD in NSi znašal bistveno manj kot leta 1996 seštevek glasov SLS in SKD. Vse tri navedene stranke so tako skupaj osvojile le 31 sedežev.^[113] [ods.4.2.]

Politični prostor si je tisto nedeljo v veliki meri podredila stranka dovčerašnjega mandatarja Drnovška. LDS je prejela ogromnih 36,21 % glasov volivcev, kar ji je prineslo 34 sedežev v parlamentu. To je bila zares "pošastna zmaga", kakor so svareče opozarjali politični komentatorji.^[114] Poleg nje je triumfirala tudi ZLSD, ki je prejela precej več kot pred štirimi leti – 12,07 % glasov (11 mandatov). V parlament sta se prebili še SNS in DeSUS, vsaka s štirimi poslanci, ob njiju pa tudi Stranka mladih

[112] Timothy Garton Ash: Jahrhundertwende: Weltpolitische Betrachtungen 2000-2010. München 2010, str. 17–18.

[113] Slovenski almanah 2001. Ljubljana 2000, str. 125.

[114] Marko Pečauer: Pošastna zmaga. V: Delo. 17. 10. 2000.

Slovenije (SMS), novoustanovljeno in nepričakovano volilno presenečenje, ravno tako s štirimi poslanci. Manjšinska poslanca sta znova postala Roberto Battelli in Maria Pozsonec.^[115]

ods.4.3.

* * *

Poslanci tretjega sklica so se na konstitutivni seji zbrali 27. oktobra 2000. Sejo je po ustaljenem protokolu sprva vodil najstarejši poslanec Jožef Bernik, zbor je nagovoril predsednik države Milan Kučan. Njegove besede so zvenele preudarno in so opozarjale na prelomnost trenutka, na zaključevanje enega časa in začenjanje novega. Predsednik je ugotovil, da je država

ods.4.4.

po skoraj 9-ih letih samostojnega življenja stabilna in demokratična. Za to so veliko dobrega storili tudi poslanke in poslanci prejšnjih sklicev. Temelji države, položeni s plebiscitom za samostojno Slovenijo, so trdni, cilji in smer razvoja države so jasni in trajno zavezujejo vse rodove upravljalcev slovenske države.

bCit.4.1.

Hkrati je dodal, kako je utemeljeno pričakovati, "da bo prav na vas, na poslance tega sklica, padla odgovornost, da odločite o umestitvi Slovenije v Evropsko unijo in s tem določite prihodnost Slovenije in slovenstva".^[116]

ods.4.5.

Na isti seji, a slaba dva tedna pozneje, so poslanci izvolili novo vodstvo. Četudi prihodnja koalicija še ni bila znana, presenečenj ni bilo. Potencialni "naravni zaveznici" LDS in ZLSD sta brez drugih koalicijskih partnerjev ne nazadnje obvladovali polovico parlamenta. Predsednik parlamenta je postal Borut Pahor, predsednik ZLSD. Prejel je 63 glasov poslancev. Ravno tako nepolemično kot Pahorja so poslanci nato izvolili tudi vse podpredsednike parlamenta; funkcijo se prevzeli Miha Brejc, Anton Delak in Irma Pavlinič Krebs.^[117]

ods.4.6.

Kakor je bilo v navadi, je državnozborski predsednik takoj po izvolitvi nagovoril poslance, se jim zahvalil za podporo in hkrati opozoril na pomemben detajl, o katerem se tedaj ni veliko razpravljalo; na "pomen politične kulture". Pojem se je vse bolj uveljavljal v političnem jeziku, zato se zdi važno, kako ga je razumel predsednik državnega zbora:

ods.4.7.

Tukaj smo bili izvoljeni od ljudi na različnih strankarskih listah poslanke in poslanci, ki imamo o mnogih stvareh različna stališča. Ta se bodo seveda kresala v zelo zahtevnih parlamentarnih diskusijah. Prav je, da se te razlike pokažejo. Naša skupna dolžnost in odgovornost do države pa je, da poskušamo vsaj pri najpomembnejših strateških odločitvah države po svojih najboljših močeh omogočati tudi nacionalno soglasje. Naš interes je, da delamo za skupno dobro. Od tega vtisa, prepričanja pri ljudeh, od katerih smo bili izvoljeni, da delamo za skupno dobro, ne glede na razlike med nami, je odvisen v največji meri ugled tega visokega doma. Državni zbor se bo seveda ukvarjal predvsem in

[115] Slovenski almanah 2001. Ljubljana 2000, str. 125.

[116] Dobesedni zapis 1. seje III. mandata DZ z dne 27. 10. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 10. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=1B8D4049EC228A37C125698B002CD9D4>, (11. 6. 2014).

[117] Dobesedni zapis 1. seje III. mandata DZ z dne 10. 11. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=4A56DB6CA7F89368C125699700247E04>, (11. 6. 2014).

najbolj z zakonodajnim delom, toda, in to ni nepomembno, je bil in bo prostor najpomembnejših političnih debat v Sloveniji.^[118] [bicit.4.2.]

Pahor je torej v sintagmi "politična kultura" videl vrednostno kategorijo; morda vrednoto, ki je pomenila zahtevno politično delo za "skupno dobro, ne glede na razlike med nami". Podobno kot on so jo razumeli (in jo še razumejo) tudi številni komentatorji.[ods.4.8.]

Slab teden po konstituiranju se je državni zbor že sestal na prvi izredni seji, ki je bila namenjena razpravi in glasovanju o kandidatu za predsednika vlade. Tedaj je v tej vlogi pred poslance že četrtič stopil Janez Drnovšek, "pošastni zmagovalec". Večer pred sejo, 15. 11., je podpisal koalicijsko pogodbo štirih strank: Liberalne demokracije Slovenije, Združene liste socialnih demokratov, SLS+SKD Slovenske ljudske stranke in Demokratične stranke upokojencev Slovenije. Še prej pa je kot predsednik LDS podpisal sporazum o sodelovanju s Stranko mladih Slovenije. Sporazum je določal okvire sodelovanja v državnem zboru in ni bil sestavni del koalicijske pogodbe. SMS tako ni bila vladna stranka, a je vlado podpirala in z njo sodelovala v nekaterih programskih točkah.^[119] [ods.4.9.]

Drnovšek se je v svojem predstavitvenem govoru, ki – kakor je sam poudaril – ni bil novum, ampak oris nadaljevanja začetega, ozrl tudi v najbližjo preteklost, v čas Bajukove vlade. Dejal je, da je do nje prišlo "po daljšem obdobju politične stabilnosti".^[120] Trditev se zdi nenavadna, četudi drži, da je bila Bajukova vlada zgolj "desna" in zato drugačna od predhodnic. Toda vprašanje je, ali je zares prekinila obdobje politične stabilnosti. V klasičnih parlamentarnih demokracijah najrazličnejše koalicijsko-opozicijske transformacije vseh vrst nikakor ne pomenijo politične nestabilnosti; nasprotno, tvorijo samoumevni del političnega življenja, ki je tudi predviden v temeljnih dokumentih države in parlamenta. Drnovškovo pojmovanje politične stabilnosti je zato bilo precej rigorozno, najbrž bi bil bolj na mestu izraz "politična predvidljivost".^[121] [ods.4.10.]

Glasovanje se je izteklo (skoraj) v skladu s pričakovanji in sklenjenimi političnimi dogovori. Drnovšek je prejel 61 glasov. Simptomatično za nadaljevanje mandata "pošastne zmage" pa je bilo tedaj dejstvo, da ni bilo razdeljenih vseh 90 glasovnic (ali zgolj kakšna manj), marveč le 67. Opozicijski SDS in NSi se mandatarske seje protestno sploh nista udeležili in s tem najavili svoje metode prihodnjega parlamentarnega boja med Davidom in Goljatom. Odločitev za t. i. "obstrukcijo" sta utemeljili s tem, da se parlamentarnim strankam ni uspelo dogovoriti o vodenju

[118] Dobesedni zapis 1. seje III. mandata DZ z dne 10. 11. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=4A56DB6CA7F89368C125699700247E04>, (11. 6. 2014).

[119] Dobesedni zapis 1. izredne seje III. mandata DZ z dne 16. 11. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 16. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=C7CD30DED651B5D9C125699D002F5829>, (11. 6. 2014).

[120] Dobesedni zapis 1. izredne seje III. mandata DZ z dne 16. 11. 2000. Dostopno na: Državni zbor RS. 16. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=C7CD30DED651B5D9C125699D002F5829>, (11. 6. 2014).

[121] Po drugi strani pa je mogoče izjavo interpretirati tudi drugače, v smislu teze Petra Jambreka, da Milan Kučan in Janez Drnovšek hote ali nehotе stabilizirata socialni sistem. – Jasna Krljič Vreg: Slovenija v letu 2001. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 6. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107235430>, (5. 6. 2012).

državnozborskih delovnih teles, s čimer je bilo – po njuno – opoziciji onemogočeno opravljanje nadzorne funkcije.^[122] ods.4.11.

* * *

Šibkost opozicije, katere jedro sta sestavljali prav SDS in NSi (opozicijskega statusa tudi sami nista povsem priznavali Jelinčičevi SNS in stranki SMS), je v precejšnji meri označila tretji mandat in oblike parlamentarnega dela. Koalicije se je sčasoma oprijel vzdevek "glasovalni valjar" in v takih razmerah je opozicija seveda morala biti ostra, v nasprotnem bi postala "le še del folklore". Tako je denimo do dogovora o sestavi delovnih teles prišlo po tem, ko so poslanci opozicije odstopili z vodilnih državnozborskih funkcij.^[123] Stalnica mandata je postala "obstrukcija", ki jo je opozicija uprizorila že na prvi izredni seji in je opozarjala na njeno nemoč. V celotnem mandatu je to metodo nestrinjanja izrabila kar 111-krat, največkrat ob najbolj odmevnih družbenih temah.^[124] ods.4.12.

Med najbolj razvpite parlamentarne razprave tretjega mandata, ki so se končale z "obstrukcijo", je sodila tista ob prvi obravnavi na videz tehnicističnega pravno-medicinskega akta – predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravljenju neplodnosti in postopkih umetne oploditve z biomedicinsko pomočjo, hitri postopek.^[125] Zakon je predlagala LDS in ga podkrepila s številnimi argumenti; da naj področje zdravljenja neplodnosti ne bi bilo v celoti zadovoljivo urejeno; da se je družba spopadala s povečano neplodnostjo, ki je bila posledica modernega načina življenja, in da bi zato lahko "umetno oploditev označili kot prepotrebno civilizacijsko pridobitev". Do tod je bil predlog z argumentacijo vred še splošno sprejemljiv, nadaljevanje pa je razburkalo ne le parlament, temveč tudi precej konservativno prebivalstvo. Predlagatelji so namreč "v izjemnih primerih" priznavali "pravico do oplojevanja z biomedicinsko pomočjo tudi ženski, ki ima normalne reprodukcijske sposobnosti in lahko zanosi in rodi zdravega otroka po naravni poti, ne glede na to, ali je poročena, ali živi v zunajzakonski skupnosti, ali pa živi sama". Ta rešitev je še v dnevih pred razpravo sprožala številne žaljive odzive v javnosti, zato je predstavnica predlagateljev Cveta Zalokar Oražem prosila poslanske kolege in kolegice, ods.4.13.

da se v razpravi izognemo kakršnimkoli stigmatizacijam teh ljudi in tudi ostremu političnemu dialogu. Namen predlagateljev nikakor ni pretirana politizacija tega vprašanja, ali delitev zagovornikov oziroma nasprotnikov tega zakona na mračne, in na drugi strani, na napredne politične sile. Pač pa je naš izključni namen olajšati stisko prizadetih.^[126] biCit.4.3.

[122] Jasna Krljič Vreg: Slovenija v letu 2001. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107235430>, (5. 6. 2012); Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848–2004. Ljubljana 2006, str. 322.

[123] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848–2004. Ljubljana 2006, str. 322, str. 323–326.

[124] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004. Ljubljana 2004, str. 28.

[125] Dobesedni zapis 5. seje III. mandata DZ z dne 18. 4. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 4. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=03D9661508C0EA69C1256A39004C255F>, (11. 6. 2014).

[126] Dobesedni zapis 5. seje III. mandata DZ z dne 18. 4. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 4. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=03D9661508C0EA69C1256A39004C255F>, (11. 6. 2014).

Njena prošnja je bila uslišana le delno; opozicijski poslanci se niso mogli upreti najrazličnejšim primerjavam, ki so jim med razpravo rojile po glavi.^[ods.4.14.]

Prvi je nastopil France Cukjati. Vprašljivost predloga je videl v štirih točkah:^[ods.4.15.]

Prvič omogoča umetno oplojevanje tudi tam, kjer ni potrebno, samski plodni ženski. Drugič, da omogoča implantacijo, vnos, posvojitev tujih zarodkov v maternico. Tretjič, da otrokove pravice podreja pravicam, to je želim samske ženske oziroma moškega. In četrtič, predlog ne upošteva stališč medicinske in pravne stroke.^[biCit.4.4.]

Svoje misli je nato razvil v ilustracijo, ki je še nekaj časa žela najrazličnejši, zlasti negativni javni odmev. Tako je dejal:^[ods.4.16.]

Kakor bi bilo smešno, če bi invalidske vozičke dodeljevali zdravim ljudem, tako bi bilo nerazumljivo, če bi medicina umetno oplojevala zdrave plodne ženske. Opravičilo, da imajo nekatere samske ženske travme iz mladosti, nima teže. Če ima samska plodna ženska, ki si želi otroka, tako hud psihični odpor do moških, da je naraven potek oploditve neizvedljiv, potem taka pacientka potrebuje najprej psihiatrično ali psihoterapevtsko pomoč.^[127]^[biCit.4.5.]

Podobne napotke je zdravim ženskam, ki bi se odločile za umetno oploditev, dal tudi Pavel Rupar:^[ods.4.17.]

Če si dve lezbijki želita oploditev in imeti otroka, recimo, da to akceptiram zelo pogojno. Kaj pa če si ga želita dva homoseksualca? Recimo, da pride v bolnico moški, ki je, ki bo trdil absolutno, trdil da je ženska. Prosim lepo, kako ga boste oplodili, a ima tak moški pravico do otroka ali ne, če trdi, da ima vse materinske nagibe, oprostite, to jaz vas sprašujem, jaz vem, da mora imeti maternico. Jaz vem, torej je tak moški predvsem potreben drugega zdravljenja. In ženske, ki si želijo tudi, tudi, in je seveda absolutno nemogoče, ali pa imate morda tako liberalen pristop, da boste znali oploditi tudi kakšnega .../nerazumljivo./ ...^[128]

^[biCit.4.6.]

Po razpravi je celotna opozicija, ob SDS in NSi tudi SNS in SMS, poleg nje pa tudi koalicijska SLS + SKD, napovedala "obstrukcijo". Zakon je bil temu navkljub s potrebno večino sprejet, a mu ni bila usojena dolga življenjska doba. Opozicijski poslanci so vložili zahtevo za razpis naknadnega zakonodajnega referendumu, ki je postajal vse močnejše opozicijsko orodje. Na referendumu, kjer se je močno angažirala tudi Cerkev, so volivci ob nizki udeležbi zakon prepričljivo zavrnil.^[129]^[ods.4.18.]

Véliká tema tretjega mandata, ki je postajala vse bolj vseprisotna, je bila debata o t. i. "nacionalnem interesu" v gospodarstvu. Porajala je množico vprašanj: Kaj sploh pomeni nacionalni interes? Predvideva krilatica večinsko domače lastništvo kapitala? Kaj je domače, kaj tuje? Kaj storiti z državnima bankama, kaj s paradnimi konji

[127] Dobesedni zapis 5. seje III. mandata DZ z dne 18. 4. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 4. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=03D9661508C0EA69C1256A39004C255F>, (11. 6. 2014).

[128] Dobesedni zapis 5. seje III. mandata DZ z dne 18. 4. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 4. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=03D9661508C0EA69C1256A39004C255F>, (11. 6. 2014).

[129] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 328.

gospodarstva?^[130] Kaj naj sploh stori država, zlasti ob vseh gospodarskih aferah? Veliko vprašanj in dilem, še več hude krvi ... Ko je v javnost prišla vest, da si je menedžment v Elanu razdelil za več kot milijardo tolarjev nagrad, je poslanec Pukšič v parlamentu vzrožil, da je to "samo pri nas možno, v totalnem cirkusu, v totalnem kaosu, kjer se krade, tak da ... huje ko pes gre, pa to ni res".^[131]

ods.4.19.

Ob tej problematiki se je na novembrski seji parlamenta leta 2001 razvila iskriva in konceptualno močna razprava med prvim možem vlade in prvim možem opozicije. Janez Janša je v ta namen smotrno izkoristil institut poslanskega vprašanja predsedniku vlade. Janšo je v prvi vrsti zanimala vladna strategija privatizacije bank; Drnovška je tudi konkretno vprašal, ali se mu zdi "dobro", da večinski lastniki Banke Koper postanejo italijanske banke in večinski lastniki Nove Kreditne banke Maribor avstrijske banke?^[132]

ods.4.20.

Premier je odgovarjal mirno kot zmeraj, argumentirano in precej splošno. Poudaril je, kako še ni sprejeta nobena odločitev in da je o natančni usodi bank še prezgodaj govoriti. Ob tem je nazorno ilustriral vso kompleksnost fraze "nacionalni interes" in načelno stališče vlade:

ods.4.21.

Tisto, proti čemur smo večkrat nastopali, tudi v javnosti, pa je bila zgolj ideja ali percepcija, da bi naša podjetja, naši menedžerji iz gospodarskih, industrijskih, trgovskih podjetij privatizirali tudi banko. To bi bil najslabši način privatizacije bančništva po naši oceni. Zato, ker so to podjetja, ki so praviloma komitenti banke. V prejšnjem sistemu smo imeli tovrstno prepletanje funkcij, po eni strani kreditojemalcev bank, po drugi strani upravljavca bank kot lastnika bank s strani takšnih podjetij. /.../ Iz tega je pravzaprav tudi vidno, da bi tudi prodaja, recimo, Ljubljanske banke slovenskim podjetnikom ali slovenskim lastnikom nikakor ne pomenila dolgoročno slovenskega lastništva, ker lahko ti že jutri, ko dobijo boljšo ponudbo od tujih partnerjev, svoj delež prodajo naprej, in na to država seveda nima potem nobenega vpliva več.

bicit.4.7.

V nadaljevanju je še spretno okrcal prvaka opozicije. V odgovoru na vprašanje, ali je dobro, da je bila zasebna koprška banka prodana italijanskemu kapitalu, je omenil, da je bila prodaja pač legitimna pravica lastnikov in da naj zato opozicija ne pričakuje od vlade, "da intervenira tako, kot bi intervenirala morda v kakšnem drugem sistemu".^[133]

ods.4.22.

* * *

Na polovici tretjega mandata je prišlo do pričakovane spremembe na čelu vlade. Parlamentarna koalicija je ostala nespremenjena, zamenjal se je le premier. Janez Drnovšek se je po desetih letih vodenja vlade odločil, da se bo potegoval za mesto

[130] Jože Jože Možina: Slovenija v letu 2002. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 6. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107239011>, (5. 6. 2012).

[131] Jože Možina: Slovenija v letu 2002. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 6. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107239011>, (5. 6. 2012).

[132] Dobesedni zapis 10. seje III. mandata DZ z dne 20. 11. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 20. 11. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=30B662094B63DA47C1256B10003F6A85>, (11. 6. 2014).

[133] Dobesedni zapis 10. seje III. mandata DZ z dne 20. 11. 2001. Dostopno na: Državni zbor RS. 20. 11. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=30B662094B63DA47C1256B10003F6A85>, (11. 6. 2014).

predsednika republike. Prvega decembra 2002 so mu volivci dodelili petletni mandat šefa države. Njegov naslednik je bil tedaj že znan; to je bil finančni minister Anton Rop. Po besedah opozicijskega poslanca Jožefa Jerovška je Rop "že nekaj časa kotiral kot dejansko kronski princ. Jaz sem gospoda Ropa že dve leti od bolezni gospoda Drnovška v prijateljskem pogovoru malo za hec imenoval prestolonaslednik". [ods.4.23.]

Postopek njegovega imenovanja (in posledično postopek imenovanja "njegove vlade") je bil enak rednim povolilnim mandatarskim scenarijem. Parlament se je zato 11. decembra 2002 sestal na izredni seji, kjer je razpravljal in odločal o novem predsedniku vlade. [134] [ods.4.24.]

Opozicija je bila v svojih nastopih izjemno kritična; napadala je tako kandidata kot stranko LDS. Za Ropa so njeni poslanci trdili, da predstavlja "najbolj pristno sliko politike Liberalne demokracije Slovenije, brez retuširanja in zameglitve preteklih desetih let" (Andrej Bajuk), in da pravzaprav sploh ni ključno vprašanje, "kdo iz LDS-a bo mandatar, ampak je naše ključno vprašanje, vprašanje vse Slovenije, kdaj bomo zamenjali oblast LDS" (Lojze Peterle). Vsej ostrini navkljub pa presenečenj ob glasovanju ni bilo, koalicija je bila še zmerom trdna. Rop je prejel 63 glasov poslank in poslancev. [135] Dober teden kasneje je bila izvoljena tudi njegova vlada. [136] [ods.4.25.]

Vzdušje v parlamentu je bilo v drugi polovici mandata vse bolj naelektreno, opozicijsko-koalijska trenja, zlasti nasprotja na osi SDS [137] in NSi proti LDS, so bila vse pogostejša. Opozicijski stranki sta bili mnenja, da ne odločata o ničemer, se čutili odrinjeni in preslišani ... Posledično sta zahtevali neposredni prenos državnoborskih sej in zagrozili, da bosta do uresničitve zahteve v delu parlamenta sodelovali le "selektivno". [138] Poudarjali sta "monopol oblasti" stranke LDS, a se tudi sami zapletali v ideje o lastnem ekskluzivizmu. Generalni sekretar LDS Gregor Golobič je tako na televizijskem soočenju opazno zmedel opozicijske politike Janeza Janšo, Barbaro Brezigar in Vaska Simonitija, ko jih je vprašal, ali bi sprejeli vabilo LDS v vlado. Janša se je sprva oddaljeval od vprašanja in ponavljal "A ste pozabili volivce"? (nato je spretno odvrnil, da ne želi biti v poziciji, kot je danes SLS), Brezigarjeva se je le naivno smehljala, Simoniti pa je zaprepadeno dejal "čakte, no". [139] Razhajanja so se stopnjevala, ena redkih točk, ki je povezovala skoraj vse poslance, je bilo stališče do vstopa v EU in Nato. Državni zbor je zato brez težav sprejemal potrebno uskladitveno

[134] Dobesedni zapis 24. izredne seje III. mandata DZ z dne 11. 12. 2002. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 12. 2002, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=85D7C5DCEFE9C960C1256C950032226F>, (11. 6. 2014).

[135] Dobesedni zapis 24. izredne seje III. mandata DZ z dne 11. 12. 2002. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 12. 2002, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=85D7C5DCEFE9C960C1256C950032226F>, (11. 6. 2014).

[136] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 344–345.

[137] Socialdemokratska stranka (SDS) se je jeseni 2003 preimenovala v Slovensko demokratsko stranko (kratica je ostala ista – SDS).

[138] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 346–350.

[139] Metka Lajnšček: Slovenija v letu 2003. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107443781>, (5. 6. 2012).

zakonodajo in februarja 2003 tudi spremenil ustavo. Poslanci so z njim omogočili prenos dela suverenosti na drugi subjekt.^[140] ods.4.26.

Parlamentarne debate so velikokrat bile izjemno ostre, polne cinizma in tudi vroče krvi. Tema, kjer so se poslanci spopadli na vso moč in bili neprizanesljivi z žaljivkami, je tedaj postalo vprašanje t. i. izbrisanih; problematika, ki je še naslednja leta dvigovala temperaturo ne le v parlamentu, marveč tudi v širši javnosti. Izbrisani so postala prvovrstna politična vest, njihova zgodba pa je v svojem bistvu kazala mračno plat slovenske tranzicije. Izbrisani so bili namreč ljudje, ki jih je slovenska država po osamosvojitvi preprosto izbrisala iz registra prebivalstva, s čimer jim je odvzela vse ustavne pravice. V zanj značilnem pretiravanju je izbris opisal ombudsman Matjaž Hanžek in ga primerjal z nacističnimi težnjami po izbrisu Židov.^[141] Težke besede, vprašljiva primerjava, a nepopustljivi Hanžek je s tem pokazal težo problema; opozoril je na sistematično teptanje temeljnih človekovih pravic. Izbris velja interpretirati v kontekstu časa, znotraj evforičnega postosamosvojitvenega vzdušja, ko se je država izgrajevala. Okoliščine sicer ne opravičujejo kršenja človekovih pravic, ponujajo pa možnost njegove širše interpretacije, zlasti političnih stališč, ki so se vnela desetletje pozneje. ods.4.27.

Izbrisani so postali parlamentarna tema po aprilu 2003, ko je ustavno sodišče odločilo, da jim mora vlada urediti status. Ta je zato v državni zbor poslala predlog ustreznega zakona.^[142] In v parlamentu se je razbesnel vihar ... Opozicijo je zlasti razburilo dejstvo, da bi lahko izbrisani zahtevali denarne odškodnine, ki bi utegnile segati v vrtočlave višine. Poleg tega so predlagateljem očitali "poskus razstavitve temeljnih vrednot naše državnosti, na katerih stoji naša država, in s tem tudi države same" (Majda Zupan), in relativizirali (celo cinično smešili) argumente zagovornikov človekovih pravic. Poslanec Janša je bil "strašno ganjen nad zavzemanjem za človekove pravice, še posebej, ko gre za politični interes", in je "težko skrival solze". Po njihovem mnenju je bila večina izbrisanih nasprotnikov nastajajoče slovenske države in bi zato naj bili v prihodnje gotovi volivci svojih "ideoloških zaveznikov" iz vrst koalicije (Janez Janša). Zagovorniki zakona so opozicijske kritike enačili z demagogijo in tezo o potencialnih volivcih kot teniško žogico vračali nazaj. Poslanec Roman Jakič je denimo Janšo vprašal, ali ni potemtaka Demos želel z izbrisom vplivati na volitve leta 1992.^[143] ods.4.28.

V dvorani je bilo tistega dne nemirno. Ko je ura odbila enajst zvečer, je podpredsednica parlamenta Irma Pavlinič Krebs po večkratnem pozivanju k umiritvi ugotavljala, kako "rahlo neprištevni, mislim, da postajamo vsi". Večina poslancev je predlog naposled

[140] Po ustavnem zakonu so morali prenos dela suverenosti potrditi volivci na referendumu, ki je bil 23. marca 2003. Velika večina jih je podprla vstop v EU (89,64 %), do Nata so bili nekoliko bolj zadržani (66,08 %). – Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 348–349.

[141] Metka Lajnšček: Slovenija v letu 2003. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107443781>, (5. 6. 2012).

[142] Predloga zakona o stalnem prebivanju tujcev z državljanstvom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, ki so imeli na dan 23. 12. 1990 in 25. 2. 1992 v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče.

[143] Dobesedni zapis 30. seje III. mandata DZ z dne 27. 10. 2003. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 10. 2003, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=B3B5E1DAF6C9F8A3C1256DD30046D7D0>, (11. 6. 2014).

sprejela in zakon je lahko nadaljeval pot skozi parlamentarno proceduro.^[144] Toda opozicija se s tem ni sprijaznila in je zahtevala razpis referendumu. Politična saga se je nadaljevala in stopnjevala in ne nazadnje res postala sredstvo za zbiranje (ali nižanje) političnih točk.^[145] Do konca tretjega in nato četrtega mandata in nato še petega mandata ni dočakala epiloga. Notranji minister Rado Bohinc je začel vmes izdajati izbrisanim t. i. dopolnilne odločbe o ureditvi statusa, zavoljo česar je proti njemu opozicija sprožila interpelacijo. Ta sicer ni bila uspešna, a jo je podprla SLS^[146] in bila zato aprila 2004 izključena iz koalicije. Slednja je temu navkljub še zmerom štela 49 glasov.^[147]

ods.4.29.

* * *

V zadnjih mesecih tretjega mandata se parlamentarna razhajanja niso zmanjšala, nasprotno, zaradi bližajočih se volitev so ostajala vsaj tako ostra kot prej. Junija 2004 so politično temperaturo že predčasno dvignile volitve v evropski parlament, kamor so slovenski volivci prvič volili svoje poslance. Na sedem bruseljsko-strasbourških stolčkov so izvolili tudi štiri državnozborske poslance, ki jim je zato predčasno prenehal mandat. Po mnenju komentatorjev je postal "tragični junak" tistih volitev predsednik parlamenta Borut Pahor, ki je bil kljub zadnjemu mestu na proporcionalni listi izvoljen na podlagi preferenčnega glasu. Državni zbor je bil ob predsednika, ravno tako pa tudi ob podpredsednika, saj je evropski poslanec postal še Miha Brejc. Zanj (in še za nekatere druge evropske poslance) se je v javnosti uveljavilo prepričanje, da so bili v Bruselj poslani po principu "zlate brce"^[148] oz. na podlagi starega rimskega političnega rekla *promoveatur ut amoveatur*. Državni zbor si je tako moral v svojem finalu izbrati novo vodstvo. Novi predsednik je brez težav postal Pahorjev strankarski kolega Feri Horvat, pri volitvah podpredsednika iz vrst opozicije pa se je zapletlo. Slednja je namreč kot Brejčevega naslednika predlagala Dimitrija Rupla, dovčerajšnjega koalicijskega zunanjega ministra, dolgoletnega člana LDS, ki se je tik pred koncem mandata s stranko razšel, se vrnil na poslansko mesto v parlament in se zbližal z najmočnejšo opozicijsko stranko SDS. V Ruplu so koalicijske stranke posledično videle preračunljivega konvertita in osebo, ki ni primerna za tako visoko funkcijo. Po besedah poslanca Partljiča bi se koalicijskim poslancem "še krave smejale", če bi svoj glas namenili Ruplu.^[149] Predlog opozicije, ki je nedvomno imela poslovniško pravico

[144] Dobesedni zapis 30. seje III. mandata DZ z dne 27. 10. 2003. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 10. 2003, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=B3B5E1DAF6C9F8A3C1256DD30046D7D0>, (11. 6. 2014).

[145] Parlament je o problematiki med drugim razpravljal tudi tik pred koncem mandata, 1. 9. 2004, ko je bila na dnevnem redu zahteva opozicije za razpis referendumu o t. i. sistemskem zakonu, ki ureja status izbranih. Koalicija je razpisu referendumu nasprotovala, opozicija pa je tako stališče pojmovala kot "ustavni udar". Njeni poslanci so zato napovedali "obstrukcijo" – ob glasovanju so zapustili razpravno dvorano. – Dobesedni zapis 50. izredne seje III. mandata DZ z dne 1. 9. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 1. 9. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=9C0439CE5B3BF6E5C1256F1200328CA5>, (11. 6. 2014).

[146] Stranka SLS + SKD se je spomladi 2002 preimenovala v zgolj SLS.

[147] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 357–362, 369.

[148] Nataša Rijavec Bartha: Slovenija v letu 2004. Dostopno na: Multimedijski center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107445953>, (5. 6. 2012).

[149] Janko Prunk, Cirila Toplak, Marjeta Hočevnar: Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004. Ljubljana 2006, str. 367.

do enega podpredsednika, naposled ni bil sprejet. Rupel je prejel 42 glasov (le štiri premalo).^[150] ods.4.30.

V že povsem predvolilnem ozračju, ki pa je bilo hkrati nekoliko počitniško obarvano, se je parlament 31. avgusta 2004 sestal še na zadnji odmevnejši seji tretje legislature. Poleg problematike izbranih so poslanci obravnavali interpelacijo o delu celotne vlade, ki jo je pripravila opozicija. Razprava je bila tisti dan živa, bila je vsebinska, a tudi polna političnih teorij, volilnih scenarijev in zmerljivk med poslanci opozicije in koalicije. Volilni finale se je nezadržno bližal ... Vodja opozicije Janez Janša je trdil, kako je interpelacija ob koncu mandata povsem na mestu, saj je interpelacija vendar "instrument nadzora parlamenta nad vlado, ki v parlamentarni demokraciji potrjuje odgovornost vlade izvoljenim predstavnikom ljudstva in volivcem na sploh". Z njo zgolj zahtevajo od vlade, "da ob koncu mandata položi račune, in to v državnem zboru, katerega ustavna funkcija je nadzor nad delom vlade". Toda predstavniki vlade in poslanci koalicije mu niso verjeli. Predlagateljem interpelacije so očitali, da "sploh niso mislili resno, ko so jo napisali in ko jo zagovarjajo. Ta razprava me vse bolj spominja na slab predvolilni shod, s katerim ste nas pripeljali v situacijo, da se dogaja v prostorih državnega zbora", je ostro pribil Feri Horvat. Po njegovem je interpelacija služila le "volilni kampanji, čim bolj poceni volilni kampanji, TV in medijskemu soočanju v prostorih državnega zbora, kar nič ne stane, seveda prostor in čas v medijih je treba strankam plačevati". ods.4.31.

Poslanci so se medsebojno obkladali z očitki na račun pristočasnih aktivnosti, civilnodružbenih funkcij in namišljene politične preteklosti. Sporno je postalo, da je Tone Anderlič predsednik Avto-moto zveze, da igra Janša golf na Mauriciusu, da je Peterle predsednik Čebelarske zveze Slovenije ... Andrej Bajuk je podpredsednici parlamenta Irmi Pavlinič Krebs celo zabrusil, da je "gospa tovarišica", kar pa je gospa stoično in politično vešče prenesla. Bajuku je odvrnila, kako "tovarišica pomeni, da štejete, da sem vaša prijateljica in zaveznica, hvala lepa za kompliment".^[151] ods.4.32.

Razprava je tistega dne med volivci prejkoslej ustvarila vtis, da v parlamentu ni veliko prijateljev in zaveznikov, marveč le ostri politični nasprotniki, z diametralno nasprotnimi stališči o preteklosti in prihodnosti države. ods.4.33.

[150] Dobesedni zapis 38. seje III. mandata DZ z dne 12. 7. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 12. 7. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=3CD99B09046BCC20C1256ED70046FCD5>, (11. 6. 2014).

[151] Dobesedni zapis 50. izredne seje III. mandata Državnega zbora z dne 31. 8. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 31. 8. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=D4791EDCAFFEB6DFC1256F11003110D5>, (11. 6. 2014).

* * *

Javnomnenjsko sliko o parlamentu kot o neučinkoviti instituciji, kjer se v prazno vrtijo neskončno dolge in dolgočasne razprave, le občasno pa se v njem zanimivo zaiskri, tudi v tretjem mandatu "popači" državnozborska statistika. Delavnost in učinkovitost parlamenta, ki je prav v tem mandatu zaključeval z zakonodajnim delom pristopnega procesa v EU, je ostajala na visoki ravni. Skupno število sprejetih aktov je bilo sicer nižje kot v prejšnjem mandatu, a je bila njihova struktura drugačna. V tretjem mandatu je bilo sprejetih več zakonov, zlasti t. i. "zakoni EU".^[152] ods.4.34.

Po mnenju obeh predsednikov parlamenta, Pahorja in Horvata, je tako bilo opravljeno "veliko delo po obsegu in pomembno delo po vsebini".^[153] Poleg implementacije evropskega pravnega reda je državni zbor ne nazadnje spremenil ustavo in se tudi sam organizacijsko prilagodil; med drugim je ustanovil Odbor za zadeve EU. Ob tem so poslanci, kakor vselej, opravljali svojo nadzorno funkcijo; ustanovili so dve preiskovalni komisiji in obravnavali štiri interpelacije.^[154] V primerjavi s prejšnjim mandatom, ko je bilo ustanovljenih pet preiskovalnih komisij, je njihovo število znatno upadlo. Sklepati moremo, da je v tedanjih opozicijsko-koalicijskih razmerjih preiskava izgubila visoko mesto med metodami parlamentarnega boja in so se poslanci raje odločali za uporabo drugih "orodij". Mednje sta v tretjem mandatu gotovo sodila institut poslanskih vprašanj in pobud – število slednjih je bistveno zraslo, na skupno 2340 – in že omenjena novost slovenske parlamentarne prakse, t. i. obstrukcija. Kot obstrukcijo so poslanci razumeli "skrajno sredstvo nasprotovanja sprejetju odločitev" in jo izvajali tako, da so zapustili sejo.^[155] ods.4.35.

[152] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004. Ljubljana 2004, str. 3–4, 29–31.

[153] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004. Ljubljana 2004, str. 3.

[154] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004. Ljubljana 2004, str. 3–4, 42–43, 67–69.

[155] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004. Ljubljana 2004, str. 28–29, 41–42.

Četrto mandatno obdobje – v znamenju "desnice" pog.5.

Četrte državnozborske volitve, ki jih je predsednik republike razpisal za 3. oktober 2004, so po eni strani dajale vtis povsem vsakdanje demokratične rutine, s standardno volilno kampanjo (edina novost kampanj je bilo obiskovanje in nagovarjanje volivcev s strankarskimi avtobusi, ki so krožili po državi),^[156] po drugi pa so še naprej ostajale zamejene v uveljavljene idejno-politične vzorce. "Kulturni boj" med "levico" in "desnico" se je nadaljeval, četudi se je njegova intenziteta zmanjšala v korist vse popularnejšega zaklinjanja na "sredinskost" in spravo oz. spravljivost.^[157] Volilni izidi niso bili povsem nepričakovani, a so pomenili velik idejni preobrat. Velika LDS je namreč prvič po letu 1992 utrpela poraz. Zmagovalka volitev tisto nedeljo je bila SDS (prejela je 29,08 % glasov in zasedla 29 poslanskih mest) s svojim liderjem Janšo, ki je po letu 1996 postopoma postajal zastavonoša opozicije. V tretjem mandatu je nasploh bila SDS tista stranka, ki je diktirala opozicijski tempo in odločno posegala v politično debato. S svojim sloganom "Slovenija na novi poti" je volivcem sporočala, da država potrebuje "osvežitev". ods.5.1.

Nova Slovenija, kjer se je poleg predsednika Bajuka eksponiral Lojze Peterle, je s tradicionalističnim programom zasedla del prostora SLS in nekoliko izboljšala svoj izid izpred štirih let. Prejela je 9,09 % glasov, torej 9 mandatov. ZLSD je – kakor vse stranke – postavila v ospredje svojega predsednika Pahorja in nastopila s prepoznavnim socialdemokratskim sloganom "Prihodnost za vse". Njena podpora je rahlo upadla, z 10,17 % je prejela 10 sedežev. SLS je nastopila s konservativnim sloganom "Ohranimo Slovenijo", za njeno medijsko atraktivnost pa je naključno poskrbel še incident, ko je na mejnem prehodu Sečovlje predsednik stranke Janez Podobnik ob shodu v podporo obmejnemu prebivalcu Jošku Jorasu med konfliktom s hrvaškimi policisti zgrmel v strugo Dragonje. Podpora ji je sicer še najprej padala, prejela je 6,82 % glasov in zasedla 7 mandatov. DeSUS je nastopil z večgeneracijskim (a neizvirnim) sloganom "Na modrih in mladih svet stoji. Za Desus vsi" in s 4,04 % glasov (in štirimi poslanskimi sedeži) za las prestopil parlamentarni prag, Jelinčičeva SNS pa je v sebi lastnem slogu sporočala, da so njeni kandidati "Brez dlake na jeziku". Podpora ji je zrastle, s 6,27 % glasov je prejela 6 mandatov. Poraženka LDS je volivce nagovarjala s povezovalnim sloganom, ki je na lovorikah preteklih uspehov Drnovškovih vlad napovedoval prihodnje izzive: "Skupaj spreminjamo Slovenijo." Četudi relativne večine volivcev ni prepričala, je prejela še zmerom visokih 22,8 % glasov, torej 23 mandatov. Stranka mladih Slovenije se tako kot številne druge stranke in liste ni prebila v parlament. Poslanca manjšin sta že četrtrič zapored postala Maria Pozsonec in Roberto Battelli.^[158] ods.5.2.

Na obzorju se je tedaj začela prikazovati nova koalicija, ki bi bila (izvzemši kratkotrajno obdobje Bajukove vlade) drugačna od prejšnjih. V njej predvsem ne bi bilo več LDS. Mediji se ob tem niso toliko ukvarjali z vprašanjem, zakaj je SDS zmagala – to se

[156] Nataša Rijavec Bartha: Slovenija v letu 2004. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107445953>, (5. 6. 2012).

[157] Gl. Mladina. 2004, št. 29.

[158]: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v Državni zbor z dne 13. 10. 2004. Dostopno na: Državna volilna komisija. 13. 10. 2004, <http://www.dvk.gov.si>, (20. 12. 2011). Za predstavitev kampanje gl. npr. Miha Štamcar: Oglasni pristopi. V: Mladina. 2004, št. 40.

je zdelo naravno, saj je igrala prvo opozicijsko violino –, bolj so razglabljali o vzrokih poraza velike Drnovškove LDS. Med najpogostejše navedenimi razlogi je bilo prav Drnovškovo slovo z vrha stranke, poleg tega pa seveda dejstvo, da je bila LDS prva vladna stranka dolgih 12 let, da naposled ni več premogla samokritike in je postopoma trgala vezi z različnimi deli svoje tradicionalne volilne baze, zabredla v klientelizem, samopaštvo in postala prepoznana kot odgovorni krivec za vse nerodnosti in težave v državi.^[159]

ods.5.3.

* * *

Po nekaj manj kot treh tednih od volitev, 22. oktobra 2004, se je devetdeseterica izvoljenih sešla na prvi državnozborski seji. Konstitutivna seja četrtega sklica se je začela po ustaljenem parlamentarnem protokolu, pod predsedovanjem starostnega predsednika Vasje Klavore in z nagovorom predsednika države Janeza Drnovška. Njegove uvodne besede so v glavnem izzvenele v skladu z že uveljavljenim političnim standardom "prestolnega govora". Predsednik je parlamentu zaželel veliko uspeha, pozitivne energije ... na kratko povzel dotedanjo parlamentarno zgodovino in se zazrl v prihodnost. Drnovšek je nedvomno govoril kot predsednik države, toda v njegovih besedah je hkrati najti odtenke, ki pričajo, da je takrat govoril tudi nekdanji dolgoletni premier in vodja največje vladne stranke; politik, ki je moral nekoč "biti dnevni boj" s parlamentom. Skoraj samokritično in hkrati samoopravičujoče je priznal, kako se je včasih zdelo,

ods.5.4.

/.../ kot da je državni zbor, pa tudi vlada od osamosvojitve naprej delal ves čas pod nekakšnim pritiskom, časovnim pritiskom, vedno je bilo potrebno sprejeti zakone čim prej. Zato je včasih ostajal tudi občutek, da morda nekaterih rešitev nismo uspeli najbolje premisliti, domisliti in dodelati. V tej veliki količini zakonodajnega dela je bilo to tudi normalno.

bicit.5.1.

Po Drnovškovo so torej bili prvi trije sklici izjemni in delovno naporni, čemur moremo pritrditi. Država se je ne nazadnje oblikovala in vključevala v evro-atlantske integracije. To je posledično bilo "normalno". Četrty sklic, ki se je začel, pa bi vsled povedanega moral biti še "bolj normalen", saj so strateški cilji bili doseženi. Predsednik je zato postregel z oceno, da bo državni zbor "v nadaljevanju lahko deloval podobno kot delujejo parlamenti v uveljavljenih državah, evropskih državah z daljšo tradicijo /.../."

[160]

ods.5.5.

"Podobno kot parlamenti z daljšo tradicijo" ... Kaj konkretno je predsednik imel v mislih, ostaja zavito v tančico skrivnosti političnega govora, lahko pa domnevamo, da je v širšem smislu videl slovenski parlament ne zgolj kot potrjevalca zakonov in podpornika vlade, marveč kot (so)kreatorja politik. V "normalnih" časih bi torej mogli pričakovati "normalno" vlogo parlamenta kot centra političnega življenja. Smela Drnovškova napoved, ki pa (zavestno?) ni upoštevala spremenjenih koalicijsko-opozicijskih razmerij. Vloge v parlamentu so se prvič občutneje in za daljše obdobje obrnile, nastala je nova situacija. Ta sicer ni bila primerljiva s prvo porodno fazo

[159] Nabor možnih vzrokov (tudi nekoliko šaljivih) za poraz LDS gl. Ali H. Žerdin: Petdeset razlogov za padec LDS. V: Mladina. 13. 10. 2004, št. 41, <http://www.mladina.si/94472/petdeset-razlogov-za-padec-lds/>, (3. 7. 2014).

[160] Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014).

sodobnega povojnega slovenskega parlamentarizma po aprilu 1990, ko se je opozicija, nevešča tehnike oblasti, znašla v skupščini in na oblasti, a je bila vendarle – vsaj v začetku – zaznamovana s podobno spremembo. ^[ods.5.6.]

Novo dojemanje vlog v parlamentu se je pokazalo že v nadaljevanju prve seje. Po gladki potrditvi mandatov se je vnela ostra razprava o bodočem predsedniku državnega zbora. Za to funkcijo je skupina poslancev predlagala Franceta Cukjatija iz vrst SDS, izkušenega parlamentarca, ki je bil po mnenju Janeza Janše "humanist po prepričanju in tudi humanist po poklicni izbiri". Bil bi naj "navajen" prizadevati si za skupno dobro, "in to z argumenti in s povezovalnim delom".^[161] Hkrati je prihajal iz največje stranke, za katero so vsi pričakovali, da bo tvorila jedro prihodnje koalicije. Njegova izvolitev tako načeloma ni bila vprašljiva. Toda poslanci, ki so sestavljali dovčerajšnjo koalicijo, njegove kandidature niso sprejeli. Pri tem se jim ni zdela sporna stranka, iz katere je prihajal, ampak sama oseba kandidata. Pri njem so pogrešali ravno "povezovalnost", ki jo je Janša izpostavil v svoji obrazložitvi. Poslanec Pavel Gantar je tako dejal, da so ^[ods.5.7.]

/.../ pričakovali bolj integrativno in povezovalno osebnost; takšnih izkušenj s kandidatom v preteklem mandatnem obdobju nismo imeli. Od predsednika državnega zbora pričakujemo smisel za dialog, za upoštevanje argumentov ter spoštovanje napisanih in nenapisanih pravil igre. Takšni so bili predsedniki državnega zbora v preteklih mandatih. Prijetno bomo presenečeni, če bo kandidat spremenil svoje ravnanje, če bo postal predsednik državnega zbora, vendar v to, iskreno rečeno, ne verjamemo preveč.^[162] ^[blCit.5.2.]

Ostrejša in konkretnejša je bila poslanka Majda Širca, ki je poudarila, da je bil Cukjati med podpisniki predloga "nekaterih referendumov, ki so pomenili nekakšen dvom v človekove pravice". Ob tem je opozorila na problematiko izbrisanih in na zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, "/.../ kjer je bil dr. Cukjati tudi podpisnik in kjer so padale tudi besede, če jih navajam, "o psihično motenih ženskah, ki naj bi jih bilo potrebno izobčiti iz družbe". Šlo je za izjave, ki so ljudem omejevale svobodo". Po njenem mnenju je torej "/.../ dr. Cukjati zagovarjal in tudi predlagal stališča pa tudi pobude, ki so slovenski prostor razdvajale, vnašale so določena razlikovanja, mogoče celo diskreditacije na osnovi spola in tako naprej. Skratka, posegale so v človekove pravice in v človekovo integriteto." ^[163] ^[ods.5.8.]

Toda pričakovana prihodnja koalicija je ostala neomajna in izražala svojemu kandidatu podporo. Janez Janša je kritike zavrnil z besedami, kako ni pričakoval, "da bo že na konstitutivni seji parlamenta prišlo do nadaljevanja nekih razprav, ko se človekove pravice zavijajo v ideologijo". Zlasti pomenljiva je bila ob tem njegova ugotovitev, da

[161] Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014).

[162] Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014).

[163] Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014).

"očitno rezultat zadnjih volitev še ni segel dovolj globoko; ampak ne bi zdaj o tem".^[164] Tako prva seja kot nadaljnje delo parlamenta sta mu pritrdili, rezultat volitev nekaj časa ni segel dovolj globoko, ne pri poslancih opozicije ne koalicije.^[ods.5.9]

Cukjati je bil nato še istega dne z 58 glasovi izvoljen za predsednika državnega zbora, podpredsednika pa sta postala Vasja Klavara in Sašo Peče. Tretjega podpredsednika so poslanci izvolili slab mesec kasneje, 17. novembra 2004; to je postal Marko Pavliha.^[165]

[ods.5.10]

* * *

Devetega novembra, le malo po konstituiranju, so se poslanci zbrali na prvi izredni seji, tradicionalno namenjeni razpravi in odločanju o kandidatu za predsednika vlade. Kandidat ni bil presenetljiv; predsednik Drnovšek je predlagal Janeza Janšo, politika z dolgim stažem in veliko izkušnjo. Prvo ministrsko funkcijo je Janša ne nazadnje prevzel maja 1990 v Demosovi vladi, ko je postal tedaj še "sekretar" za ljudsko obrambo. Kandidat je pred poslance stopil s preiščenim govorom, v katerem so se prepletale zgodovinske in aktualne teme. Njegove besede so bile izbrane, ton za prekaljenega opozicijskega politika nadvse spravljiv. Tako se je že v začetku spomnil vseh dotedanjih predsednikov vlad in jim izrekel veliko priznanje, se v nadaljevanju ozrl na ravno aktualno obletnico (natanko petnajst let prej, 9. novembra 1989 zvečer, je berlinski partijski funkcionar Günter Schabowski zmedeno izjavil znamenite besede "ist das sofort, unverzüglich", s katerimi je "podrl" berlinski zid) in prehojeno pot ter realistično pretresel vsa programska polja prihodnje vlade. V zaključku se je optimistično zazrl v prihodnost:^[ods.5.11]

Slovenija je s članstvom v Evropski uniji in Natu ter z notranjimi spremembami dobila priložnost, da krene po novi poti, priložnost, kakršne doslej še nikoli nismo imeli; po poti, na kateri bomo lahko strpno zdravili delitve iz preteklosti, sooblikovali družbo blaginje, družbo pravičnega ravnovesja med tržno in socialno državo, družbo, v kateri bomo v dilemi ob izbiri med delom in kapitalom lahko izbrali človeka – človeka, svobodnega in odgovornega posameznika, ki je v ospredju naših naporov za skupno dobro.^[166]

[bicit.5.3]

Razprava o kandidatu je bila precej umirjena, nanj so pričakovano letele kritike iz vrst LDS in ZLSD. Poslanci nastajajoče koalicije so jim – povsem razumljivo – ugovarjali, a včasih v nespretni opozicijski maniri. Pavle Rupar je tako dejal:^[ods.5.12]

Spoštovani predsednik, obljubljam ti vso podporo tudi svojih kolegic in kolegov, pa četudi bo potrebno za to delati dan in noč, dneve in dneve samo zato, da bomo pokazali, da so kritike že prvi dan, prvo uro uperjene zoper tebe in zoper vlado, ki je še pravzaprav ni, nepravilne.^[167]

[bicit.5.4]

[164] Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014).

[165] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 20.

[166] Dobesedni zapis 1. izredne seje IV. mandata DZ z dne 9. 11. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=DD6F1A725B2FD4A3C1256F4D00463C1E>, (11. 6. 2014).

[167] Dobesedni zapis 1. izredne seje IV. mandata DZ z dne 9. 11. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 9. 11. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=DD6F1A725B2FD4A3C1256F4D00463C1E>, (11. 6. 2014).

Za Janšo je glasovalo 57 poslancev in je tako postal peti slovenski premier.^[ods.5.13.]

Tretjega decembra je bila izvoljena še njegova vlada. Kakor zmeraj je bila koalicijska, sestavljale so jo stranke SDS, NSi, SLS in DeSUS. Skupaj je koalicija premogla solidno parlamentarno večino, saj je združevala 49 poslancev.^[168] Razprava o vladi se je odvrtela podobno kot mesec prej razprava o njenem predsedniku, koalicijski in opozicijski poslanci so se v veliki meri privajali na nove vloge. V tem kontekstu je pomenljiv nastop koalicijskega poslanca Franca Kanglerja, ki je večino svojega govora posvetil bojda neprimernemu odnosu prejšnjih vlad do Maribora in sploh vse severovzhodne Slovenije. Z "grenkim občutkom" je svojo trditev ponazarjal na številnih konkretnih primerih iz preteklosti. Besede, deloma izrečene v "štajerskem žargonu", so sicer zvenele iskreno in zaskrbljeno, toda pravzaprav niso zadevale točke dnevnega reda – razprave o delu prihodnje vlade. Podpredsednik parlamenta Marko Pavliha je prihodnje razpravljavce zato prosil, naj govorijo o listi kandidatov za nove ministre in ne o delu stare vlade.^[169]

[ods.5.14.]

Koalicija četrte legislature, oblikovana v zadnjih dneh leta 2004, je bila številčno močna, njena politična in programska (ne)homogenost pa sta v začetku sprožali vprašanja. Komentatorji so zlasti razglabljali o stranki SLS, ki je slovela kot nezanesljiv partner, in o stranki DeSUS. Ta se je koaliciji priključila le stežka, po tesni odločitvi.^[170]

[ods.5.15.]

* * *

Če sta bili izrazita premoč koalicije in šibkost opozicije značilnosti tretjega mandata, bi mogli sklepati, da bo četrti v tem pogledu popolnoma drugačen. Koalicija je bila manj številna, bolj raznorodna, v opoziciji pa sta nanjo prežali dve prekaljeni stranki, ki vladi nista pustili niti tradicionalnih 100 dni miru. Pričakovati bi bilo drugačne razmere in prakse v parlamentu, ne nazadnje bi se naj po Drnovšku začejalo obdobje "normalnosti". Toda do bistvenih sprememb ni prišlo, začetna (nerealna) pričakovanja so se razblinila. Trdnost in podpora koalicije in vlade (tudi javnomnenjska) sta namreč v začetku bili visoki, opozicija pa je po drugi strani podlegla notranjemu iskanju in razkrajanju. Zlasti LDS je zašla v očitno krizo.^[171] Četrti mandat je tako bil precej podoben tretjemu, le – kakor sem že poudaril – nekatere vloge so se zamenjale. Evropske teme so bile nesporni združevalni element poslanske zbornice,^[172] številne druge so razdvajale po ustaljeni levo-desni osi. Hkrati tudi najrazličnejših turbulentnih dogodkov, ki so v podobi t. i. afer za časa prvih dveh mandatov razvneli javnost, ni bilo toliko. Zdi se, da se je čas parlamentarne "normalnosti" začel že v tretjem mandatu.

[ods.5.16.]

Ena od izstopajočih drugačnosti četrtega mandata pa je bilo dejstvo, da je Janševa vlada dejansko vladala in je posledično po dvanajstih letih prevlade LDS začela

[168] Za vlado je sicer glasovalo 51 poslancev, proti pa 37.

[169] Dobesedni zapis 4. izredne seje IV. mandata DZ z dne 3. 12. 2004. Dostopno na: Državni zbor RS. 3. 12. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=E9B9E7205EE6C4CBC1256F6A00382DE9>, (11. 6. 2014).

[170] Nataša Rijavec Bartha: Slovenija v letu 2004. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107445953>, (5. 6. 2012).

[171] Tanja Gobec: Slovenija v letu 2005. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 8. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107448188>, (5. 6. 2012).

[172] Državni zbor je tako brez težav med prvimi parlamenti ratificiral Evropsko ustavno pogodbo.

izvajati številne kadrovske zamenjave, popularno imenovane "kadrovski cunami". Problematika menjav je odmevala v javnosti in v državnozborskih hodnikih. Naposled jo je spretno izkoristila opozicija. Opozicijski poslanec Matej Lahovnik je julija 2005 o tej problematiki zastavil predsedniku vlade poslansko vprašanje. Lahovnika je zlasti zanimalo, kako bodo osebe, ^[ods.5.17.]

/.../ ki jih imenujete v nadzorne svete po izrazito strankarskem ključu in imajo vprašljive kompetence, zastopale javni interes pri prodaji državnega premoženja. Ali ne bo prihajalo do zasebnih klientelističnih interesov? Kakšen bo nadzor, kakšen bo morebitni pregon nad nepravilnostmi, še posebej glede na to, da ste tudi na čelo policije in tožilstva imenovali politično kompatibilne ljudi, komisijo za preprečevanje korupcije pa očitno vaša vlada postopoma ukinja? ^[bicit.5.5.]

Premier je odgovarjal konkretno in argumentirano, navajal je vrsto primerov, kjer so bili kadrovske postopki izpeljani povsem transparentno, a ob tem v slogu dolgoletnega opozicijskega politika pristavil, kako je v vseh primerih pravzaprav šlo za "odpravljanja posledic političnega kadrovanja v preteklosti". Poslanec z odgovorom ni bil zadovoljen (kar je bila sicer obča praksa) in je v skladu s poslovníkom zahteval dopolnitev odgovora. Med njim in premierjem se je tako še enkrat vnela razprava o metodah in tehnikah prejšnje in aktualne vlade, lajtmotiv celotnega mandata. ^[173] ^[ods.5.18.]

Ravno poslanska vprašanja so bila – podobno kot v prejšnjem mandatu – eno osrednjih sredstev parlamentarnega boja opozicije. Skozi ta institut so njeni poslanci opozarjali in iskali odgovore na vse tedaj aktualne "afere", prej številčnejše preiskovalne komisije so bile – spet podobno kot v prejšnjem mandatu – potisnjene v ozadje. ^[174] Poslanska vprašanja, četudi so morala biti jasna in prej pisno napovedana, so zato bila ostra, očitajoča, velikokrat zelo obsežna in nedoločena ter navadno usmerjena v vladno Ahilovo peto. Tako je junija 2007 poslanec Milan M. Cvikel v poslanskem vprašanju premierju nanizal najrazličnejše sporne poteze vlade: ^[ods.5.19.]

Podobna zgodba, nekje 200 milijonov zmanjka iz nekih ruskih poslov. Mogoče zato niste odšli na obisk nekaj dni nazaj. Pediatrična klinika, četrta milijona evrov je vaš gospod Zavrl skupaj z gospodom Strahom odnesel iz Pediatrične klinike. In ko na to opozori davčni inšpektor, ga dvakrat odpustite. In gospod Bajuk, očitno tudi vi ga še vedno branite. In še vaš Andrej s Štajerske, tako se je predstavil za Radio Slovenija, je kot predsednik Nadzornega sveta Holdinga slovenskih elektrarn minister Vizjak gospodu Zagožnu dovolil, da je drago, nepotrebno odkupil za nekaj deset milijonov evrov delnic Dravskih elektrarn od enega od udeležencev pogovora na temo Mercator, ki ste ga vodili vi. /.../ Če o vsem tem ne morete

[173] Dobesedni zapis 8. seje IV. mandata DZ z dne 11. 7. 2005. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 7. 2005, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=4619D4F4BAA3A828C125704200469019>, (11. 6. 2014).

[174] Opozicija je sicer zahtevala ustanovitev dveh preiskovalnih komisij. Prva se je ukvarjala z nakupom pehotnih bojnih oklepnikov Patria, druga pa bi naj preiskovala ozadje sporne prodaje trgovskega sistema Mercator. Toda do tega zaradi pravno-političnega zapleta ni prišlo. Zahtevo po ustanovitvi preiskovalne komisije, ki bi vključevala preiskavo posla z Mercatorjem, je namreč dala tudi koalicija, le da je njena zahteva vključevala še številne druge sporne posle iz časa tranzicije. (Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 64–67). In ker je lahko eno zadevo preiskovala le ena komisija, opozicija "svoje" komisije ni dobila, marveč je politično odgovornost nato preiskovala skozi komisijo, ki jo je zahtevala in vodila koalicija. Predsednika parlamenta je opozicija zato tožila na upravnem sodišču, a je to predmet zavrlo.

govoriti, pa spregovorite vsaj o tem: Kaj pravi Evropska komisija, zakaj Slovenije ni med tistimi desetimi evropskimi državami, ki bi uspele dobre čase izkoristiti za dobro vseh, ne pa, da se okorišča zgolj zelo .../Opozorilni znak za konec razprave./... ozka z vami povezana skupina ljudi? Torej, zakaj ne ukrepate in ali prevzimate objektivno odgovornost?^[175] bICit.5.6.

Predsednik vlade je bil nato v odgovoru precej stvaren, a je začel karajoče in zasmehljivo: ods.5.20.

Gospod poslanec se je sicer presedel, je pa še vedno isti šaljivec, kot je bil včasih, tako da nas vedno spravi v dobro voljo. Tukaj so pomešane stvari, ki jih je sprejela Evropska komisija z zadevami, ki so se mu sanjale, in stvarmi, ki jih je prebral v kakšnem časopisu in to pri različnih stvareh, v različnih kombinacijah. Tako, da je na to zelo težko odgovarjati. bICit.5.7.

Toda poslanec mu ni ostal dolžan; predlagal je, ods.5.21.

/.../ da opravimo razpravo o tem šaljivem nastopu in šaljivem odgovoru. Zanimivo je, da seveda nekako v svojem – bom rekel kar opozicijskem – slogu "natresate" floskule zavajanja.^[176] bICit.5.8.

Vladno-opozicijski "šaljivi" duel potrjuje, da so poslanska vprašanja nedvomno bila specifičen instrument rednega političnega boja. ods.5.22.

Parlamentarna praksa oz. parlamentarna kultura med letoma 2004 in 2008 sicer ni bila bistveno drugačna kot v prejšnjem mandatu. Bolj odmevne teme državnozborskega dela so bile tiste, kjer so se najbolj lomila politična kopja, po možnosti na idejno-politični ravni. In med take je gotovo sodil predlog zakona o istospolnih partnerskih skupnostih; predlog, ki je spet vzbudil vulgarno govorico in prikazal ostrino deklariranih liberalcev na eni in deklariranih konservativcev na drugi strani. Tudi osebnih žaljivk ni manjkalo ... Sejo je tistega dne, v petek, 17. junija 2005, vodil podpredsednik zbora Sašo Peče. ods.5.23.

Po predstavitvi pričakovanih stališč poslanskih skupin ni trajalo dolgo do vročega spopada. Prvotna vljudna pojasnjevanja o naravi homoseksualnosti je zasenčil poslanec Pavel Rupar, ki je dejal: ods.5.24.

Ampak v tem državnem zboru, v proceduri sprejemanja oziroma odločitev, v delovnem telesu enakih možnosti toliko nestrpnosti zato, ker smo nekateri razmišljali drugače, da bi – oprostite, gospa Širca in gospa Majda Potrata –, toliko da bi jih od moških ne pričakoval. Sploh ne znam dati oceno spola! Jaz bi vam odredil obvezno zakonski pregled mednožja za to, da bi ugotovil, katerega spola sploh ste, da lahko izjavljate take grdobije, kot ste jih na račun tistih, ki smo drugače mislili. .../Glas iz ozadja./... Ni gospa. To ni sovražni govori, to so dejstva, ki so tukaj bila v tem parlamentu izpostavljena. bICit.5.9.

[175] Dobesedni zapis 29. seje IV. mandata DZ z dne 18. 6. 2007. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 6. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=C26AAD9D9069AF81C125730600464F36>, (11. 6. 2014).

[176] Dobesedni zapis 29. seje IV. mandata DZ z dne 18. 6. 2007. Dostopno na: Državni zbor RS. 18. 6. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=C26AAD9D9069AF81C125730600464F36>, (11. 6. 2014).

Opozicijski poslanci so bili zaprepadeni, podpredsednik parlamenta pa ni reagiral. Po njegovem bi morali poslanci "sami paziti" na svoje besede. Namesto njega je s proceduralnim predlogom vskočil poslanec Pavel Gantar: ^[ods.5.25]

Gospod podpredsednik, ali sem jaz slišal iste besede kot vi? Ali smo mi slišali, ali sem jaz slišal iste besede kot vsi vi tukaj notri, da je en naš kolega poslanec predlagal pregled mednožja – ali sem slišal to besedo – dveh ali ne vem kolikih poslank? /.../ Če se takoj gospod Rupar ne opraviči za besede, če vi ne zahtevate od njega opravičila, zahtevam takoj odmor ali pa napovedujem takojšnjo obstrukcijo. ^[bicit.5.10]

Toda Peče od svojega videnja ni odstopil, nasprotno, poslancu je zabrusil, da ga ^[ods.5.26]

/.../ zahtevki po opravičilu v tem državnem zboru za vsako ceno počasi začenjajo dolgočasiti. Vi ste bili opozorjeni, da je potrebno paziti na vsebino, in si pripišite vsebino oziroma posledice sami sebi. In zato ne bom od gospoda Pavleta Ruparja zahteval nobenega opravičila, vi lahko izkoristite poslovniško možnost, obstruirate sejo, zapustite sejo, ampak po moji oceni je najbolj smiselno, da v tem trenutku nadaljujemo z razpravo na podlagi prijavljenih poslancev, kot ste se prijavljali. Zato bom to tudi storil. ^[bicit.5.11]

Seja je tako tekla naprej, kot razpravljavec je bil kmalu na vrsti Miran Potrč. V njemu lastnem umirjenem in preudarnem slogu je dejal, kako je v dvorani ostal ^[ods.5.27]

/.../ kljub skrajnemu zgražanju, gospod Rupar, nad nesramnostjo, ki ste si jo dovolili do dveh kolegic poslank, ne glede na to, da drugače mislita, da bi povedal nekaj svojih mnenj ob predlogu amandmaja in ob zakonu. ^[bicit.5.12]

Po njegovem je razprava tistega dne kazala "stanje duha v tem državnem zboru, na žalost pa najbrž tudi, ker smo predstavniki ljudstva, stanje duha o tem vprašanju v naši državi". Bilo je jasno, da opozicija dogajanja, izjav poslanca in nespretnega vodenja seje ne bo mogla povsem benigno zaobiti. Njeni poslanci so se naposled odločili za obstrukcijo in zapustili dvorano. ^[177] ^[ods.5.28]

Vodenje seje, kakor ga je zastavil Peče, je odprlo brezno bojazni, ki so jih njegovi nasprotniki videli ob njegovi izvolitvi na funkcijo. Pečetu je opozicija tedaj očitala nestrpnost in zato ni glasovala zanj. "Upravičeno", so po tisti petkovi seji razmišljali med opozicijo. Vodja največje poslanske skupine Anton Rop je predsedniku državnega zbora predlagal, naj Peče več ne vodi sej. Toda Cukjati, ki mu je opozicija že tako očitala premajhno povezovalnost, se s predlogom ni strinjal, saj ni po njegovem Peče nikogar užalil. ^[178] Poslanec SNS je ostal na mestu podpredsednika, četudi sta on in njegova stranka tudi sicer sprožala kontroverzna dejanja in dajala vprašljive izjave. ^[179] ^[ods.5.29]

* * *

[177] Dobesedni zapis 7. seje IV. mandata DZ z dne 17. 6. 2005. Dostopno na: Državni zbor RS. 17. 6. 2005, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=4690E81D6D042E4AC1257029002CEE03>, (11. 6. 2014).

[178] Sebastijan Ozmec: Bo Peče odšel?. V: Mladina. 2005, št. 14.

[179] Tako se je v začetku leta 2005 na vratih poslanske skupine SNS v prostorih državnega zbora pojavil napis: "Vsi izbrisani vabljeni na ples, igral vam bo Jelinčič na puško mitraljez !!!!!" Javnost je tedaj ostro reagirala, odzval se je tudi ombudsman Matjaž Hanžek, Cukjati pa je le benevolentno dejal, kako "vsekakor ne gre za neko strahotno zadevo, da bi morali sedaj raziskovati, kdo je to nalepil". – Siniša Gačič: Izbrisane pred puškomitraljez!. V: Mladina. 2005, št. 9.

V drugi polovici mandata je postajala koalicija vse ostrejša tarča kritik, s katerimi nista skoparili ne opozicija ne mediji. 39 poslancev je v začetku leta 2007 zahtevalo izredno sejo parlamenta o spornem nakupu finskih oklepnikov Patria za Slovensko vojsko,^[180] novinarji so sprožili pravo "peticijsko gibanje" proti domnevni koalicijski cenzuri medijev ... Položaj vladnih strank je postajal vse manj prijeten. Povrhu vsega so bile jeseni 2007 še predsedniške volitve, na katerih je zmagal kandidat opozicije Danilo Türk. V njegovem najmočnejšem protikandidatu Lojzetu Peterletu so volivci prepoznali "vladnega" politika. Hkrati z izvolitvijo opozicijskega kandidata so volivci na referendumu tudi zavrnili predlog vladnega zakona o lastninjenju Zavarovalnice Triglav, kar je bil dodaten opozorilni signal koaliciji, da izgublja podporo. Do volitev je bilo sicer še leto, bolj zaskrbljujoče je bilo tedaj dejstvo, da je v prvi polovici leta 2008 Slovenijo čakal izjemno zahteven in pomemben projekt – predsedovanje Evropski uniji. Vlada je tako morala nekaj storiti in premier je odšel v parlament ...^[ods.5.30.]

Janez Janša je v zanj nezavidljivi situaciji 19. novembra 2007 stopil pred poslance z na videz najbolj smiselnim predlogom v parlamentarni demokraciji. Potem ko je na glas razmišljal o možnosti odstopa, je predlagal glasovanje o zaupnici. V razraščajočem nezadovoljstvu z vlado, v razmerah, ki so dajale vtis, da se izgublja temeljno politično čustvo sodobne demokracije – zaupanje –, je parlament (oz. znotraj njega zlasti koalicija) moral pokazati, da še podpira Janšev kabinet. Premier sicer ni vezal zaupnice na nobeno drugo odločitev parlamenta, kakor je bilo dotlej v navadi in kakor je navadno ravnal Drnovšek (nazadnje 7 let pred tem; zaupnice ni dobil, novi šef vlade je nato postal Bajuk). Sam je poudaril, da se^[ods.5.31.]

v zgodovini slovenske države /.../ prvič dogaja, da je predsednik Vlade predlagal glasovanje o zaupnici na podlagi tistega člena ustave, ki mu omogoča, da to stori, ne da bi to vprašanje vezal na kakršnokoli konkretno odločitev.^[bici.5.13.]

Njegov korak je torej nedvomno bil novum, a – po njegovih besedah – podprt z dobrim razlogom:^[ods.5.32.]

Torej, spoštovani poslanke in poslanci, da bo stvar popolnoma jasna, zaupnico vežem na en sam razlog: na vprašanje enotnosti Slovenije pri vodenju EU. O tem boste odločali. Tisti, ki želite, da Vlada in Slovenija kot celota delo pri vodenju EU opravi dobro, Vlado podprite.^[181]^[bici.5.14.]

Predsednik vlade je opoziciji ponudil roko, državniško izpostavil interese države, toda politično večši poslanci leve se na njegove besede niso ujeli. Nasprotno, videli so jih kot umetno politično vabo. Starosta socialdemokratskih poslancev Miran Potrč je premierju očital, da je sam sprožil vladno krizo.^[ods.5.33.]

Naj mi bo ob teh ravnanjih dovoljeno poudariti, /.../ da je ob vaši grožnji z odstopom, po mojem vedenju, malokdo verjel, da iskreno ponujate odstop zato, ker zaradi kritike opozicije ne morete uspešno vladati. Kritična opozicija namreč

[180] Dobesedni zapis 26. izredne seje IV. mandata DZ z dne 15. 2. 2007. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 2. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=A4B33F8A3829A9ABC125728F0034FF68>, (11. 6. 2014).

[181] Dobesedni zapis 33. seje IV. mandata DZ z dne 19. 11. 2007. Dostopno na: Državni zbor RS. 19. 11. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=1D525BA1CB02FDB3C12573A8003854A4>, (11. 6. 2014).

ne more omajati uspešne vlade. Najbrž je še manj tistih, ki vam verjamejo, da iskreno opoziciji ponujate vladanje in predsedovanje Evropski uniji, ker ste prepričani, da je boljša od sedanje vlade. Razlogi za vašo grožnjo z odstopom so bili torej drugje: ugotovili ste, da vam je podpora volivk in volivcev tako padla, da vas lahko pred problemi na naslednjih volitvah reši le neka izjemna poteza, s katero bi povzročili krizo vladanja in posebej postavili pod vprašaj tudi predsedovanje Slovenije Evropski uniji, za vse to pa krivdo naprtili koaliciji / poslanec je najbrž mislil opoziciji/.^[182] bICit.5.15.

Vlada je še isti večer glasovanje o zaupnici prestala, dobila je vse koalicijske glasove. "Šest ur smo govorili, da smo na koncu tam, kjer smo bili na začetku",^[183] je – odhajajoč iz parlamenta – opolnoči resignirano ugotovil Miran Potrč. Tako je nato tudi ostalo do konca četrtega mandata. ods.5.34.

Predsedovanje Evropski uniji v prvi polovici leta 2008 se je izteklo uspešno in bilo pospremljeno s pozitivnimi komentarji. Posebej delovno in naporno je bilo tudi za državni zbor, ki je v tem času izvedel kar 20 najrazličnejših sestankov odborov nacionalnih parlamentov.^[184] Po mnenju predsednika parlamenta Franceta Cukjatiya naj bi ravno predsedovanje vtisnilo "najpomembnejši pečat temu mandatu".^[185] ods.5.35.

* * *

Kvantitativni podatki o delu državnega zbora tudi v četrtem mandatu ostajajo visoki, po številu sprejetih aktov celo nekoliko višji kot prej. Precej je zraslo število poslanskih vprašanj in pobud, skupaj jih je bilo zastavljenih 3144.^[186] Očitno je ta instrument obilno uporabljala tudi opozicija v tistem mandatu. Število obstrukcij je ostalo na (dotlej visoki) ravni prejšnjega mandata – opozicija jih je napovedala 106-krat.^[187] Poslanci so poleg tega obravnavali tri interpelacije in ustanovili štiri preiskovalne komisije.^[188] Statistično je tako bila legislatura 2004–2008 precej podobna prejšnji. ods.5.36.

Drugačna in precej višja kot v prejšnjem mandatu pa je bila fragmentacija poslanske zbornice. Če je v parlament leta 2004 vstopilo sedem strank in poslanskih skupin (in zraven še poslanska skupina obeh poslancev madžarske in italijanske narodne skupnosti), jih je konec periode dočakalo že devet, povrhu tega pa še dva nepovezana poslanca. Slednje je bilo predvsem posledica političnih preobratov in "konsolidacije" na politični levici. LDS je tonila v vse globljo krizo, dokler ni vodenja prevzela politično nepopisana in javnosti predstavljena kot nedolžna, lepa in pametna Katarina Kresal. Pred tem so jo zapustili nekateri etablirani politiki, vključno z bivšim premierjem Ropom. Štirje so se priključili Socialnim demokratom (SD),^[189] sedmerica poslancev LDS je

[182] Dobesedni zapis 33. seje IV. mandata DZ z dne 19. 11. 2007. Dostopno na: Državni zbor RS. 19. 11. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=1D525BA1CB02FDB3C12573A8003854A4>, (11. 6. 2014).

[183] Jure Trampuš: Veliko hrupa za nič. V: Mladina. 2007, št. 47.

[184] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 47–49.

[185] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 4.

[186] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 33–34.

[187] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 25–26.

[188] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008. Ljubljana 2008, str. 37–38, 64–67.

[189] ZLSD se je na svojem 5. kongresu 2. aprila 2005 preimenovala v Socialne demokrate (SD).

ustanovila novo poslansko skupino Zares,^[190] eden pa je nadaljeval delo kot nepovezan poslanec. Poslanska skupina SNS se je razpolovila, trije poslanci so ustanovili novo poslansko skupino Lipa, s težavami pa sta se soočali tudi koalicijski SLS in NSi. Na prvo so leteli hudi medijski napadi, a je dočakala konec mandata s številčno nespremenjeno poslansko skupino, iz druge pa je en poslanec izstopil in postal nepovezan. Politični tempo v volilnem letu sta najbolj diktirali SD in SDS. SD je po izstopih iz LDS tudi postala najmočnejša opozicijska stranka.^[191]

[ods.5.37.](#)

[190] Stranka Zares – socialno liberalni je bila ustanovljena 6. 10. 2007. V kadrovskem in deloma programskem pogledu (tega je sicer precej nadgradila) je bila ena od naslednic Drnovškove LDS.

[191] Stranki SD je posledično tudi pripadalo podpredsedniško mesto parlamenta (namesto Marka Pavlihe, ki je bil izvoljen kot poslanec LDS). Za to funkcijo je predlagala več kandidatov, nazadnje svojega starosta Mirana Potrča, a prav nihče ni dobil zadostnega števila glasov. Po Potrčevem mnenju je bil vzrok temu koalicijsko "nerazumevanje parlamentarne demokracije" in strah pred vse močnejšo SD. – Peter Petrovčič: Neizvolitev Potrča V: Mladina. 2007, št. 3.

Peto mandatno obdobje – v znamenju "krize" pog.6.

Na predvečer petih državnozborskih volitev septembra 2008 je bil slovenski politični prostor videti precej jasen in predvidljiv. V njem je dominirala prva vladna stranka, Janševa SDS, ob njej in hkrati daleč za njo sta stali vse bolj neprepoznavni koalicijski partnerici SLS in NSi. DeSUS, četrta stranka vladne koalicije, je bila s svojo upokojsko bazo in lahnim distanciranjem od aktualne vlade solidno pozicionirana. Na opozicijski strani je vodilno vlogo prevzela SD, ki je skupaj s strankama Zares in LDS oblikovala zvezo, popularno imenovano "levosredinski trojček" ali "KGB" – po začetnicah imen strankarskih prvakov. Jelinčičeva SNS se je kljub odhodom njenih vidnih članov, ki so ustanovili stranko Lipa, ohranjala in s standardnimi populizmi učinkovito opozarjala nase. Zdelo se je, da bo SDS relativna zmagovalka, s tem da bo levosredinski trojček skupaj z DeSUS-om najbrž zbral večino glasov^[192] ... Vse je bilo videti predvidljivo in dolgočasno in takšna je bila, vsaj po mnenju medijskih strokovnjakov, tudi predvolilna kampanja.^[193] Lajtmotiv vseh strank je postala "blaginja", programske poti do nje pa vse bolj nekonkretne, frazerske in zlasti vse bolj medsebojno podobne.^[194] Volivec se je tako le stežka odločal na podlagi programov, svoj glas je moral zaupati na podlagi drugih faktorjev – prepričljivosti kampanjske oblike, karizme, spremljajočih afer, svojega ukoreninjenega političnega prepričanja, bolj ali manj iracionalnega razmisleka ... kakor vselej na podlagi nepredvidljivih elementov

...ods.6.1.

Volilni izid je v analitskem okviru predvidljivega in nepredvidljivega tisto septembrsko nedeljo naposled obtežil nepredvidljivo. Pričakovanjem navkljub je relativno zmago slavila Pahorjeva SD, ki je prejela 30,45 % glasov in s tem 29 poslanskih mandatov. Dotlej prva stranka SDS ji je sledila z le mandatom manj (29,26 % glasov). Na visoko tretje mesto se je uvrstila novinka Zares; prejela je 9,37 % glasov (9 mandatov). DeSUS-u je s 7,45 % glasov pripadlo sedem poslanskih sedežev, SNS-u pa s 5,40 % glasov pet sedežev. Enako število mandatov – pet – sta osvojili tudi SLS (v predvolilni koaliciji s SMS; prejela je 5,21 % glasov) in LDS (5,21 % glasov). Poslanec italijanske narodnosti je znova postal Roberto Battelli, na stolček poslanca madžarske narodnosti je namesto dolgoletne poslanke Pozsonceve sedel László Göncz.^[195] Ob zmagi SD je bilo ogroditve prihodnje koalicije znano (stranke KGB), relativna neznanka je bil zgolj četrti (oz. tudi peti) koalicijski partner, ki bi omogočal zadosti številčno koalicijo. Razočaranemu premierju Janši takoj po volitvah, ko so bili znani le rezultati vzporednih

[192] Aljoša Selan: Volitve 2008: Kratko politično poletje v Sloveniji. V: Delo. 21. 8. 2008; Intervju: dr. Dejan Verčič. Dostopno na: Total tedna. 19. 9. 2008.

[193] Medijski strokovnjak dr. Dejan Verčič je dejal, da je bila prepričljivost kampanje "katastrofalno nizka", in ob tem opozoril, da je SDS nedomiselnost prevzela kampanjo hrvaške HDZ. Njen slogan Nadaljujemo skupaj je bil prevod Sanaderjevega Idemo dalje, barve in tip fotografije ravno tako. – Intervju: dr. Dejan Verčič. Dostopno na: Total tedna. 19. 9. 2008.

[194] Simona Kustec Lipicer, Samo Kropivnik, Tomaž Deželan, Alem Maksuti: Volilni programi in stališča. Ljubljana 2011.

[195]: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v Državni zbor z dne 3. 10. 2008. Dostopno na: Državna volilna komisija. 3. 10. 2008, http://www.dvk.gov.si/DZ2008/dokumenti/porocilo_o_izidu_dz.pdf, (6. 6 2012).

volitev, ni preostalo drugega kot reči, da velja zmagovalcem njegova (takrat sicer še pogojna) čestitka.^[196] ods.6.2.

Volilni izidi so torej bili za marsikoga presenetljivi, čisto racionalnih razlogov, ki so volivce odvrnili od dotlej vladajoče koalicije, ni bilo najti v (pre)velikem številu. Prve povolilne analize so zato ugotavljale, da so volitve prevesili sredinski volivci, nezadovoljni z načinom vladanja.^[197] Prevzetna širokopoteznost koalicije, ki se je denimo kazala v ambicioznem projektu plačne reforme za vse javne uslužbence, je v kombinaciji z brezkompromisno in ostro retoriko njenih poslank in poslancev v parlamentu okrnila njeno verodostojnost.^[198] Poleg tega seveda nikomur ni ušlo, da sta SLS in NSi dosegli precej slabši rezultat kot pred štirimi leti. NSi je celo izpadla iz parlamenta, njen predsednik Bajuk pa nemudoma odstopil. Kot poraženec se je po volilni nedelji povsem umaknil iz političnega življenja, s čimer je v slovensko politično kulturo vnesel nov vzorec obnašanja. Neuspeh obeh strank so analitiki precej pripisali uspehu stranke SDS, saj ta ni poslabšala svojega volilnega izida izpred štirih let. Sredinske volivce naj bi sicer izgubila, a je zato "izsesala" koalicijski partnerici in s tem ostala osamljena. Na drugi strani je ob SD stal močnejši partner Zares, ki je s predsednikom Gregorjem Golobičem najbolj prepričljivo problematiziral ravnanje koalicije in tako predstavljal alternativo umirjenemu Borutu Pahorju. Zares je zajel tudi del standardnega volilnega telesa LDS (ravno tako kot SD), zaradi česar je bil izkupiček glasov stranke Katarine Kresal bolj pičel.^[199] Ob vsem pa seveda ne gre spregledati tudi učinka afere Patria,^[200] ki se je najbolj razplamtela pred volitvami in je gotovo omajala zaupanje v največjo vladno stranko in njenega predsednika. ods.6.3.

* * *

Potem ko je bilo izvoljenih vseh devetdeset poslank in poslancev, so se ti – kakor vselej dotlej – zbrali na konstitutivni seji in začeli peti mandat Državnega zbora Republike Slovenije. V veliki dvorani na Šubičevi je 15. oktobra 2008 znova zadonela Zdravljica, na mesto predsedujočega je znova sedel najstarejši poslanec; to je bil Vasja Klavara. Predsedujoči je najprej dal besedo Francetu Cukjati, ki se je poslavljajal z visoke funkcije. "Panta rhei", je dejal Cukjati in ugotovil, da imamo nov državni zbor, z novim entuziazmom in novo voljo, a kakor vselej enak izziv: ods.6.4.

[196] Tanja Gobec: Slovenija v letu 2008. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 1. 1. 2009, <http://tvslo.si/#ava2.25591093>, (5. 6. 2012).

[197] Tanja Gobec: Slovenija v letu 2008. Dostopno na: Multimedijški center: MMC RTV Slovenija. 1. 1. 2009, <http://tvslo.si/#ava2.25591093>, (5. 6. 2012).

[198] Gl. Miha Kovač: Volitve 2008: Tudi sloni letijo, mar ne?. V: Delo. 23. 9. 2008; Aljoša Selan: Nauki parlamentarnih volitev 2008 v Sloveniji. V: Delo. 7. 10. 2008.

[199] Miha Kovač: Volitve 2008: Tudi sloni letijo, mar ne?. V: Delo. 23. 9. 2008; Intervju: dr. Dejan Verčič. Dostopno na: Total tedna. 19. 9. 2008.

[200] Pri aferi Patria je šlo (in še gre) za 278 milijonov evrov vreden posel nakupa 135 finskih oklepnikov 8x8 Patria za potrebe Slovenske vojske, pri katerem je prišlo do podkupovanja. Zadevo so podrobneje preiskovali (sprva) finški kriminalisti (kasneje tudi slovenski in avstrijski), medijsko odmevnost pa je požela po objavi dokumentarca finske nacionalne televizije Resnica o Patrii (to je bilo tri tedne pred volitvami). V njem je avtor za korupcijo obtožil tudi predsednika vlade Janeza Janšo. Sredi leta 2013 je bil Janša na prvostopenjskem sodišču obsojen, sodbo je nato potrdilo tudi višje sodišče. 20. junija 2014 je začel prestajati dveletno zaporno kazen. Še zmeraj vztraja, da gre za političen proces in politično sodbo, zoper katero je vložil izredno pravno sredstvo na vrhovno sodišče.

/.../ da bomo znali spoštovati vse, ne glede na to, kakšni nazorski opciji pripadajo; spoštovali njihove želje, njihove sanje, želje po humani, pravični, dobri srečni družbi. Ta naša želja oziroma ta naša naloga spoštovati vse ljudi se bo najprej pokazala v spoštovanju do nas samih, do kolegic in kolegov znotraj te dvorane; v spoštovanju do vseh, ne glede na to, kateri stranki pripadajo.^[201] blCit.6.1.

V prvih štirih mandatih ni bilo vedno tako in razprava v parlamentu je pokazala, da tudi v petem ni bilo nič drugače. Kolegi so Cukjatijev apel preslišali ...ods.6.5.

Po potrditvi mandatov so poslanci takoj prešli k volitvam svojega vodstva. Pričakovana prihodnja koalicija je za predsednika predlagala Pavla Gantarja, uveljavljenega in uglednega politika. Zanj je Gregor Golobič dejal, da ga odlikujejoods.6.6.

/.../ svobodomiselnost, iskrenost in posebna svetovnonazorska odprtost. Je liberalec z vestjo. Kot tudi odločen in jasnih političnih načel je vselej pripravljen preizpraševati lastna politična stališča in poglede, dovzeten za dialog, naklonjen iskanju stičnih točk, ne pa poudarjanju razlik, s tistimi, ki ne izhajajo iz istega svetovnonazorskega obzorja. Njegova dolgoletna politična biografija je bogata, vedno navdahnjena tudi z aktivizmom in prežeta s posebno pozornostjo do vrenja in dogodkov v civilni oziroma javni sferi. Zgodovina slovenskega boja za demokracijo, za spoštovanje človekovih pravic in državljskih svoboščin ne more mimo njegove vloge.^[202] blCit.6.2.

Kandidatove vrline je videla tudi potencialna opozicija, saj mu je nekaj njenih poslancev izreklo javno podporo. Po mnenju Mira Petka mu je bilo funkcijo predsednika "absolutno" zaupati, Jožef Jerovšek pa je poudaril, kako je bil Gantar eden tistih poslancev.ods.6.7.

/.../ ki je spoštoval polemiko, replike in medklice v Državnem zboru. V tem se je pomembno razlikoval od večine dosedanje opozicije, ki je takšno ravnanje, ki je imanentno za parlamente, opredeljevala kot nekaj nezaslišanega, ker je pač izhajala iz preteklih časov, ko so bile vse odločitve dogovorjene nekje drugje in so bile takratne skupščine samo mesto dviganja rok – brez polemik, brez tega.^[203]

blCit.6.3.

Toda če je prihodnja opozicija po eni strani (vsaj v enem delu) Gantarju zaupala, je po drugi strani nadvse kritično ocenjevala iskanje primerne kandidata znotraj pričakovane koalicije. Ta je v javnost dejansko pošiljala nerodna sporočila, ki so dajala vtis, da največji stranki trojčka ne želita prevzeti vodenja parlamenta. SD je funkcijo ponujala prvaku Zaresa, ta je dejal, kako vidi v poslancu Potrču "naravnega kandidata". Poslanec Jože Tanko je zaplet pokomentiral nadvse ostro:ods.6.8.

[201] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

[202] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

[203] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

Z izmikanjem in nezainteresiranostjo za funkcijo predsednika Državnega zbora ste pokazali, da imate ponižujoč odnos do hrama demokracije, in s tem ste tudi nakazali, kakšna bosta vloga in odnos do Državnega zbora v tem mandatu. ^[bICit.6.4.]

Iz tega je nato izpeljal naslednji sklep: ^[ods.6.9.]

Eni se odrekajo funkciji predsednika Državnega zbora, čeprav imajo strokovno morda ustrezne kandidate, drugi se izmikajo, ker želijo več besede pri konkretnem upravljanju z denarjem, torej dajejo več poudarka izvršnim funkcijam. Tudi ravnovesja med zakonodajno, izvršno in drugimi oblastmi ne bo več, saj bo nova koalicija, vsaj tako kaže, težišče izrazito pomaknila na izvršno oblast in bo Državni zbor najbrž le postal poslušno orodje drugih vej ali centrov, ki bodo tu v Državnem zboru le iskali pokritje za svoje odločitve. ^[204] ^[bICit.6.5.]

Njegova teza se zdi smiselna, a je bila tedaj že dolgo veljavna. Center politične moči je vsekakor vlada, tudi v drugih primerljivih parlamentarnih demokracijah, ne le v Sloveniji. ^[ods.6.10.]

Obljubljena podpora Gantarju na tajnem glasovanju ni izostala, prejel je 69 glasov poslank in poslancev. V postizvolitvenem nagovoru je podal svoje videnje parlamenta, ki je bilo prav tako, kakršno so mu pripisovali kolegi v razpravi o njegovi kandidaturi. Po njegovem mnenju demokracija in opozicija v parlamentu ni samo "za okras". ^[ods.6.11.]

Niti ne more biti samo vzvod demokratične legitimizacije vladajoče večine. Je mnogo več. Je dokaz, stalni dokaz, da pri vseh političnih odločitvah obstaja tudi alternativa. Obstaja drugačna možnost, drugačna in druga pot. Da tisto, kar je sprejeto, ni edino možno, ampak je lahko tudi drugače. ^[205] ^[bICit.6.6.]

Podobno visoko podporo kot Gantar so še isti dan prejeli tudi vsi kandidati za podpredsedniška mesta – France Cukjati, Vasja Klavora in Miran Potrč, ob čigar kandidaturo se je sicer pikro obregnil Miro Petek. Dejal je, da ga podpira, četudi ga je prvič videl na televiziji pred 40 leti. "Takrat smo v Črni dobili prvo črno-belo televizijo in smo se vsi zbrali za tem televizorjem. Danes živimo v digitalni dobi, živimo v globalni, internetni televiziji in mislim, da je dobro, da bomo videli gospoda Potrča na tem mestu tudi v tej podobi." ^[206] ^[ods.6.12.]

Pred glasovanjem o podpredsednikih, a hkrati šele po izvolitvi predsednika parlamenta je zbor nagovoril tudi predsednik republike Danilo Türk. V tej vlogi je pred poslance stopil prvič, a je svoj govor tako po formi kot po tezah približal obema predhodnikoma, Kučanu in Drnovšku. Poudaril je pomembnost državnega zbora, v katerem je videl "tribuna razprave", "tržnico" in "idejni prostor usklajevanja" v slovenski demokraciji. Ta je bila po njegovem mnenju "v dobri formi". ^[ods.6.13.]

[204] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

[205] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

[206] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

Morebiti ji manjka kakšen element zrelosti, ki ga prinaša daljše zgodovinsko obdobje. Morebiti so nekatere naše politične delitve preveč ideološke in preveč povezane z značilno slovensko trmo. Navzlic temu pa smo v svoji zgodovini, zlasti v zadnjih dveh desetletjih, v Sloveniji dokazali, da se znamo odgovorno in resno odločati, tako kadar gre za velike zgodovinske odločitve, kakršna je bila osamosvojitve in vzpostavitev suverene države Slovenije, kot tudi, ko gre za bolj praktične in bolj vsakdanje odločitve.^[207] blCit.6.7.

* * *

Tri tedne po konstituiranju, 7. novembra 2008, so se poslanci sestali na prvi izredni seji, katere osrednja in prva točka je po običaju bila obravnava predloga predsednika republike za izvolitev kandidata za predsednika vlade. Predsednik Türk je v skladu s pričakovanji predlagal prvaka SD Boruta Pahorja, ki je pred poslance stopil z daljšim programskim govorom. Njegov nastop je bil prepričljiv, njegove besede pa v vsej svoji podrobnosti splošne, a povezovalne hkrati: ods.6.14.

Kot sem dejal pri predsedniku države, povem tudi pri vas – čeprav utegnem biti kasneje deležen določenih očitkov, da temu ni tako – ampak veljam za politika konsenza. In kot sem rekel predsedniku države, me mine potrpljenje sem in tja samo takrat, ko kdorkoli znova in znova govori o naših in vaših. Zlasti v časih, ki nas čakajo, si po moje te pogubne delitve ne moremo privoščiti. Jaz mislim, da potrebujemo eden drugega. In na koncu, spoštovani gospod predsednik, visoki dom, vsak od nas kot posameznik zlasti v razmerah, ki nas čakajo, ne zmore skoraj nič, mi vsi skupaj pa zmoremo skoraj vse!^[208] blCit.6.8.

Bodoča opozicija, ki je postajala vse bolj očitna, je njegov nastop seveda pospremila s kritiko, ki pa ni bila toliko usmerjena v samega kandidata, kolikor v njegove strankarske in koalicijske tovariše (in tudi predsednika republike). Poslanec Tanko iz vrst SDS je njihova ravnanja, "izključevanja" in "zavlačevanja" primerjal z "odgovornimi" ravnanji Janševe vlade ter sklenil, da njegova poslanska skupina kandidata ne bo podprla. "To pa ne pomeni, da ne bomo podprli ustreznih ukrepov najverjetnejše vladne ekipe, ki bo predlagala kot izhod iz oteženih razmer, na primer razvojnih spodbud, davčnih olajšav, dohodninskih olajšav in drugih ukrepov, ki jih bodo zahtevale zapletene razmere".^[209]

ods.6.15.

Ob koncu razprave je Pahorja podprlo 59 poslank in poslancev. Zahvalil se jim je za zaupanje in dejal, da ga ne vidi kot "bianco menico, ampak kot velik kredit, ki sem ga dolžan poravnati s svojim vestnim delom".^[210] 21. novembra je bila nato izvoljena še

[207] Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014).

[208] Dobesedni zapis 1. izredne seje V. mandata DZ z dne 7. 11. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 7. 11. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=779AC0B7B10CC0B2C1257501002FA8A3>, (11. 6. 2014).

[209] Dobesedni zapis 1. izredne seje V. mandata DZ z dne 7. 11. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 7. 11. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=779AC0B7B10CC0B2C1257501002FA8A3>, (11. 6. 2014).

[210] Dobesedni zapis 1. izredne seje V. mandata DZ z dne 7. 11. 2008. Dostopno na: Državni zbor RS. 7. 11. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=779AC0B7B10CC0B2C1257501002FA8A3>, (11. 6. 2014).

njegova vlada, po pričakovanju koalicijska, sestavljena iz t. i. levosredinskega trojčka in stranke DeSUS. Skupaj je premogla solidnih 50 glasov, na glasovanju pa je dobila tudi tradicionalno podporo obeh poslancev narodnosti in še stranke SNS (56 glasov). Pahor je ob predstavitvi svoje ministrske ekipe znova po nogometno pozval, kako "potrebujemo drug drugega – zato, ker mora slovenska politika v celoti, ne zgolj vlada, v času, ki je pred nami, odigrati vlogo reprezentance".^[211] ods.6.16.

* * *

Novi vladi je prvak opozicije Janša obljubil "klasičnih sto dni miru, ko SDS ne bo vlagala interpelacij ali posegala po drugih poslovnih, ustavnih ali zakonskih ukrepih, ki jih ima za neposreden nadzor nad delom vlade," tudi zato – kakor je poudaril –, ker bodo številni ministri "potrebovali kar nekaj časa, da se seznanijo z razmerami. Še posebno tisti, ki prvič stopajo na odgovorne funkcije v izvršilni oblasti. V tem primeru kar takoj v vrh".^[212] Nedvomno gentlemanska gesta opozicije, a se ji je premier Pahor odrekel. Ne nazadnje in predvsem zato, ker časa za "seznanjanje" ni bilo na voljo. Že na predvečer volitev je namreč bilo jasno, da se po svetu vse bolj širi dolžniško-finančna kriza, ki utegne prerasti v širšo gospodarsko krizo in zajeti tudi Slovenijo. Pahorjeva ekipa je dajala vtis, da se zaveda situacije, premier je na zaskrbljujoče napovedi opozoril tudi ob svoji premierski predstavitvi in celo napovedal težko prihodnost, toda v naslednjih mesecih je nato vsled svojega konsenzualnega pristopa ukrepal počasi in omahljivo. Morda tudi zaradi prvih komentarjev opozicije, ki so vladi očitali preveliko črnogledost, s čimer bi naj ta vnaprej opravičevala svoja dejanja.^[213] Prvi sveženj protikriznih ukrepov je prišel v parlament ob koncu leta.^[214] Poslanci so ga sprejeli na zadnji seji leta 2008 in tako skoraj simbolično napovedali osrednje težišče petega mandata – premagovanje krize, ki je naposled iz gospodarske prerasla v politično. ods.6.17.

Razmere so se zaostrele takoj naslednje leto. "Nič ni šlo tako, kot bi moralo". Kriza je postala tudi slovensko dejstvo. Zvrstile so se stavke, razraščalo je nezadovoljstvo, pravega odziva vladne koalicije pa ni bilo čutiti ... Nasprotno, vse bolj in bolj se je utrjevalo prepričanje o tem, da so politiki s političnimi institucijami vred sami sebi namen. Neizogibni koalicijsko-opozicijski spori so preraščali v odkrite konflikte, povrhu vsega pa je še sama koalicija dajala vtis razglašenega orkestra.^[215] To se je kazalo tudi v javnomnenjskih anketah ocene dela vlade in parlamenta, ki so mesec za mesecem padale ...^[216] ods.6.18.

Konfliktna politična klima se je v parlamentu prvič razgalila že v začetku leta 2009 ob precej benignem glasovanju, kjer nihče ni pričakoval zapletov. Šlo je za ratifikacijo sporazuma o vstopu Albanije in Hrvaške v zvezo Nato. Koalicija je z ratifikacijo soglašala, največja opozicijska stranka SDS pa je napovedala obstrukcijo. Na prvi pogled nič nenavadnega. Brez glasov SDS ratifikacija ni bila mogoča, zato se je lahko zdelo, da je poslanska skupina z uporabo konkretnega parlamentarnega orodja

[211] Marko Jakopec: Poslanci državnega zbora izvolili nove ministre. V: Delo. 22. 11. 2008.

[212] Peter Jančič: Prvih sto dni vladanja Boruta Pahorja med vojno in mirom. V: Delo. 26. 11. 2008.

[213] Marko Pečauer: Slovenska politika v letu 2008. V: Delo: Sobotna priloga. 27. 12. 2008.

[214] Mojca Prelesnik: Državni zbor v prvem letu petega mandata. V: Poročilo o delu Državnega zbora v obdobju 2008–2012: prvo leto mandata oktober 2008 - december 2009. Ljubljana 2010, str. 86–87.

[215] Marko Pečauer: Slovenija v letu 2009. V: Delo: Sobotna priloga. 31. 12. 2009.

[216] Marko Pečauer: Anketa Dela – letni pregled. V: Delo. 4. 1. 2010.

obstrukcije učinkovito onemogočila sprejetje nečesa, čemur nasprotuje. Toda bistvo in vsa nenavadnost je bila tedaj v tem, da SDS pravzaprav pridružitvi obeh držav k Natu ni nasprotovala. Le čemu je torej ravnala tako? Pravi vzrok njenega ravnanja je bil v dejstvu, da je koalicija zavrnila zaključni račun proračuna za leto 2007, ki je bilo tisto proračunsko leto, na katero je bila prejšnja koalicija nadvse ponosna. Svojo podporo ratifikaciji je SDS zato "vezala" na sprejetje zaključnega računa. Koalicija je bila stisnjena v kot. Če je želela iz zagate, je morala taktirko vsaj za trenutek prepustiti opoziciji. Glasovanje o zaključnem računu so ponovili in okoli 20 poslancev koalicije, v glavnem iz vrst SD, je nato dokument vendarle podprlo.^[217]

ods.6.19.

Če povzamem: najprej je ena poslanska skupina napovedala obstrukcijo pri točki, kateri ni nasprotovala, nato pa je del poslancev druge poslanske skupine na ponovnem glasovanju o isti stvari glasoval drugače, četudi se z drugačno opredelitvijo ni strinjal. Javnost je bila zmedena, koalicija osupla. Predsednik Zaresa Golobič je ostro obsodil zlasti ravnanje SDS in v njem videl "simbolični požig parlamentarizma", predsednik parlamenta Gantar pa je skušal pragmatično opravičiti izid ponovnega glasovanja. Po njegovem mnenju je pač bilo treba izbirati med dvema zloma in se odločiti za manjšega. Premislek dela poslancev naj tako ne bi bil sporen.^[ods.6.20.]

Veliko bolj moralno sporno je povezovanje zaključnega računa z ratifikacijo mednarodnega sporazuma. /.../ Na tej točki smo imeli opravka z 'butnskalarsko' samovšečnostjo. V politiki tudi ni vse dovoljeno: eno je spreminjati stališča, ko izbiraš med dvema slabima možnostma, drugo je politika iracionalne presoje, ki ne odstopa od svoje pozicije, četudi pogori hiša in ona sama v njej. Najboljši opis za ravnanje prvaka SDS je efekt škorpijona in žabe. Pripravljen je bil uničiti tudi svoje lastno delo, da bi dokazal, da ima prav v popolnoma nepomembnem primeru.^[bCit.6.9.]

Nato je še ostro dodal:^[ods.6.21.]

Sedaj nam je jasno, da SDS nima nobenih mej, zato bomo morali vedno ravnati, kot da se lahko zgodijo najhujši scenariji. V vseh občutljivih zgodbah bomo morali imeti pred očmi, da je najslabši scenarij najverjetnejši. Načelno sodelovanje in partnerstvo je očitno le komunikacijska strategija opozicijske stranke. V SDS se bodo morali zelo potruditi, da si bodo povrnili zaupanje koalicije. Vemo tudi, da bodo orodja poslovnika, ki jih ta omogoča opoziciji, uporabljali do konca.^[218]

[bCit.6.10.]

Ravnanje poslanske skupine SDS je skušal pojasniti njen poslanec in nekdanji predsednik parlamenta Cukjati:^[ods.6.22.]

Očitno je, da koalicija ni pričakovala naše reakcije. V minulem mandatu je bilo tudi veliko obstrukcij, a zaradi tega sodelovanje pri razvojnih programih ni trpelo. Zaradi obstrukcij se mostovi takrat niso rušili. Ocene o koncu parlamentarizma so zelo pretirane, kar priča o tem, da imamo različna mnenja o demokraciji

[217] Zoran Potič, Marko Pečauer: Po izsiljenem ponovljenem glasovanju. V: Delo: Sobotna priloga. 14. 2. 2009.

[218] Zoran Potič, Marko Pečauer: Po izsiljenem ponovljenem glasovanju. V: Delo: Sobotna priloga. 14. 2. 2009.

in parlamentarizmu. Vladna koalicija še ne razume, da bo morala v nekaterih stvareh prisluhniti opoziciji, če bo hotela speljati velike projekte. Kdor bo načrtoval takšne projekte, bo moral delovati taktno, kot smo mi to počeli v minulem mandatu. Gospodje se bodo morali naučiti, kako v **državnem zboru** peljati resno politiko. ^[bICit.6.11.]

Gantar mu ni ostal dolžan: ^[ods.6.23.]

V parlamentu imamo opraviti z dvema političnima kulturama. Kulturo političnega brutalizma, ki striktno zasleduje lastne interese, ki ukrepa brez pomisleka o posledicah in nastavi nož na vrat, če le utegne. Na drugi strani je normalna demokratična politična kultura, ki sprejema logiko pozicije in opozicije, a hkrati tudi ve, da ne sme do konca poraziti nasprotnika. ^[219] ^[bICit.6.12.]

Iz orisane retorike parlamentarnih frontmanov moremo razbrati jasno sporočilo: politični spopad bo neizprosni. ^[ods.6.24.]

* * *

Ob vseh pomembnih temah (ali vsaj tistih, ki so bile izpostavljene kot pomembne) so se skozi ves mandat duhovi ločevali. Ko se je vlada s sosednjo Hrvaško uspela končno dogovoriti o rešitvi mejnega vprašanja, kar moremo nedvomno šteti za enega njenih večjih uspehov, je takoj naletela na odločno nasprotovanje opozicije in tudi dela vidnejših intelektualcev (a po drugi strani je precejšen del javno izpostavljenih intelektualcev sporazum podpiral). Parlament je z glasovi koalicije nato t. i. arbitražni sporazum podprl, a močno vsejani dvomi so ostali. ^[220] ^[ods.6.25.]

Izrazitega nasprotovanja je bila deležna tudi reforma pokojninskega sistema. O tem, da je slednja potrebna in pomembna, so se sicer strinjale vse parlamentarne stranke, o izbranem načinu pa ne več. Koalicijski predlog, ki je med drugim predvideval višanje upokojitvene starosti za tri leta, so najbolj odkrito zavračali v SDS in SNS, pomisleke pa so imeli tudi v DeSUS. Za reformo njegovi poslanci nato niso glasovali, a je preostanku koalicije priskočila na pomoč SLS, tako da je novi zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju konec leta 2010 le bil sprejet. ^[221] V okviru reformiranja trga dela je koalicija sprejela še zakon o malem delu, ki je drzno spreminjal sistem študentskega dela in načenjal finančne "imperije" študentskih organizacij in servisov. Temu so ti seveda močno nasprotovali in maja 2010 organizirali študentske demonstracije pred poslopjem državnega zbora. ^[222] Toda legitimno izražanje nestrinjanja z zakonom se je tedaj sprevrglo v neartikulirano blatenje in celo nasilje. Naokrog so letele granitne kocke, izbruhnili so manjši plameni, poslopje parlamenta (zlasti vhodni portal) je bilo opazno poškodovano. Sprejete odločitve parlamenta nikakor niso bile "sprejete" ... ^[ods.6.26.]

Že tako razburkane parlamentarne vode je novembra 2009 še razpihala odločitev predsednika republike Danila Türka o podelitvi najvišjega državnega odlikovanja

[219] Zoran Potič, Marko Pečauer: Po izsiljenem ponovljenem glasovanju. V: Delo: Sobotna priloga. 14. 2. 2009.

[220] Peter Jančič: Predsednik državnega zbora o letu 2010. V: Delo. 29. 12. 2010.

[221] Drago Zajc: Nekateri primeri konfliktov v Državnem zboru. V: Razreševanje konfliktov v državnem zboru Republike Slovenije: raziskava: 2. poročilo. Ljubljana 2010, str. 8–11.

[222] Drago Zajc: Nekateri primeri konfliktov v Državnem zboru. V: Razreševanje konfliktov v državnem zboru Republike Slovenije: raziskava: 2. poročilo. Ljubljana 2010, str. 12–13.

nekdanjemu republiškem sekretarju za notranje zadeve iz osemdesetih let Tomažu Ertlu. Opozicija se je ob tem hudo razvnela, saj je pod Ertlovo pristojnost sodila tudi zloglasna Služba države varnosti, popularno (po srbski kratici) imenovana Udba. Po njenem mnenju je predsednik z odlikovanjem Ertla kršil ustavo (in to kar 34-krat) in je zato parlamentu predlagala, naj predsednika obtoži pred ustavnim sodiščem. Türk je očitke zavrnil, a opozicija je ostala neizprosna. V dejanju predsednika republike je videla nevarno simbolno dejanje, ki je mejilo na "absurd". Ob glasovanju je nato ostala osamljena, saj večina poslancev predloga ni podprla.^[223]

ods.6.27.

Državni zbor je postajal polje trajnejših konfliktov, kar se je odrazilo tudi v parlamentarni razpravi. Med posebej nepomirljivo in izključujočo, ki je hkrati opozarjala na globoka idejna, konceptualna in celo kulturno-antropološka razhajanja, lahko nedvomno uvrstimo debato o predlogu novega družinskega zakonika, ki se je s prvim branjem začela marca 2010, nato pa skorajda prerasla v nerazumljivo "neverending story". Koalicijo so pri predlogu vodile iskrene želje, saj je ne nazadnje posodabljala več kot 30 let staro družinsko zakonodajo. Po besedah resornega ministra Ivana Svetlika so jo hoteli urediti "v skladu z zahtevami časa in prostora". Zakonik je deloval sodobno in celovito, hkrati pa ni delal "razlik na osnovi rase, spola, družbenega položaja ali verskega prepričanja in tudi ne na osnovi spolne usmeritve. Opozorila in odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije na tem področju so bila jasna in nedvoumna, zato smo jih v celoti upoštevali". Ministrovo pojasnilo se zdi v 21. stoletju skorajda nepotrebno, saj je ne nazadnje bil namen novega zakonika "zaščititi interese in koristi vseh otrok, ne glede na to, v kakšnem tipu družinske skupnosti živijo. Pri tem ne moremo in ne bomo delali nikakršnih razlik. Vsi morajo uživati polnopravno državljanstvo".^[224] Toda temu ni bilo tako; tradicionalistični stereotipi, velikokrat zaviti v enostranske interpretacije dvomljivih raziskav, so očitno bili bolj aktualni, kot je predvidevala koalicija.

ods.6.28.

O predlogu zakonika je prvi spregovoril poslanec Cukjati in uvodoma sicer priznal, da predlog vsebuje "vrsto dobrih rešitev", a je vendarle nesprejemljiv.

ods.6.29.

ker bistveno spreminja razumevanje slovenske družine oziroma zakonske zveze. Prvič v zgodovini jo usodno razvrednoti, ker popolnoma ignorira njeno naravno, biološko usmerjenost v novo življenje, tisto usmerjenost, s katero vsak, predvsem demografsko ogrožen slovenski narod, stoji in pada.

bicit.6.13.

Nasprotnike je očitno zmotila predvsem izenačitev istospolnih in raznospolnih skupnosti, zavoljo česar si je Cukjati v nadaljevanju privoščil "izlet v svet homoseksualnosti". Dejal je, kako so 70 let

ods.6.30.

/.../ terapevti in psihiatri učili, da je homoseksualnost čustvena motnja, ki je posledica podzavestnih nerazrešenih konfliktov glede spola in osebnosti. Leta 1973 pa je pod pritiskom maloštevilnih, a zelo agresivnih homoseksualnih skupin Ameriško združenje psihiatrov homoseksualnost nepričakovano brisalo s

[223] Dobesedni zapis 14. seje V. mandata DZ z dne 2. 3. 2010. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 3. 2010, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=74A51F3F6CEAA0FFC125794B0038F9A3>, (11. 6. 2014).

[224] Dobesedni zapis 14. seje V. mandata DZ z dne 2. 3. 2010. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 3. 2010, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=74A51F3F6CEAA0FFC125794B0038F9A3>, (11. 6. 2014).

seznama psihiatričnih diagnoz, čeprav za to ni bilo nobenih strokovnih razlogov. Evropski učbeniki psihiatrije iz 80-ih let so homoseksualnost še vedno obravnavali kot najpogostejšo obliko seksualne perversnosti. ^[blCit.6.14.]

Po njegovem je torej bil cilj predlaganega zakonika zgolj v "degradaciji klasične družine". Iz tega je naposled izpeljal precej nenavaden in do istospolnih parov celo žaljiv sklep: ^[ods.6.31.]

Če pa klasični zakonski zvezi nič več ne priznamo njene naravne in za narod pomembne usmerjenosti v spočetje, rojstvo in vzgojo otroka, ter jo izenačimo s homoseksualno zvezo, potem ni nobenih ovir več, da bi otroka lahko posvojil tudi homoseksualni par, pa tudi pedofili in zoofili, saj gre tudi pri njih le za neke vrste spolno usmerjenost, na podlagi katere ni dovoljena diskriminacija. ^[225] ^[blCit.6.15.]

V nadaljevanju se je razprava vse bolj razvnela, padale so vse težje besede, predsedujoči je imel vse več dela, ko je moral posredovati in kolegom segati v besedo. Med najbolj neposrednimi govorniki "brez dlake na jeziku" je gotovo bil Zmago Jelinčič, čigar "dialog" s predsednikom Gantarjem sledi v daljšem pasusu: ^[ods.6.32.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

Lep dober dan vsem skupaj! Danes imamo pred sabo zakon, ki bi bil lahko zelo dober, pa vendar ima eno veliko napako – zlorabo teh pozitivnih rešitev za to, da bi se v ta zakon vsilile posvojitve otrok istospolnim partnerjem. Jaz ne bom govoril o teh zadevah, ki so dobre rešitve. Te dobre rešitve so dobre same po sebi. Govoril bom o zlorabi, o ogabni zlorabi koalicijskih strank, ki poskušajo svoje izvitoperjene spolne zadeve vtakniti v ta zakon...

^[govor.6.1.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Želim vas vnaprej opozoriti, da umirite svoje besede, da ne žalite kolegov poslank in poslancev in da se pravzaprav dostojno obnašate v Državnem zboru! Prosim, vračam vam besedo.

^[govor.6.2.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

Gospod predsednik, nikogar ne želim, govorim resnico!! /.../ Verjetno veste, da Evropska konvencija o posvojitvah otrok ne dovoljuje posvojitve istospolnim partnerjem! Res je, da Republika Slovenija te konvencije ni podpisala, navkljub temu da je to Evropska konvencija. Vi preferirate svoje želje tudi nad Evropo, kadar vam to "paše". Pripravljeni ste enostavno zatajiti pravice otrok in dovoliti nekaterim izbrancem, da si bodo dovoljevali, kar si lahko dovoljujejo. Pa naj povem en primer. Poglejte, recimo, pride Janezek domov in reče:

"Mamica daj, lepo te prosim, daj mi eno novo majčko, sem si jo umazal."

Pa reče mamica: "Pa jaz nisem tvoja mamica."

Pa reče Janezek čez nekaj časa: "Pa mamica, daj mi nekaj za jesti, ker sem tako lačen."

[225] Dobesedni zapis 14. seje V. mandata DZ z dne 2. 3. 2010. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 3. 2010, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=74A51F3F6CEAA0FFC125794B0038F9A3>, (11. 6. 2014).

Pa reče mamica: "Veš, jaz nisem tvoja mamica."

Pa reče Janezek: "Mamica, tako mi je hudo, daj se malo stisni k meni."

Pa reče mamica: "Ja, jaz nisem tvoja mamica."

Pa reče Janezek: "Ja, kako naj pa ti potem rečem?"

Pa reče mamica: "Reči mi tako kot vsi drugi, stric Tone."

Ali bi to radi?! Ali je to tisto, k čemur težite?! Predstavljajte si ob teh posvojitvah dva stara homoseksualca, ki si nabavita enega majhnega fantka in se potem skupaj kopajo v banji. Krasno!! Krasno!! .../Izklop mikrofona./...

[govor.6.3.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Gospod Jelinčič...

[govor.6.4.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

.../Mikrofon ni vključen./... Ali vas ni sram gospod predsednik...

[govor.6.5.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Odvzel sem vam besedo in vas ponovno opozarjam, da ostanete v mejah dostojnosti. Nasprotovanje zakoniku, posameznim določbam, se da izreči na dosti bolj kultiviran način. Prosim, da se ravnate po tradiciji v tem parlamentu in da se držite nekih minimalnih etičnih standardov govorjene besede. Vračam vam besedo in izrekam prvi opomin.

[govor.6.6.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

Ja, kar opominjate me, saj opominjali boste še marsikoga. Samo na koncu, upam, da boste na volitvah dobili svojo porcijo. Jaz imam dve majhni punčki in vem, kaj govorim. Vem, kaj govorim. Ne, gospod Rožle, ne gospod Rožle, jaz nisem istospolni.../izklop mikrofona./...

[govor.6.7.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Gospod Jelinčič, gospoda Rožaja ste imenovali Rožle. To je skrajno nedostojno in omalovažujoče, poniževalno, torej naslavljanje vašega kolega in mojega kolega poslanca gospoda Rožaja. Pričakujem, da boste vzdržali nek normalni etični standard ravnanja in odnosov do svojih kolegov in kolegic, četudi se ne strinjate z njimi. Dajem vam drugi opomin.

[govor.6.8.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

Gospod predsednik, če bi poznali slovensko literaturo, bi vedeli, da je Rožle v Kekcu zelo pozitivna oseba. Bi bilo lepo, če si preberete to zgodbo Vandota, bi bilo zelo zanimivo. Ali smem nadaljevati?

[govor.6.9.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Prosim, gospod Jelinčič.

[govor.6.10.]

— *ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI:*

Hvala lepa. Veste, gospod predsednik, bi bilo lepo, če bi opozorili tudi vaše kolege, tiste, ki se tako zavzemajo za istospolne partnerje, da bi bili malo tiho v Državnem zboru. Jaz bom apeliral tukaj na stranko, v kateri sodim, da je še nekaj zdravega duha, to so Socialni demokrati, ki mislim, da navkljub vsemu razmišljajo drugače, da so pripravljeni varovati otroke pred zlorabami, kajti jaz sem prepričan, da je namen teh posvojitvev otrok s strani istospolnih partnerjev seksualna zloraba. Danes imamo v Sloveniji hude probleme s spolnimi sprevrženostmi v zvezi z bulmastifi. Ali naj pričakujemo, da bo naslednjič ista koalicija predlagala, da se uzakoni pedofilija? Ali lahko pričakujemo, da bo koalicija.../izklop mikrofona./...

[govor.6.11.]

— *PREDSEDNIK DR. PAVEL GANTAR:*

Gospod Jelinčič, vzel sem vam besedo. Gospod Jelinčič, prosim vas, da ostane v mejah dostojnosti in v mejah členov in razprave o členih, ki ga določa Predlog družinskega zakonika. Prosim vas, da ne greste iz teh okvirjev, da držite debato, ki je bila vse do vašega nastopa dosti kultivirana, prepričljiva in je omogočila tako poslankam in poslancem kot drugim, da se o teh stvareh opredeljujejo in izrekajo. Prosim, da ne greste proti tej opredelitvi v Državnem zboru.^[226]

[govor.6.12.]

Razumevanje sodobne družine enih in drugih je očitno bilo diametralno nasprotno. Po enem letu so predlagatelji in nasprotniki zakonika le sklenili delni kompromis, ki je omogočal njegovo sprejetje, a ni zadovoljeval vseh ...^[227]

[ods.6.33.]

* * *

Zaupanje v vlado in parlament je v tretjem letu mandata še naprej padalo, nezadovoljstvo se je razraščalo, gospodarska kriza je že nekaj časa bila občuteno dejstvo. Politični prostor je ostajal nepomirljiv, koalicija pa je vse bolj dajala vtis, da je navzven in navznoter blokirana in brez pravih "izhodnih" idej. Pot v politično krizo je tako bila načrtovana. Koalicijo je maja prvi zapustil DeSUS, ki je že tako veljal za njen najšibkejši člen. V njej bi se naj počutil "neenakopravno", saj v času gospodarske krize ni mogel uveljavitev svojih predlogov. Z izstopom DeSUS-a je koalicija izgubila parlamentarno večino, a je vztrajala do naslednjega meseca, ko je iz nje izstopil še Zares. V maloštevilni koaliciji sta tako ostali le še SD in LDS.^[228]

[ods.6.34.]

[226] Dobesedni zapis 14. seje V. mandata DZ z dne 2. 3. 2010. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 3. 2010, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=74A51F3F6CEAA0FFC125794B0038F9A3>, (11. 6. 2014).

[227] Drago Zajc: Nekateri primeri konfliktov v Državnem zboru. V: Razreševanje konfliktov v državnem zboru Republike Slovenije: raziskava: 2. poročilo. Ljubljana 2010, str. 7–8. O zakonu so naposled odločali volivci na referendumu 25. 3. 2012. Ob 30 % udeležbi jih je 55 % glasovalo proti njegovi uveljavitvi.

[228] Gorazd Utenkar: Gospodarski krizi se je v tretjem letu pridružila še vladna. V: Nedelo. 25. 11. 2011.

Pomemben katalizator politične krize in razpadanja koalicije so vse od poletja 2010 bili tudi številni referendum, na katerih so volivci odločali o skoraj vseh večjih koalicijskih projektih. Pri tem so pritrdili le enemu – arbitražnemu sporazumu s Hrvaško, ki ga je junija 2010 predlagala sama koalicija. Že decembra so nato zavrnili novi zakon o Radioteleviziji Slovenija (referendum sta predlagali opozicijski SDS in SNS), aprila 2010 pa zakon o malem delu (tega so predlagale študentske organizacije in sindikati). Gotovo najbolj poguben pa je bil t. i. superreferendumski 5. junij 2011, ko so volivci odločali o kar treh zakonih – arhivskem, zakonu o preprečevanju dela na črno in o najpomembnejšem – pokojninskem. Vse po vrsti so zavrnili in tako vladi izrekli svojevrstno nezaupnico.^[229]

ods.6.35.

Dvočlanska koalicija je nato vztrajala naprej, a ji ni bila usojena dolga življenjska doba. Najprej je morala poskrbeti za novega predsednika parlamenta, saj je po odhodu Zaresa dotedanji predsednik Pavle Gantar odstopil. Večja koalicijska stranka je mesto ponudila manjši – LDS-u, ki je na visoko funkcijo kandidiral svojega manj prepoznavnega, a mirnega in uglednega poslanca z daljšim stažem Ljuba Germiča. Večini poslancev, ki se je ne nazadnje tudi zavedala, da parlament kljub politični krizi potrebuje predsednika, se je zdel sprejemljiv. Zanj je glasovalo 57 poslancev in Germič je tako postal osmi predsednik državnega zbora.^[230]

ods.6.36.

Gladka izvolitev novega predsednika parlamenta pa nikakor ni pomenila, da bo ostanek koalicije tako zlahka popolnil še preostale izpraznjene funkcije. Po slovesu Zaresa in nato še odstopu notranje ministrice Kresalove je bilo praznih kar pet ministrskih mest. Če je premier želel še nekaj časa vladati naprej, je potreboval nova imena. Septembra je tako parlamentu predlagal listo petih novih ministrov in na njihovo imenovanje vezal svojo zaupnico. Večine ni imel, zato je izid glasovanja presenetil le maloštevilne. Poslanci so njegov predlog zavrnili (prejel je 36 glasov) in s tem avtomatsko strmoglavili celo vlado.^[231] To se v državnem zboru sicer ni zgodilo prvič, nadaljnji postopki so ustavno predvideni, potrebno bi bilo začeti z iskanjem novega mandatarja. Toda tisto jesen je očitno pri večini poslancev prevladalo prepričanje, da taka pot ne bi bila smiselna. Novega mandatarja ni predlagal nihče in predsednik republike je 21. oktobra 2011 razpustil državni zbor. Prvič v (skoraj) dvajsetletni zgodovini slovenskega parlamenta so sledile predčasne volitve, napovedane za 4. december. Zaupanje v precejšen del parlamentarnih strank je bilo omajano, pričakovati je bilo temeljitejše prestrukturiranje političnega prostora.^[232]

ods.6.37.

* * *

Peto državnozborsko mandatno obdobje je bilo prvič krajše, a statistično ravno tako plodno. Parlament je skupaj sprejel 941 aktov.^[233] Število zastavljenih poslanskih vprašanj in podanih pobud je bilo celo enako prejšnjemu mandatu (3148). Obstrukcij je bilo manj, le 20, število vloženih interpelacij skoraj enako (štiri), število preiskovalnih komisij pa je skokovito poraslo. Ustanovljenih je bilo kar sedem.^[234]

ods.6.38.

[229] Gorazd Utenkar: Gospodarski krizi se je v tretjem letu pridružila še vladna. V: Nedelo. 25. 11. 2011.

[230] Tina Kristan: Mož, ki trikrat premisli, preden reče. V: Delo. 5. 9. 2011.

[231] Gorazd Utenkar: Gospodarski krizi se je v tretjem letu pridružila še vladna. V: Nedelo. 25. 11. 2011.

[232] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2008–2011. Ljubljana 2012, str. 32–33.

[233] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2008–2011. Ljubljana 2012, str. 29–32, 38–39, 42, 63–66.

Struktura poslanske zbornice je glede na število in moč poslanskih skupin bila precej statična. Leta 2008 je bilo ustanovljenih osem poslanskih skupin, konec mandata pa je delovala ena več – skupina nepovezanih poslancev, ki je štela pet članov. Poleg tega je ena poslanka zadnje mesece mandata delovala kot nepovezana. Najmočnejša koalicijska in najmočnejša opozicijska stranka sta bili po številu poslancev novembra 2011 izenačeni. Prvič v zgodovini državnega zbora se je zgodilo, da je enemu poslancu prenehal mandat, ker je bil pravnomočno obsojen na nepogojno zaporno kazen, daljšo od šestih mesecev.^[234] Ob koncu mandata sta oba predsednika parlamenta – Gantar in Germič – poudarila, da je državni zbor tudi v petem sklicu opravil pomembno delo, o načinu njegovega dela in razprave pa zapisala, da pač "dobro predstavlja politično in duhovno podobo sodobne slovenske družbe".^[235]

ods.6.39.

[234] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2008–2011. Ljubljana 2012, str. 16–20.

[235] Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2008–2011. Ljubljana 2012, str. 6.

Šesto mandatno obdobje – čas razočaranj in naveličanosti pog.7.

Od napovedi predsednika republike, da bo razpustil državni zbor, do volitev ni bilo veliko časa, poleg tega so bile blagajne političnih strank prazne. V takih razmerah tako niti ni bilo presenetljivo, da v kampanji ni bilo zaslediti zares inovativnih pristopov, prepričljivih in prodornih rešitev ter razkošnega nagovarjanja volivcev. Volilni boj je potekal precej mirno (a ne brez afer), pri čemer so bile prvič v dvajsetih letih razdvajajoče ideološke teme opazneje odrinjene v ozadje. To sicer nikakor ne pomeni, da jih ni bilo in da niso vplivale na odločitve volivcev, a večina politične razprave se je vendarle vrtela okrog premagovanja gospodarske krize in iskanja "izhodnih" strategij. ^[236] ods.7.1.

V ospredju so najprej, še pred razpustitvijo parlamenta, znova bili zlasti voditelji strank, v glavnem uveljavljena politična imena, ki so jim volivci lahko sledili vsaj od časov osamosvojitve, če ne že od prej. Politično ozračje je tako bilo še v začetku oktobra predvidljivo. Toda le malo kasneje se je politični prostor pričel naglo spreminjati, v politično areno so začeli drug za drugim vstopati novi politični obrazi, nove stranke, nove grupacije. Naveličanost dela volivcev nad uveljavljeno ponudbo je dosegla prelomno točko. Manj kot dva meseca pred volitvami sta se pojavili dve novi stranki z izjemno visokima rejtingoma, saj sta se povzpeli na vrhove predvolilnih anket. Prvo je ustanovil kontroverzni in karizmatični ljubljanski župan in nekdanji predsednik uprave trgovskega podjetja Mercator Zoran Janković (Pozitivna Slovenija – PS), drugo pa nekdanji minister Janševe vlade Gregor Virant (Državljanska lista Gregorja Viranta – DLGV, kasneje, od aprila 2012, le DL). Poleg teh sta se pojavili vsaj še dve stranki, ki sta sprva obetali prestopiti parlamentarni prag, Stranka za trajnostni razvoj Slovenije (TRS) pod okriljem nekdanjega ombudsmana Matjaža Hanžka in stranka neodvisnih županov majhnih občin Gibanje za Slovenijo. ^[237] Predvsem PS in DLGV je uspelo zasenčiti dotlej največji stranki SD in SDS, volivce pa prebuditi "iz otopelosti". ^[238] Pri tem se je na idejno-politični ravni PS zajedala v prostor levice, DLGV pa pozicionirala sredinsko (idejno je bila liberalna, njen gospodarski program pa je vseboval tiste elemente, ki so bili jeseni 2011 v Sloveniji prepoznani kot "neoliberalni"). ^[239] Volivce je še najbolj begalo, ali je DLGV res drugačna stranka od SDS in ne zgolj "trojanski konj", ali ne gre le za spreten politični maneuver Janeza Janše. ods.7.2.

Predvolilna soočenja so tako v glavnem krojili premier Pahor, "vodja" opozicije Janša, Virant in Janković. Tik pred volitvami sta se kot najverjetnejša kandidata za vodenje vlade uveljavila Janša in Janković, dve močni politični osebnosti, nad katerima pa je ležala senca dvoma. Janša je že bil v kazenskem postopku, nad Jankovićem pa

[236] Predčasne volitve v Državni zbor 4. decembra 2011: Končno poročilo misije OVSE/ODIHR za ocenjevanje volitev. Varšava 7. 2. 2012, str. 11–13, 17–18, <http://www.osce.org/sl/odihr/elections/88778?download=true>, (3. 7. 2014); Marko Pečauer, Tanja Starič, Zoran Potič: Volilna napoved Dela: močna zmaga Janševe SDS. V: Delo. 2. 12. 2011.

[237] Luka Jakše: Novinci v napadu. V: Delo. 24. 10. 2011.

[238] Janez Markeš: Začetek volilne kampanje. V: Delo: Sobotna priloga. 5. 11. 2011.

[239] Volilna kampanja s predstavitev strank je temeljito predstavljena v prilogi dnevnika Volitve 2011. 25. 11. 2011.

je viselo več sumov kaznivih dejanj.^[240] Toda volivcev to očitno ni motilo, v kriznih razmerah so dajali prednost učinkovitosti pred neoporečnostjo.^[ods.7.3.]

Če je kampanja opozorila na večje politične premike v slovenskem prostoru, so jih volilni izidi v nedeljo, 4. decembra 2011, le še potrdili. Zmagovalka volitev je bila Jankovičeva PS, ki je osvojila 28,51 % glasov in 28 mandatov. Nekoliko presenetljivo se je na drugem mestu znašla favoritinja volitev SDS, ki je prejela 26,19 % glasov in 26 mandatov. Visoko tretje mesto je zasedla Pahorjeva SD (10,52 % glasov in 10 poslanskih sedežev), kar so politični analitiki skoraj unisono razglasili za uspeh. Četrta je bila DLGV z 8,37 % glasov in osmimi mandati, peti je bil nepogrešljivi DeSUS s 6,97 % glasov in šestimi poslanskimi sedeži, šesta pa SLS, ki je prejela 6,83 % glasov in šest mandatov. Poleg omenjenih se je v parlament vnovič uvrstila NSi. To ji je sicer uspelo za las (4,88 % glasov in štirje mandati), a je s tem vendarle dokazala, da je mogoče preživeti mandat tudi izven parlamenta. Manjšinska poslanca se nista zamenjala, mandata sta ostala Robertu Battelliju in Lászlu Gönczu.^[241]^[ods.7.4.]

Parlamentarne vrste so bile temeljito prečiščene, a ne tudi cankarjansko pomlajene. Poslanske klopi so zasedli zvečine novi politični obrazi,^[242] med njimi je bilo tudi največ žensk doslej. Izmed tiste stare garde, ki se je leta 1990 prvič prebila v tedanjo skupščino, so ostali le še štirje (Janša, Pahor, Battelli in Jakič).^[243] Vsaj v personalnem smislu se je tranzicija resnično zaključevala ... Velik simbolni in v manjši meri praktično-politični pomen velja tudi pripisati dejstvu, da je iz parlamenta izpadla LDS, stranka, ki je do leta 2004 obvladovala večino političnega prostora.^[244] Dolgoletni generalni sekretar Drnovškove LDS Gregor Golobič je pronicljivo pojasnil, kam se je razblinila politična energija stranke: njena državno-korporativistična misel k PS, klasično liberalna k DLGV, tisto libertarno, ki je bilo na koncu zajeto v stranki Zares, pa je izgubljeno.^[245]

[ods.7.5.]

* * *

Konstitutivna seja državnega zbora šestega sklica se je začela 21. decembra 2011, vodil jo je najstarejši poslanec Srečko Meh. Po pozdravnem nagovoru Ljuba Germiča, ki je poslanec in poslankam zaželel "veliko strpnosti, modrosti in srečno", je po ustaljenem protokolu spregovoril predsednik republike. Njegove besede so zvenele državotvorno, bile so polne upanja in zaupanja, a hkrati svareče. Predsednik je v dejstvu, da državni zbor preteklega sklica ni dokončal svojega mandata, videl

[240] Marko Pečauer: Kdor koli že bo premier. V: Delo. 30. 11. 2011.

[241] Predčasne volitve v državni zbor. Dostopno na: Volitve. 4. 12. 2011, <http://volitve.gov.si/dz2011/>, (11. 6. 2012).

[242] Med "novimi obrazi" je bilo tudi nekaj starih poslancev in poslank, ki so prestopili v vrste novih strank, največ v PS. Njihovo početje je duhovito komentiral poslanec Franco Juri, saj je dejal, da si pušča brado in bo tako postal novi obraz. Po njegovem mnenju imajo vsi "domnevno novi obrazi že dolgo brado". – Zoran Potič, Anže Božič: Bogata sezona poslanskih izstopov in prestopov. V: Delo. 25. 10. 2011.

[243] Ali H. Žerdin: Kot da partizanov leta 1965 ne bi bilo več na oblasti: sprememba političnega prostora. V: Delo: Sobotna priloga. 10. 12. 2011.

[244] Poleg nje sta izpadli tudi Zares in SNS, pri čemer je prva bila delni idejni dedič Drnovškovega LDS-a, druga pa vseskozi manjši politični igralec.

[245] Samo Trtnik: (Ne)enotni liberalizem v Sloveniji. V: Večer. 17. 12. 2011.

"opozorilo, da je treba v prihodnje delati drugače in bolje. Potrebujemo spremembe in prelom z našimi slabimi praksami".^[246] Tako je najbrž tudi bilo sporočilo volivcev.^[ods.7.6.] Seja se je nato v svoji konstitutivno-slavnostni dolgočasnosti nadaljevala. Javnost vsaj v začetku ni pričakovala nikakršnih težav. Poslanci so sprejeli dnevni red, prešli k prvi točki in pred mikrofonom je najprej stopil Jože Tanko. Bil je kratek, a zelo poveden. Dejal je, kako ^[ods.7.7.]

/.../ zaradi spopada za prestiž na levi relativni zmagovalec Lista Zorana Jankovića – Pozitivna Slovenija že dvajset dni ni pripravila ničesar. Ni koalicije za konstitutivno sejo, uradno se ne ve niti tega, kdo je največja opozicijska stranka, da bi predlagala vsaj podpredsednika. /.../ Eni želijo v koalicijo, pa jih nočejo, drugi se branijo, pa jih na vsak način hočejo.^[247] ^[biCit.7.1.]

Stvari so nenadoma začele dobivati drugo dimenzijo ... Poslanec druge največje stranke je opozoril, da utegne biti nadaljevanje nepredvidljivo, saj političnih zavezništve še ni bilo sklenjenih.^[ods.7.8.]

Prvi zaplet je sledil že čez dve uri. Za predsednika državnega zbora sta kandidirala Borut Pahor iz SD in Maša Kociper iz PS. Potencialni koalicijski partnerici sta torej ponudili vsaka svojega kandidata oz. kandidatko in posledično ni bil izvoljen nihče. Pahor je prejel 31 glasov, Kociprova 28. Precej poslank in poslancev je izražalo začudenje, Gregor Virant celo "ogorčenje nad kaosom". Kandidacijski postopek so še isto popoldne ponovili in Borut Pahor je odstopil od kandidature. Kandidatka je tako ostala Kociprova, a se ji je popolnoma nepričakovano pridružil še Gregor Virant. Kociprova je v drugo prejela 38 glasov (PS + SD), Virant pa prav vse ostale (52 glasov) in postal novi predsednik državnega zbora. Najbolj presenetljivo je bilo dejstvo, da ga ni, kakor vselej dotlej, podprla največja parlamentarna stranka, marveč nepričakovana ad hoc koalicija. Virant je po izvolitvi dejal, da prevzema funkcijo le začasno, saj da je treba njegovo kandidaturo razumeti ^[ods.7.9.]

kot gesto za deblokado Državnega zbora, za konstituiranje Državnega zbora, ki je nujno potrebno, kajti čaka nas veliko dela. /.../ Posebej poudarjam, da je ta moja odločitev za kandidaturo in tudi nastop tega položaja vezano na delo, ki je potrebno do oblikovanja koalicije. Z dnem, ko bo sklenjena koalicijska pogodba, sem pripravljen odstopiti kot predsednik Državnega zbora in prepustiti mesto tistemu, ki mu bo koalicijska pogodba to namenila.^[248] ^[biCit.7.2.]

Treba je bilo torej počakati na koalicijo ...^[ods.7.10.]

Mandat za sestavo vlade je predsednik po običaju podelil relativnemu zmagovalcu volitev Zoranu Jankoviću, ki se je intenzivno pogajal s strankami SD, DeSUS in DLGV. S prvima mu je uspelo skleniti trden dogovor, koalicijsko pogodbo pa je parafiral tudi z Virantovo stranko. Novo presenečenje je sledilo, ko DLGV pogodbe ni sprejela, saj

[246] Dobesedni zapis 1. seje VI. mandata DZ z dne 21. 12. 2011. Dostopno na: Državni zbor RS. 21. 12. 2011, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=79713B3EDF2C82FCC125797300421479>, (2. 7. 2014).

[247] Dobesedni zapis 1. seje VI. mandata DZ z dne 21. 12. 2011. Dostopno na: Državni zbor RS. 21. 12. 2011, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=79713B3EDF2C82FCC125797300421479>, (2. 7. 2014).

[248] Dobesedni zapis 1. seje VI. mandata DZ z dne 21. 12. 2011. Dostopno na: Državni zbor RS. 21. 12. 2011, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=79713B3EDF2C82FCC125797300421479>, (2. 7. 2014).

je poleg vsebine tehtala tudi "potek pogajanj" in pri PS pogrešala "pravi koncept".^[249] Glede na argumente se je javnost seveda začela spraševati, če so se sploh pogajali v dobri veri. Janković tako ni imel vnaprej zagotovljene podpore, a se je kot kandidat za predsednika vlade kljub temu podal v parlament po glasove. Parlamentarno dogajanje je postajalo bolj in bolj burno, pričakovano so se sprožila ugibanja in špekulacije o tem, da Janković gotovo ima zagotovljene glasove, da se je uspel dogovoriti s poslanci drugih strank, saj so volitve ne nazadnje tajne.^[250] 11. januarja popoldne so se meglene teorije končno razkadile. Predsednik državnega zbora je dejal: ods.7.11.

Razdeljenih je bilo 54 glasovnic, oddanih je bilo 47 glasovnic. Neveljavne so bile 4 glasovnice, veljavnih je bilo 43 glasovnic. Za je glasovalo 42 poslancev, proti je glasoval 1 poslanec. (Za je glasovalo 42.) (Proti 1.) Kandidat Zoran Janković ni prejel večine glasov vseh poslancev, zato ni bil izvoljen za predsednika Vlade Republike Slovenije.^[251] biCit.7.3.

Prvič se je zgodilo, da ni bil izvoljen relativni zmagovalec volitev (in hkrati tisti, ki ga je predlagal predsednik republike), a bolj kot to proučevalca parlamentarne kulture vznemirja dejstvo, da je bilo razdeljenih le 54 glasovnic. Kar 36 poslank in poslancev ni prevzelo lističa. Le čemu? Preprosto zavoljo tega, da ne bi slučajno kdo oddal glasu za kandidata. Vodstva strank so tako zagotovila strankarsko disciplino in nadzor nad "svojimi" parlamentarci.^[252] Ko so jih novinarji še isti večer v stavbi parlamenta spraševali o primernosti takega ravnanja, so se z nasmeški muzali in pojasnjevali, da so volitve tako potekale transparentno. Že mogoče, a s tem so nedvomno zaobšli v ustavi predvideno tajnost glasovanja, ki ima svoj smisel – zagotavlja takšen položaj poslanca, za kakršnega so si prizadevali že v kromeriškem parlamentu; svoboden položaj poslanca, ki ni vezan na nobena navodila in ki ni od nikogar voden. ods.7.12.

Kandidacijski postopek je bil znova odprt, s tem da je v drugo poleg predsednika države lahko kandidata predlagala tudi poslanska skupina ali vsaj 10 poslancev. Položaj je

[249] Dobesedni zapis 2. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 1. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 1. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E16601CA3FC22D42C12579870032AEAO>, (2. 7. 2014).

[250] Zoran Potič: Volitve ne štejejo veliko. V: Delo. 12. 1. 2012.

[251] Dobesedni zapis 2. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 1. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 1. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E16601CA3FC22D42C12579870032AEAO>, (2. 7. 2014).

[252] Zagotavljanje strankarske discipline na tajnem glasovanju v parlamentu sicer ni novum šestega mandata. Stranke so svoje poslance nadzorovale tudi prej, najbolj očitno v začetku drugega mandata, ko je bilo razmerje sil po volitvah 45 : 45. Tedaj je t. i. desni pol (morda tudi pod vtisom izstopa poslanca Pucka iz poslanske skupine SKD) ubiral najrazličnejše poti nadzora "svojih" poslancev. Najprej so slednji tajne glasovnice podpisovali, na naslednjem glasovanju so h glasovalnim kabinam pristopali v parih ali trojkah in tako neopazno drug drugega kontrolirali, nato pa so se odpravili izpolnit glasovalni listič kar v prostore poslanske skupine. Zaradi tega je poslanec ZLSD Ciril Ribičič protestiral pri predsedniku parlamenta Janezu Podobniku in bil pobudnik drugačne organizacije tajnega glasovanja. Odtlej so glasovalne kabine ob predsedniškem pultu, kar deloma onemogoča vzajemno poslansko nadzorovanje. Strankarsko discipliniranje ob tajnem glasovanju se je nato vnovič pojavilo ob koncu mandata, a so se takrat vloge zamenjale. Pri glasovanju o kandidatu za predsednika vlade Andreju Bajuku se je za nadzor odločila LDS in uveljavila novo "rešitev", kakršna se je ponovila leta 2012. Njeno bistvo je seveda v tem, da posamezna poslanska skupina preprosto ne dvigne glasovnic oz. jih ne odda. Po mnenju nekdanjega poslanca Ribičiča taka odločitev poslanske skupine onemogoča "svobodno odločanje" poslancev. – Gl. Ciril Ribičič: Tajnost glasovanja v Državnem zboru: Kdo in kako lahko nadzira poslance. V: Razvoj slovenskega parlamentarizma: kolokvij ob 10. obletnici parlamentarizma v Sloveniji: zbornik referatov, koreferatov in razprav. Ljubljana 2000, str. 115–126.

bil še nekaj časa nejasen, a je zlagoma postajalo vse bolj očitno, da bo koalicijo uspelo oblikovati prvaku drugouvrščene SDS. Janez Janša se je pričakovano uspel dogovoriti s strankama SLS in NSi, podporo pa sta mu zagotovili še DeSUS in DLGV. Predsednik republike ga zaradi svojih zadržkov sicer ni predlagal, a je to storila skupina 50 poslancev potencialne koalicije. 28. januarja 2012 je prejel 51 glasov, proti jih je glasovalo 39.^[253] Tako je znova postal premier, 10. februarja 2012 pa je bila izvoljena še njegova vlada.^[254] Naposled se je oblikovala heterogena in številčna koalicija, ki združuje kar pet od sedmih parlamentarnih strank.^[ods.7.13.]

* * *

DLGV je (p)ostala koalicijska stranka, znotraj katere je mesto predsednika parlamenta pripadlo prav njej. Gregor Virant je tako ostal na visoki funkciji, imena podpredsednikov pa so se nekoliko spremenila. Najprej, na konstitutivni seji, sta bila za podpredsednico in podpredsednika izvoljena Ljudmila Novak in Jakob Presečnik (kandidatka za tretjo podpredsednico Majda Potrata ni bila izvoljena),^[255] po odhodu Novakove v vlado in formiranju koalicije pa sta prazni podpredsedniški mesti zasedli Renata Brunskole iz največje opozicijske stranke PS in Romana Tomc iz SDS.^[ods.7.14.]

Parlament je zagnano začel z delom in se najprej seveda lotil spopadanja s krizo in fiskalne konsolidacije države. "Novi obrazi" so tako hitro občutili vse razsežnosti poslanskega dela. V prvi polovici leta 2012 so zaradi obče situacije v državi bili celo bolj javno izpostavljeni kot njihovi kolegi iz prejšnjih mandatov. V času "zategovanja pasu" in krčenja proračunskih sredstev na vseh področjih to tudi ni presenetljivo. Na koncu je seveda parlament tisti, ki sprejme neprijjubljene vladne ukrepe; zanje dajo svoj glas po mnenju javnosti privilegirani in preplačani poslanci.^[ods.7.15.]

Zdi se razumljivo, da si v takih razmerah ljudje želijo krepstnih in skromnih članov parlamenta, takih, ki bodo "čutili" z njimi, s šibkimi in poštenimi državljani. Morebitnih odklonov od ideala poslanca že v preteklosti niso najbolje tolerirali, v letu 2012 pa so bili nanje še posebej občutljivi. Že v prvih mesecih šestega mandata so tako odmevali primeri kar štirih poslancev, ki so zaradi preteklih ravnanj krnili ugled parlamenta. Eden ni mogel dokazati, da je končal ustrezno srednjo šolo, drugi se je že prej znašel v postopku zaradi goljufanja na izpitu (in bil nato spoznan za krivega, zavaljo česar je odstopil), tretji je bil spoznan kot bivši sodelavec Službe državne varnosti, podjetje četrtega je zabredlo v težave in številnim ljudem dolgovalo denar oz. storitev. V naslednjem letu so se jim pridružili še trije: eden je prepisal magistrsko nalogo, ena poslanka je bila pravnomočno obsojena (in je odstopila), druga je zavajala o svoji izobrazbi (in je prav tako odstopila).^[ods.7.16.]

* * *

Nezadovoljstvo ljudi vsled gospodarske krize se je pomladi 2012 bolj in bolj poglobljalo in vse konkretneje usmerjalo proti političnim elitam. Splošno negotovanje

[253] Dobesedni zapis 5. izredne seje VI. mandata DZ z dne 28. 1. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 28. 1. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=C247920D398FC09BC12579A00042B294>, (2. 7. 2014).

[254] Dobesedni zapis 7. izredne seje VI. mandata DZ z dne 10. 2. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 2. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=A10F6E1ADAF1F2BBC12579A600349443>, (2. 7. 2014).

[255] Dobesedni zapis 1. seje VI. mandata DZ z dne 21. 12. 2011. Dostopno na: Državni zbor RS. 21. 12. 2011, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=79713B3EDF2C82FCC125797300421479>, (2. 7. 2014).

in nezaupanje zaradi – po prepričanju ljudi – neustreznega odzivanja države je sčasoma preraslo v (prvi) neposreden protest. Osemnajstega aprila 2012 je tako potekala velika in odmevna stavka več kot 100.000 javnih uslužbencev, nezadovoljnih s krčenjem socialne države in ogrožanjem kakovosti javnih storitev (zlasti šolstva). Osrednja "tarča" stavkajočih je sicer bila vlada, a so svoje jezo demonstrirali tudi pred Državnim zborom.^[256] Poslopje parlamenta je v naslednjih mesecih postalo osrednje (in simbolno?) prizorišče, pred katerim so se kopičila in manifestirala drugačna stališča in mnenja – takšna, ki so si želela povsem drugačne politike. Pridevnik "političen" in sploh politika kot poklic, kot ukvarjanje z državo in blaginjo, sta postala slabšalna izraza. Ustvarjal se je vtis, da tisti, ki sprejemajo za večino zavezujoče odločitve, to nujno počnejo slabo in neodgovorno.^[ods.7.17.]

Maja so študentje in profesorji Akademije za gledališče, radio, film in televizijo pred parlamentom dva dni brali kulturno politično delo Ivana Cankarja Hlapci, s čimer so opozarjali na krčenje sredstev na področju visokega šolstva, ravno tako so protestirali aktivisti gibanja 15o. Toda parlament je protestom navkljub isti mesec na 13. izredni seji sprejel tri ključne dokumente, ki so začrtali t. i. "fiskalno konsolidacijo" in zaokrožili vladna varčevalna prizadevanja. To so bili Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2011 in 2012, Rebalans proračuna Republike Slovenije za leto 2012 in kasneje vse bolj zloglasni Zakon za uravnoteženje javnih financ.^[257] Slednji je postal v javnosti širše znan po svojem akronimu ZUJF, iz katerega so v naslednjih mesecih nastali številni novi (bolj ali manj šaljivi) izrazi, kakor "odzujfati" (predčasno upokojiti javnega uslužbenca).^[ods.7.18.]

Razprava v parlamentu je trajala dva dni (prvi dan se je končala ob desetih zvečer, drugi dan začela ob devetih zjutraj), bila je živa in zavzeta, po dolgem času je bilo v dvorani spet slišati replike. Poslanci so premetavali številke in se na vse načine spopadali s krizo, a ob tem ostajali brezkompromisno na dveh bregovih – koalicijskem in opozicijskem. Koalicija je poudarjala neizbežnost in nujnost ravno takega odgovora na krizo, opozicija je načinu ostro nasprotovala. Finančna izvedenka najmočnejše opozicijske stranke Alenka Bratušek je tako opozarjala na neodgovorno hitenje in občo nedodelanost varčevalnih ukrepov.^[ods.7.19.]

V Pozitivni Sloveniji protestiramo proti takšnemu načinu dela v Državnem zboru, kot smo ga deležni v tem tednu. Pa nikakor ni problem v količini, ampak v načinu dela. Gospod predsednik Državnega zbora, ki vas na žalost ni z nami, pravnik ste, doktor pravnih znanosti, v tem tednu pa ste dopustili pravno popolnoma nedopustne stvari, pa sem to povedala še zelo milo. Sprejemati zakon, ki je bil deležen takšnega mnenja Zakonodajno-pravne službe, kot je bilo to v primeru

[256] Kronologija Državnega zbora: za leto 2012. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija., 2012, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/525759fcd3-49a8-b28e-2a5b8cb1991a/!ut/p/b1/vZFNa4NAEIZ_Ud3ZD9f1qJLEjbomuibqJWhbiiYmpUHT_fw1ECgUQI7FmdML7zzPYVCJCiwYJcQEwIGOynP12bxok0_h8FSP-e9evwES2YbS/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014).

[257] Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 10. 5. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=6F858F8AB4F593EAC1257A0800491978>, (2. 7. 2014); Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 5. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E98C02AFC83ED0E5C1257A130046A9BA>, (2. 7. 2014).

zakona o uravnoteženju javnih financ, je sramota za Državni zbor. Ampak, spoštovane kolegice in kolegi, za vas je vse to dopustno in prav. Še kakšen mesec nazaj ste z velikimi besedami zavračali zakone, kjer bi bilo treba amandmirati polovico členov. To naj bi bilo nedopustno, ker takšna količina amandmajev pomeni, da je zakon nedodelan, ste nas poučevali. Zdaj, ko ste vlado prevzeli vi, je to nekaj povsem normalnega. Še več, parlamentarna praksa vam daje takšne pravice, pravite, čeprav veste, da to ni res. Vaš mega zakon je potreboval amandma tako rekoč k vsakemu členu, pa to ni nič nedopustnega več za vas. Na žalost je vaš način takšen, ko vodim državo jaz, je odpustno vse, ko jo vodi kdo drug, pa je treba rušiti vse, kar nam pride na pot, ne glede na škodo, ki jo utrpi država, da v vsej zgodovini naše države takšnega zakona in takšnega rebalansa poslanci še niso imeli pred seboj. ^[258]

bICit.7.4.

Opozicija je bolj in bolj dobivala vtis, da je odveč, vtis, ki ga je kratko a povedno povzela poslanka Majda Potrata: ^[ods.7.20.]

Ko bomo spoznali, da lahko v državi živimo različno misleči ljudje, vsak s svojimi prepričanji, enako dobro in da drug drugemu ne bomo oporekali različnosti v pogledih, bo pa storjen tisti korak, ki nam bo omogočil tudi hitrejši razvoj. ^[259]

bICit.7.5.

Jeseni je Državni zbor sprejel še Zakon o Slovenskem državnem holdingu in Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank, ki sta ravno tako sodila v okvir t. i. protikriznih ukrepov in podobno kot predhodni zakonodajni paket sprožala številna vprašanja in kontroverze. Razprava je znova bila žgoča, oglasili so se številni nasprotniki predlaganih rešitev (med drugim sta zakona dobila odločilni veto Državnega sveta, zato so morali poslanci o njiju znova odločati). Ko sta bila zakona kljub odporu sprejeta, se je opozicija odločila biti politično bitko naprej. Uporabila je znano orožje iz prejšnjega mandata - zahtevo za razpis naknadnega zakonodajnega referendumu. Zgodil se je deja vu iz prejšnjih let – zahteva je bila vložena; predsednik Državnega zbora jo je preveril; odredil je rok za zbiranje podpisov; nasprotniki referendumu so o ustavnosti pobude povprašali Ustavno sodišče ... Predvidljiv scenarij, ki pa je tedaj imel nenavaden zaplet in nepredvidljiv izid, docela drugačen kot prejšnji mandat. Najprej se je zgodil zaskrbljujoč zaplet, ki je bil videti kot tehnični detajl, administrativna nedoslednost, a z mogočimi hujšimi političnimi posledicami. Nejasno je bilo, kdo se je podpisal pod referendumsko zahtevo. Del poslanskih podpisov je bil skeniran in je bil zato izražen dvom v njihovo pristnost, del podpisov, ki jih je za razpis referendumu prispeval Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije Slovenije, pa je čudežno izginil med preverjanjem pristnosti. Reševanja zapleta so se v parlamentu lotili z interno preiskavo, a je ta ostala v senci odločitve Ustavnega sodišča. Drugače kot v prejšnjem

[258] Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 10. 5. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 10. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=6F858F8AB4F593EAC1257A0800491978>, (2. 7. 2014)

[259] Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 5. 2012. Dostopno na: Državni zbor RS. 11. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E98C02AFC83ED0E5C1257A130046A9BA>, (2. 7. 2014).

mandatu so ustavni sodniki konec leta 2012 odločili, da bi bila izvedba referendumov protiustavna.^[260]

[ods.7.21.]

Politična konfrontacija v parlamentu je bila skozi ves mandat očitna, ozračje napeto, toda še veliko ostrejša je bila vsesplošna klima med ljudmi, ki se je prvič pokazala z javnimi demonstracijami spomladi. Nezadovoljstvo, razočaranje in užaljenost so se kopičili in jeseni dosegli točko preloma. Sprožil se je val "ljudskih vstaj" v celotni državi. Dogajanje se je začelo v socialno občutljivem okolju – v Mariboru, kjer je župan in nekdanji poslanec Franc Kangler v sodelovanju z zasebnim podjetjem postavil stacionarne radarje in v svoji preproščini zatrjeval, da le skrbi za varnost ljudi, globe ga naj ne bi zanimale. Ljudje so se pod geslom "Gotof je" odločno uprli in naposled župana prisilili k odstopu. Iskra mariborskega ognja je nato zanetila vstaje tudi po drugih mestih, med drugim v Ljubljani, kjer so se protestniki (simbolno?) večkrat množično zbrali (tudi) pred parlamentom.^[261] Pisana množica protestnikov je prst usmerila v vse tri veje oblasti. Zaradi nasilja, ki so ga sprožile ekstremistične skupine, je policija 30. novembra uporabila vodni top, kar je (znova simbolično) ljudi utrjevalo v veri o zmotnosti parlamentarne demokracije in (prikriti) totalitarni naravi oblastnikov. Pojavljala so se gesla o zmotnosti političnega sistema, vrstili pozivi k uvajanju neposredne demokracije ... Politika je spet zelo očitno postala podobna najstarejši obrti, kar je eden od protestnikov brutalno neposredno izrazil v sicer vulgarnem, a politično izjemno sporočilnem transparentu: "Fukat al pa dnar nazaj!"

[ods.7.22.]

* * *

Ob novem letu 2013 se je zdelo, da ni na preizkušnji le koalicija, marveč vsa politična elita. Vsi so bili nezadovoljni z vsemi, pri čemer je bila vsekakor najbolj na udaru vlada s svojo parlamentarno večino. Koalicija je bila tista, ki je sprejemala varčevalne ukrepe, ki je krčila sredstva za javne storitve, vodila pa jo je stranka volilnega poraženca Janeza Janše, ki je povrh vsega bil udeležen v kazenskem postopku. Nervoza je naraščala, kmalu je bilo pričakovati političen obrat ...

[ods.7.23.]

Če je parlament res teater, kakor so pisali številni kronisti od 19. stoletja dalje, potem je bila januarja 2013 v Državnem zboru zares podana izvrstna dramaturška zasnova politične drame – nekatere je spominjala na tragedijo, nekatere na satiro, le malokoga še na lahkotno komedijo, večini se je že zdela groteska ... Kolesje je tisto milo zimo pognal "zunanjigravec", eden redkih, ki mu je javnost še zaupala. To je bila Komisija za preprečevanje korupcije, ki je objavila poročilo o svojem nadzoru nad premoženjskim stanjem funkcionarjev. Kakor je slikovito dejal njen predsednik Goran Klemenčič: "When numbers talk, bullshit walks ali v prevodu: ko začnejo govoriti dejstva, ne bi smelo biti več prostora za politično demagogijo, celo v Sloveniji ne". Komisija je ugotovila, da ljubljanski župan in vodja PS Zoran Janković in predsednik vlade Janez

[260] Kronologija Državnega zbora: za leto 2012. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija, 2012, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/525759fcd3-49a8-b28e-2a5b8cb1991a!/ut/p/b1/vZFNa4NAEIZ_Ud3ZD9f1qJLEjbomuibqJWhbiiYmpUHT_fw1ECgUQi7FmdML7zzPYVCJCiwYJcQEwIGOynP12bxok0_h8FSP-e9evwES2YbS/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014).

[261] Kronologija Državnega zbora: za leto 2012. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija, 2012, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/525759fcd3-49a8-b28e-2a5b8cb1991a!/ut/p/b1/vZFNa4NAEIZ_Ud3ZD9f1qJLEjbomuibqJWhbiiYmpUHT_fw1ECgUQi7FmdML7zzPYVCJCiwYJcQEwIGOynP12bxok0_h8FSP-e9evwES2YbS/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014).

Janša ne moreta in ne znata pojasniti, kako se jima je v zadnjih letih izrazilo povečalo premoženje. Oba sta v en glas zavpila: Nisem kriv, a verjeli so jima le najzvestejši privrženci.^[262]

[ods.7.24.]

Gregor Virant je prvi med koalicijskimi prvaki jasno podal zahtevo po njunem odstopu, koaliciji je začela biti zadnja ura. Premier je sam pričakoval konstruktivno nezaupnico, po parlamentarnih hodnikih se je začelo šušljati o kandidatih za mandatarja. Omenjalo se je svetovalca Petra Kraljiča (o tem naj ne bi vedel nič), nagovarjalo pravnika Mira Cerarja (bil je pomenljivo tiho).^[263] Zavesa parlamentarnega teatra se je na stežaj odprla, le igralci so bolj medlo tavalili po odru. Prave igre sprva ni bilo.

[ods.7.25.]

Prvo potezo je znova naredila DL, ki je izstopila iz koalicije, sledili sta ji še DeSUS in SLS. Poleg obeh ministrov iz vrst DL je odstopil tudi Gregor Virant kot predsednik Državnega zbora, s čimer je dal jasno vedeti, da je funkcija predsednika parlamenta ravno tako del koalicijske pogodbe. Virant se je ob tem sicer zavedal, da predsednik parlamenta ni podaljšana roka koalicije v parlamentu (kakor so si po njegovih besedah predstavljali v stranki SDS), k temu, naj ne odstopi, naj bi ga celo nagovarjal novi predsednik države Borut Pahor, a iz "solidarnosti" in "doslednosti" je vztrajal pri svoji odločitvi.^[264]

[ods.7.26.]

Po razpadu koalicije se je znova začel prosti tek. Janša ni naredil nobene poteze, opozicija pa tudi ne. Vlada brez parlamentarne večine je vztrajala naprej, "ljudske vstaje" so se znova razmahnile. Na kulturi praznik 8. februarja se je v Ljubljani proti parlamentu odpravilo vsaj 20.000 ljudi.^[265] Osrednji problem sestavljalcev prihodnje koalicije je bil na videz preprost: največji stranki z obeh polov, PS in SDS, sta vodila politika, obremenjena s poročilom KPK. Le njun odhod bi sprostil nove možnosti. Medtem ko je SDS ostajala neomajno ob Janši, pa je PS sčasoma ugotovila, da bi bilo modro izkoristiti politično priložnost. Njeni člani so – po besedah podpredsednika stranke Roberta Goloba – le žrtvovali "kraljico". Zoran Janković je napisal odstopno izjavo, v kateri je "zamrznil" svojo funkcijo predsednika PS. Datiral je ni, dejal je, da bo to storil, ko bo izvoljena vlada pod vodstvom PS. Četudi je bil njegov maneuver videti neresno, četudi je vsa scenografija PS spominjala na politični diletantizem iz začetka devetdesetih let, je bilo to za bodoče koalicijske partnerje dovolj. Politična igra je stekla, začela so se pogajanja o novi koaliciji. Spet so zaokrožila nova imena, PS je nagovarjala svojega podpredsednika Goloba, naposled pa se je – po Jankovićevih besedah – "javila" Alenka.^[266] Nekdanja direktorica za proračun Alenka Bratušek, odločen in resen glas stranke v parlamentu, se je odločila potegovati za mesto mandatarke.

[ods.7.27.]

Sestavljanje nove koalicije je bilo naporno politično delo. To je bil "mozaik, znotraj katerega je vsak sestanek, vsaka odločitev, vsaka poteza kamenček, ki na koncu nariše

[262] Poročilo komisije je bila osrednja vest. Gl. npr.: Samo Trtnik, Aleš Kocjan, Matija Stepišnik: Janković in Janša: Nisem kriv. V: Večer. 10. 1. 2013; Katja Šeruga, Matija Stepišnik, Aleš Kocjan: »Koalicija« Janša-Janković. V: Večer. 9. 1. 2013.

[263] Samo Trtnik, Aleš Kocjan: Janša in Janković: popolnoma nedolžna V: Večer. 10. 1. 2013.

[264] Samo Trtnik, Vanessa Čokl: Janša bo odšel. Le ve še ne: (intervju z Gregorjem Virantom). V: Večer (V soboto). 26. 1. 2013.

[265] Gorazd Utenkar: Zima odnesla Janeza, z odjugo prišla Alenka. V: Nedelo. 31. 12. 2013.

[266] Ozadje snovanja nove vlade pod vodstvom PS je Janković pojasnil v svojem govoru na volilnem kongresu PS aprila 2013.

sliko nove oblasti. A ta zgodba se nikoli ne začne z imenovanjem mandatarja, ampak tedne prej", je pronicljivo zapisal parlamentarni novinar Samo Trtnik, ki je podrobno orisal dogajanje ob oblikovanju nove vlade.^[267] Politična drama se je formalno začela (in neformalno končala, saj je bilo vse že v glavnem dogovorjeno) 22. februarja 2013, ko so poslanci PS vložili konstruktivno nezaupnico vladi Janeza Janše. V post-osamosvojitveni parlamentarni zgodovini je tako bil znova institut konstruktivne nezaupnice tisto ustavno orodje, ki ga je parlament uporabil za menjavo vlade sredi mandata. Obrisi nove koalicije so se začeli kazati pet dni kasneje, 27. februarja, na 28. izredni seji. Poslanci so se zbrali ob desetih zjutraj, razšli ob desetih zvečer, vmes pa obdelali edini dve točki dnevnega reda. Najprej so si izvolili novega predsednika, nato so izvolili novo predsednico vlade. Kandidat za predsednika je bil Janko Veber iz vrst SD.^[ods.7.28.]

Razprava o novem predsedniku je bila uvertura v širšo politično razpravo o značaju in delovanju bodoče koalicije. Bila je kratka, skoraj formalna in zelo nepolemična. Nastajajoča koalicija je kandidata izražala podporo, prihodnja opozicija je svarila pred spremembami. Jože Tanko iz vrst (še zmerom) vladne SDS je tako dejal, da nasprotujejo ^[ods.7.29.]

takšnemu nejasnemu postopku z nepredvidljivimi posledicami. Ko bomo na koncu tega postopka morda res dobili predsednika Državnega zbora, s čimer se bo formalno zapomnila vrzel, ki je nastala po odstopu prejšnjega predsednika gospoda Viranta, ne bomo prav nič bližje kakršnimkoli vsebinskim pogojem za izhod iz te nezavidljive situacije, ki je nastala zaradi načrtovanega napada iz zasede na predsednika Vlade Janeza Janšo ... Za volitve predsednika Državnega zbora bi morala obstajati koalicija vsaj z okvirnim programom, ki ga namerava realizirati, da se država potegne iz gospodarsko-finančne in tudi politične krize. Programa nastajajoče koalicije ni niti v obrisih, saj vidimo, da na nobenem ključnem področju nimata niti dve potencialni koalicijski stranki vsaj približno enakega mnenja oziroma stališča.^[268]

[blCit.7.6.]

Mihael Prevc iz SLS se je ozrl nazaj k začetkom mandata in zaskrbljeno izpostavil okoliščine, v katerih sta se znašla tako parlament kot država v začetku leta 2013:^[ods.7.30.]

Državni zbor je nedvomno prvi temelj in zadnji branik demokracije v Republiki Sloveniji. Je tisti kraj oziroma pojem, ki bi moral biti postavljen na vrh vrednostne lestvice političnih vrednot demokratične družbe, med katere spada tudi naša. Žal zaradi takšnih in drugačnih razlogov, ki smo jim bili priča tudi v preteklem letu in jih na tem mestu ne bi izpostavljaj, še zdaleč ni tako. To jasno izražajo tudi ljudje na ulici, v javnomnenjskih anketah in še kje ... Pred dobrim letom smo bržkone vsi poslanci tega sklica Državnega zbora, predvsem tisti, ki so bili izvoljeni prvič, optimistično zakorakali v nov mandat, za katerega si najbrž nihče ni mislil, da bo tako zelo turbulenten. A žal je bil že začetek mandata precej klavrn. Spomnimo se konstitutivne seje Državnega zbora, na kateri sta takrat še potencialni koalicijski

[267] Samo Trtnik: Slovenija išče vlado. V: Večer (V soboto). 9. 3. 2013.

[268] Dobesedni zapis 28. izredne seje VI. mandata DZ z dne 27. 2. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 2. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=12BC1F262DED728FC1257BDE0043BF72>, (2. 7. 2014).

partnerici z največjim številom poslancev predlagali vsaka svojega kandidata oziroma kandidatko za predsednika Državnega zbora, od katerih noben ni prejel zadostne večine, s čimer se je onemogočilo konstituiranje Državnega zbora ... Današnje volitve predsednika potekajo v popolnoma drugačnih okoliščinah kot tiste pred dobrim letom dni. Žal optimizma ni več, obeti za prihodnost so dokaj nepredvidljivi. Zato je še toliko bolj pomembno, kakšna oseba zaseda položaj predsednika parlamenta. Naj najprej poudarim, da smo v Poslanski skupini Slovenske ljudske stranke veseli, da ste se tokrat sposobni dogovoriti o enem kandidatu za predsednika. Državni zbor vsekakor čim prej potrebuje predsednika s polnimi pooblastili.^[269]

[bICit.7.7.]

Za Janka Vebra je glasovalo 52 poslancev, 34 jih je bilo (iz različnih razlogov) proti. Glasovanje je bilo tajno, a po preprostem izračunu in v parlamentu izrečenih napovedih lahko sklepamo, da so ga podprle poslanske skupine bodoče koalicije: PS, SD, DL, DeSUS in manjšinska poslanca.^[ods.7.31.]

Drugi (daljši) del predzadnjega februarskega dneva je potekal v bolj ostrem ozračju, kjer vsakovrstnih očitkov ni manjkalo. Toda kljub "močnejši retoriki" na vseh straneh lahko ugotovimo, da je bil parlament v svojih dvajsetih letih že velikokrat prizorišče veliko bolj razburljivih, neposrednih, iskrih in nenazadnje zanimivih debat. Razprava je postajala brezbarvna legitimacija odločitev, utemeljena v napakah in zmotah "drugega". Iztočnico je dal poslanec PS Jani Möderndorfer, ki je obrazložil predlog, da naj parlament za novo premierko izvoli Alenko Bratušek:^[ods.7.32.]

Kmalu po oblikovanju nove vlade se je začel kazati karakter nove oblasti. Samovoljno in brez resnega dialoga, tudi z izigravanjem zainteresirane in tudi celotne javnosti, se je vodila politika vodstva, ki celo koalicijskim partnerjem ni dovolila sodelovati pri nekaterih pomembnih odločitvah. Spremembe zakonodaje so se praviloma dogajale kot nujni in hitri postopki brez predhodnih ocen učinkov, brez posvetovanj s tako civilno kot politično in strokovno javnostjo. Posledica takega destruktivnega ravnanja Vlade ni samo kopica nenamernih in namernih krivic, posledica takih ravnanj je tudi ulica, nezadovoljstvo ljudi, ki vlade in parlamenta ne čuti več kot del družbenega ustroja. Gospodarska kriza, rekordna stopnja brezposelnih, mladih strokovnjakov brez perspektive, ignorantski odnos vladajoče SDS, ki je nezadovoljstvo ljudi označevala z nesposobnostjo, jih zmerjala z zombiji in levimi fašisti, na drugi strani pa je dovolj zgovoren dokaz, da je sprememba nujno potrebna. Stranka, ki svoj narod zmerja, žali ali zaničuje, ne more in ne sme vladati. Zanimarjanja in podcenjevanja opozicije verjetno niti ni treba omenjati ... Leto 2012 se je bliskovito zavrtilo, v njem pa se je nabralo zgrešenih politik za cel mandat.^[270]

[bICit.7.8.]

[269] Dobesedni zapis 28. izredne seje VI. mandata DZ z dne 27. 2. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 2. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=12BC1F262DED728FC1257BDE0043BF72>, (2. 7. 2014).

[270] Dobesedni zapis 28. izredne seje VI. mandata DZ z dne 27. 2. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 27. 2. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=12BC1F262DED728FC1257BDE0043BF72>, (2. 7. 2014).

Zato naj bi bile po mnenju predlagateljev nujne spremembe pri vodenju vlade in posledična "umiritev napete situacije". Nadaljevanja demonstracij si nihče ni želel. Tudi kandidatka za predsednico vlade je v svojem govoru poudarila "spremembe načina" kot tiste ključne točke, v katerih se bo njena vlada razlikovala od predhodnikove. Po njenem je bil 27. februar [ods.7.33.]

dan preloma s politiko delitev, zaničevanja, žalitev in strahu. Je dan upanja, povezovanja in spoštljivosti. Ponavadi do situacije, v kakršni smo danes, do izbire novega mandatarja, pripeljejo volitve, sledi pa obet razvoja. Danes je obratno. Ker Vlada zadnje leto ni ponudila obeta razvoja, državljani zahtevajo volitve. [biCit.7.9.]

Obljubila je, da bo v prvi fazi njen cilj "pripeljati Slovenijo varno do volitev". Seveda kot ženska ni pozabila omeniti, [ods.7.34.]

da ima v 20-letni zgodovini slovenskih državnozborskih volitev ta sklic največje število poslank doslej. Želim si, da nas žensk ne bi presojali po dolžini naših kril, ampak po daljnosežnosti naših rešitev in po tem, za kar si že nekaj desetletij prizadevajo mnogi – da damo vsakdanji politiki krila prihodnosti. [biCit.7.10.]

Premier Janša in poslanci SDS so svoje očitke usmerjali proti protikorupcijski komisiji in prikriti razlog za rušenje vlade videli v nasprotovanju t. i. slabi banki in državnemu holdingu. Janša je politično krizo celo slabšalno poimenoval "virantovanje", v svojih nastopih omenjal teme iz druge svetovne vojne (množično grobišče Hudo jamo) in Bratuškovi (ne povsem neupravičeno) očital, da je del svojega magisterija prepisala iz dokumentov Javnega gospodarskega zavoda Brdo. Glede na to, da bodoča koalicija v razpravi dejansko ni predstavila prepričljivega novega koncepta, je cinično ugotovil, kako [ods.7.35.]

ni nobenega dvoma več, da bo predsedniku Pozitivne Slovenije, gospodu Zoranu Jankoviću, Gregorju Golobiču in Milanu Kučanu, ki je ob pomoči Karla Erjavca in Gregorja Viranta sestavljal prihodnjo vlado, da bo uspelo gospodom v to vlado uvrstiti tudi strokovnjake, ki bodo uspešno preprečevali ugotavljanje odgovornosti za rop stoletja iz slovenskih bank. [biCit.7.11.]

Zlasti bivši predsednik Milan Kučan je že nekaj časa nosil obrekljivi vzdevek "stric iz ozadja", saj naj bi po prepričanju številnih (predvsem volilcev SDS) še vedno vlekel politične niti v državi, vsi predsedniki vlad z levega dela slovenskega političnega spektra pa naj bi bili njegove marionete. [ods.7.36.]

Zvečer je za Bratuškovo glasovalo 55 poslancev, proti ji je bilo 33. Postala je prva predsednica slovenske vlade. ^[271] Pogajanja o vseh podrobnostih koalicijske pogodbe so nato trajala še dva tedna in 13. marca ob enajstih zvečer (kakor da je koalicija s pozno uro sugerirala na naporno delo v zadnjem trenutku) je bil dokument v preddverju velike dvorane Državnega zbora podpisan. Bratuškova je naslednji dan vložila listo kandidatov za ministre in ministrice, ti so se v naslednjem tednu odpravili na "hearinge"

^[271] Dobesedni zapis 28. izredne seje VI. mandata DZ z dne 27. 2. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS, 27. 2. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=12BC1F262DED728FC1257BDE0043BF72>, (2. 7. 2014).

[272] in 20. marca 2013 je parlament z 52 glasovi za in 35 proti imenoval enajsto slovensko vlado.^[273] Naslednji mesec je zaradi novih razmerij z mesta podpredsednika parlamenta odstopil Jakob Presečnik, nova podpredsednica je postala Polonca Komar (DL).^[274] [ods.7.37.]

* * *

Po izvolitvi nove vlade se je kljub številnim kabinetnim krčem in neposrečenim kadrovskim izbiram politično neurje začelo umirjati. Teme, ki so prej dvigovale politično temperaturo, so bile naenkrat v parlamentu (skoraj) soglasno sprejete. Že aprila so poslanci v prisotnosti hrvaškega premierja Milanovića in zunanje ministric Vesne Pusić ratificirali hrvaško pristopno pogodbo k EU, maja so (z nekaj več nejevolje) dvignili stopnjo DDV in ravno tako maja sprejeli dve daljnosežni in "sistemski" odločitvi.^[275] Posegli so v ustavo in jo v dveh vprašanjih spremenili. Vanjo so vpisali t. i. zlato fiskalno pravilo, ki omejuje državno proračunsko politiko, in temeljito prekrojili referendumsko ureditev. Med drugim so uvedli referendumski kvorum, ki precej otežuje uspešnost predlagateljev.^[276] S tem so referendumski odvzeli politično privlačnost in mu namenili redko in ekskluzivno vlogo v slovenski politiki. [ods.7.38.]

Jesen je bil znova bolj vroča, opozicijo in del javnosti je zlasti vznejevoljil nov zamišljeni davek na nepremičnine. Premierka je novembra na sprejetje sprememb proračuna za leto 2014 (te so že vsebovale učinke davka na nepremičnine, ki naj bi začel veljati 1. 1. 2014) celo vezala zaupnico, a je glasovanje brez težav prestala. [ods.7.39.]

V začetku leta 2014, po letu dni na oblasti, se je koalicija počutila še zmerom trdno in suvereno, zato so njeni prvaki na kraju podpisa koalicijske pogodbe - v preddverju velike dvorane Državnega zbora, podpisali nov koalicijski dogovor o sodelovanju v

[272] Kronologija Državnega zbora: za leto 2013. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija, 2013, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/b6abe245-0931-4916-aeeed-4b86e6f0d001!/ut/p/b1/vZHBaoNAElafqO7suup6dNVGo66ia6JegralaKMppNTEp-8WCoVCyKX4z2ngn-87DGpQjRnVCTGAmKhCzdR-9qa2uP33pgHLNljDYYmFtyCKWkOQ9SQm1DFWpViMK0sDI2ILXxl4SlvqF6lgEScu9-j-rU_aHAjThwj7JFTd-N2vw0aqDplFmMmczCNqUmM5Ukc1GtGNZNRkaQRBXQQzFc38PlbckHmK8FXCIhwwuW-1I4XSk6H4SK9LEAuK4DS-oLE5xteHbql-Z_4CnuBI0w!!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014).

[273] Dobesedni zapis 31. izredne seje VI. mandata DZ z dne 20. 3. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 20. 3. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=8518985150C72B7DC1257BDC0049532A>, (2. 7. 2014).

[274] Dobesedni zapis 12. redne seje VI. mandata DZ z dne 2. 4. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 2. 4. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E76AA13F97FFA9D6C1257B71002CDC8B>, (2. 7. 2014).

[275] Kronologija Državnega zbora: za leto 2013. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija, 2013, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/b6abe245-0931-4916-aeeed-4b86e6f0d001!/ut/p/b1/vZHBaoNAElafqO7suup6dNVGo66ia6JegralaKMppNTEp-8WCoVCyKX4z2ngn-87DGpQjRnVCTGAmKhCzdR-9qa2uP33pgHLNljDYYmFtyCKWkOQ9SQm1DFWpViMK0sDI2ILXxl4SlvqF6lgEScu9-j-rU_aHAjThwj7JFTd-N2vw0aqDplFmMmczCNqUmM5Ukc1GtGNZNRkaQRBXQQzFc38PlbckHmK8FXCIhwwuW-1I4XSk6H4SK9LEAuK4DS-oLE5xteHbql-Z_4CnuBI0w!!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014).

[276] Dobesedni zapis 32. izredne seje VI. mandata DZ z dne 24. 5. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 24. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=C0442A61A7F21A21C1257BDD002FB8EB>, (2. 7. 2014); Dobesedni zapis 32. izredne seje VI. mandata DZ z dne 24. 5. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 24. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=D7DE2D79CBEE2A9AC1257BEA0046AFFE>, (2. 7. 2014); Dobesedni zapis 37. izredne seje VI. mandata DZ z dne 31. 5. 2013. Dostopno na: Državni zbor RS. 31. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=AD3A36E85D0D9D89C1257BEB002F39CA>, (2. 7. 2014).

vladi za obdobje 2014–2015.^[277] Zamislili so si končati mandat. Tudi premierka se je sočasno odločila utrditi svoj položaj znotraj stranke PS in napovedala naskok na mesto predsednice. Postavitev na politični šahovnici je bila videti ugodno, večjih pretresov ni bilo pričakovati. Zdi se, da je vsem ustrezal scenarij čim kasnejših državnozborskih volitev. V letu 2014 so namreč že bile na sporedu evropske in lokalne volitve, kjer bi stranke izmerile svojo podporo in se nato po potrebi reorganizirale, bolje profilirale ...

[ods.7.40.]

Toda pomladi 2014 je vnovič v vsej brutalnosti bruhnilo na površje načelo, ki mu lahko v moderni politiki (ne le) na tem prostoru sledimo že skoraj 200 let: politika je vendar umetnost možnega, predvidljivost nepredvidljivega, akrobacija najbolj nenavadnih obratov, v kakršnih je nekoč briljiral prvak predvojne SLS Anton Korošec. Ob Bratuškovi se je za mesto predsednika odločil potegovati tudi nikoli zares odpisani ljubljanski župan in ustanovitelj stranke PS Zoran Janković. Za mnoge presenetljivo, za mnoge samomorilsko, za ene neodgovorno, za druge edino pravilno in dobro. Stranka naj bi vendarle bila njegova, on je bil garant njenega volilnega uspeha. Njegova morebitna izvolitev bi pomenila pretres, premierka je brž napovedala, da bo v tem primeru odstopila. [ods.7.41.]

Kongres PS je bil sklican za 25. april na Brdu, nanj so lahko prišli vsi člani stranke (dejansko jih je prišlo osemsto). Po uvodnih nagovorih so se pred javnostjo zaprli in po poldrugi uri prepričevanj in tehtanj s 55 % podporo za predsednika (znova) izvolili Zorana Jankovića. Izbruhnila je politična kriza, ki ni ponujala prav veliko izhodov ... Poslanci in člani PS so se razdelili na "Zoranovo" in "Alenkino" krilo, premierka pa je v skladu z dano besedo naslednji teden odstopila z mesta predsednice vlade. S tem je samodejno prenehal mandat celotnemu kabinetu. Nastopil je čas "krokarjev in pogrebcev",^[278] na obzorju so se spet pojavile predčasne volitve... [ods.7.42.]

Parlament se je z odstopom Alenke Bratušek seznanil 8. maja. Predsednica je bila v nagovoru kratka, poudarila je uspehe vlade na fiskalnem področju, se pohvalila, da se je država za las izognila zloglasni evropski "trojki", in prostodušno priznala: [ods.7.43.]

Zakaj sem torej odstopila? Ker želim s tem prispevati k čim hitrejši rešitvi položaja, v katerem sta se moja vlada in koalicija znašli potem, ko v dosedanji stranki nisem dobila zadostne podpore. S takšno popotnico ne morem ne odgovorno voditi vlade, ne preverjati zaupnice tu, pred vami. Po rezultatu kongresa Pozitivne Slovenije, posvetu s koalicijskimi partnerji in pogovoru s predsednikom republike sem se odločila za odstop z mesta predsednice Vlade. A nisem želela s preuranjenimi ali nepremišljenimi potezami izzvati kakršnekoli dodatne krize ... Ko sem po pogovoru in dogovoru z dosedanjimi koalicijskimi partnerji uvidela jasno pripravljenost, da gremo na predčasne volitve dovolj zgodaj, še pred poletjem, če se da, oziroma zelo zgodaj poleti, in ko mi je v tej iskreni nameri dal jasno podporo tudi predsednik republike, od čigar angažmaja je v teh dneh

[277] Kronologija Državnega zbora: za leto 2014. Dostopno na: Državni zbor – Kronologija, 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija>, (2. 7. 2014).

[278] Tatjana Pihlar, Meta Roglič: Krokarji čakajo mrliča, pogrebci pa sedmino. V: 28. 4. 2014.

veliko odvisno, sem lahko odstopila. Nikakor ne morem reči, da mirne vesti, prej nemirne, a čiste vesti.^[279] b[Cit.7.12.]

Z odhodom na predčasne volitve so soglašali vsi politični akterji, kandidata za mandatarja ni v naslednjih tednih nihče predlagal. Nepovezani poslanec Vogrin je sicer poskusil plasirati svojega kandidata, a ne le, da ni dobil podpore morebitnih predlagateljev, njegov manever je bil unisono razglašen za politično neokusnega. V parlamentu – teatru je tako ob koncu znova zaigrala komedija.^[280]

Predsednik republike Borut Pahor je 2. junija razpustil parlament in volitve (ob nemajhnih kritikah zaradi počitniškega termina) razpisal za 13. julij 2014.ods.7.44.
ods.7.45.

* * *

Z volilnim bojem se v vsebinskem smislu že začenja sedmi mandat Državnega zbora Republike Slovenije. Znova je pričakovati, da bodo volitve – podobno kakor leta 2011 – korenito prevetrlile politično in personalno sestavo parlamenta. Razlogov za to je več. Po padcu Janševe vlade je energija ljudskih vstaj počasi pojenjala. Vse manj in manj ljudi je prihajalo javno izražati svoje nezadovoljstvo. Toda nezadovoljstvo s politiko in političnimi elitami je ostajalo, rezultati javnomnenjskih anket so še naprej bili neizprosni. Nekaj vstajniških skupin, med drugim gibanje Vseslovenska ljudska vstaja, se je zato odločilo izkoristiti "vstajniški" potencial in aktivno vstopiti v politiko. Decembra 2013 je nastala stranka Solidarnost. Naslednje leto, 1. marca 2014, je po zgledu privlačne in prepričljive grške Sirize Alexisa Ciprasa nastala Združena levica, koalicija Iniciative za demokratični socializem, Demokratične stranke dela, že znane stranke TRS ter številnih drugih organizacij. Tik pred volitvami pa so v politični prostor vstopile še tri stranke s prvaki težke kategorije: stranka Verjamem bivšega predsednika Računskega sodišča dr. Igorja Šoltesa, Zavezništvo Alenke Bratušek (okrog Bratuškove so zbrani poslanci in člani PS, ki so se ji pridružili po kongresu na Brdu) in Stranka Mira Cerarja. Slednji ankete celo napovedujejo zmago, četudi je ves njej potencial skoncentriran v nedvomno priljubljenem in uglednem predsedniku.ods.7.46.

Nevarnost, ki preži na ustanovitelje novih strank, in hkrati svareče opozorilo volilcem je že konec leta 2013 zaobjel eden najprodornejših političnih mislecev med slovenskimi politiki Gregor Golobič (sicer je tudi sam imel grenko izkušnjo z stranko Zares). Golobič je neposredno izjavil:ods.7.47.

Poslance s hrbtenico hočemo – dokler se ne zgodijo; po novih obrazih hlepimo – dokler jih ne vidimo; nove stranke podpiramo – dokler se ne ustanovijo ... Ekstremi slovenskega lepodušniškega sindroma. Stranke preziramo kot hudodelske združbe, ki zgolj zapravljajo naš denar, in sočasno od njih pričakujemo, da bodo suvereno in strokovno rešile lokalne in globalne probleme sodobne družbe.^[281]

b[Cit.7.13.]

In si nato zastavil večno vprašanje kritikov parlamentarne demokracije od Carla Schmitta naprej: "Kaj pa je alternativa?" V parlamentarni demokraciji vendar samo

[279] Dobesedni zapis 63. izredne seje VI. mandata DZ z dne 8. 5. 2014. Dostopno na: Državni zbor RS. 8. 5. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=mag&uid=BF2646FF283D1BA2C1257CD20042EA19>, (2. 7. 2014).

[280] Komedija je čisto na koncu, tik pred volitvami, dobila značilnosti groteske. Na slavnostni seji parlamenta ob dnevu državnosti, ki je bila 24. junija, so si poslanci SDS oblekli bele majice, potiskane s črkami, in skupaj tvorili napis "Svoboda Janši".

[281] Borut Mekina: Intervju z Gregorjem Globičem. V: Mladina. 29. 11. 2013.

politična stranka, torej politična združba z jasnim programom, strategijo, premišljeno volilno taktiko, prepoznavno personalno zasedbo, razdelano kadrovsko selekcijo in predvsem z razvejano in dobro ukoreninjeno strankarsko infrastrukturo. Takšni stranki, ki sta kazali vsaj ambicijo po naštetih lastnostih, sta se na tem prostoru izoblikovali v začetku devetdesetih let 19. stoletja in nato kljub srditi kulturno bojni retoriki in kljub številnim vprašljivim političnim odločitvam krojili politično krajino več kot pol stoletja. [ods.7.48.]

* * *

Parlamentarna statistika šestega mandata je podobno zgovorna kot pri prejšnjih mandatih. Včasih politične interpretacije dobijo (ali izgubijo) pravi smisel šele ob soočenju z zmerom subverzivnimi in suhimi statističnimi dejstvi. Skupno število sprejetih aktov je bilo nižje kot v (sicer daljšem) petem mandatu (612), število vloženih interpelacij in število obstrukcij pa je skokovito naraslo. Poslanci so vložili sedem interpelacij in 41 krat zapustili sejo. Število zastavljenih poslanskih vprašanj je bilo manjše (2021), ravno tako je bilo manj parlamentarnih preiskovalnih komisij (za slovenski parlamentarizem skromne tri), a so te kljub vsemu v precejšnji meri plenile pozornost javnosti, burile duhove in opredeljevale odnos do slovenskega parlamentarizma. [ods.7.49.]

Struktura zbornice se glede na moč poslanskih skupin ni bistveno spremenila (razen nekaj izstopov poslancev, ki so delovali naprej kot nepovezani) vse do maja 2014, ko se je po številčnejšem odhodu iz poslanske skupine PS oblikovala nova poslanska skupina nepovezanih poslancev. Toda statična struktura parlamenta je bila očitnem nasprotju z izrazito politično dinamiko zunaj njega ... [ods.7.50.]

ZAKLJUČNA POGLAVJA

Viri pog.A.

Dokumentacijsko-knjižnični oddelek Državnega zbora RS: Dobesedni zapisi sej DZ pog.A.1.

- Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 16. 1. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 16. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=2E6DB387037C82EAC12564650043FA31>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 93]
- Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 8. 1. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 8. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=3FC49BBF7D570BF9C12564650042E992>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 88]
- Dobesedni zapis 1. izredne seje II. mandata DZ z dne 9. 1. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 9. 1. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=43EBD4B02F455852C125646500435B3E>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 89, 90, 91, 92]
- Dobesedni zapis 1. izredne seje III. mandata DZ z dne 16. 11. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 16. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=C7CD30DED651B5D9C125699D002F5829>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 119, 120]
- Dobesedni zapis 1. izredne seje IV. mandata DZ z dne 9. 11. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 9. 11. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=DD6F1A725B2FD4A3C1256F4D00463C1E>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 166, 167]
- Dobesedni zapis 1. izredne seje V. mandata DZ z dne 7. 11. 2008. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 7. 11. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=779AC0B7B10CC0B2C1257501002FA8A3>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 208, 209, 210]
- Dobesedni zapis 1. seje I. mandata Državnega zbora (dalje DZ) z dne 23. in 24. 12. 1992. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 23. in 24. 12. 1992, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=16E858D17067909BC1257832004838B4>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 36]
- Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 2. 12. 1996. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 2. 12. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=EFEE4318F264923CC125646500451CDF>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 85]
- Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 28. 11. 1996. Dostopno na: *Državni zbor RS*.

28. 11. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=03BB15FE2100A010C12564650044DB7F>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 83, 84]
- Dobesedni zapis 1. seje II. mandata DZ z dne 3. 12. 1996. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 3. 12. 1996, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=A9B17271D49BF53DC1256465004581C1>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 86, 87]
 - Dobesedni zapis 1. seje III. mandata DZ z dne 10. 11. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 10. 11. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=4A56DB6CA7F89368C125699700247E04>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 117, 118]
 - Dobesedni zapis 1. seje III. mandata DZ z dne 27. 10. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 27. 10. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=1B8D4049EC228A37C125698B002CD9D4>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 116]
 - Dobesedni zapis 1. seje IV. mandata DZ z dne 22. 10. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 22. 10. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=790B2A22539EB30FC1256F3B00338C10>, (19. 6. 2014). [citirano v op. 160, 161, 162, 163, 164]
 - Dobesedni zapis 1. seje V. mandata DZ z dne 15. 10. 2008. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 15. 10. 2008, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=7416738730D099C4C12574E8002EF15F>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207]
 - Dobesedni zapis 1. seje VI. mandata DZ z dne 21. 12. 2011. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 21. 12. 2011, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=79713B3EDF2C82FCC125797300421479>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 246, 247, 248, 255]
 - Dobesedni zapis 10. seje III. mandata DZ z dne 20. 11. 2001. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 20. 11. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=30B662094B63DA47C1256B10003F6A85>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 132, 133]
 - Dobesedni zapis 12. redne seje VI. mandata DZ z dne 2. 4. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 2. 4. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E76AA13F97FFA9D6C1257B71002CDC8B>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 274]
 - Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 10. 5. 2012. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 10. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?>

- [mandat=VI&type=sz&uid=6F858F8AB4F593EAC1257A0800491978](#), (2. 7. 2014). [citirano v op. 257, 258]
- Dobesedni zapis 13. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 5. 2012. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 11. 5. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E98C02AFC83ED0E5C1257A130046A9BA>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 257, 259]
 - Dobesedni zapis 13. seje I. mandata DZ z dne 9. 11. 1993. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 9. 11. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=99424B9ADCD17EFBC1257832004838D9>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 53, 54, 55, 57]
 - Dobesedni zapis 14. seje V. mandata DZ z dne 2. 3. 2010. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 2. 3. 2010, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=V&type=sz&uid=74A51F3F6CEAA0FFC125794B0038F9A3>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 223, 224, 225, 226]
 - Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 10. 12. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 10. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=2D99AFBAC5B16513C125656E0043658C>, (28. 10. 2010). [citirano v op. 102]
 - Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 12. 12. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 12. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=125E15C33C0926CCC125656F00405EF2>, (28. 10. 2010). [citirano v op. 103]
 - Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 3. 12. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 3. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=570422333FDEF15FC1256567004C0A47>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 100]
 - Dobesedni zapis 16. izredne seje II. mandata DZ z dne 5. 12. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 5. 12. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=5986A1DB7B409C33C125656900501A04>, (23. 6. 2014). [citirano v op. 101]
 - Dobesedni zapis 2. izredne seje II. mandata DZ z dne 6. 2. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 6. 2. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=44F1416856FE8B4AC125646500443F20>, (16. 6. 2014). [citirano v op. 94]
 - Dobesedni zapis 2. izredne seje VI. mandata DZ z dne 11. 1. 2012. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 11. 1. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=E16601CA3FC22D42C12579870032AEA0>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 249, 251]

- Dobesedni zapis 2. seje I. mandata DZ z dne 12. 1. 1993. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 12. 1. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=85776B33FFEBEBD1C1257832004838BC>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 50]
- Dobesedni zapis 24. izredne seje III. mandata DZ z dne 11. 12. 2002. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 11. 12. 2002, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=85D7C5DCEFE9C960C1256C950032226F>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 134, 135]
- Dobesedni zapis 26. izredne seje IV. mandata DZ z dne 15. 2. 2007. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 15. 2. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=A4B33F8A3829A9ABC125728F0034FF68>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 180]
- Dobesedni zapis 28. izredne seje VI. mandata DZ z dne 27. 2. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 27. 2. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=12BC1F262DED728FC1257BDE0043BF72>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 268, 269, 270, 271]
- Dobesedni zapis 29. seje IV. mandata DZ z dne 18. 6. 2007. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 18. 6. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=C26AAD9D9069AF81C125730600464F36>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 175, 176]
- Dobesedni zapis 3. izredne seje II. mandata DZ z dne 27. 2. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 27. 2. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=AB45C7774F00FBFDC12564650048E632>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 95, 96]
- Dobesedni zapis 30. seje III. mandata DZ z dne 27. 10. 2003. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 27. 10. 2003, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=B3B5E1DAF6C9F8A3C1256DD30046D7D0>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 143, 144]
- Dobesedni zapis 31. izredne seje VI. mandata DZ z dne 20. 3. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 20. 3. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=8518985150C72B7DC1257BDC0049532A>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 273]
- Dobesedni zapis 32. izredne seje VI. mandata DZ z dne 24. 5. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 24. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=C0442A61A7F21A21C1257BDD002FB8EB>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 276]
- Dobesedni zapis 32. izredne seje VI. mandata DZ z dne 24. 5. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*.

24. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=D7DE2D79CBEE2A9AC1257BEA0046AFFE>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 276]
- Dobesedni zapis 33. seje IV. mandata DZ z dne 19. 11. 2007. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 19. 11. 2007, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=1D525BA1CB02FDB3C12573A8003854A4>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 181, 182]
 - Dobesedni zapis 37. izredne seje VI. mandata DZ z dne 31. 5. 2013. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 31. 5. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=AD3A36E85D0D9D89C1257BEB002F39CA>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 276]
 - Dobesedni zapis 38. seje III. mandata DZ z dne 12. 7. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 12. 7. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=3CD99B09046BCC20C1256ED70046FCD5>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 150]
 - Dobesedni zapis 4. izredne seje IV. mandata DZ z dne 3. 12. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 3. 12. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=E9B9E7205EE6C4CBC1256F6A00382DE9>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 169]
 - Dobesedni zapis 4. seje II. mandata DZ z dne 23. 4. 1997. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 23. 4. 1997, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=26EC891E91B39A4CC125649E00302D3C>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 97]
 - Dobesedni zapis 47. izredne seje II. mandata DZ z dne 3. 5. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 3. 5. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=BACAA28CFFDDFBB2C12568D900319408>, (28. 10. 2010). [citirano v op. 105]
 - Dobesedni zapis 48. izredne seje II. mandata DZ z dne 23. 5. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 23. 5. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=8C2080B74C185245C12568EB003F0E42>, (28. 10. 2010). [citirano v op. 106]
 - Dobesedni zapis 5. izredne seje VI. mandata DZ z dne 28. 1. 2012. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 28. 1. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=C247920D398FC09BC12579A00042B294>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 253]
 - Dobesedni zapis 5. seje III. mandata DZ z dne 18. 4. 2001. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 18. 4. 2001, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=03D9661508C0EA69C1256A39004C255F>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 125, 126, 127, 128]

- Dobesedni zapis 50. izredne seje II. mandata DZ z dne 7. 6. 2000. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 7. 6. 2000, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sz&uid=AD894975C9F0ECC5C12568F9003A95BD>, (28. 10. 2010). [citirano v op. 107]
- Dobesedni zapis 50. izredne seje III. mandata Državnega zbora z dne 31. 8. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 31. 8. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=D4791EDCAFFEB6DFC1256F11003110D5>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 151]
- Dobesedni zapis 50. izredne seje III. mandata DZ z dne 1. 9. 2004. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 1. 9. 2004, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=III&type=sz&uid=9C0439CE5B3BF6E5C1256F1200328CA5>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 145]
- Dobesedni zapis 6. izredne seje I. mandata DZ z dne 28. 3. 1994. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 11. 6. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=72F8FA6D0F92EC9AC1257832004838BF>, (28. 3. 1994). [citirano v op. 62, 64, 65]
- Dobesedni zapis 63. izredne seje VI. mandata DZ z dne 8. 5. 2014. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 8. 5. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=mag&uid=BF2646FF283D1BA2C1257CD20042EA19>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 279]
- Dobesedni zapis 7. izredne seje VI. mandata DZ z dne 10. 2. 2012. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 10. 2. 2012, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VI&type=sz&uid=A10F6E1ADAF1F2BBC12579A600349443>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 254]
- Dobesedni zapis 7. seje IV. mandata DZ z dne 17. 6. 2005. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 17. 6. 2005, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=4690E81D6D042E4AC1257029002CEE03>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 177]
- Dobesedni zapis 8. seje I. mandata DZ z dne 18. 5. 1993. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 18. 5. 1993, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=I&type=sz&uid=6DD17CAD27DDF985C1257832004838ED>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 52]
- Dobesedni zapis 8. seje IV. mandata DZ z dne 11. 7. 2005. Dostopno na: *Državni zbor RS*. 11. 7. 2005, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=IV&type=sz&uid=4619D4F4BAA3A828C125704200469019>, (11. 6. 2014). [citirano v op. 173]

Viri in literatura [pog.A.2.]

- Ash, Timothy, Garton: *Jahrhundertwende: Weltpolitische Betrachtungen 2000-2010*. München: Hanser Verlag, 2010. [citirano v op. 112]

- **Babič**, Blaž: Vzpostavitev parlamentarizma v polnem pomenu besede: "Parlamentarna demokracija vrača udarec". V: Tatjana Krašovec, Mojca Pristavec Đogić (ur.): *Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010*. Ljubljana: Državni zbor, 2010, str. 48-58. [SISTORY:ID 1292] [COBISS.SI-ID 2839668] [citirano v op. 14]
- **Babič**, Mateja: Leta približevanja. V: *Slovenski almanah 2001*. Ljubljana: Delo, 2000. [citirano v op. 104]
- **Cerar**, Miro in **Perenič**, Gorazd (ur.): *Nastajanje slovenske ustave: Izbor gradiv Komisije za ustavna vprašanja (1990–1991)*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, vol. 3, 2001. [COBISS.SI-ID 115473920] [citirano v op. 15, 16, 19, 21]
- **Franc**, Grad: Položaj parlamenta v političnem in pravnem sistemu Republike Slovenije. V: Jožica Velišček, Tatjana Krašovec, Karmen Uglešić (ur.): *Državni zbor Republike Slovenije: 1992-2002*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, 2002, str. 119-148. [COBISS.SI-ID 5360977] [citirano v op. 24, 25, 26, 28, 29]
- **Gačič**, Siniša: Izbrisane pred puškomitraljez!. V: *Mladina*. 2005, št. 9. [citirano v op. 179]
- **Gobec**, Tanja: Slovenija v letu 2005. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 18. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107448188>, (5. 6. 2012). [citirano v op. 171]
- **Gobec**, Tanja: Slovenija v letu 2008. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 11. 1. 2009, <http://tvslo.si/#ava2.25591093>, (5. 6. 2012). [citirano v op. 196, 197]
- **Grad**, Franc: *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2004. [COBISS.SI-ID 215061248] [citirano v op. 33]
- *Das Österreichische Parlament: Parlamentarismus / Gebäude / Geschichte*. Wien: Parlamentsdirektion, 2006. [citirano v op. 17]
- *Delo*. 7. 9. 1996. [citirano v op. 78]
- Državna volilna komisija: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v Državni zbor z dne 13. 10. 2004. Dostopno na: *Državna volilna komisija*. 13. 10. 2004, <http://www.dvk.gov.si>, (20. 12. 2011). [citirano v op. 158]
- Državna volilna komisija: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v Državni zbor z dne 3. 10. 2008. Dostopno na: *Državna volilna komisija*. 3. 10. 2008, http://www.dvk.gov.si/DZ2008/dokumenti/porocilo_o_izidu_dz.pdf, (6. 6. 2012). [citirano v op. 195]
- *Državni zbor – Po datumu seje*. 1992-2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/sejeDrzavnegaZbora/PoDatumuSeje>, (3. 7. 2014). [citirano v op. 4]
- **Hvalica**, Ivo: *Zadnja replika*. Ljubljana: Promag, 2002. [COBISS.SI-ID 117054720] [citirano v op. 60, 66]
- **Jakopec**, Marko: Poslanci državnega zbora izvolili nove ministre. V: *Delo*. 22. 11. 2008. [citirano v op. 211]
- **Jakše**, Luka: Novinci v napadu. V: *Delo*. 24. 10. 2011. [citirano v op. 237]

- **Jančič**, Peter: Predsednik državnega zbora o letu 2010. V: *Delo*. 29. 12. 2010. [citirano v op. 220]
- **Jančič**, Peter: Prvih sto dni vladanja Boruta Pahorja med vojno in mirom. V: *Delo*. 26. 11. 2008. [citirano v op. 212]
- **Jež**, Boris: Podobe iz predvolilnega časa. V: *Delo: Sobotna priloga*. 28. 11. 1992. [citirano v op. 42]
- **Kavčič**, Blaž: Vloga Državnega sveta v slovenskem parlamentarnem sistemu. V: Tatjana Krašovec, Mojca Pristavec Đogić (ur.): *Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010*. Ljubljana: Državni zbor, 2010, str. 59-68. [SISTORY:ID 1293] [citirano v op. 23]
- **Kopeček**, Michal: Historická paměť a liberální nacionalismus v Česku a střední Evropě po roce 1989. V: *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2008. [citirano v op. 56]
- **Kovač**, Miha: Volitve 2008: Tudi sloni letijo, mar ne?. V: *Delo*. 23. 9. 2008. [citirano v op. 198, 199]
- **Krašovec**, Alenka: *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2007. [COBISS.SI-ID 233770240] [citirano v op. 33]
- **Krašovec**, Tatjana, **Benko**, Dušan in **Zobavnik**, Igor (ur.): *Državni zbor: 1992-2007*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, 2007. [COBISS.SI-ID 235006464] [citirano v op. 6, 74, 75]
- Intervju: dr. Dejan Verčič. Dostopno na: *Total tedna*. 19. 9. 2008. [citirano v op. 192, 193, 199]
- **Kristan**, Ivan: Dvodomnost slovenskega parlamenta. V: Tatjana Krašovec, Mojca Pristavec Đogić (ur.): *Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010*. Ljubljana: Državni zbor, 2010, str. 98-103. [SISTORY:ID 1297] [COBISS.SI-ID 11326801] [citirano v op. 23]
- **Kristan**, Tina: Mož, ki trikrat premisli, preden reče. V: *Delo*. 5. 9. 2011. [citirano v op. 230]
- **Krljič Vreg**, Jasna: Slovenija v letu 2001. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 16. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107235430>, (5. 6. 2012). [citirano v op. 121, 122]
- Kronologija Državnega zbora: za leto 2012. Dostopno na: Katarina Žagar, Tatjana Krašovec (ur.): *Državni zbor – Kronologija*,. 2012, http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/525759fc-ecd3-49a8-b28e-2a5b8cb1991a!/ut/p/b1/vZFN4NAEIZ_Ud3ZD9f1qJLEjbomuibqJWhbiiYmpUht_fw1ECgUQi7FmdML7zzPYVCJCiwYok0_h8FSP-e9evwES2YbS/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7. 2014). [citirano v op. 256, 260, 261]
- Kronologija Državnega zbora: za leto 2013. Dostopno na: Katarina Žagar, Tatjana Krašovec (ur.): *Državni zbor – Kronologija*,. 2013, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija/arhiv%20kronologija/b6abe245-0931-4916-aeed-4b86e6f0d001!/ut/p/b1/>

vZHBaoNAElafqO7suup6dNVGo66ia6JegralaKMppNTEp-8WCoVCyKX4z2ngn-87DGpQjRnV
a2uP33pgHLnljjDYYmFtyCKWkOQ9SQm1DFWpViMK0sDI2ILXxl4SlvqF6lgEScu9-
j-rU_aHAjThwj7JFTd-
N2vw0aqDpIFmMmczCNqUmM5Ukc1GtGNZNRkaQRBXQQzFc38PIbckHmK8FXCIhwwuW-1
K4DS-oLE5xteHbql-Z_4CnuBI0w!!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh, (2. 7.
2014). [citirano v op. 272, 275]

- Kronologija Državnega zbora: za leto 2014. Dostopno na: Katarina Žagar, Tatjana Krašovec (ur.): *Državni zbor – Kronologija*,. 2014, <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/Kronologija>, (2. 7. 2014). [citirano v op. 277]
- **Kustec Lipicer**, Simona, **Kropivnik**, Samo, **Deželan**, Tomaž in **Maksuti**, Alem: *Volilni programi in stališča*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2011. [COBISS.SI-ID 259272704] [citirano v op. 194]
- **Lajnšček**, Metka: Slovenija v letu 2003. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 18. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107443781>, (5. 6. 2012). [citirano v op. 139, 141]
- **Markeš**, Janez: Začetek volilne kampanje. V: *Delo: Sobotna priloga*. 5. 11. 2011. [citirano v op. 238]
- **Mekina**, Borut: Intervju z Gregorjem Globičem. V: *Mladina*. 29. 11. 2013. [citirano v op. 281]
- **Milosavljevič**, Marko: Bo Artur požrl spremembe?. V: *Delo: Sobotna priloga*. 2. 11. 1996. [citirano v op. 80]
- *Mladina*. 2004, št. 29. [citirano v op. 157]
- **Možina**, Jože: Slovenija v letu 2002. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 6. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107239011>, (5. 6. 2012). [citirano v op. 130, 131]
- **Ozmec**, Sebastijan: Bo Peče odšel?. V: *Mladina*. 2005, št. 14. [citirano v op. 178]
- **Pečauer**, Marko: Anketa Dela – letni pregled. V: *Delo*. 4. 1. 2010. [citirano v op. 216]
- **Pečauer**, Marko: Kdor koli že bo premier. V: *Delo*. 30. 11. 2011. [citirano v op. 240]
- **Pečauer**, Marko: Pošastna zmaga. V: *Delo*. 17. 10. 2000. [citirano v op. 114]
- **Pečauer**, Marko: Prodajalna z veliko izbiro. V: *Delo: Sobotna priloga*. 28. 11. 1992. [citirano v op. 40]
- **Pečauer**, Marko: Slovenija v letu 2009. V: *Delo: Sobotna priloga*. 31. 12. 2009. [citirano v op. 215]
- **Pečauer**, Marko: Slovenska politika v letu 2008. V: *Delo: Sobotna priloga*. 27. 12. 2008. [citirano v op. 213]
- **Pečauer**, Marko, **Starič**, Tanja in **Potič**, Zoran: Volilna napoved Dela: močna zmaga Janševe SDS. V: *Delo*. 2. 12. 2011. [citirano v op. 236]
- **Petrovčič**, Peter: Neizvolitev Potrča V: *Mladina*. 2007, št. 3. [citirano v op. 191]
- **Pihlar**, Tatjana in **Roglič**, Meta: Krokari čakajo mrliča, pogrebci pa sedmino. V: 28. 4. 2014. [citirano v op. 278]

- *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 1996–2000*. Ljubljana: Državni zbor, 2000. [citirano v op. 82]
- *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2000–2004*. Ljubljana: Državni zbor, 2004. [citirano v op. 124, 152, 153, 154, 155]
- *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2004–2008*. Ljubljana: Državni zbor, 2008. [citirano v op. 165, 174, 184, 185, 186, 187, 188]
- *Poročilo o delu Državnega zbora v mandatnem obdobju 2008–2011*. Ljubljana: Državni zbor, 2012. [citirano v op. 232, 233, 234, 235]
- *Poročilo za obdobje 23. 12. '92 do 16. 10. '96*. Ljubljana: Državni zbor, 1996. [citirano v op. 37, 51, 51, 76, 77]
- **Potič**, Zoran in **Božič**, Anže: Bogata sezona poslanskih izstopov in prestopov. V: *Delo*. 25. 10. 2011. [citirano v op. 242]
- **Potič**, Zoran in **Pečauer**, Marko: Po izsiljenem ponovljenem glasovanju. V: *Delo: Sobotna priloga*. 14. 2. 2009. [citirano v op. 217, 218, 219]
- **Potič**, Zoran: Volitve ne štejejo veliko. V: *Delo*. 12. 1. 2012. [citirano v op. 250]
- Predčasne volitve v državni zbor. Dostopno na: *Volitve*. 4. 12. 2011, <http://volitve.gov.si/dz2011/>, (11. 6. 2012). [citirano v op. 241]
- *Predčasne volitve v Državni zbor 4. decembra 2011: Končno poročilo misije OVSE/ODIHR za ocenjevanje volitev*. Varšava: OVSE / Urad za demokratične institucije in človekove pravice: Republika Slovenija, 7. 2. 2012, <http://www.osce.org/sl/odihr/elections/88778?download=true>, (3. 7. 2014). [citirano v op. 34, 236]
- **Prelesnik**, Mojca: Državni zbor v prvem letu petega mandata. V: *Poročilo o delu Državnega zbora v obdobju 2008–2012: prvo leto mandata oktober 2008 - december 2009*. Ljubljana: Državni zbor, 2010. [citirano v op. 214]
- Programi, ki naj prepričajo volivce: Stranke se predstavljajo. V: *Delo: Sobotna priloga*. 28. 11. 1992. [citirano v op. 39, 45]
- **Prunk**, Janko, **Toplak**, Cirila in **Hočevár**, Marjeta: *Parlamentarna izkušnja Slovencev: 1848-2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2006. [COBISS.SI-ID 230282496] [citirano v op. 41, 58, 61, 70, 72, 73, 99, 108, 109, 110, 111, 122, 123, 129, 136, 138, 140, 147, 149]
- **Repe**, Božo: Vloga slovenskega parlamenta v procesu izgradnje novega družbenega sistema. V: Tatjana Krašovec, Mojca Pristavec Đogić (ur.): *Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev, november 2010*. Ljubljana: Državni zbor, 2010, str. 16-25. [SISTORY:ID 1289] [COBISS.SI-ID 44471394] [citirano v op. 63]
- **Ribičič**, Ciril: Tajnost glasovanja v Državnem zboru: Kdo in kako lahko nadzira poslance. V: *Razvoj slovenskega parlamentarizma: kolokvij ob 10. obletnici parlamentarizma v Sloveniji: zbornik referatov, koreferatov in razprav*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije, 2000, str. 115-126. [COBISS.SI-ID 108438272] [ISBN 961-90245-7-5] [citirano v op. 252]
- **Repovž**, Mija: Optimizem ni šala: Pogovor z dr. Janezom Drnovškom. V: *Delo: Sobotna priloga*. 28. 11. 1992. [citirano v op. 43, 48]

- **Ribičič**, Ciril: *Siva tipka 074*. Ljubljana: Enotnost, 1995. [COBISS.SI-ID [48296448](#)] [citirano v op. [20](#)]
- **Rijavec Bartha**, Nataša: Slovenija v letu 2004. Dostopno na: *Multimedijski center: MMC RTV Slovenija*. TV SLO 18. 6. 2011, <http://tvslo.si/#ava2.107445953>, (5. 6. 2012). [citirano v op. [148](#), [156](#), [170](#)]
- Sejni zapisi izvršnih in zakonodajnih teles: Jugoslavija. Dostopno na: *Zgodovina Slovenije – Sistory*. 1919-1950, <http://www.sistory.si/publikacije/?menu=396>, (3. 7. 2014). [citirano v op. [3](#)]
- **Selan**, Aljoša: Nauki parlamentarnih volitev 2008 v Sloveniji. V: *Delo*. 7. 10. 2008. [citirano v op. [198](#)]
- **Selan**, Aljoša: Volitve 2008: Kratko politično poletje v Sloveniji. V: *Delo*. 21. 8. 2008. [citirano v op. [192](#)]
- **Šeruga**, Katja, **Stepišnik**, Matija in **Kocjan**, Aleš: »Koalicija« Janša-Janković. V: *Večer*. 9. 1. 2013. [citirano v op. [262](#)]
- *Slovenski almanah '93*. Ljubljana: Delo, 1992. [citirano v op. [22](#)]
- *Slovenski almanah '94*. Ljubljana: Delo, 1993. [citirano v op. [38](#), [46](#)]
- *Slovenski almanah '96*. Ljubljana: Delo, 1995. [citirano v op. [69](#)]
- *Slovenski almanah 2001*. Ljubljana: Delo, 2000. [citirano v op. [110](#), [113](#), [115](#)]
- Slovensko javno mnenje 1990/2: Stališča Slovencev ob novi ustavi [datoteka podatkov]. Dostopno na: *Arhiv družboslovnih podatkov*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij [izdelava], 1990, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov [distribucija], 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjmust90.xml>, (14. 5. 2012). [citirano v op. [9](#), [13](#)]
- Slovensko javno mnenje 1991/2: Slovenska družba na prehodu v demokracijo in mednarodna raziskava o vernosti in cerkvi [datoteka podatkov]. Dostopno na: *Arhiv družboslovnih podatkov*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij [izdelava], 1991, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov [distribucija], 1999, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm912.xml>, (14. 5. 2012). [citirano v op. [7](#), [10](#), [12](#)]
- Slovensko javno mnenje 1992/3: Procesi demokratizacije [datoteka podatkov]. Dostopno na: *Arhiv družboslovnih podatkov*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij [izdelava], 1992, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov [distribucija], 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm923.xml>, (14. 5. 2012). [citirano v op. [11](#)]
- Slovensko javno mnenje SJM 1991/1: Demokratizacija v Vzhodnoevropskih državah [datoteka podatkov]. Dostopno na: *Arhiv družboslovnih podatkov*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij [izdelava], 1991, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede,

- Arhiv družboslovnih podatkov [distribucija], 2000, <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm911.xml>, (14. 5 2012). [citirano v op. 8]
- Stenographische Protokolle des Abgeordnetenhauses des Reichsrates 1861-1918. Dostopno na: *ALEX – Historische Rechts- und Gesetztexte*. 1861-1918, <http://alex.onb.ac.at/spa.htm>, (3. 7. 2014). [citirano v op. 1]
 - **Štamcar**, Miha: Oglasni pristopi. V: *Mladina*. 2004, št. 40. [citirano v op. 158]
 - **Taškar**, Jana: Razburljivo leto v parlamentu. V: *Slovenski almanah '95*. Ljubljana 1994. [citirano v op. 67, 68, 71]
 - **Trampuš**, Jure: Veliko hrupa za nič. V: *Mladina*. 2007, št. 47. [citirano v op. 183]
 - **Trtnik**, Samo: (Ne)enotni liberalizem v Sloveniji. V: *Večer*. 17. 12. 2011. [citirano v op. 245]
 - **Trtnik**, Samo, **Kocjan**, Aleš in **Stepišnik**, Matija: Janković in Janša: Nisem kriv. V: *Večer*. 10. 1. 2013. [citirano v op. 262]
 - **Trtnik**, Samo in **Čokl**, Vanessa: Janša bo odšel. Le ve še ne: (intervju z Gregorjem Virantom). V: *Večer (V soboto)*. 26. 1. 2013. [citirano v op. 264]
 - **Trtnik**, Samo in **Kocjan**, Aleš: Janša in Janković: popolnoma nedolžna V: *Večer*. 10. 1. 2013. [citirano v op. 263]
 - **Trtnik**, Samo: Sintagma o novih ljudeh je bila zlorabljen. V: *Večer*. 19. 1. 2012. [citirano v op. 98]
 - **Trtnik**, Samo: Slovenija išče vlado. V: *Večer (V soboto)*. 9. 3. 2013. [citirano v op. 267]
 - Uradni rezultati volitev '92. Dostopno na: *Državna volilna komisija*. 19. 6. 2012, <http://www.dvk.gov.si/volitve/dz1992/92urvs.html>, (). [citirano v op. 45]
 - *Ustava Republike Slovenije*. Ljubljana 2011. [citirano v op. 27]
 - **Utenkar**, Gorazd: Gospodarski krizi se je v tretjem letu pridružila še vladna. V: *Nedelo*. 25. 11. 2011. [citirano v op. 228, 229, 231]
 - **Utenkar**, Gorazd: Zima odnesla Janeza, z odjugo prišla Alenka. V: *Nedelo*. 31. 12. 2013. [citirano v op. 265]
 - **Vasle**, Vinko: Dr. Janez Drnovšek sestavil novo vlado: Igralci in statisti. V: *Delo*. 21. 1. 1993. [citirano v op. 49]
 - **Vasle**, Vinko: Krščanski demokrati načelno za navezo z Združeno listo. V: *Delo*. 13. 1. 1993. [citirano v op. 47]
 - **Vodušek**, Vladimir: Zadnji teden ogorčen boj za neopredeljene volivce. V: *Delo*. 24. 10. 1996. [citirano v op. 79]
 - *Volitve 2011*. *Večer*. 25. 11. 2011. [citirano v op. 239]
 - **Zajc**, Drago: Nekateri primeri konfliktov v Državnem zboru. V: *Razreševanje konfliktov v državnem zboru Republike Slovenije: raziskava: 2. poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2010. [COBISS.SI-ID 29929565] [citirano v op. 221, 222, 227]
 - **Zgaga**, Blaž: Povprečni kandidat je star pod 46 let in ima višjo šolo. V: *Delo*. 5. 11. 1996. [citirano v op. 81]

- **Žerdin**, Ali, H.: Kot da partizanov leta 1965 ne bi bilo več na oblasti: sprememba političnega prostora. V: *Delo: Sobotna priloga*. 10. 12. 2011. [COBISS.SI-ID [260252160](#)] [citirano v op. 243]
- **Žerdin**, Ali, H.: Petdeset razlogov za padec LDS. V: *Mladina*. 13. 10. 2004, št. 41, <http://www.mladina.si/94472/petdeset-razlogov-za-padec-lds/>, (3. 7. 2014). [citirano v op. 159]

Priloge

Priloga 1

pog.B.1.

Tabela 1: Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 1997–2000 tab.B.1.1.

Leto	Število sprejetih aktov
1997	393
1998	369
1999	355
2000	297

Tabela 2: Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2001–2004 tab.B.1.2.

Leto	Število sprejetih aktov
2001 (in konec leta 2000)	343
2002	282
2003	233
2004	297

Tabela 3: Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2005–2008 tab.B.1.3.

Leto	Število sprejetih aktov
2005 (in konec leta 2004)	368
2006	430
2007	439
2008	210

Tabela 4: Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2008–2011 tab.B.1.4.

Leto	Število sprejetih aktov
2009 (in konec leta 2008)	347
2010	297
2011	297

Tabela 5: Skupno število sprejetih parlamentarnih aktov v letih 2011–2014 tab.B.1.5.

Leto	Število sprejetih aktov
2011	10
2012	253
2013	260
2014	89

Priloga 2 pog.B.2.

Tabela 6: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v prvem mandatnem obdobju tab.B.2.1.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Miha Kozinc, minister za pravosodje	6. 7. 1993	navzočih: 81 poslancev, za: 34, proti: 43
Mitja Gaspari, minister za finance	24. 5. 1994	navzočih: 69 poslancev, za: 14, proti: 50
Jelko Kacin, minister za obrambo	20. 1. 1995	za: 40, proti: 43
Meta Zupančič, ministrica za pravosodje	26. 5. 1995	za: 25, proti: 41
Maks Tajnikar , minister za gospodarske dejavnosti	Minister je odstopil	
Zoran Thaler , minister za zunanje zadeve	16. 5. 1996	navzočih: 76 poslancev, za: 48, proti: 26
Božidar Voljč, minister za zdravstvo	Državni zbor o interpelaciji ni odločal	

Tabela 7: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v drugem mandatnem obdobju tab.B.2.2.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Vlada Republike Slovenije	27. 9. 1997	navzočih: 66 poslancev, za: 26, proti: 44
Slavko Gaber, minister za šolstvo in šport	11. 12. 1998	navzočih: 70 poslancev, za: 37, proti: 36
Alojz Krapež , minister za obrambo	Minister je odstopil	
Mirko Bandelj , minister za notranje zadeve	16. 2. 1999	navzočih: 74 poslancev, za: 49, proti: 26
Ciril Smrkolj, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	28. 7. 1999	navzočih 68 poslancev, za: 12, proti: 32
Mitja Gaspari, minister za finance	3. 3. 2000	navzočih: 68 poslancev, za: 27, proti: 27
Lojze Peterle, minister za zunanje zadeve	Državni zbor o interpelaciji ni odločal	

Tabela 8: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v tretjem mandatnem obdobju tab.B.2.3.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Janez Kopač, minister za okolje in prostor	29. 1. 2002	navzočih 81 poslancev, za: 28, proti: 43
Rado Bohinc, minister za notranje zadeve	30. 3. 2004	navzočih 79 poslancev, za: 30, proti: 46
Dušan Keber, minister za zdravje	30. 3. 2004	navzočih: 82 poslancev, za: 28, proti: 47
Vlada Republike Slovenije	Državni zbor o interpelaciji ni odločal, je pa razpravljal (31. 8. in 1. 9. 2004)	

Tabela 9: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v četrtem mandatnem obdobju tab.B.2.4.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Vasko Simoniti, minister za kulturo	30. 11. 2006	navzočih: 78 poslancev, za: 33, proti: 41
Andrej Bručan, minister za zdravje	13. 12. 2006	navzočih: 78 poslancev, za: 35, proti: 43
Dragutin Mate, minister za notranje zadeve	5. 2. 2008	navzočih: 68 poslancev, za: 26, proti: 42

Tabela 10: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v petem mandatnem obdobju tab.B.2.5.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Katarina Kresal, ministrica za notranje zadeve	1. 4. 2009	navzočih: 79 poslancev, za: 31, proti: 48
Katarina Kresal, ministrica za notranje zadeve	21. 4. 2010	navzočih: 87 poslancev, za: 38, proti: 40
Milan Pogačnik, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Minister je odstopil	
Igor Lukšič, minister za šolstvo in šport	23. 9. 2010	navzočih: 70 poslancev, za: 23, proti: 46

Tabela 11: Pregled vloženih interpelacij o delu in odgovornosti vlade in njenih ministrov (krepko so označeni ministri, ki jim je bila izglasovana nezaupnica, v ležečem tisku pa tisti, ki so pred odločanjem odstopili) v šestem mandatnem obdobju tab.B.2.6.

Interpelacija o delu in odgovornosti	Datum odločanja	Izid glasovanja
Vinko Gorenak, minister za notranje zadeve	18. 12. 2012	navzočih: 87 poslancev, za: 37, proti: 48
Žiga Turk, minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport	vladi je bila izglasovana nezaupnica	
Uroš Čufer, minister za finance	20. 11. 2013	navzočih: 76 poslancev, za: 28, proti: 48
Gregor Virant, minister za notranje zadeve	13. 12. 2013	navzočih: 85 poslancev, za: 36, proti: 47
Samo Omerzel, minister za infrastrukturo in prostor	30. 1. 2014	navzočih: 76 poslancev, za: 28, proti: 47
Jernej Pikalo, minister za izobraževanje, znanost in šport	31. 3. 2014	navzočih: 75 poslancev, za: 30 proti: 43
Gregor Virant, minister za notranje zadeve	4. 4. 2014	navzočih: 64 poslancev, za: 39, proti: 23

Priloga 3 pog.B.3.

Seznam 1: *Preiskovalne komisije od 1. do 6. mandatnega obdobja:* list.B.3.1.

1. *Preiskovalna komisija za parlamentarno preiskavo o sumu zlorabe javnih pooblastil v poslovanju podjetij Hit d. o. o. Nova Gorica, Elan, Slovenske železarne, banke, ki so v sanacijskem postopku, dodelitve koncesij za uvoz sladkorja tudi za potrebe državnih rezerv*

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 22. 4. 1993
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

2. *Preiskovalna komisija o raziskovanju povojnih množičnih pobojev, pravo dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti*

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 5. 7. 1993
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija - SKD
- **Poročilo pripravljeno:** Vmesno
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

3. *Preiskovalna komisija za parlamentarno preiskavo o vpletenosti in odgovornosti nosilcev javnih funkcij v zvezi z najdbo orožja na mariborskem letališču*

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 16. 9. 1993
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Vmesno
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

4. *Preiskovalna komisija o domnevnem škodljivem, nedopustnem in nezakonitem ter neustavnem delovanju in poslovanju Izvršnega sveta Skupščine mesta Ljubljana, izvršnih svetov Skupščin občin Postojna, Trbovlje in Izola ter vseh tistih izvršnih svetov skupščin občin, pri katerih delovanju so bile s strani Službe družbenega knjigovodstva ali drugih pristojnih državnih organov ugotovljene nepravilnosti in nezakonitosti, ter o sumu zlorabe pooblastil nekaterih javnih funkcionarjev in drugih tovrstnih nepravilnosti*

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 30. 11. 1993
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija

- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

5. Preiskovalna komisija o preiskavi politične odgovornosti posameznih nosilcev javnih funkcij v izvršnih svetih občin in republike za razkroj gospodarskega sistema Iskre

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 22. 4. 1994
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

6. Preiskovalna komisija o parlamentarni preiskavi o politični odgovornosti posameznih nosilcev javnih funkcij za aretacije, obsodbe ter izvršitev obsodb proti Janezu Janši, Ivanu Borštnerju, Davidu Tasiču in Franciju Zavrlu

- **Mandat:** Prvi mandat
- **Datum ustanovitve:** 19. 7. 1994
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Ne
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

7. Preiskovalna komisija o sumu zlorabe javnih pooblastil za vzroke, okoliščine in posledice dogodkov na kapitalskem trgu v marcu 1996 in uresničevanju zakonskih nalog Agencije za trg vrednostnih papirjev v obdobju 1995–1997, vključno z vsemi njenimi organi

- **Mandat:** Drugi mandat
- **Datum ustanovitve:** 4. 3. 1998
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da, a ni bilo sprejeto
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

8. Preiskovalna komisija o sumu zlorabe javnih pooblastil v procesu lastninskega preoblikovanja in privatizacije nekdanje družbene lastnine

- **Mandat:** Drugi mandat
- **Datum ustanovitve:** 17. 3. 1998
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

9. *Preiskovalna komisija o okoliščinah in posledicah vohunske afere, v katero sta vpletena dva delavca Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, ki so ju v januarju 1998 na ozemlju Republike Hrvaške prijeli pristojni organi te države*

- **Mandat:** Drugi mandat
- **Datum ustanovitve:** 22. 5. 1998
- **Na čigavo zahtevo:** Državni svet
- **Poročilo pripravljeno:** Da (strogo zaupno)
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da

10. *Preiskovalna komisija Državnega zbora Republike Slovenije o vpletenosti in odgovornosti nosilcev javnih funkcij v zvezi z najdbo orožja na mariborskem letališču ter v zvezi z opremo in orožjem v skladišču Ložnica*

- **Mandat:** Drugi mandat
- **Datum ustanovitve:** 13. 1. 1999
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da (strogo zaupno)
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da

11. *Preiskovalna komisija o vpletenosti nosilcev javnih funkcij v poskuse diskreditiranja slovenskih policistov in vojakov, ki so leta 1991 sodelovali v osamosvojitveni vojni na Koroškem*

- **Mandat:** Drugi mandat
- **Datum ustanovitve:** 11. 2. 1999
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

12. *Preiskovalna komisija za ugotovitev odgovornosti odgovornih oseb in nosilcev javnih pooblastil glede nakupa in prodaje električne energije, zaradi česar je bila domnevno povzročena gospodarska škoda v sistemu slovenskega elektrogospodarstva*

- **Mandat:** Tretji mandat
- **Datum ustanovitve:** 20. 7. 2001
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Ne

13. *Preiskovalna komisija za ugotovitev ozadja in vzrokov napada na novinarja Mira Petka ter morebitno vpletenost in politično odgovornost nosilcev javnih funkcij*

- **Mandat:** Tretji mandat
- **Datum ustanovitve:** 24. 10. 2001
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da, skupaj z ločenim mne-njem

14. Preiskovalna komisija za ugotovitev in oceno dejanskega stanja, ki je lahko podlaga za odločanje o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij v Vladi Republike Slovenije, na Ministrstvu za pravosodje in Vrhovnem Državnem tožilstvu Republike Slovenije v zvezi z izvrševanjem nadzora po Zakonu o državnem tožilstvu

- **Mandat:** Četrty mandat
- **Datum ustanovitve:** 23. 3. 2005
- **Na čigavo zahtevo:** Državni svet
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da

15. Preiskovalna komisija za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij v zvezi z domnevnim oškodovanjem državnega premoženja pri prodaji deležev Kapitalske družbe d.d. in Slovenske odškodninske družbe d. d. v gospodarskih družbah in sicer tako, da zajema preiskava vse prodaje, ki so sporne z vidika skladnosti z zakoni in drugimi predpisi ter z vidikov preglednosti in gospodarnosti

- **Mandat:** Četrty mandat
- **Datum ustanovitve:** 30. 11. 2005
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da

16. Preiskovalna komisija za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi pogodbe o nakupu pehotnih bojnih oklepnih vozil – srednjih oklepnih kolesnih vozil 8x8 zaradi suma, da je posel politično dogovorjen, voden netransparentno in da je negospodaren, ter zaradi suma o prisotnosti klientelizma in korupcije, in za ugotovitev suma o neposredni ali posredni povezavi med sedanjimi in nekdanjimi akterji ter nosilci javnih funkcij z orožjem v obdobju 1991 do 1993

- **Mandat:** Četrty mandat
- **Datum ustanovitve:** 30. 3. 2007
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Ne
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne

- Poročilo sprejeto: Ne

17. Preiskovalna komisija za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi nakupa lahkih oklepnih kolesnih vozil 6x6, vladnega letala, havbic 155 mm, sistema za upravljanje ognja (ACCS), letal Pilatus in obnovi tankov T55-S, financiranih v okviru temeljnih razvojnih programov obrambnih sil Republike Slovenije v letih 1994 do 2007 zaradi suma, da so bili posli politično dogovorjeni, vodeni netransparentno in da so negospodarni, ter zaradi suma o prisotnosti klientelizma in korupcije, in za ugotovitev suma o odgovornosti nosilcev javnih funkcij pri razorožitvi nekdanje teritorialne obrambe

- Mandat: Četrty mandat

- Datum ustanovitve: 26. 4. 2007

- Na čigavo zahtevo: Koalicija

- Poročilo pripravljeno: Da

- Poročilo obravnavano na seji: Da

- Poročilo sprejeto: Da

18. Preiskovalna komisija Državnega zbora za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij, ki so bili odgovorni za pripravo in izvedbo štetja t. i. "izbrisanih" v letih 2003 in 2009, zaradi suma, da so bili uradno objavljeni izidi prirejeni političnim potrebam nekaterih nosilcev javnih funkcij; za ugotavljanje politične odgovornosti za neustrezno izvrševanje 8. točke odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-246/02-28 (ZIOdlUS246/02) (Ur.l. RS, št. 135/03) v času od začetka leta 2003 do oktobra leta 2004 in v obdobju od 22. novembra 2008 dalje, katerega posledici sta tudi ustvarjanje očitne neenakosti pred zakonom in ogrožanje sistema javnih financ; ter za preiskavo suma o klientelizmu oziroma koruptivnem ravnanju nekaterih državnih funkcionarjev in za preiskavo suma zlorabe Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije v politične namene v času od začetka leta 2003 do oktobra leta 2004 ter v obdobju od 22. novembra 2008 dalje

- Mandat: Peti mandat

- Datum ustanovitve: 15. 5. 2009

- Na čigavo zahtevo: Opozicija

- Poročilo pripravljeno: Da

- Poročilo obravnavano na seji: Da

- Poročilo sprejeto: Da

19. Preiskovalna komisija Državnega zbora za ugotavljanje politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma, da so bili vpleteni v financiranje spornih menedžerskih prevzemov gospodarskih družb Istrabenz, holdinška družba, d.d. in Pivovarna Laško d.d. s strani bank oziroma kreditnih institucij v pretežni državni lasti (kreditne institucije znotraj NLB Skupine in NKBM d.d.), in sicer tako, da naj bi zlorabili svoj politični vpliv za dodeljevanje posojil članom poslovnih organov navedenih gospodarskih družb in z njimi povezanih pravnih in fizičnih oseb (ti. "slamnatih" podjetij, finančnih holdingov ipd.) za odkup večinskega ali pretežnega deleža gospodarske družbe, ki so jo vodili oziroma jo vodijo in ugotavljanje politične

odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi domnevno pomanjkljive oziroma neustrezne zakonodaje s področja prevzemov, ki je dopuščala omenjene sporne menedžerske prevzeme

- **Mandat:** Peti mandat
- **Datum ustanovitve:** 25. 5. 2009
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija
- **Poročilo pripravljeno:** Vmesno
- **Poročilo obravnavano na seji:** Da
- **Poročilo sprejeto:** Da

20. Preiskovalna komisija Državnega zbora za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi gradbenih investicij javnega pomena na področju izgradnje avtocest in objektov gospodarske javne infrastrukture, financiranih s sredstvi iz državnega proračuna, zaradi suma, da so bili postopki in posli medsebojno politično dogovorjeni, vodeni netransparentno in negospodarno ter zaradi suma prisotnosti klientelizma, korupcije in medsebojnih povezav med različnimi nosilci aktivnosti, ki so vključeni v pripravo, javna naročila in izvedbo gradbenih poslov ter postopki lastninskih preoblikovanj in managerskih odkupov gradbenih podjetij ter v tej zvezi še posebej za ugotovitev suma o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij in njihovi vlogi pri tem.

- **Mandat:** Peti mandat
- **Datum ustanovitve:** 15. 7. 2009
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Ne
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

21. Preiskovalna komisija Državnega zbora za ugotovitev politične odgovornosti zaradi suma klientelizma in koruptivnega ravnanja ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Gregorja Golobiča pri pridobitvi znatnih javnih nepovratnih sredstev in poslov na javnih naročilih za gospodarske družbe v skupini Ultra (projekt mestne kartice Urbana, sistem za sledenje in nadzor avtobusov javnega podjetja Ljubljanski potniški promet d.o.o., fiktivni posel varovanja gospodarske družbe Mercator d.d., elektronicizacija študentske prehrane, ki naj bi jo izvajala gospodarska družba Margento R&D d.o.o. itd.), v katerih je Gregor Golobič solastnik ter pri prenosu področja elektronskih komunikacij iz Ministrstva za gospodarstvo na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, za ugotovitev politične odgovornosti zaradi suma, da je minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Gregor Golobič utajil davke, neupravičeno pridobil status kmeta za nakup kmetijskih zemljišč ter pristojnim organom nepopolno prikazal svoje premoženjsko stanje ter njegov izvor, za ugotovitev politične odgovornosti ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Gregorja Golobiča zaradi suma izogibanja plačevanja davkov Republiki Sloveniji, ob svojem aktivnem sodelovanju pri zviševanju davčnih bremen državljanom Republike Slovenije in za ugotovitev politične odgovornosti zaradi suma klientelizma in koruptivnega ravnanja ministra za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Gregorja Golobiča za pridobitev slabo

zavarovanih posojil, ki so bila odobrena s strani banke NLB d.d., ki je v večinski državni lasti, za gospodarske družbe v skupini Ultra

- **Mandat:** Peti mandat
- **Datum ustanovitve:** 15. 7. 2009
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

22. Preiskovalna komisija za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi investicij ter leasing, najemnih ali drugih primerljivih poslih, financiranih s sredstvi iz državnega proračuna ali proračuna Mestne občine Ljubljana, na področju projektov stanovanjske gradnje in nakupov stanovanjskih objektov ter pripadajočih garažnih objektov ali površin v Mestni občini Ljubljana, projektov obnove in dograditve prostorov Univerze na Primorskem, projektov stanovanjske gradnje Stanovanjskega sklada Republike Slovenije, projektov objektov državnega pomena, projektov objektov v javni rabi, projektov gradbenih investicij javnega pomena, financiranih s sredstvi iz državnega proračuna ali proračuna Mestne občine Ljubljana, in projektov gradbenih investicij javnega pomena na področju t.i. visokih gradenj v javne zdravstvene objekte (projekt Pediatrične klinike, projekt Onkološkega inštituta itd.) zaradi suma, da so bili postopki in posli medsebojno politično dogovorjeni, vodeni netransparentno in negospodarno ter zaradi suma prisotnosti klientelizma, korupcije in medsebojnih povezav med različnimi nosilci aktivnosti in delovanja povezanih oseb, ki so vključeni v pripravo, javna naročila in izvedbo gradbenih poslov, ter v tej zvezi še posebej za ugotovitev suma o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij in njihovi vlogi pri tem

- **Mandat:** Peti mandat
- **Datum ustanovitve:** 23. 9. 2009
- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija
- **Poročilo pripravljeno:** Ne
- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne
- **Poročilo sprejeto:** Ne

23. Preiskovalna komisija za ugotovitev in oceno dejanskega stanja v zvezi z ustanovitvijo izdajateljev, izdajanjem in financiranjem brezplačnih tednikov Slovenski tednik in Ekspres, zaradi obstoja suma, da sta bila izdana z namenom vplivati na volitve poslancev v Državni zbor leta 2008, in sicer v korist političnih strank takratne vladajoče koalicije oziroma zaradi obstoja suma, da gre za njihovo prikrito (pred)volilno kampanjo oziroma financiranje političnih strank

- **Mandat:** Peti mandat
- **Datum ustanovitve:** 4. 3. 2010
- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija
- **Poročilo pripravljeno:** Da

- **Poročilo obravnavano na seji:** Da

- **Poročilo sprejeto:** Da

24. Preiskovalna komisija za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij zaradi suma zlorabe uradnega položaja nosilcev javnih funkcij z namenom vplivati na rezultat volitev v Državni zbor leta 2008, zaradi suma zlorabe uradnega položaja nosilcev javnih funkcij za namen zavajanja domače in tuje javnosti ter domačih in tujih preiskovalnih organov na osnovi delnih ali za politične potrebe prirejenih, pa tudi nekaterih skrivanih podatkov, česar posledica je podaljševanje in oteževanje kriminalistične preiskave v primeru Patria oziroma njeno usmerjanje proti nevpletenim političnim tekmecem, zaradi suma zlorabe uradnega položaja nosilcev javnih funkcij za namen zavajanja domače javnosti in prikrivanja konflikta interesov tujim preiskovalcem in zaradi suma zlorabe uradnega položaja nosilcev javnih funkcij za odpravo državnozborske komisije za izvajanje parlamentarnega nadzora nad Komisijo za preprečevanje korupcije z namenom prikrivanja vloge nekaterih članov in predsednika Komisije za preprečevanje korupcije v aferi Patria

- **Mandat:** Peti mandat

- **Datum ustanovitve:** 24. 9. 2010

- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija

- **Poročilo pripravljeno:** Ne

- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne

- **Poročilo sprejeto:** Ne

25. Preiskovalna komisija za ugotovitev in oceno delovanja ekstremističnih skupin

- **Mandat:** Šesti mandat

- **Datum ustanovitve:** 31. 1. 2013

- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija

- **Poročilo pripravljeno:** Vmesno

- **Poročilo obravnavano na seji:** Da

- **Poročilo sprejeto:** Da

26. Preiskovalna komisija o ugotavljanju zlorab v slovenskem bančnem sistemu

- **Mandat:** Šesti mandat

- **Datum ustanovitve:** 1. 2. 2013

- **Na čigavo zahtevo:** Koalicija

- **Poročilo pripravljeno:** Ne

- **Poročilo obravnavano na seji:** Ne

- **Poročilo sprejeto:** Ne

27. Parlamentarna preiskava Krpan

- **Mandat:** Šesti mandat

- **Datum ustanovitve:** 25. 9. 2013

- **Na čigavo zahtevo:** Opozicija

- Poročilo pripravljeno: Ne
- Poročilo obravnavano na seji: Ne
- Poročilo sprejeto: Ne

Priloga 4

pog.B.4.

Tabela 12: Delovna telesa državnega zbora v posameznih mandatnih obdobjih^[282]

tab.B.4.1.

1992-1996	1996-2000	2000-2004	2004-2008	2008-2011	2011-2014
Odbor za finance in kreditno-monetarno politiko	Odbor za finance in monetarno politiko	Odbor za finance in monetarno politiko	Odbor za finance in monetarno politiko	Odbor za finance in monetarno politiko	Odbor za finance in monetarno politiko
Odbor za notranjo politiko in pravosodje	Odbor za notranjo politiko in pravosodje	Odbor za notranjo politiko	Odbor za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje	Odbor za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje	Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo
Komisija za lokalno samoupravo	Komisija za lokalno samoupravo	Komisija za peticije	Odbor za lokalno samoupravo in regionalni razvoj	Odbor za lokalno samoupravo in regionalni razvoj	Odbor za pravosodje
Komisija za peticije	Komisija za peticije	Odbor za zdravstvo, delo, družino, socialno politiko in invalide	Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti	Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti	Komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti
Komisija za žensko politiko	Komisija za politiko enakih možnosti	Odbor za gospodarstvo	Odbor za zdravstvo	Odbor za zdravstvo	Odbor za zdravstvo
Odbor za zdravstvo, delo, družino in socialno politiko	Odbor za zdravstvo, delo, družino in socialno politiko	Odbor za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport	Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide	Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide	Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide
Komisija za vprašanja invalidov	Komisija za vprašanja invalidov	Odbor za infrastrukturo in okolje	Odbor za gospodarstvo	Odbor za gospodarstvo	Odbor za gospodarstvo
Odbor za gospodarstvo	Odbor za gospodarstvo	Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Odbor za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj	Odbor za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj	Odbor za izobraževanje, znanost, šport in mladino
Komisija za spremljanje in nadzor lastninskega	Komisija za nadzor lastninskega	Odbor za zunanjo politiko	Odbor za kulturo, šolstvo in šport	Odbor za kulturo, šolstvo, šport in mladino	Odbor za infrastrukturo in prostor

[282] Podatki so iz Poročil o delu DZ od I. do V. mandata; za VI. mandat pa so dostopni na <http://www.dz-rs.si>.

1992-1996	1996-2000	2000-2004	2004-2008	2008-2011	2011-2014
preoblikovanja družbene lastnine	preoblikovanja in privatizacije				
Odbor za znanost, tehnologijo in razvoj	Odbor za znanost in tehnologijo	Odbor za obrambo	Odbor za okolje in prostor	Odbor za okolje in prostor	Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano in okolje
Odbor za kulturo, šolstvo in šport	Odbor za kulturo, šolstvo in šport	Komisija za nadzor proračuna in drugih javnih financ	Odbor za promet	Odbor za promet	Odbor za zunanjo politiko
Odbor za infrastrukturo in okolje	Odbor za infrastrukturo in okolje	Komisija za narodni skupnosti	Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Odbor za obrambo
Odbor za kmetijstvo in gozdarstvo	Odbor za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	Komisija za volitve, imenovanja in administrativne zadeve	Odbor za zunanjo politiko	Odbor za zunanjo politiko	Komisija za nadzor javnih financ
Odbor za mednarodne odnose	Odbor za mednarodne odnose	Mandatno-imunitetna komisija	Odbor za obrambo	Odbor za obrambo	Komisija za narodni skupnosti
Odbor za obrambo	Odbor za obrambo	Komisija za poslovnik	Komisija za nadzor proračuna in drugih javnih financ	Komisija za nadzor javnih financ	Mandatno-volilna komisija
Odbor za nadzor proračuna in drugih javnih financ	Odbor za nadzor proračuna in drugih javnih financ	Komisija po zakonu o nezdružljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo	Komisija za narodni skupnosti	Komisija za narodni skupnosti	Komisija za poslovnik
Odbor za spremljanje uresničevanja resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti RS	Odbor za spremljanje uresničevanja resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti RS	Komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb	Mandatno-volilna komisija	Mandatno-volilna komisija	Komisija za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb
Komisija za narodni skupnosti	Komisija za narodni skupnosti	Komisija za evropske zadeve	Komisija za poslovnik	Komisija za poslovnik	Odbor za zadeve EU

1992-1996	1996-2000	2000-2004	2004-2008	2008-2011	2011-2014
Komisija za volitve, imenovanja in administrativne zadeve	Komisija za volitve, imenovanja in administrativne zadeve	Slovenski del Pridružitvenega parlamentarnega odbora	Komisija po zakonu o preprečevanju korupcije	Komisija po zakonu o preprečevanju korupcije	Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu
Mandatno-imunitetna komisija	Mandatno-imunitetna komisija	Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu	Komisija za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb	Komisija za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb	Ustavna komisija
Komisija za poslovnik	Komisija za poslovnik	Ustavna komisija	Odbor za zadeve EU	Odbor za zadeve EU	Odbor za kulturo
Komisija po zakonu o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo	Komisija po zakonu o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo		Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu	Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu	
Komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb	Komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb		Ustavna komisija	Ustavna komisija	
Komisija za evropske zadeve	Komisija za evropske zadeve				
	Slovenski del Pridružitvenega parlamentarnega odbora				
	Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu				
	Ustavna komisija				
	Komisija za volilni sistem in ustavne spremembe				

Priloga 5 pog.B.5.

Tabela 13: Število ponovno izvoljenih poslancev po mandatnih obdobjih^[283] tab.B.5.1.

Mandatno obdobje	Št. ponovno izvoljenih poslancev ne glede na mandatno obdobje	Št. ponovno izvoljenih poslancev glede na prejšnje mandatno obdobje
1992–1996		31 (prejšnjih delegatov Skupščine RS)
1996–2000	34	29
2000–2004	49	44
2004–2008	48	37
2008–2011		41
2011–2014		36

^[283] Podatki so iz Poročil o delu DZ od I. do V. mandata.

Priloga 6 pog.B.6.

V tabelah je ob imenu poslanca/poslanke navedena pripadnost poslanski skupini. V kolikor je bilo teh zaradi morebitnih prestopov več, so med sabo ločene z vejicami. Ob preimenovanju poslanske skupine je med novo in staro kratice znak (-). Znak (*) ob imenu poslanca pomeni, da ni opravljal poslanske funkcije celoten mandat (zaradi ministrovanja, odstopa ...). ods.B.6.1.

Tabela 14: Poslanci Državnega zbora v I. mandatnem obdobju (1992–1996) tab.B.6.1.

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANTON ANDERLIČ	LDS
MAG. FRANC AVBERŠEK	ZL
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
DUŠAN BAVDEK	ZL
IGOR BAVČAR	D, LDS
GABRIJEL BERLIČ	LDS
LJERKA BIZILJ	LDS, SAMOST. POSLANKA
DR. RADO BOHINC*	ZL
DR. FRANC BUČAR	D - DS
DR. VIDA ČADONIČ ŠPELIČ*	SKD
FRANC ČERNELIČ	SKD
MAG. DRAGAN ČERNETIČ	LDS
POLONCA DOBRAJC	SNS
DR. JANEZ DRNOVŠEK*	LDS
GEZA DŽUBAN	LDS
BRANE ERŽEN	SNS, SSP, SAMOST. POSLANEC
STANE FRIM	SKD
MIROSLAV GERŽINA	SKD
BENJAMIN HENIGMAN	SKD
FRANC (FERI) HORVAT	ZL
IVO HVALICA	SDSS
JOŽE JAGODNIK	ZL
BRANKO JANC	LDS
JANEZ JANČAR	LDS
JANEZ JANŠA*	SDSS
ZMAGO JELINČIČ	SNS
MIRAN JERIČ	LDS
MAG. JANEZ JUG	LDS, SAMOST. POSLANEC
METKA KARNER LUKAČ	SLS
MAG. JANEZ KOCIJANČIČ	ZL

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ŠTEFAN KOCIPER	SKD
JOŽEF KOCUVAN	SKD
MAG. JANEZ KOPAČ	LDS
JOŽEF KOPŠE	SNS, SSP
BOJAN KOROŠEC	ZELENI - ZELENI-ESS - ZELENI/LDS
DR. MATEJA KOŽUH NOVAK	ZL
DR. DAVORIN KRAČUN*	LDS
DR. LEV KREFT	ZL
RAFAEL KUŽNIK	SNS
SAŠO LAP	SNS, SSP, SND
MAKSIMILJAN LAVRINC	LDS
ANDREJ LENARČIČ	SNS, D - DS, SSP
JOŽE LENIČ	LDS
FRANC LIPOGLAVŠEK	ZL
MIHAELA LOGAR	SLS
ZORAN MADON	SLS
JURIJ MALOVRH	SKD
ŠTEFAN MATUŠ	SNS, SSP, SND
ALOJZ METELKO	SLS
RUDOLF MOGE	LDS
MIROSLAV MOZETIČ	SKD
IRENA OMAN	SNS, SSP, SLS
IVAN OMAN	SKD
MAG. IGOR OMERZA	D, LDS
BORUT PAHOR	ZL
TONE PARTLJIČ	LDS
MILOŠ PAVLICA	ZL
BREDA PEČAN	ZL
ANTON PERŠAK	D - DS
MATJAŽ PESKAR*	LDS
ALOJZ PETERLE	SKD
PETER PETROVIČ	LDS
JANEZ PODOBNIK	SLS
MARJAN PODOBNIK	SLS
IGNAC POLAJNAR	SKD
MARIJAN POLJŠAK	SNS, SSP, SND, SSP
FRANC POTOČNIK	SLS
VIKA POTOČNIK	LDS
MIRAN POTRČ	ZL

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MARIA POZSONEC	POSLANKA MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
JANKO PREDAN	ZELENI - ZELENİ-ESS - ZELENİ/LDS
ŽARKO PREGELJ	SLS
JANA PRIMOŽIČ	SKD
MAG. JOŽE PROTNER	LDS
CIRIL PUCKO*	SKD
DR. JOŽE PUČNIK	SDSS
VITODRAG PUKL	SDSS
JOŽEF RAJŠP	SKD
IZIDOR REJC	SKD
DR. CIRIL RIBIČIČ	ZL
MAG. HERMAN RIGELNIK*	LDS
DR. DIMITRIJ RUPEL*	D, LDS
DANICA SIMČIČ	D - DS
IVAN SISINGER	ZL
NADA SKUK	SKD
MARJAN STANIČ	SNS, SSP, SND
MAKS SUŠEK	LDS
DR. LEO ŠEŠERKO	ZELENI - ZELENİ-ESS - ZELENİ/LDS
DR. MARJAN ŠETINC	LDS
DRAGO ŠIFTAR	SDSS
JOŽEF ŠKOLČ	LDS
JADRANKA ŠTURM KOCJAN	LDS
DR. PETER TANCING	ZELENI - ZELENİ-ESS - ZELENİ/LDS
ZORAN THALER	LDS
DR. LUDVIK TOPLAK*	SLS
VLADIMIR TOPLER	ZELENI - ZELENİ-ESS - ZELENİ/LDS
IVAN VERZOLAK	SNS, SSP, SND
JANEZ VINDIŠ	SLS, SKD
DR. FRANC ZAGOŽEN	SLS
JAŠA L. ZLOBEC*	LDS
DR. JANEZ ZUPANEC	LDS

Seznam 2: *Kratice političnih strank v I. mandatnem obdobju (1992–1996):* [list.B.6.1.]

- **LDS** – Liberalno-demokratska stranka/Liberalna demokracija Slovenije
- **SKD** – Slovenski krščanski demokrati
- **ZL** – Združena lista / Združena lista socialnih demokratov
- **SNS** – Slovenska nacionalna stranka

- **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **D** – Demokrati – **DS** – Demokratska stranka Slovenije
- **ZELENI** – Zeleni Slovenije – **ZELENI-ESS** – Ekološko socialna stranka – **ZELENI/LDS**
- **SDSS** – Socialdemokratska stranka Slovenije
- **SND** – Slovenska nacionalna desnica
- **SSP** – Skupina samostojnih poslancev

Tabela 15: Poslanci Državnega zbora v II. mandatnem obdobju (1996–2000) tab.B.6.2.

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANTON ANDERLIČ	LDS
JOŽE AVŠIČ	LDS
JOSIP BAJC	SLS, SLS+SKD
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
IGOR BAVČAR*	LDS
MAG. ANTON BERGAUER*	SLS, SLS+SKD
RICHARD BEUERMANN	LDS
SAMO BEVK	ZLSD
IVAN BOŽIČ	SKD, SLS+SKD
STANISLAV BRENČIČ	SLS, SLS+SKD
MAG. FRANC BUT*	SLS, SLS+SKD
JANEZ CIMPERMAN*	SDS
DR. VIDA ČADONIČ ŠPELIČ*	SKD, SLS+SKD
FRANC ČEBULJ	SDS
VLADIMIR ČELIGOJ	SDS
ANTON DELAK	DeSUS
VINCENCIJ DEMŠAR	SKD, SLS+SKD
POLONCA DOBRAJC	SNS, SAMOST. POSLANKA
METOD DRAGONJA*	LDS
DR. JANEZ DRNOVŠEK*	LDS
GEZA DŽUBAN	LDS
ANDREJ FABJAN	SLS, SLS+SKD
DR. SLAVKO GABER*	LDS
MARIO GASPARINI	LDS
ANDREJ GERENČER	LDS
LEON GOSTIŠA*	SLS, SLS+SKD
BENJAMIN HENIGMAN	SKD, SLS+SKD
FRANC (FERI) HORVAT	ZLSD
PETER HRASTELJ	SLS, SLS+SKD

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
DR. HELENA HREN VENCELJ	SKD, SLS+SKD
IVO HVALICA	SDS
JOŽEF JAGODNIK*	ZLSD
ROMAN JAKIČ*	LDS
BRANKO JANC	LDS
JANEZ JANŠA*	SDS
FRANC JAZBEC	SDS
ZMAGO JELINČIČ	SNS
MIRAN JERIČ	LDS
JOŽEF JEROVŠEK	SDS
AURELIO JURI	ZLSD
JELKO KACIN	LDS
FRANC KANGLER	SLS, SLS+SKD
MIRKO KAPLJA*	LDS
IVAN KEBRIČ	DeSUS
BRANKO KELEMINA	SDS
ŠTEFAN KLINC	SLS+SKD
BOJAN KONTIČ	ZLSD
MAG. JANEZ KOPAČ	LDS
JOŽEF KOŠIR	LDS
ALOJZ KOVŠE*	LDS
JANEZ KRAMBERGER	SLS, SLS+SKD
MAJDA ANA KREGELJ ZBAČNIK	SDS
RAFAEL KUŽNIK	SNS
MAKSIMILJAN LAVRINC*	LDS
DARJA LAVTIŽAR BEBLER	LDS
JOŽE LENIČ*	LDS
PETER LEŠNIK*	SNS
ZORAN LEŠNIK	DeSUS
MIROSLAV LUCI	SDS
JURIJ MALOVRH	SKD, SLS + SKD
ALEKSANDER MERLO	LDS
JANEZ MEŽAN	SDS
RUDOLF MOGE	LDS
MIROSLAV MOZETIČ*	SKD, SLS+SKD
JOŽE MOŽGAN	SLS, SLS+SKD
DARINKA MRAVLJAK	SLS, SLS+SKD
EDA OKRETIČ SALMIČ	DeSUS, SAMOST. POSLANKA
BORUT PAHOR	ZLSD

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
TONE PARTLJIČ	LDS
SAŠO PEČE*	SNS
JANEZ PER*	SLS+SKD
RUDOLF PETAN	SDS
ALOJZ PETERLE*	SKD, SLS+SKD
PETER PETROVIČ*	LDS
JANEZ PODOBNIK	SLS, SLS+SKD
MARJAN PODOBNIK*	SLS, SLS+SKD
FRANC POTOČNIK	SLS, SLS+SKD
MIRAN POTRČ	ZLSD
MARIA POZSONEC	POSLANKA MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
JAKOB PRESEČNIK	SLS, SLS+SKD
CIRIL PUCKO	SKD, SAMOST. POSLANEC
FRANC PUKŠIČ	SDS
CIRIL METOD PUNGARTNIK*	LDS
IZIDOR REJC	SKD, SLS+SKD
DR. CIRIL RIBIČIČ	ZLSD
FRANCI ROKAVEC	SLS, SLS+SKD
NIKOLAJ ROŽIČ*	LDS
PAVEL RUPAR	SDS
MAG. MARIJAN SCHIFFRER	SKD, SLS+SKD
NADA SKUK*	SKD, SLS+SKD
CIRIL SMRKOLJ*	SLS, SLS+SKD
BORIS SOVIČ*	ZLSD
STANA STOPAR*	LDS
JOŽEF ŠKOLČ*	LDS
BOGOMIR ŠPILETIČ	SDS
JOŽEF ŠPINDLER	LDS
DAVORIN TERČON	LDS
ZORAN THALER*	LDS
BRANKO TOMAŽIČ	SLS, SLS+SKD
HERMAN TOMAŽIČ	LDS
VILI TROFENIK	SLS, SLS+SKD
JANKO VEBER	ZLSD
ALOJZ VESENJAK	SLS, SLS+SKD
IRENA VIRANT*	SDS
DR. FRANC ZAGOŽEN	SLS, SLS+SKD
DR. JOŽE ZAGOŽEN*	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
BOGOMIR ZAMERNIK	SDS
JOŽEF ZIMŠEK	LDS
MAG. FRANC ŽNIDARŠIČ	DeSUS

Seznam 3: *Kratice političnih strank v II. mandatnem obdobju (1996–2000):* [list.B.6.2.]

- **LDS** – Liberalna demokracija Slovenije
- **SDS** – Socialdemokratska stranka Slovenije
- **ZLSD** – Združena lista socialnih demokratov
- **SLS+SKD** – SLS+SKD Slovenska ljudska stranka
- **SKD** – Slovenski krščanski demokrati
- **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **DeSUS** – Demokratična stranka upokoјencev Slovenije
- **SNS** – Slovenska nacionalna stranka

Tabela 16: *Poslanci Državnega zbora v III. mandatnem obdobju (2000–2004)* [tab.B.6.3.]

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANTON ANDERLIČ	LDS
SONJA AREH LAVRIČ	SNS
JOŽE AVŠIČ	LDS
DR. ANDREJ BAJUK	NSi
BOGDAN BAROVIČ	SNS
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
IGOR BAVČAR*	LDS
DR. JOŽEF BERNIK	NSi
RICHARD BEUERMANN*	LDS
SAMO BEVK	ZLSD
DR. RADO BOHINC*	ZLSD
IVAN BOŽIČ	SLS+SKD, SLS
DR. MIHAEL BREJC*	SDS
STANISLAV BRENČIČ	SLS+SKD, SLS
ANTON BUTOLEN*	LDS
JANEZ CIMPERMAN	SDS
FRANCE CUKJATI	SDS
FRANC ČEBULJ	SDS, SAMOSTOJNI POSLANEC, SLS
VOJKO ČELIGOJ	DeSUS
DR. LUCIJA ČOK*	LDS
SILVA ČRNUGELJ	ZLSD
ANTON DELAK*	DeSUS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MAG. MARKO DIACI	SMS, SAMOSTOJNI POSLANEC
DR. JANEZ DRNOVŠEK*	LDS
MAG. JANEZ DROBNIČ	NSi
GEZA DŽUBAN	LDS
ANDREJ FABJAN	SLS+SKD, SLS
MATJAŽ FALKNER*	NSi
DR. SLAVKO GABER*	DS
MAG. MITJA GASPARI*	LDS
MARIO GASPARINI*	LDS
ANDREJ GERENČER*	LDS
LJUBO GERMIC	LDS
SINIŠA GERMOVŠEK*	SDS
MAG. ZORAN GRAČNER	LDS
LEOPOLD GROŠELJ	ZLSD
FRANC (FERI) HORVAT	ZLSD
ROMAN JAKIČ*	LDS
BRANKO JANC	LDS
JANEZ JANŠA	SDS
ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI	SNS
MIRAN JERIČ	LDS
JOŽEF JEROVŠEK	SDS
AURELIO JURI	ZLSD
JELKO KACIN*	LDS
FRANC KANGLER	SLS+SKD, SLS
BLAŽ KAVČIČ	LDS
JOŽE (JOŽEF) KAVTIČNIK	LDS
IVAN KEBRIČ	DeSUS
BRANKO KELEMINA	SDS
JANEZ KOMLJANEC*	LDS
BOJAN KONTIČ	ZLSD
MAG. JANEZ KOPAČ*	LDS
MILAN KOPUŠAR	LDS
MAG. JANEZ KRAMBERGER	SLS+SKD, SLS
LEOPOLD KREMŽAR	LDS
MAKSIMILJAN LAVRINC	LDS
DARJA LAVTIŽAR BEBLER*	LDS
FRANC LENKO*	DeSUS
PETER LEVIČ	SMS, SAMOSTOJNI POSLANEC
LIDIJA MAJNIK	LDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
JURIJ MALOVRH	SLS+SKD, SLS
IVAN MAMIČ	NSi
DORIJAN MARŠIČ	LDS
JERICA MRZEL *	ZLSD
ALEKSANDER MERLO*	LDS
RUDOLF MOGE	LDS
BORUT PAHOR*	ZLSD
TONE PARTLJIČ	LDS
IRMA PAVLINIČ KREBS	LDS
BREDA PEČAN*	ZLSD
SAŠO PEČE	SNS
RUDOLF PETAN	SDS
ALOJZ PETERLE*	NSi
JANEZ PODOBNIK	SLS+SKD, SLS
VALENTIN POHOREC	DeSUS
MAG. MAJDA POTRATA	ZLSD
MIRAN POTRČ	ZLSD
MARIA POZSONEC	POSLANKA MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
CIRIL PUCKO	LDS
FRANC PUKŠIČ	SDS
FRANCI ROKAVEC	SLS+SKD, SLS
MAG. ANTON ROP*	LDS
PAVEL RUPAR	SDS
DR. DIMITRIJ RUPEL *	LDS, SAMOSTOJNI POSLANEC, SDS
DANICA SIMŠIČ*	ZLSD
ALOJZ SOK	NSi
STANISLAVA STOPAR*	LDS
FRANC SUŠNIK	SDS
MAJDA ŠIRCA	LDS
JOŽEF ŠKOLČ*	LDS
JOŽEF ŠPINDLER	LDS
IGOR ŠTEMBERGER	SMS, SAMOSTOJNI POSLANEC
BORUT ŠUKLJE*	LDS
MATJAŽ ŠVAGAN	LDS
JOŽE TANKO	SDS
DAVORIN TERČON	LDS
MARIJA ANA TISOVIC	NSi
VILI TROFENIK	SLS+SKD, SLS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
JANKO VEBER	ZLSD
MAG. ANDREJ VIZJAK	SDS
BOGOMIR VNUČEC	SMS, SDS
DUŠAN VUČKO	LDS
CVETA ZALOKAR ORAŽEM	LDS
BOGOMIR ZAMERNIK	SDS
JASA L. ZLOBEC*	LDS
MAJDA ZUPAN	NSi

Seznam 4: *Kratice političnih strank v III. mandatnem obdobju (2000–2004):* [list.B.6.3.]

- **LDS** – Liberalna demokracija Slovenije
- **SDS** – Socialdemokratska stranka Slovenije / Slovenska demokratska stranka
- **ZLSD** – Združena lista socialnih demokratov
- **SLS+SKD** – SLS+SKD Slovenska ljudska stranka - **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **NSi** – Nova Slovenija
- **DeSUS** – Demokratična stranka upokojencev Slovenije
- **SMS** – Stranka mladih Slovenije
- **SNS** – Slovenska nacionalna stranka

Tabela 17: *Poslanci Državnega zbora v IV. mandatnem obdobju (2004–2008)* [tab.B.6.4.]

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANTON ANDERLIČ	LDS
JOSIP BAJC	SLS
DR. ANDREJ BAJUK*	NSi
BOGDAN BAROVIČ	SNS
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
SAMO BEVK	SD
STANISLAV BRENČIČ	SLS
MAG. ANDREJ BRUČAN*	SDS
MAG. FRANC CAPUDER*	NSi
FRANCE CUKJATI	SDS
MAG. MILAN M. CVIKL	LDS, SD
ZVONKO ČERNAČ*	SDS
POLONCA DOBRAJC*	SDS
MAG. JANEZ DROBNIČ*	NSi, NeP
MARJAN DROFENIK*	SLS
GEZA DŽUBAN	LDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANDREJ FABJAN*	SLS
JOŽEF FICKO*	SDS
DR. SLAVKO GABER	LDS, NeP
DR. PAVEL GANTAR	LDS, Nep, Zares
LJUBO GERMIČ	LDS
IVAN GRILL*	SDS
MAG. BRANKO GRIMS	SDS
ALEŠ GULIČ	LDS
MATJAŽ HAN	SD
BOJAN HOMAN*	SDS
FRANC (FERI) HORVAT	SD
JOŽEF HORVAT	NSi
ROBERT HROVAT	SDS
SREČKO HVAUC	SDS
EVA IRGL	SDS
KRISTIJAN JANC*	SLS
JANEZ JANŠA*	SDS
FRANC JAZBEC	SDS
IVAN JELEN	DeSUS
ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI	SNS
ALENKA JERAJ	SDS
MIRAN JERIČ	LDS
JOŽEF JEROVŠEK	SDS
AURELIO JURI	SD
FRANC KANGLER*	SLS
MAG. VASJA KLAVORA	DeSUS
ANTON KOKALJ	NSi
BOJAN KONTIČ	SD
DRAGO KOREN	NSi
DIMITRIJ KOVAČIČ	SDS
MAG. JANEZ KRAMBERGER	SLS
DANIJEL KRIVEC	SDS
MOJCA KUCLER DOLINAR*	NSi
DUŠAN KUMER	SD
DR. MATEJ LAHOVNIK	LDS, PS Nep, Zares
DARJA LAVTIŽAR BEBLER	LDS, SD
MITJA LJUBELJŠEK	SDS
MIROSLAV LUCI*	SDS
BRANKO MARINIČ	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MARTIN MIKOLIČ	NSi
RUDOLF MOGE	LDS
STANE PAJK	SDS
DR. MARKO PAVLIHA	LDS, SD
BREDA PEČAN	SD
SAŠO PEČE	SNS, PS Nep, Lipa
RUDOLF PETAN	SDS
MILAN PETEK	LDS
MIRO PETEK	SDS
MARIJAN POJBIČ*	SDS
ALOJZ POSEDEL	LDS, PS NeP, Zares
MAG. MAJDA POTRATA	SD
MIRAN POTRČ	SD
MARIA POZSONEC	POSLANKA MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
JAKOB PRESEČNIK	SLS
MIHAEL PREVC	SLS
SREČKO PRIJATELJ	SNS
FRANC PUKŠIČ*	SDS
VILI REZMAN	DeSUS
MAG. ANTON ROP	LDS, SD
BOJAN RUGELJ	SDS
PAVEL RUPAR*	SDS
MAG. BORUT SAJOVIC	LDS
DR. MITJA SLAVINEC	LDS
ALOJZ SOK	NSi
BOJAN STARMAN	SDS
FRANC SUŠNIK	SDS
MAJDA ŠIRCA	LDS, PS NeP, Zares
JOŽEF ŠKOLČ	LDS
MAG. TOMAŽ ŠTEBE*	SDS
MATJAŽ ŠVAGAN	LDS
JOŽE TANKO	SDS
DAVORIN TERČON	LDS, PS NeP, Zares
CIRIL TESTEN*	NSi
VILI TROFENIK	LDS, PS NeP, Zares
MARJETKA UHAN	NSi
JANKO VEBER	SD
RUDI VERŠNIK	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MAG. ANDREJ VIZJAK*	SDS
BOŠTJAN ZAGORAC	SNS, PS Nep, Lipa
CVETKA ZALOKAR ORAŽEM	LDS, PS NeP, Zares
BOGOMIR ZAMERNIK	SDS
MILENKO ZIHERL	SDS
MAJDA ZUPAN*	NSi
DR. MILAN ZVER*	SDS
DR. IVAN ŽAGAR*	SLS
BARBARA ŽGAJNER TAVŠ	SNS, PS Nep, Lipa
MAG. FRANC ŽNIDARŠIČ	DeSUS

Seznam 5: *Kratice političnih strank v IV. mandatnem obdobju (2004–2008):* list.B.6.4.

- **SDS** – Slovenska demokratska stranka
- **SD** – Socialni demokrati - ZLSD – Združena lista socialnih demokratov
- **LDS** – Liberalna demokracija Slovenije
- **NSi** – Nova Slovenija
- **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **DeSUS** – Demokratična stranka upokojencev Slovenije
- **SNS** – Slovenska nacionalna stranka
- **NeP** – Nepovezani poslanec
- **PS Nep** – Poslanska skupina nepovezanih poslancev. V četrtem mandatu sta bili oblikovani dve. Iz prve je v letu 2007 nastala PS
- **Zares**, iz druge pa leta 2008 PS
- **Lipa**

Tabela 18: *Poslanci Državnega zbora v V. mandatnem obdobju (2008–2011)* tab.B.6.5.

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
ANTON ANDERLIČ*	LDS
BOGDAN BAROVIČ	SNS
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
SAMO BEVK	SD
MARJAN BEZJAK	SDS
MAG. JULIJANA BIZJAK MLAKAR*	SD, NeP
FRANC BOGOVIČ	SLS
MIRKO BRULC	SD
RENATA BRUNSKOLE	SD
ALAN BUKOVNIK	SD
ANTON COLARIČ	SD

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
FRANCE CUKJATI	SDS
MILAN ČADEŽ	SDS
BOGDAN ČEPIČ	SD
ZVONKO ČERNAČ	SDS
DR. ANDREJA ČRNAK MEGLIČ	SD
SILVA ČRNUGELJ*	SD
MATEVŽ FRANGEŽ	SD
DR. PAVEL GANTAR	Zares
LJUBO GERMIČ	LDS
JOŠKO GODEC	DeSUS
GREGOR GOLOBIČ*	Zares
DR. LÁSZLÓ GÖNCZ	POSLANEC MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
DR. VINKO GORENAK	SDS
IVAN GRILL	SDS
MAG. BRANKO GRIMS	SDS
MILAN GUMZAR	LDS
MIRAN GYÖREK	SNS
MATJAŽ HAN	SD
ROBERT HROVAT	SDS
EVA IRGL	SDS
JANEZ JANŠA	SDS
ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI	SNS
ALENKA JERAJ	SDS
MIRAN JERIČ	LDS
JOŽEF JEROVŠEK	SDS
FRANCO JURI	Zares
DR. LUKA JURI	SD
FRANC JURŠA	DeSUS
ANTON KAMPUŠ	SD
FRANCI KEK	Zares
JANEZ KIKELJ*	SD
JANJA KLASINC	SD
MAG. VASJA KLAVORA	DeSUS
MIROSLAV KLUN*	SD
BOJAN KONTIČ	SD
GVIDO KRES	SLS
KATARINA KRESAL*	LDS
DANIJEL KRIVEC	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
DR. FRANC KRIŽANIČ*	SD
MARIJAN KRIŽMAN*	SD
DUŠAN KUMER	SD
ZVONKO LAH	SDS
DR. MATEJ LAHOVNIK*	Zares
DARJA LAVTIŽAR BEBLER	SD
DEJAN LEVANIČ	SD
RADO LIKAR	SDS
DR. IGOR LUKŠIČ*	SD
ANDREJ MAGAJNA	SD, NP
SILVEN MAJHENIČ	SNS
BRANKO MARINIČ	SDS
TOMAŽ TOM MENCINGER	SD
DARKO MENIH	SDS
BORUT PAHOR*	SD
BREDA PEČAN	SD
DAMIJAN PERNE*	Zares
RUDOLF PETAN	SDS
MIRO PETEK	SDS
IZTOK PODKRIŽNIK	SDS
MARIJAN POJBIČ	SDS
ALOJZ (LOJZE) POSEDEL*	Zares, NP
ALOJZIJ POTOČNIK*	Zares
MAG. MAJDA POTRATA	SD
MIRAN POTRČ	SD
JAKOB PRESEČNIK	SLS
SREČKO PRIJATELJ*	SNS
FRANC PUKŠIČ	SDS, NeP, SLS
ALEKSANDER RAVNIKAR*	SD
VILI REZMAN	DeSUS, NeP, NP
JANEZ RIBIČ	SLS
MAG. ANDREJA RIHTER	SD
MAG. ANTON ROP*	SD
VITO ROŽEJ*	Zares
MAG. BORUT SAJOVIC	LDS
TADEJ SLAPNIK*	Zares
MAJDA ŠIRCA RAVNIKAR*	Zares
JOŽE TANKO	SDS
MAG. ŠTEFAN TISEL	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
VILI TROFENIK	Zares, NP
ANTON URH	DeSUS
IVO VAJGL*	Zares
JANKO VEBER	SD
DR. PETER VERLIČ	SDS
MAG. SARA VILER*	SNS
MAG. ANDREJ VIZJAK	SDS
DR. PATRICK VLAČIČ*	SD
CVETKA ZALOKAR ORAŽEM*	Zares
MATJAŽ ZANOŠKAR	DeSUS
MILENKO ZIHERL	SDS
ALEKSANDER ZORN	SDS
MAG. RADOVAN ŽERJAV	SLS
MAG. FRANC ŽNIDARŠIČ	DeSUS, NeP, NP
MAG. MELITA ŽUPEVC	SD

Seznam 6: *Kratice političnih strank v V. mandatnem obdobju (2008–2011):* list.B.6.5.

- **SD** – Socialni demokrati
- **SDS** – Slovenska demokratska stranka
- **Zares** – Zares – socialno liberalni
- **DeSUS** – Demokratična stranka upokojencev Slovenije
- **SNS** – Slovenska nacionalna stranka
- **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **LDS** – Liberalna demokracija Slovenije
- **NeP** – Nepovezani poslanec
- **NP** – Poslanska skupina nepovezanih poslancev

Tabela 19: *Poslanci Državnega zbora v VI. mandatnem obdobju (2011 – 2014)* tab.B.6.6.

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MAG. BORUT AMBROŽIČ	PS, NeP
ROBERTO BATTELLI	POSLANEC ITALIJANSKE NARODNE SKUPNOSTI
SAMO BEVK	SD
ALENKA BIKAR*	PS
FRANC BOGOVIČ*	SLS
MAG. MIRJAM BON KLANJŠČEK*	PS
DRAGAN BOSNIĆ	PS, Nep
RIHARD BRANISELJ	DL
MAG. ALENKA BRATUŠEK*	PS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
FRANC BREZNIK	SDS
MIRKO BRULC	SD
RENATA BRUNSKOLE	PS
SAŠA CIGLAR*	SDS
JERKO ČEHOVIN	PS, NP
ZVONKO ČERNAČ*	SDS
DR. ANDREJA ČRNAK MEGLIČ	SD
ANDREJ ČUŠ*	SDS
IVA DIMIC	NSi
MAJA DIMITROVSKI	PS, NP
KARL VIKTOR ERJAVEC*	DeSUS
BRANKO FICKO	PS
MATEVŽ FRANGEŽ	SD
GAŠPAR GAŠPAR – MIŠIČ*	PS
BRANE GOLUBOVIČ	PS, NeP
DR. LÁSZLÓ GÖNCZ	POSLANEC MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI
DR. VINKO GORENAK*	SDS
IVAN GRILL	SDS
MAG. BRANKO GRIMS	SDS
MATJAŽ HAN	SD
MAG. LEJLA HERCEGOVAC	PS
MAG. KATARINA HOČEVAR	DL
JOŽEF HORVAT	NSi
ROBERT HROVAT*	SDS
IVAN HRŠAK	DeSUS
EVA IRGL	SDS
ROMAN JAKIČ*	PS
ZORAN JANKOVIČ*	PS
IVAN JANEZ JANŠA*	SDS
DARKO JAZBEC	PS, NP
DR. LJUBICA JELUŠIČ*	SD
MAG. JANA JENKO	DeSUS
ALENKA JERAJ	SDS
ALJOŠA JERIČ*	PS, NP
JOŽEF JEROVŠEK	SDS
FRANC JURŠA	DeSUS
JOŽEF KAVTIČNIK	PS
JANJA KLASINC	PS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
MAŠA KOCIPER	PS, NP
POLONCA KOMAR	DL
TINA KOMEL*	PS
ALENKA KOREN GOMBOC*	SDS
SAŠA KOS	PS, NP, PS
MARJANA KOTNIK POROPAT	DeSUS
DANIJEK KRIVEC	SDS
DR. JOŽEF KUNIČ*	PS, NP
BRANKO KURNJEK*	DL
ZVONKO LAH	SDS
ALENKA LAMPE*	PS
RADO LIKAR*	SDS
TOMAŽ LISEC	SDS
BRANKO MARINIČ*	SDS
DRAGUTIN MATE	SDS
SREČKO MEH	SD
MITJA MERŠOL	PS, NP
JANKO JANI MÖDERNDORFER	PS, NP
JANJA NAPAST	SDS
LJUDMILA NOVAK*	NSi
PETER ODER*	PS
JASMINA OPEC*	SLS
ALEKSANDRA OSTERMAN*	PS
BORUT PAHOR*	SD
ALENKA PAVLIČ	PS, NP
MARKO PAVLIŠIČ*	DL
MAG. TRUDA PEPELNIK*	DL
MAG. DAMJANA PETAVAR DOBOVŠEK*	SDS
IVAN PIŠEK*	SDS
MARIJA PLEVČAK*	DeSUS
MAG. MARKO POGAČNIK*	SDS
MARIJAN POJBIČ	SDS
ALOJZIJ POTOČNIK	PS, NP
MAG. MAJDA POTRATA	SD
JAKOB PRESEČNIK	SLS
MIHAEL PREVC	SLS
MATEJA PUČNIK	SDS
FRANC PUKŠIČ	SLS
SONJA RAMŠAK	SDS

IME IN PRIIMEK	POSLANSKA SKUPINA
JANEZ RIBIČ	SLS
IVAN SIMČIČ	DeSUS, NeP
BRANKO SMODIŠ*	SD
BOJAN STARMAN	DL
MAG. STANKO STEPIŠNIK*	PS
MAG. ANDREJ ŠIRCELJ*	SDS
PATRICIJA ŠULIN*	SDS
JOŽE TANKO	SDS
IRENA TAVČAR	SDS
MAG. ŠTEFAN TISEL	SDS
ROMANA TOMC	SDS
MAG. MATEJ TONIN	NSi
KRISTINA VALENČIČ	DL
JANEZ VASLE*	NSi
JANKO VEBER	SD
JOŽE VELIKONJA	PS, NP, PS
PETER VILFAN*	PS, NP
DR. GREGOR VIRANT*	DL
MAG. ANDREJ VIZJAK*	SDS
MAG. IVAN VOGRIN	DL, NeP
TAMARA VONTA*	PS
MATJAŽ ZANOŠKAR	PS, NeP
MAG. RADOVAN ŽERJAV*	SLS
MAG. BARBARA ŽGAJNER	PS
MAG. DEJAN ŽIDAN*	SD
LJUBO ŽNIDAR*	SDS
MAG. MELITA ŽUPEVC	PS
ROMAN ŽVEGLIČ*	SLS

Seznam 7: *Kratice političnih strank v VI. mandatnem obdobju (2011 – 2014):* list.B.6.6.

- **PS** – Pozitivna Slovenija
- **NP** – Poslanska skupina nepovezanih poslancev
- **SDS** – Slovenska demokratska stranka
- **SD** – Socialni demokrati
- **DL** – Državljanska lista – **DLGV** – Državljanska lista GregorjaViranta
- **SLS** – Slovenska ljudska stranka
- **DeSUS** – Demokratična stranka upokoјencev Slovenije
- **NSi** – Nova Slovenija

- **NeP** – Nepovezani poslanec

Summary [pog.C.]

History of the National Assembly of the Republic of Slovenia 1992-2014 [pog.C.1.]

After Republic of Slovenia became independent in 1991 and adopted a new political system, the parliament as the central legislative and representative body of the state was formed anew. In accordance with the concept of a modern parliamentary democracy, the constitution drawn up in 1990 and 1991 bestowed upon it a powerful role with numerous jurisdictions in the political and social life of the state. Besides the classic representative and legislative function (adopting the constitution, laws, budget, resolutions and national programmes, ratifying international agreements, calling referendums, deciding on the declaration of the state of war and state of emergency, etc.), the Slovenian parliament also performs a supervisory function (deciding on parliamentary investigations and votes of confidence, posing parliamentary questions, deciding on the impeachment of the President of the Republic, Prime Minister and the ministers) and elects, appoints and relieves its own leadership, government, judges, the ombudsman, the governor of the Bank of Slovenia, members of the Court of Auditors, etc.). [ods.C.1.1.]

* * *

To date the national assembly has concluded five terms of office. At the first National Assembly elections in 1992 the multiparty democracy was still very young, and the political space, in which the parties had not yet profiled themselves clearly in terms of their programmes, was therefore unclear. Every party took part in the elections with its own tactics, and low blows as well as serious struggles were not a rare occurrence. The campaign may also be ascribed with many transitional characteristics. It was a novelty and not only did it stir up the political life, but also the society in general, attracting many citizens and recounting many pungent stories which the journalists as well as the people could enjoy. The party leaders sought exposure, just like at all subsequent opportunities. [ods.C.1.2.]

The first structure of the National Assembly was quite fragmented, as eight parties qualified for it. The majority of votes went to the Liberal Democracy of Slovenia (hereinafter LDS), while the other parties lagged behind it considerably. At that time the future Prime Minister Janez Drnovšek managed to form a diverse coalition, called a "small political miracle", for it consisted of LDS, the Christian Democrats (hereinafter SKD), the United List as well as the Social Democratic Party of Slovenia (hereinafter SDSS). After the relations between the coalition and the opposition had been established, the parliament started addressing its extensive agenda. This primarily included the urgent legislative activities, since on one hand the former federal legislation had to be replaced, while on the other hand the basic acts of numerous state subsystems had to be adopted – from education, judiciary, tax system, ownership transformation and construction of the new economic system to national security, political parties and corruption. In accordance with its ambitious plan the parliament pursued its tasks diligently – the members of parliament mostly discussed the materials realistically and with appropriate political passion. The debates may have occasionally

transcended the fields regulated by individual acts, but remained within the context of the issues at hand. However, since the very beginning the working enthusiasm of the parliament has not been in line with its public image. The people would never notice any diligent members of parliament. Apart from the basic legislative activities, the economic issues were the leitmotif of the first term of the National Assembly. As the term progressed, Drnovšek's coalition gradually fell apart, and in the end it only consisted of LDS and SKD. [\[ods.C.1.3.\]](#)

* * *

After the elections, the second National Assembly found itself in a stalemate. Together the parties of the so-called transitional right had 45 seats, while all the other parties including the two minority MPs, who supported the previous Prime Minister Drnovšek (president of LDS, the party which was the relative winner of the elections), also had 45 seats. The parliament – the mirror of the society – found itself in a difficult situation, split in half... The initial session dragged on, and the opposing standpoints were evident at each step the parliament took. In the beginning of the term it seemed that the parliament had been idle for many months since the elections. However, the mere chronological facts do not convey much of a message, for dates scarcely mean anything on their own. In three months since the elections the parliament was nevertheless formed despite the stalemate, even elected its president with a large majority, carried out lengthy, occasionally bitter and remote but thorough and relevant discussions, and elected the Prime Minister. The National Assembly carried out its envisioned mission. It is understandable this took time. Then the search for an agreement continued, finally resulting in a large coalition between the biggest parties LDS and the Slovenian People's Party (hereinafter SLS), also joined by the Democratic Party of Pensioners of Slovenia (hereinafter DeSUS). [\[ods.C.1.4.\]](#)

The coalition, finally established after many difficult months, was quite diverse despite the limited number of partners, since LDS and SLS were two ideologically and socially completely different parties. The parliamentary practice of the second term confirmed this thesis to a considerable extent. The situation in the National Assembly was often confusing, and it seemed that SLS belonged to the opposition rather to the coalition. Furthermore, the opposition failed to carry out a well-orchestrated offensive against the government or to supervise it, since it was divided itself at the ideological level. The Slovenian Democratic Party (hereinafter SDS) and SKD were more closely related to SLS, while the United List of Social Democrats (hereinafter ZLSD) were more akin to LDS. The dissolution of the coalition often seemed inevitable. [\[ods.C.1.5.\]](#)

Despite all its crises (which were quite frequent, especially as far as the staff was concerned), the shaky coalition between LDS and SLS held almost until the end of its term. Meanwhile the parliament kept performing its visible and invisible tasks, in the context of which it was able to carry out many large-scale reform projects. Thus towards the end of 1999, after lengthy coordination, it adopted a comprehensive pension scheme reform. However, not long after the adoption of the large-scale reform in the spring of 2000, only slightly more than half a year before the elections, the relations within the coalition fell apart. At that point – after many difficult meetings, progress and setbacks – the kindred parties SLS and SKD finally managed to agree on merging into a single party which would not be a part of the coalition. The downfall of the "declining" government was imminent. Drnovšek did not wait for the situation to resolve

itself. He made his move ahead of his partners and he himself proposed that the SLS ministers be replaced with new ones. He tied the vote to a vote of confidence, which was not passed. Soon after Drnovšek's fall, SLS + SKD, after the unification the largest parliamentary party, proposed Andrej Bajuk as the new Prime Minister. However, the new parliamentary coalition was not destined to last long, since the second term would be over in less than half a year. Furthermore, already after a bit over a month the coalition found itself in a serious political crisis. [ods.C.1.6.](#)

* * *

On Sunday, 15 October 2000, the third National Assembly elections took place in Slovenia. Once again the election campaign took place and mostly the familiar parties and faces appeared in public... The Slovenian parliamentary-historical process gradually proceeded and evolved. The elections taking place at the turning point of the decade, century and millennium, were not an important milestone in themselves. However, symbolically they marked the onset of a new era. The first decade after the fall of the Berlin Wall, referred to as the time of freedom by the "best chronicler of the 20th century" Timothy Garton Ash, drew to a close and the new "nameless decade", an elusive time of an unclear character, was beginning. A year earlier the common European currency was introduced and NATO was extended to include the first three Eastern European countries, which had a special meaning for the processes of integration. Next year, on 5 October 2000, only ten days before the Slovenian elections, the last Yugoslav tyrant, Serbian leader Slobodan Milošević, was stripped of power in Belgrade. All of this can be seen as a historical censorship of a certain era. Slovenia was a part of these global developments. During the third term of the National Assembly it itself joined the European Union and NATO, which concluded (perhaps illusory) the process of the transition in this state. On top of everything, the third term was also the last term controlled by the large Drnovšek's LDS, the strongest party since 1992. The results of the elections on 15 October 2000 were most likely its swan song. LDS got a whopping 36.21% of votes, which translated into 34 parliamentary seats. The coalition included ZLSD, SLS and DeSUS. [ods.C.1.7.](#)

The weakness of the opposition, whose core consisted of SDS and New Slovenia - Christian People's Party (hereinafter NSi), which refused to acknowledge the opposition status of the Slovenian National Party (hereinafter SNS) and the new Youth Party of Slovenia (hereinafter SMS), was largely characteristic of the third term and the forms of the parliamentary work. The coalition was gradually nicknamed "the voting machine" and in these circumstances the opposition had to be tough. Otherwise it would only "remain a part of the folklore". [ods.C.1.8.](#)

* * *

The fourth National Assembly elections, called by the President of the Republic on 3 October 2004, on one hand gave the impression of the usual democratic routine with a standard election campaign, while on the other hand they remained limited by the established ideological and political patterns. The "cultural struggle" between "the left" and "the right" continued, even though its intensity was receding. The results of the elections were not completely unexpected, but they meant a radical ideological change. For the first time after 1992 the large LDS suffered a defeat. The winner of the elections that Sunday was SDS with its leader Janez Janša, who had gradually become the

head of the opposition after 1996. Janša also formed the new coalition and became the Prime Minister. If the evident strength of the coalition and weakness of the opposition were characteristic of the third term, we could conclude that the fourth term would be completely different in this regard. The coalition was less numerous, more diverse, and the opposition consisted of two experienced parties, which did not even give the new government the traditional 100 days of peace. Different circumstances and practices in the parliament were expected. However, no significant changes took place and the initial (unrealistic) expectations vanished. As it happened, the strength and public support of the coalition and the government were considerable in the beginning, and on the other hand the opposition succumbed to internal disorientation and dissolution. Especially LDS was obviously in a crisis. Thus the fourth term was quite similar to the third one, even if a few roles were changed. The European topics were an element which definitely brought together the members of the parliament, but many other topics resulted in a well-established left – right division. [ods.C.1.9.](#)

* * *

At the eve of the fifth National Assembly elections in September 2008, the Slovenian political space seemed quite clear and predictable. "Wellbeing" became the leitmotif of all parties, but the programme means of achieving it were increasingly vague and especially similar to each other. Therefore the voters could hardly make decisions on the basis of programmes and had to cast their votes on the basis of other factors: persuasiveness of the election campaign, charisma, ongoing affairs, their established political convictions, more or less irrational considerations... And as always, on the basis of unpredictable elements. Despite the expectations the relative victory went to Borut Pahor's Social Democrats (the former ZLSD, hereinafter SD), and Borut Pahor also became the Prime Minister. [ods.C.1.10.](#)

Already at the eve of the elections it was also clear that a debt and financial crisis was spreading globally, threatening to develop into a wider economic crisis and also engulf Slovenia. Pahor's team conveyed an impression that it was aware of the situation. However, in the following months it responded slowly and hesitantly due to the Prime Minister's consensual approach. However, the first batch of anti-crisis measures was already addressed by the parliament towards the end of 2008. The MPs adopted it at the last session of the year, thus almost symbolically announcing the central problem of the fifth term: overcoming the situation, which finally developed from an economic into a political crisis. [ods.C.1.11.](#)

Every important subject (or at least those underlined as important) involved a difference of opinions. When the government finally managed to agree on the resolution of the question of the border with the neighbouring Croatia, which we should undoubtedly see as one of its greatest successes, it immediately stumbled upon resolute protests of the opposition as well as some of the more prominent intellectuals (on the other hand a significant percentage of renowned intellectuals supported the agreement). Finally the parliament and the votes of the coalition supported the so-called Arbitration Agreement, but the strongly rooted doubts persisted. The pension scheme reform also gave rise to considerable opposition. In the context of reforming the labour market the coalition also adopted the Mini-jobs Act, radically amending the system of student work and shaking the foundations of the financial "empires" of the student organisations and student work services. Naturally, the students opposed the changes resolutely and organised student

demonstrations in front of the National Assembly in May 2010. However, legitimate concerns about the new legislation turned into an unarticulated smearing campaign and even violence. Granite cobbles were flung through the air, a small fire broke out, and the parliament building (especially the entrance) was visibly damaged. The decisions adopted by the parliament were by no means "accepted"...[\[ods.C.1.12\]](#)

The National Assembly became a place of permanent disputes, which was also reflected in the parliamentary discussions. The debate on the new Family Code proposal can certainly be counted among the especially irreconcilable and controversial issues, at the same time bringing the attention to profound ideological, conceptual and even cultural-anthropological differences. The trust in the government and the parliament during this term was still low, dissatisfaction grew, and the economic crisis had been an evident fact for quite a while. The political space remained unappeasable and the coalition gave an increasing impression of being blocked within and without, not having any real ideas of how to solve the situation. Thus the path towards a political crisis was paved. The coalition gradually fell apart, finally only consisting of SD and LDS. [\[ods.C.1.13\]](#)

Numerous referendums, where the voters decided about almost all significant projects of the coalition, were an important catalyst of the political crisis and dissolution of the coalition ever since the summer of 2010. Furthermore, only a single project was confirmed: the Arbitration Agreement with Croatia, and in this case the referendum was proposed by the coalition itself. The fifth term ended with the dissolution of the National Assembly by the President of the Republic on 21 October 2011, after the government had received a vote of no confidence and in the absence of any new candidates for Prime Minister. For the first time in the almost 20-year history of the Slovenian parliament an early election was called for 4 December. The trust in many parliamentary parties was shaken and a more thorough restructuring of the political space was expected. [\[ods.C.1.14\]](#)

* * *

The time between the announcement by the President of the Republic with regard to the dissolution of the National Assembly and the elections was scarce. In these circumstances it was not surprising that the campaign lacked any innovative approaches, convincing and lucid solutions, and insightful approaches towards the voters. The campaign was quite calm (although not without affairs), and for the first time in twenty years the divisive ideological topics were more in the background than before. This certainly does not mean that they did not exist and that they did not influence the voters' decisions, but the majority of the political debates nevertheless focused on overcoming the economic crisis and finding "exit" strategies. Even in the beginning of October the political atmosphere was still predictable. However, only a bit later the political space started to change radically as new political faces and new parties started entering the political arena one after the other. The fact that the voters were fed up with the established candidates resulted in a turning point. Less than two months before the elections two new parties with exceptionally high ratings appeared, climbing to the top of the pre-election polls. The first party was established by the controversial and charismatic mayor of Ljubljana Zoran Janković (Positive Slovenia, hereinafter PS), while the second one was headed by the former minister in Janša's government, Gregor Virant (Gregor Virant's Civic List, hereinafter DLGV). [\[ods.C.1.15\]](#)

The campaign announced considerable political changes in the Slovenian space, and the results of the elections taking place on Sunday, 4 December 2011, only confirmed them. PS won the elections, but for the first time in the twenty-year parliamentary history of Slovenia its president Zoran Janković did not become the Prime Minister. The coalition was formed by the leader of the SDS, Janez Janša, which came in second. The parliament started working eagerly, immediately addressing the crisis and the fiscal consolidation of the state, of course. Thus the "new faces among the MPs" soon faced all the dimensions of their tasks. Due to the general situation in the state, in the first half of 2012 they were even more closely scrutinised by the public as their colleagues during the preceding terms. In the times of austerity and shrinking budgetary resources in all fields that is not surprising, for of course in the end it is the parliament which has to adopt unpopular government measures, and the MPs, privileged and overpaid in the public opinion, are the ones who have to vote for them. [ods.C.1.16.](#)

In the second half of 2012 the dissatisfaction of people resulting from the economic crisis kept getting increasingly profound and more and more obviously oriented against the political elites. Numerous "people's uprisings" broke out. In the following months the area in front of the parliament building became the central location where different standpoints and opinions manifested and piled up – especially those wishing for completely different politics. The adjective "political" and especially politics as a profession focusing on the state and prosperity became pejorative terms. Mottoes about the wrongfulness of the political system as well as appeals for the introduction of direct democracy started appearing... Politics once again became similar to the oldest trade, and this was expressed by one of the protesters in a brutally direct, vulgar, but politically exceedingly meaningful banner: "A fuck or a refund!" In the beginning of 2013 it seemed that not only the coalition, but the whole of the political elite was put to the test. All the people were dissatisfied with everyone, but the government with its parliamentary majority was definitely the focus of attention. Nervousness mounted and a political change was imminent... [ods.C.1.17.](#)

In January 2013 an "outsider", one of the few that the public still trusted, started setting things in motion: the Commission for the Prevention of Corruption, which published a report about its supervision of the officials' assets. As the president of this Commission, Goran Klemenčič, said picturesquely: "When numbers talk, bullshit walks". The Commission established that neither the Mayor of Ljubljana and leader of the PS Zoran Janković nor Prime Minister Janez Janša were able to explain how their property had increased significantly over the last few years. Both of them screamed in unison that they were not guilty, but only their most fervent supporters believed them. The coalition fell apart. [ods.C.1.18.](#)

After the dissolution of the coalition things came at a standstill. The central problem of the creators of the new coalition was seemingly simple: the largest parties from both sides of the spectrum – the PS and the SDS – were led by politicians burdened with the report of the Commission for the Prevention of Corruption. Only their resignation could have opened up new possibilities. However, while the SDS kept supporting Janša unwaveringly, the PS gradually discovered that it might be wise to take advantage of this political opportunity. Zoran Janković resigned and "froze" his function as the President of the PS party. He did not date it: he stated he would do that when a new government under the leadership of the PS was elected. Although his manoeuvre appeared trivial

and the whole scenography of the PS was reminiscent of the political dilettantism from the beginning of the 1990s, this was enough for the future coalition partners. Under the leadership of Alenka Bratušek from the PS (the first female Prime Minister) a new Slovenian government was formed in March of 2013. [ods.C.1.19](#)

After the new government was elected, the political storm started to calm down despite many problems in the Office of the Prime Minister and the unfortunate staff choices. In the beginning of 2014, a year after it had been in power, the coalition still seemed solid and in control. At that moment Prime Minister Bratušek decided to strengthen her position within the PS, and she announced an attempt to take over its presidency. The political situation looked favourable, and radical turning points were not on the horizon. However, in the spring of 2014 the principle notable in the modern politics (not only) in this space for almost 200 years once again surfaced in all its brutality: politics is the art of the possible, the anticipation of the unforeseeable, a performance involving the most unusual turns of events. The Mayor of Ljubljana and founder of the PS, Zoran Janković, decided to compete with Alenka Bratušek for the spot of the party president. For many people this was surprising, for many suicidal, for some irresponsible and for others the only right and prudent thing. In April the members of the PS elected Janković as president and a political crisis offering very few exits broke out. Alenka Bratušek resigned as Prime Minister. Thus the mandate of the entire Office of the Prime Minister ended automatically. Nobody proposed a new formateur, thus the President of the Republic Borut Pahor dissolved the Parliament on 2 June and called the elections on 13 July 2014 (despite significant criticism due to the coincidence with the summer vacations). [ods.C.1.20](#)

* * *

In terms of contents the election contest represents the seventh mandate of the National Assembly of the Republic of Slovenia. Once again it is expected that the elections will radically change the political and staff composition of the Parliament, similarly as in 2011. There are several reasons for this. After the fall of Janša's government the momentum of the people's uprisings gradually ceased. However, the dissatisfaction with the politics and the political elites remained, and the results of the public opinion polls remained inexorable. A few uprising groups, among others the movement of the All Slovenian People's Uprising, decided to take advantage of the "uprising" potential and actively enter into politics. In December 2013 the Solidarity party was established. In the next year, on 1 March 2014, the United Left was formed according to the model of the attractive and convincing Alexis Tsipras's Syriza in Greece. Shortly before the elections another three parties with heavy weight leaders entered the political space: the I Believe party, headed by the former president of the Court of Auditors Dr Igor Šoltes, the Alliance of Alenka Bratušek (gathered around her are the Members of Parliament and former members of the Positive Slovenia who had joined her), and the Miro Cerar Party. The latter is even favoured by the polls, although all of its potential is concentrated in its undoubtedly well liked and renowned president. [ods.C.1.21](#)

Imensko kazalo

Ambrožič, Borut	152
Anderlič, Anton	52, 137, 140, 143, 146, 149
Areh Lavrič, Sonja	143
Avberšek, Franc	137
Avšič, Jože	140, 143
Bajc, Josip	140, 146
Bajuk, Andrej	34, 39, 39, 39, 39, 40, 40, 40, 40, 41, 41, 41, 43, 45, 45, 49, 52, 52, 55, 55, 60, 63, 68, 84, 143, 146, 159
Bandelj, Mirko	117
Barovič, Bogdan	143, 146, 149
Baškovič, Milan	38, 38, 38, 38
Battelli, Roberto	17, 44, 55, 67, 82, 82, 137, 140, 143, 146, 149, 152
Bavčar, Igor	17, 21, 29, 30, 137, 140, 143
Bavdek, Dušan	137
Bergauer, Anton	140
Berlič, Gabrijel	137
Bernik, Jožef	44, 143
Beuermann, Richardn	140, 143
Bevk, Samo	140, 143, 146, 149, 152
Bezjak, Marjan	149
Bikar, Alenka	152
Bizilj, Ljerka	137
Bizjak Mlakar, Julijana	149
Bogovič, Franc	149, 152
Bohinc, Rado	51, 118, 137, 143
Bon Klanjšček, Mirjam	152
Borštner, Ivan	122
Bosnić, Dragan	152
Božič, Ivan	140, 143
Braniselj, Rihard	152
Bratušek, Alenka	86, 89, 89, 91, 92, 92, 92, 94, 94, 95, 152, 163, 163, 163, 163
Brejc, Miha	44, 51, 51, 143
Brenčič, Stanislav	140, 143, 146
Brezigar, Barbara	49, 49
Breznik, Franc	153
Broz, Josip	4, 37

Bručan, Andrej	118, 146
Brulc, Mirko	149, 153
Brunskole, Renata	85, 149, 153
Bučar, France	10, 15, 137
Bukovnik, Alan	149
But, Franc	140
Butolen, Anton	143
Cankar, Ivan	86
Capuder, Franc	146
Cerar, Miro	89
Ciglar, Saša	153
Cimperman, Janez	140, 143
Cipras, Alexis	95
Colarič, Anton	149
Cukjati, France	47, 57, 57, 58, 62, 62, 64, 68, 68, 69, 70, 73, 75, 75, 143, 146, 150
Cvikl, Milan M.	60, 146
Cvirn, Janez	4
Čadež, Milan	150
Čadonič Špelič, Vida	137, 140
Čebulj, Franc	140, 143
Čehovin, Jerko	153
Čeligoj, Vladimir	140
Čeligoj, Vojko	143
Čepič, Bogdan	150
Černač, Zvonko	146, 150, 153
Černelič, Franc	137
Černetič, Dragan	137
Čok, Lucija	143
Črnak Meglič, Andreja	150, 153
Črnugelj, Silva	143, 150
Čufer, Uroš	119
Čuš, Andrej	153
Delak, Anton	44, 140, 143
Demšar, Vincencij	140
Diaci, Marko	144
Dimic, Iva	153
Dimitrovski, Maja	153

Dobrajc, Polonca	24, 137, 140, 146
Dragonja, Metod	140
Drnovšek, Janez	16, 17, 17, 17, 17, 18, 18, 19, 22, 22, 22, 22, 22, 23, 23, 23, 27, 28, 31, 31, 31, 32, 32, 32, 33, 33, 33, 33, 33, 33, 33, 33, 34, 35, 35, 39, 39, 43, 43, 45, 45, 45, 45, 45, 48, 48, 55, 56, 56, 56, 56, 56, 56, 58, 59, 63, 65, 70, 82, 82, 137, 140, 144, 157, 158, 158, 158, 159, 159
Drobnič, Janez	144, 146
Drofenik, Marjan	146
Džuban, Geza	137, 140, 144, 146
Erjavec, Karl Viktor	92, 153
Ertl, Tomaž	75, 75, 75
Eržen, Brane	137
Fabjan, Andrej	140, 144, 147
Falkner, Matjaž	144
Ficko, Branko	153
Ficko, Jožef	147
Frangež, Matevž	150, 153
Frim, Stane	137
Gaber, Slavko	29, 117, 140, 144, 147
Gantar, Pavel	57, 62, 69, 69, 69, 70, 70, 73, 74, 76, 76, 77, 77, 77, 78, 78, 79, 80, 147, 150
Garton Ash, Timothy	43, 159
Gaspari, Mitja	117, 117, 144
Gasparini, Mario	140, 144
Gašpar Mišič, Gašpar	153
Gerenčer, Andrej	34, 140, 144
Germič, Ljubo	79, 79, 80, 82, 144, 147, 150
Germovšek, Siniša	144
Geržina, Miroslav	137
Godec, Joško	150
Golob, Robert	89, 89
Golobič, Gregor	49, 68, 69, 73, 82, 92, 95, 95, 126, 126, 126, 126, 126, 150
Golubovič, Brane	153
Göncz, László	67, 82, 150, 153
Gorenak, Vinko	119, 150, 153
Gostiša, Leon	140
Gračner, Zoran	144
Grad, Franc	11

Grill, Ivan 147, 150, 153
 Grims, Branko 147, 150, 153
 Grošelj, Leopold 144
 Gulič, Aleš 147
 Gumzar, Milan 150
 Györek, Miran 150
 Han, Matjaž 147, 150, 153
 Hanžek, Matjaž 50, 50, 62, 81
 Havel, Vaclav 21, 21, 21
 Henigman, Benjamin 137, 140
 Hercegovac, Lejla 153
 Hočevan, Katarina 153
 Homan, Bojan 147
 Horvat, Franc (Feri) 51, 52, 53, 137, 140, 144, 147
 Horvat, Jožef 147, 153
 Hrastelj, Peter 140
 Hren Vencelj, Helena 30, 34, 141
 Hrovat, Robert 147, 150, 153
 Hršak, Ivan 153
 Hvalica, Ivo 22, 24, 29, 30, 33, 33, 36, 37, 37, 37, 37, 37, 38, 38, 38, 38, 38, 137, 141
 Hvauc, Srečko 147
 Irgl, Eva 147, 150, 153
 Jagodnik, Jože 137
 Jagodnik, Jožef 141
 Jakič, Roman 37, 37, 50, 82, 141, 144, 153
 Jambrek, Peter 45
 Janc, Branko 137, 141, 144
 Janc, Kristijan 147
 Jančar, Drago 31, 35, 36, 36, 36
 Jančar, Janez 137
 Janković, Zoran 81, 81, 81, 81, 82, 83, 84, 84, 84, 88, 89, 89, 89, 92, 94, 94, 153, 161, 162, 162, 162, 163, 163
 Janša, Janez 22, 22, 22, 23, 23, 23, 23, 24, 27, 32, 32, 34, 34, 34, 35, 36, 40, 48, 48, 49, 49, 50, 50, 50, 52, 52, 55, 57, 57, 57, 58, 58, 59, 59, 63, 63, 67, 67, 68, 71, 72, 81, 81, 81, 81, 81, 82, 85, 88, 89, 89, 90, 90, 92, 92, 95, 122, 137, 141, 144, 147, 150, 153, 159, 160, 161, 162, 162, 162, 163
 Jazbec, Darko 153
 Jazbec, Franc 141, 147

Jelen, Ivan	147
Jelinčič Plemeniti, Zmago	17, 20, 24, 36, 39, 46, 55, 67, 76, 76, 76, 77, 77, 77, 77, 78, 78, 78, 78, 137, 141, 144, 147, 150
Jelušič, Ljubica	153
Jenko, Jana	153
Jeraj, Alenka	147, 150, 153
Jerič, Aljoša	153
Jerič, Miran	137, 141, 144, 147, 150
Jerovšek, Jožef	49, 69, 141, 144, 147, 150, 153
Joras, Joško	55
Jug, Janez	137
Juri, Aurelio	141, 144, 147
Juri, Franco	82, 150
Juri, Luka	150
Jurša, Franc	150, 153
Kacin, Jelko	23, 117, 141, 144
Kampuš, Anton	150
Kangler, Franc	59, 88, 141, 144, 147
Kaplja, Mirko	141
Karađorđević, Aleksandar	4
Karner Lukač, Metka	137
Kavčič, Blaž	144
Kavtičnik, Jože (Jožef)	144
Kavtičnik, Jožef	153
Keber, Dušan	118
Kebrič, Ivan	141, 144
Kek, Franci	150
Kelemina, Branko	141, 144
Kikelj, Janez	150
Klasinc, Janja	150, 153
Klavora, Vasja	56, 58, 68, 70, 147, 150
Klemenčič, Goran	88, 162
Klinc, Štefan	141
Klun, Miroslav	150
Kocijančič, Janez	17, 137
Kociper, Maša	83, 83, 83, 83, 154
Kociper, Štefan	138
Kocuvan, Jožef	138

Kokalj, Anton	147
Komar, Polonca	93, 154
Komel, Tina	154
Komljanec, Janez	144
Kontič, Bojan	141, 144, 147, 150
Kopač, Janez	118, 138, 141, 144
Kopše, Jožef	138
Kopušar, Milan	144
Koren, Drago	147
Koren Gomboc, Alenka	154
Korošec, Anton	17, 94
Korošec, Bojan	138
Kos, Saša	154
Košir, Jožef	141
Kotnik Poropat, Marjana	154
Kovačič, Dimitrij	147
Kovše, Alojz	141
Kozinc, Miha	117
Kožuh Novak, Mateja	138
Kračun, Davorin	20, 20, 138
Kraljič, Peter	89
Kramberger, Janez	141, 144, 147
Krapež, Alojz	117
Krašovec, Tatjana	4
Kreft, Lev	15, 20, 138
Kregelj Zbačnik, Majda Ana	141
Kremžar, Leopold	144
Kres, Gvido	150
Kresal, Katarina	64, 68, 79, 118, 118, 150
Krivec, Danijel	147, 150, 154
Križanič, Franc	151
Križman, Marijan	151
Kucler Dolinar, Mojca	147
Kučan, Milan	17, 22, 23, 27, 28, 31, 41, 44, 45, 70, 92, 92
Kumer, Dušan	147, 151
Kunič, Jožef	154
Kurnjek, Branko	154

Kužnik, Rafael	138, 141
Lah, Zvonko	151, 154
Lahovnik, Matej	60, 60, 147, 151
Lampe, Alenka	154
Lap, Sašo	138
Lavrinc, Maksimiljan	138, 141, 144
Lavtižar Bebler, Darja	141, 144, 147, 151
Lenarčič, Andrej	138
Lenič, Jože	138, 141
Lenko, Franc	144
Lešnik, Peter	141
Lešnik, Zoran	141
Levanič, Dejan	151
Levič, Peter	144
Likar, Rado	151, 154
Lipoglavšek, Franc	138
Lisec, Tomaž	154
Ljubeljšek, Mitja	147
Logar, Mihaela	138
Luci, Miroslav	34, 141, 147
Lukšič, Igor	118, 151
Madon, Zoran	138
Magajna, Andrej	151
Majhenič, Silven	151
Majnik, Lidija	144
Malovrh, Jurij	138, 141, 145
Mamić, Ivan	145
Marinič, Branko	147, 151, 154
Maršič, Dorijan	145
Mate, Dragutin	118, 154
Matuš, Štefan	138
Meh, Srečko	82, 154
Mencinger, Tomaž Tom	151
Menih, Darko	151
Merlo, Aleksander	141, 145
Meršol, Mitja	154
Metelko, Alojz	138

Mežan, Janez	141
Mikolič, Martin	148
Milanović, Zoran	93
Milošević, Slobodan	33, 43, 159
Möderndorfer, Janko Jani	91, 154
Moge, Rudolf	32, 32, 138, 141, 145, 148
Mozetič, Miroslav	15, 33, 138, 141
Možgan, Jože	141
Mravljak, Darinka	141
Mrzel, Jerica	145
Napast, Janja	154
Novak, Ljudmila	85, 85, 154
Oder, Peter	154
Okretič Salmič, Eda	34, 40, 141
Oman, Irena	19, 23, 138
Oman, Ivan	138
Omerza, Igor	138
Omerzel, Samo	119
Opec, Jasmina	154
Osterman, Aleksandra	154
Pahor, Borut	30, 44, 44, 45, 51, 51, 53, 55, 67, 68, 71, 71, 72, 72, 72, 81, 82, 82, 83, 83, 83, 89, 95, 138, 141, 145, 151, 154, 160, 160, 163
Pajk, Stane	148
Pančur, Andrej	5
Paris of St. Albans, Matthew	10
Partljič, Tone	19, 32, 51, 138, 142, 145
Pavlica, Miloš	138
Pavlič, Alenka	154
Pavliha, Marko	58, 59, 65, 148
Pavlinič Krebs, Irma	44, 50, 52, 145
Pavlišič, Marko	154
Pečan, Breda	138, 145, 148, 151
Peče, Sašo	58, 61, 62, 62, 62, 62, 62, 142, 145, 148
Pepelnik, Truda	154
Per, Janez	142
Perne, Damijan	151
Peršak, Anton	138
Peršak, Tone	20, 27

Peskar, Matjaž	138
Petan, Rudolf	142, 145, 148, 151
Petavar Dobovšek, Damjana	154
Petek, Milan	148
Petek, Miro	69, 70, 123, 148, 151
Peterle, Lojze	17, 27, 27, 31, 35, 35, 41, 49, 52, 55, 63, 117, 138, 142, 145
Petrovič, Peter	138, 142
Pikalo, Jernej	119
Pišek, Ivan	154
Pleteršnik, Maks	11
Plevčak, Marija	154
Plut, Dušan	17
Podkrižnik, Iztok	151
Podobnik, Janez	30, 30, 30, 31, 31, 32, 32, 32, 33, 33, 37, 37, 37, 38, 38, 55, 84, 138, 142, 145
Podobnik, Marjan	17, 27, 138, 142
Pogačnik, Marko	154
Pogačnik, Milan	118
Pohorec, Valentin	145
Pojbič, Marijan	148, 151, 154
Polajnar, Ignac	138
Poljšak, Marijan	138
Posedel, Alojz (Lojze)	148, 151
Potočnik, Alojzij	151, 154
Potočnik, Franc	138, 142
Potočnik, Vika	138
Potrata, Majda	61, 85, 87, 145, 148, 151, 154
Potrč, Miran	23, 30, 36, 62, 63, 64, 65, 65, 69, 70, 138, 142, 145, 148, 151
Pozsonec, Maria	17, 44, 55, 67, 139, 142, 145, 148
Predan, Janko	139
Pregelj, Žarko	139
Presečnik, Jakob	85, 93, 142, 148, 151, 154
Prevc, Mihael	90, 148, 154
Pribičević, Svetozar	27
Prijatelj, Srečko	148, 151
Primožič, Jana	139
Protner, Jože	139
Pucko, Ciril	31, 33, 34, 34, 84, 139, 142, 145

Pučnik, Jože	17, 139
Pučnik, Mateja	154
Pukl, Vitodrag	139
Pukšič, Franc	48, 142, 145, 148, 151, 154
Pungartnik, Ciril Metod	142
Pusić, Vesna	93
Radić, Stjepan	27
Rajšp, Jožef	139
Ramšak, Sonja	154
Ravnikar, Aleksander	151
Ravnikar, Majda Širca	57, 61, 145, 148, 151
Rejc, Izidor	139, 142
Repe, Božo	23
Rezman, Vili	148, 151
Ribič, Janez	151, 155
Ribičič, Ciril	11, 84, 84, 139, 142
Rigelnik, Herman	15, 22, 24, 24, 139
Rihter, Andreja	151
Rokavec, Franci	142, 145
Rop, Anton	49, 49, 49, 49, 62, 64, 145, 148, 151
Rožej, Vito	77, 77, 151
Rožič, Nikolaj	142
Rugelj, Bojan	148
Rupar, Pavel	47, 58, 61, 62, 62, 62, 142, 145, 148
Rupel, Dimitrij	51, 51, 51, 52, 139, 145
Sajovic, Borut	148, 151
Sanader, Ivo	67
Schabowski, Günter	58
Schiffrer, Marijan	28, 142
Schmitt, Carl	95
Simčič, Ivan	155
Simoniti, Vasko	49, 49, 118
Simšič, Danica	139, 145
Sisinger, Ivan	139
Skuk, Nada	139, 142
Slapnik, Tadej	151
Slavinec, Mitja	148

Smodiš, Branko	155
Smrkolj, Ciril	117, 142
Sok, Alojz	145, 148
Sovič, Boris	142
Stanič, Marjan	139
Starman, Bojan	148, 155
Stepišnik, Stanko	155
Stopar, Stanislava	142, 145
Strah	60
Sušek, Maks	139
Sušnik, Franc	145, 148
Svetlik, Ivan	75
Šešerko, Leo	139
Šetinc, Marjan	139
Šiftar, Drago	139
Šircelj, Andrej	155
Školč, Jožef	21, 24, 24, 24, 25, 29, 29, 29, 139, 142, 145, 148
Šoltes, Igor	95, 163
Šorn, Mojca	5
Špiletič, Bogomir	142
Špindler, Jožef	142, 145
Štebe, Tomaž	148
Štemberger, Igor	145
Šturm Kocjan, Jadranka	139
Šuklje, Borut	145
Šulin, Patricija	155
Švagan, Matjaž	145, 148
Tajnikar, Maks	25, 117
Tancig, Peter	20, 139
Tanko, Jože	69, 71, 83, 90, 145, 148, 151, 155
Tasič, David	122
Tavčar, Irena	155
Terčon, Davorin	142, 145, 148
Testen, Ciril	148
Thaler, Zoran	30, 117, 139, 142
Tisel, Štefan	151, 155
Tisovic, Marija Ana	145

Tomažič, Branko	32, 32, 142
Tomažič, Herman	142
Tomc, Romana	85, 155
Tonin, Matej	155
Toplak, Ludvik	139
Topler, Vladimir	15, 139
Trofenik, Vili	142, 145, 148, 152
Trtnik, Samo	90
Türk, Danilo	63, 70, 71, 74, 75
Turk, Žiga	119
Uhan, Marjetka	148
Urh, Anton	152
Vajgl, Ivo	152
Valenčič, Kristina	155
Vasle, Janez	155
Veber, Janko	90, 91, 142, 146, 148, 152, 155
Velikonja, Jože	155
Verčič, Dejan	67
Verlič, Peter	152
Veršnik, Rudi	148
Verzolak, Ivan	139
Vesenjak, Alojz	142
Viler, Sara	152
Vilfan, Peter	155
Vindiš, Janez	139
Virant, Gregor	81, 81, 83, 83, 83, 83, 85, 89, 89, 89, 90, 92, 119, 119, 155, 161
Virant, Irena	142
Vizjak, Andrej	60, 60, 146, 149, 152, 155
Vlačič, Patrick	152
Vladimir, Krivic	38
Vnučec, Bogomir	146
Vogrin, Ivan	95, 155
Voljč, Božidar	117
Vonta, Tamara	155
Vučko, Dušan	146
Zagorac, Boštjan	149
Zagožen, Franc	31, 39, 41, 43, 60, 139, 142

Zagožen, Jože	142
Zalokar Oražem, Cveta	46, 146, 149, 152
Zamernik, Bogomir	143, 146, 149
Zanoškar, Matjaž	152, 155
Zavrl, Franc	60, 122
Ziherl, Milenko	149, 152
Zimšek, Jožef	143
Zlobec, Ciril	15
Zlobec, Jaša L.	139, 146
Zorn, Aleksander	152
Zupan, Majda	50, 146, 149
Zupančič, Meta	117
Zupanec, Janez	139
Zver, Milan	149
Žagar, Ivan	149
Žerjav, Radovan	152, 155
Žgajner Tavš, Barbara	149, 155
Židan, Dejan	155
Žnidar, Ljubo	155
Žnidaršič, Franc	143, 149, 152
Župevc, Melita	152, 155
Žveglič, Roman	155

Kazalo političnih strank

Delavska stranka Naprej	16
Demokratska stranka dela	95
Demos - Demokratska opozicija Slovenije	17, 50, 58
DEMOS – Krambergerjeva združena lista	16
DeSUS - Demokratska stranka upokojencev Slovenije	16, 28, 28, 33, 41, 43, 45, 55, 59, 59, 67, 67, 67, 72, 74, 78, 78, 82, 83, 85, 89, 91, 140, 141, 141, 141, 143, 143, 143, 143, 144, 144, 145, 146, 147, 147, 148, 149, 149, 150, 150, 150, 151, 152, 152, 152, 153, 153, 153, 153, 153, 154, 154, 155, 155, 158, 158, 159
Deželna stranka Slovenije	16
DL - Državljska lista / DLGV - Državljska lista Gregorja Viranta	81, 81, 81, 81, 81, 82, 82, 83, 83, 85, 85, 89, 89, 91, 93, 152, 153, 154, 154, 154, 154, 155, 155, 155, 155, 155, 155, 161, 161
DS - Demokratska stranka / D - Demokrati	16, 17, 17, 22, 22, 28, 137, 137, 137, 138, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 140, 140, 144
Gibanje za občo demokracijo – GOD	16
Gibanje za Slovenijo	81
HDZ - Hrvatska demokratska zajednica	67
IDZ – Istrski demokratski zbor	16
Iniciativa za demokratski socializem	95
KDK - Kmečko-demokratska koalicija	27
LDSS - Liberalno demokratska stranka Slovenije	16
LDS - Liberalna demokracija Slovenije	15, 16, 17, 17, 17, 17, 18, 21, 22, 22, 22, 22, 24, 24, 25, 25, 25, 27, 27, 27, 28, 28, 29, 30, 31, 33, 33, 35, 35, 35, 35, 35, 39, 39, 41, 43, 43, 44, 45, 45, 46, 49, 49, 49, 49, 49, 51, 55, 55, 55, 56, 56, 56, 58, 59, 59, 64, 64, 65, 65, 65, 67, 67, 68, 78, 79, 82, 82, 82, 84, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 137, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 143, 143, 143, 143, 143, 143, 143, 143, 143, 143, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 144, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 145, 146, 146, 146, 146, 146, 146, 146, 146, 147, 147, 147, 147, 147, 147, 147, 147, 147, 147, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 148, 149, 149, 149, 150, 150, 150, 150, 150, 151, 152, 157, 157, 157, 158, 158, 158, 158, 158, 158, 158, 159, 159, 159, 160, 161
Lipa	65, 67, 148, 149, 149, 149
Lista Krščanskih socialistov	16
LS - Liberalna stranka	16
Manjšinski poslanci	28, 44, 55, 82, 91
Narodni demokrati	16

SEG - Slovensko ekološko gibanje 16

Siriza 95

SKD - Slovenski krščanski demokrati 15, 16, 17, 17, 17, 18, 18, 24, 24, 24, 24, 25, 25, 27, 28, 28, 34, 35, 39, 43, 43, 84, 137, 137, 137, 137, 137, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 140, 140, 140, 140, 141, 141, 141, 142, 142, 142, 142, 143, 157, 157, 158, 158, 158

Slovenska gospodarska stranka 16

SLS - Slovenska ljudska stranka 16, 17, 17, 17, 24, 24, 27, 28, 28, 30, 33, 34, 35, 35, 35, 35, 35, 39, 39, 39, 39, 43, 43, 49, 51, 51, 55, 55, 59, 59, 65, 67, 67, 68, 74, 82, 85, 89, 90, 94, 137, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 139, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 141, 141, 141, 141, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 143, 143, 143, 143, 144, 144, 144, 145, 145, 145, 145, 146, 146, 146, 146, 147, 147, 147, 147, 148, 148, 149, 149, 149, 150, 151, 151, 151, 152, 152, 152, 154, 154, 154, 155, 155, 155, 155, 158, 158, 158, 158, 158, 158, 158, 159, 159

SLS + SKD - SLS + SKD Slovenska ljudska stranka 39, 39, 41, 41, 43, 43, 43, 45, 47, 51, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 140, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 141, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 142, 143, 143, 143, 144, 144, 144, 145, 145, 145, 145, 146, 159

SMS - Stranka mladih Slovenije 43, 45, 45, 46, 47, 55, 67, 144, 144, 145, 146, 146, 159, 159

SND - Slovenska nacionalna desnica 25, 138, 138, 138, 139, 139, 140

SNS - Slovenska nacionalna stranka 16, 17, 17, 24, 24, 28, 28, 43, 46, 47, 55, 62, 62, 65, 67, 67, 72, 74, 79, 82, 137, 137, 137, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 140, 141, 141, 141, 141, 142, 143, 143, 143, 144, 145, 146, 146, 147, 148, 148, 149, 149, 149, 149, 150, 150, 151, 151, 152, 152, 159, 159

SN - Stranka neodvisnih 16

Socialdemokratska unija Slovenije 16

Solidarnost 95

SOPS - Slovenska obrtno podjetniška stranka – Stranka centra 16

Stranka Mira Cerarja 95, 163

Svobodna stranka 16

ŠDKS - Štajerska demokratska krščanska stranka 16

TRS - Stranka za trajnostni razvoj Slovenije 81, 95

Verjamem 95, 163

Zares - socialno liberalni / Zares - nova politika 65, 65, 67, 67, 68, 69, 73, 78, 79, 79, 82, 82, 95, 147, 147, 148, 148, 148, 148, 149, 149, 150, 150, 150, 150, 151, 151, 151, 151, 151, 151, 151, 152, 152, 152, 152

Zavezništvo Alenke Bratušek 95, 163

Združena levica 95

Združena lista – Delavska stranka Slovenije 16

Združenje Svoboda, mir in ekološki razvoj Slovenije – Združenje Smer Slovenije 16

ZELENI - Zeleni Slovenije 16, 17, 17, 22, 28, 138, 138, 138, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 139, 140, 140, 140

ZG - Zeleno gibanje	16
ZZP - Zveza za Primorsko	16